

**TEXT FLY WITHIN
THE BOOK ONLY**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200189

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. 1483

Accession No. 944 156

Author

శ్రీశైలాచలం శంకరాచార్య ముప్పాడి

Title

భావించల సాహిత్య సమీక్ష

This book should be returned on or before the date last marked below.

ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾನೂನುಸಭೆ, ಕಡೀಶಂಖ್ಯೆ — ೪೩

ವ.ಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಮಹಿಶೂರ ಮಹಾರಾಜ

ಮುಮ್ಮಡಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಕಂಠೀರವ

ವಿರಚಿತ

ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀಭಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರಂ

ಎಂಬ

ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ'

ನವೀನ' ಟೀಕೆ'

REGISTRAR (ಪಚನ ಗ್ರಂಥ)
OSMANIA UNIVERSITY.

REGISTRAR
OSMANIA UNIVERSITY

ಮಂ. ಆ. ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರ್

ಆಕ್ಟಿಂಗ್ ಕನ್ನಡ ಟ್ರಾನ್ಸ್ಲೇಟರ್

ಮೈಸೂರು ಎಡ್ಯುಕೇಷನ್ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು:—

ಇವರಿಂದ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು

ಮೈಸೂರು

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುದ್ರಾ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಯಿತು

1914

All Rights Reserved by the Editor
Registered according to Act XXV of 1867

ಪ್ರಗ್ತವನೆ.

ಶ್ರೀಮನ್ಮಹೇಶ್ವರಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮಧ್ಯದೇದೀಪ್ಯಮಾನರತ್ನ
ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢರಾಗಿ ಆಳ್ವ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರಾದ ನಾಲ್ವಡಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜವೊಡೆಯರ್ ಬಹಾದೂರ್, ಜಿ. ಸಿ. ಎಸ್. ಐ.
ಸಾರ್ವಭೌಮರವರು 17 ನೇ ಎಪ್ರಿಲ್ 1903 ನೆಯ ಇಸವಿಯ 956 ನೆಯ
ಹುಕ್ಕುಮಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರೈವೇಟ್ ಸೆಕ್ರೆಟರಿಯಫರ ಮೂಲಕ ಕೃಪಾಪುರ
ಸ್ಥರವಾಗಿ ಈ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಫೀಕೆಯನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು
ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಮುದ್ರಿಸಲು ನಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಮೇರೆ
ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಹಾಸ್ವಾ
ಮಿಯವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿ ಅವರ ಶ್ರೇಯಃಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿ
ರುತ್ತೇವೆ.

REGISTRAR
OSMANIA UNIVERSITY

ಅ ವ ತ್ರಾ ರಿ ಕೆ .

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಮಹಿಷೂರ ಮಹಾರಾಜ ಮುಮ್ಮಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜಕಂಠೀರವರು ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮನೆನಿಸಿದ ಕಾಳಿದಾಸನಿಂದ ನವರಸಭರಿತವಾಗಿ, ಸರಸಜನಾನಂದಕರವಾಗಿ, ದುಷ್ಯಂತಶಕುಂತಲಾ ಕಥಾಸಂದರ್ಭಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯುತ್ತಮವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕದ ಕಥಾಸ್ವರಸ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದದೆ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪಂಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಪರೀವಾಹವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ. ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಚನಕಾವ್ಯವಾಗಿ ರಚಿಸಿದರು. ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ನಾಟಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದರೆ ಜನರು ಅರಿಯಲಾರರೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಬರೆದು, ಇದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂದು ಹೆಸರಕೊಟ್ಟರು. ಇದರ ಶೈಲಿಯು ಬಹಳ ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಕವೋಲಕಲ್ಪಿತಗಳಾದ ಪರ್ವಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಥೆಯ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ “ಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರ”-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜಪ್ರಭುಗಳವರ ವಾಣೀಯವಿಲಾಸಗಳಿಗೆ ರತ್ನಾಕರ ಸಮುದ್ರ ಎಂದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರವರ ವಾಗ್ಗೋರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಆ ನಾಮವು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿಯೂ ಅನ್ವರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಇದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಕಲ್ಪೋಲಂಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಕಲ್ಪೋಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕು ತರಂಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಚಿತಪಡಿಸಿ ವಿಭಾಗಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ವಿರಳವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಿರ್ವಾಹದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸೌಗಂಧಿಕಾಸರಣಿಯ, ಸಹಸ್ರಾಯು ಕಥೆ, ವತ್ಸರಾಜಕಥೆ, ದಶಕುಮಾರಕಥಾ ಕಲಾನಿಧಿ, ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕನವೀನ ಕಥೆ; ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಕಥೆ,

ಮಾಲವಿಕಾಗ್ನಿಮಿತ್ರ ಕಥೆ, ಮುದ್ರಾಮಂಜೂಷ, ರಾಮೋದಂತ ಕಥೆ, ಕೃಷ್ಣೋದಂತ ಕಥೆ, ರಾಜವಂಶರತ್ನಪ್ರಭೆ, ಉಪನಿಷತ್ತಾತ್ಪರ್ಯ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣಟೀಕೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಮಾಡಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕೋ! ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಲು ಅನುಮೋದಿಸಿ ಆಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರವರ ಉದಾರಾಶಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ತೀರದು.

30—7—14

ಜಿಂಗಳೂರು.

ಮೆಂ. ಆ. ರಾ.

ನಾಟಕಕಥಾಕಲ್ಲೋಲನೂಪ್.

ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲಂ—

ಪುಟಗಳು.

ಪ್ರಥಮತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಮೃಗಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಆರ ಙ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದನು.	...	... ೧- ೧೨
ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮವಂ ಪ್ರವೇ ಶಿಸಿ ಶಕುಂತಲೆ ಮೊದಲಾದವರ ವಿಲಾಸಮಂ ನೋಡು ತಿದ್ದನು.	...	... ೧೨- ೧೮
ತೃತೀಯತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತನು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರಿಂ ಸಹಿತನಾಗಿ ಲತಾಮಂಟ ಪದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದನು.	...	... ೧೯- ೨೫
ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತನು ತನ್ನ ಸೇನಾಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರು ತಿದ್ದನು.	...	... ೨೬- ೩೬

ದ್ವಿತೀಯಕಲ್ಲೋಲಂ—

ಪ್ರಥಮತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವಿದೂಷಕನೆಂದನೆ ಶಕುಂ ತಲೆಯು ಸೌಂದರ್ಯವರ್ಣನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು.	...	... ೩೭- ೪೫
ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತನು ವಿದೂಷಕನಂ ಪುರಕ್ಕೆ ಕಳು ಹಿಸಿ ತಾನು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋದನು.	...	... ೪೬- ೫೨
ತೃತೀಯತರಂಗಂ—ಶಕುಂತಲೆಯು ವಿರಹಾತುರಳಾಗಿ ದುಷ್ಯಂತ ರಾಯಂಗೆ ಕಳುಹಿಸಲೋಸುಗ ಶ್ಲೋಕರಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳು.	...	... ೫೩- ೬೨
ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತನು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿನಾಯದಿ ವಿವಾಹಿತಳಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವಳನಗಲಿ ಚಿಂತೆಯೊಡಗೂಡಿ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸಸುಗ್ರಹಾರ್ಥ ವಾಗಿ ಪೋಗಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು.	...	... ೬೨- ೭೦

ತೃತೀಯಕಲ್ಪೋಲ್ಲಂ—

ಪ್ರಥಮತರಂಗಂ—ಶಕುಂತಲೆಯು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಯುಕ್ತಳಾಗಿ

ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಪುರವಂ ಕುರಿತು ಪೋ

ಗಲು ಸನ್ನದ್ಧಳಾದಳು

...

... ೭೧- ೮೫

ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ—ಶಕುಂತಲೆಯು ಕಣ್ವಮುನಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ

ಬುದ್ಧಿಮಾರ್ಗವಂ ತಿಳಿದು ಗೌತಮಿ, ಋಷಿಶಿಷ್ಯರಿಂ ಕೂಡಿ

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರಾಭಿಮುಖಳಾಗಿ ಬಂದಳು.

... ೮೫- ೯೫

ತೃತೀಯತರಂಗಂ—ಶಕುಂತಲೆ, ಗೌತಮಿ, ಶಾರ್ಙ್ಗರವ, ಶಾರ

ದ್ವತಋಷಿಗಳು ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನಂ ಕಂಡರು

... ೯೬-೧೦೫

ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತ, ಶಕುಂತಲೆಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಾಪ.

೧೦೬- ೧೧೩

ಚತುರ್ಥಕಲ್ಪೋಲ್ಲಂ—

ಪ್ರಥಮತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಪಡೆದ

ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಸಾರಸಿಕೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯು ಮೇನಕೆಯು

ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋದಳು.

...೧೧೪-೧೨೨

ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವಿರಹದಿಂದ ಉನ್ಮದಾವ

ಸ್ಥೆಯಂ ಹೊಂದಿರಲು ಚತುರಿಕೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯು ಭಾವ

ಚಿತ್ರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಯನಹೊರಗೆ ಬಂದಳು.

...೧೨೩-೧೪೧

ತೃತೀಯತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಮಾತಲಿ ತಂದ ಇಂದ್ರ

ರಥಾರೋಹಣಂ ಗೆಯ್ದು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ದ್ಯುಕ್ತ

ನಾದನು.

...

...೧೪೨-೧೫೬

ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ—ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯಿಂದಲೂ

ಮಗನಾದ ಸರ್ವದಮನನಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಮಾತಲಿ

ಸಮೇತಮಾದ ಇಂದ್ರರಥಾರೋಹಣಮಂ ಗೆಯ್ದು ಪ್ರತಿ

ಷ್ಠಾನಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸುಖದಿಂದ ಪೃಥ್ವೀಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ

ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು,

...

...೧೫೭-೧೮೫

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರ ವೆಂಬ
ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಾಟಕ

ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯ ಪದ್ಯಗಳು

ಶ್ರೀಮಚ್ಚಾಮುಂಡಿಕೆ ನೀಂ |
ಸೋಮೋದ್ಭಾಸಿತಕಿರೀಟಸುಂದರಿಯನಗು ||
ದ್ವಾಮಮನೋಮುದಮಂ ಸುರ |
ರಾಮಾರ್ಚಿತೆ ಕುಡು ಸುರಾಗರಾಜಚರಣೇ ||೧||
ನೆಲಸಿ ಮಹಾಬಲಗಿರಿಯೊಳ್ |

ನಲವಿಂ ಸಲಹುವೆನು ಸೋಮಕುಲಜರನೆಂದೀ ||
ಭಲದಿಂದಿರುತಿಹೆಯೆನ್ನಯ |
ಕುಲದೇವತೆ ಕುವಲಯಾಕ್ಷಿ ಕುಡು ಶುಭತತಿಯಂ ||೨||
ಗಿರಿರಾಜಪುತ್ರಿಯಿಂ ಕೂ |
ಡಿರುತಾನತಜನಕೆ ವರವನೀಯು ವೆನೆನುತುಂ ||
ಗರವುರದೊಳ್ ನೆಲಸಿಹ ಪುರ |
ಹರಚರಣಾಂಬುಜಕೆ ನಮಿಸಿ ಭರದಿಂ ಶಿರದಿಂ ||೩||

ಸಂಸ್ಕೃತ|| ಶ್ರೀಚಾಮೇಂದ್ರಸುಶೀಲಧರ್ಮಮಹಿಷಿ ಶ್ರೀಕಂಪನಂಜಾಂಬಿಕಾ |
ಗರ್ಭಾಂಬೋಧಿಸುಧಾಕರೋ ನಿಜಯಶಸ್ಸಂಪೂರಿತಾಶಾಮುಖಃ ||
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಕ್ಷಿತ್ತಿನಾಯಕಸ್ಸರಸಹೃದ್ವಿಧಾಯ ಬೋಧಾವಹಾಂ |
ಟೀಕಾಂ ಪ್ರಾಕೃತಭಾಷಯಾ ವಿತನುತೇ ಶಾಕುಂತಲಸ್ಯಾದರಾತ್ ||೪||

ನೀರುಮನುಳಿದು ಕ್ಷೀರವ |
ನಾರೈದುಚ್ಚಿ ವೀರ್ವ ಹಂಸೆಯಂತೆ ಗುಣಜ್ಞರ ||
ಊರುತೆ ಮನಮಂ ಗುಣದೊಳು |
ದಾರದೋಷಮನೆ ತಿರ್ದಿ ಸಂತಸಗೊಳ್ಳರ ||೫||

ಚಂಡಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡ ತೇಜಃಪ್ರಕಾಂಡಕಾಂಡ ಷಂಡಖಂಡಿತಖಂಡ ಶೌರ್ಯಪರಿಮಂಡಿತ ಭಂಡನೋದ್ಧಂಡಾರಿಮಂಡಲ ಕಂಡೂಲದೋರ್ಧಂಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಾಂಡುರುಚಿಖಂಡಡಿಂಡೀರಪುಂಡರೀಕ ಪರಿಪಾಂಡುರಯಶಃಪಿಚಂಡಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಭಾಂಡೋದ್ಭಟಕಾಲಕೂಟ ಪ್ರತಿಭಟಕಟುಕಪಟನಿಶಾಟಕೂಟಪಾಟನಲಂಪಟನಿಟಿಲಪುಟಘಟಿತವಿಕಟಕೃಷ್ಣಿಟಿಯೋನಿಕುಟಿಲಮೋಹಾಂಧಕಾರಚ್ಛಟಾವಿಘಟನ ಪಟು ನಟನ್ಮಹಾನಟಮಕುಟತಟಪರ್ಯಟತ್ತಟಿನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೋತ್ತುಂಗತರಂಗ ಸಂಗರ ಭಂಗದಸಂಭ್ರಮೋಜ್ಜ್ವಂಭಮಾಣಗಂಭೀರವಾಗ್ಗಂಭಸಂಭಾವಿತ ಗರನಗರವರನಿಲಯ ಚಂದ್ರಚೂಡಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾಮರಂದನಿರಂತರನಿಷೇವಣ ಸ್ವಯಂವೃತ ಕವಿತಾವಧೂರತ್ನರಾಜಾಧಿರಾಜಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರವೃತ್ತಾತ್ರೇಯ ಸಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರ ಶಂಖಚಕ್ರಮಕರಮತ್ಸ್ಯಶರಭಸಾಳ್ವಗಂಡಭೇರುಂಡಧರಣೀವರಾಹಹನೂಮದ್ಗರುಡಕಂಠೀರವಾದ್ಯನೇಕಬಿರುದಾಂಕಿತ ನಂಪತಿಬಿರುದ ಬಿರುದಂತೆಂಬರ ಗಂಡ ಪ್ರತಾಪಮಾರ್ತಾಂಡ ಶ್ರೀಚಾಮುಂಡಿಕಾವರಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮಧ್ಯದೇವೀಪ್ರಮಾಣ ಕುಲಕ್ರಮಾಗತದಿವ್ಯರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢೋಭಯಕವಿತಾವಿಚಕ್ಷಣ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜಕಂಠೀರವರು-ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯರಾಗಿ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಾಂತಿಗೋಸುಗ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸುಗ ಗ್ರಂಥಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಷ್ಟದೇವತಾಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೈದು-ಸಂತತಸಂಪೂಜಿತಪರಶಿವಪದಾಂಭೋಜನಾದ ಭೋಜರಾಜನಂ, ಕಾಳಿಕಾಚರಣದಾಸನಾನ ಕಾಳಿದಾಸನಂ, ವಿದ್ಯಾಲತೆಗೆ ಆಶ್ರಯದಂಡನಾದ ದಂಡಿಯಂ, ಸರಸ್ವತೀಕೃಪಾಲಬ್ಧ ಸಮಸ್ತವಿದ್ಯಾವಿಭೂತಿಯುಳ್ಳ ಭವಭೂತಿಯಂ, ಕವಿಮನೋಭೀಮನಾದ ಭೀಮನಂ, ಕವಿತಾವನಿತಾಪಂಚಬಾಣನಾದ ಬಾಣನಂ, ಇನ್ನು ಮಾಘಮಯೂರ ಮೊದಲಾದ ಸುಕವಿಸಮುದಾಯಮಂ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಮನದೊಳ್‌ವಂದಿಸಿ ಗುಣದೋಷಂಗಳಂ ತಿಳಿಯದೆ ಉಪಮಾನೋಲ್ಲೇಖ ಮೊದಲಾದ ಕವಿತಾಚಮತ್ಕಾರವನ್ನಜ್ಞೆಯದೆ ಮುಳ್ಳುಗಿಡಕ್ಕೆ ಮುಖವನ್ನಿಕ್ಕುವ ಒಂಟೆಗಳಂತೆ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿರಿಸದೆ ದೋಷೈಕದೃಷ್ಟಿಗಳಾಗಿರುತ್ತ, ಅನ್ಯವೃತ್ತರಂ ನೋಡಿ ಅಸೂಯೆಯಂ ಕೊಳ್ಳುವ ವಂಧ್ಯಜನರುಗಳಂತೆ ತಾವು ಕವಿತ್ವವಂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಪರಗ್ರಂಥಗಳಂ ನೋಡಿ ಸಂತಾಪಂ ಗೊಳುತಲಿರುವ ಶುಕವಿಗಳಂ ನಿರಾಕರಿಸಿ-ನ್ಯಾಯಮೀಮಾಂಸವ್ಯಾಕರಣವೇದಾಂತವೈದ್ಯಜ್ಯೋತಿಷಗಳೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಬುಧಿಯ ತೀರವಂ ಸೇರಿ ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾಲಂಕಾರಮೊದಲಾದ ಕಲಾಕಲಾಪಾಲಂಕೃತರಾಗಿ ದಿನದಿನಪ್ರಬಂಧನಿಬಂಧನಧುರೀಣರಾಗಿ

ಗುಣೈಕಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣವುಳ್ಳ ವಿದ್ವಾಂಸರಂ ನಾನು ಪೇಟ್ಟು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗತದೋಷಗಳೇನಿದ್ದರೂ ತಿದ್ದಿ ಈಕೃತಿಯಂ ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತವಂ ಮಾಡುವೆಂದು ವಿನಯಪರರಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡು - ಈಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂದು ಸಾಮಾಂಕಿತವಂ ಗೈದು - ಸರಸಜನಾನಂದಕರಮಾ ಗುವಂತೆ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥಮಾಗಿ ನವರಸಭರಿತಮಾಗಿ ದುಷ್ಯಂತಶಕುಂತಲಾಕ ಥಾಸಂದರ್ಭಗರ್ಭಿತಮಾಗಿ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ ಕಾಳಿದಾಸವಿರಚಿತವಾದ ಶಾಕುಂತಲವೆಂಬ ನಾಟಕವಂ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಿಂ ವಚನಕಾವ್ಯವಂ ರಚನೆಗೆಯ್ಯುವರು.

ಯಾವ ಸುರಾಸುರವಂದ್ಯನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅದಿಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಜಲಮಯತನುವಿನಿಂದಲೂ, ಮಂತ್ರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವತೋದ್ದೇಶ್ಯಮಾಗಿ ಹೋಮ ವಂ ಗೈವ ಹವಿಸ್ಸಂ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿ ರೂಪಮೂರ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಯಜ್ಞಾಧಿಕಾ ರಿಯಾದ ಯಜಮಾನರೂಪವಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ದಿವಾರಾತ್ರಿಗಳೆಂಬ ಕಾಲಂಗಳಂ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರೂಪಂಗಳಾದ ಕಾಯಂಗಳಿಂದಲೂ, ಶಬ್ದಗುಣ ಕರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಪಂಚವಂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಆಕಾಶರೂಪವಾದ ದೇಹದಿಂದಲೂ, ಸಕಲಜನಕ್ಕೂ ಆಧಾರಮಾಗಿರುವ ಭೂರೂಪವಾದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಣರೂಪವಾದ ವಾಯುರೂಪಗಾತ್ರದಿಂದಲೂ - ಈಪ್ರಕಾರಂಗಳಾಗಿ ಲೋಕವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧಂಗಳಾದ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ ಆಸದಾಶಿವನು ನಮ್ಮಂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ ! ಎಂದು ನಾಂದೀಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಈಶ್ವರಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೈದು ಅದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಕಥೆಯಂ ವರ್ಣಿಸುವ ನದೆಂತೆನೆ:—

ಲವಣೀಕ್ಷು ಸುರಾಸರ್ಪಿದಧೀಕ್ಷಿ ರಜಲಂಗಳೆಂಬ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಲವಣಸಮುದ್ರದಿಂ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಜಂಬೂ ಕುಶ ಕ್ರೌಂಚ ಶಾಕ ಶಾಲ್ಮಲಿ ಪುಷ್ಕರಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಅಂಗವಂಗಳಿಂಗೆ ತ್ರಿಲಿಂಗ ಕಾಂಭೋಜ ಲಾಟ ಮರಾಟ ಬಂಗಾಳ ನೇಪಾಳ ಮಲೆಯಾಳ ಕೇರಳ ಸಿಂಹಳ ಕೇಕಯ ಕಾಶ್ಮೀರಾಂಧ್ರ ಪಾರಸೀಕ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳೆಂಬ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಿಕಾಯವಾನವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಸೌಖ್ಯಂಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯಮಾಗಿ, ಅಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮೀಯರಿಗೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾಗಿ, ಗಂಗಾಯಮುನಾಸಂಗಮಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪಟ್ಟಣವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ಗೀರ್ವಾಣರು ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಸೌಂದರ್ಯವಂ ನೋಡಲೋಸುಗ ಅನಿಮಿಷ ತ್ವವಂ ಪಡೆದುದು ಸಾಲದೆ ಈಗಲೂ ಸಹಸ್ರನಯನನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಮಾಡಿ ಬಳುಲುತ್ತಿರುವರು. ರಾಹುಕೇತುಗಳು ಗಗನವಂ ವ್ಯಾಸಿಸಿರುವ ಆ ಪುರದ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಗುಂಡುಗನ್ನಡಿಗಳಂ ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಪರ್ವಕಾಲಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವಂ ತುಡುಕುಲಿಚ್ಛೈಸುತ್ತಿರುವರು. ಮತ್ತು ಪೋಷಿತಮಯೂರಂಗಳು ಆಪುರದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಇಂದ್ರನೀಲಕಾಂತಿಪುಂಜವಂ ಅದರ ನಡುವೆ ಪಾದಸರ ಗಗ್ಗರ ಮೊದಲಾದ ಭೂಷಣಂಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂ ಕೂಡಿ ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಗಳಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಚಂಚಲಾಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ಅವರ ಮುಖಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯಿಂ ಚಂದ್ರಕಾಂತಶಿಲೆಗಳಂ ಪೋಷಮಡುವ ಜಲಬಿಂದುಸಂದೋಹವಂ ಸಹ ಕಂಡು ವರ್ಷಾಕಾಲದ ಮೇಘೋದಯವಾಯಿತೆಂದು ಹರ್ಷಪರವಶಂಗಳಾಗಿ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಗಂಗಳಂ ಕೆಡು ಕತ್ತುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ ನಾಟ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವವು. ವತ್ತಂ ಆ ಪುರದ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳಂ ಎರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಜಸೂಯ ವಾಜಿಪೇಯ ಪೌಂಡೀರಕ ಮೊದಲಾದ ಯಜ್ಞಗಳ ಶಾಲೆಗಳಂ ಪೋಷಮಡುವ ಧೂಮರಾಜಿಯು ಹವಿರ್ಭಾಗವಂ ಕೊಳ್ಳಲೋಸುಗ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನೀಲಸೋಪಾನವಂ ಗೈದಿರುವುದೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತ ಅಂಬರತಲವನ್ನ ವಲಂಬಿಸುತ್ತಿರಲದಂ ಕಂಡು ಚಾತಕಪಕ್ಷಿಗಳು ಮೇಘವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂ ಬಿಂಬಿಡದೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಪೋಗಿ ಆ ಧೂಮ ಸೋಂಕಿದ ಅಂಬರದಲ್ಲಿಂದ ಸುರನಿತಂಬಿನಿಯರ ಕಂಬನಿಗಳಂ ಜಲಬಿಂದುಗಳೆಂದು ಪಾನವಂ ಗೈದು ಬೇಸುದೆ ಆಸೆ ತೀರದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಮತ್ತು ಆಪುರದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಧರಿಸಿದ ಒಡ್ಡಾಣವೋ ಎಂಬಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗಳಿನಿಂದಲೂ, ಪುರದ ಸೌಭಾಗ್ಯವಂ ನೋಡುವನೆಂದು ಪಾತಾಳದಿಂ ಬಂದು ಶಿರವನ್ನೆತ್ತಿರುವ ಆದಿಶೇಷನ ಘಣಿಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ರತ್ನಮಯವಾದ ಕೋಟಿಯ ತೆನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾವಿರಾರು ಫಿರಂಗಿಗಳಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿಸುತ್ತ ಒತ್ತಾಗಿ ಬಿಗಿದಿರುವ ವಜ್ರಶಿಲೆಗಳಿಂ ಬಿತ್ತರಂಗಳಾಗಿ ಉತ್ತಮಂಗಳಾದ ಅಗಣಿತವಾದ ಕೊತ್ತಲಂಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತಮಾಗಿರುವುದು.

ಆಪುರದ ಒಂದು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಾದ ರಾಜಪುತ್ರರು ಹಾರ ಕಂಕಣ ಕೇಯೂರ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಂಗಳಂ ಧರಿಸಿ, ಮದ್ದಾನೆಗಳ ಮಸ್ತಕಂಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅಶ್ವಾರೋಹಣವಂ ಗೈದು, ಕೆಲವರು ರಥವನ್ನೇರಿ ಜಯಂತನಂ ಜರೆ

ಯುತ, ನಳಕೂಬರನಂ ನಾಚಿಸುತ, ವಾಜಿಗಳ ರಾಜಿಗಳಂ ಪರಿವೃತ್ತರಾಗಿ, ನೋಳ್ವ ರಿಗೆ ಸೋಜಿಗವಂ ಪುಟ್ಟಿಸುತಿಹರು.

ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವರ್ತಕರು ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ನವರತ್ನರಾಶಿಗಳಂ ಅನೇಕ ದ್ರವ್ಯಸಮೂಹವಂ ಇದಿರೊಳಿರಿಸಿ ಬಹುಜನ ಕುಬೇರರುಗಳು ಈಪುರದಲ್ಲಿ ರುವೊಡೆ ಎಂಬಂತೆ ಶಂಕೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುತಿರುವರು.

ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಗಾರ್ತಿಯರು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಂ ತೇಲಿಸುವುದು ಹಿಂದಲೇ ಮುಖವಂ ಸೋಲಿಸುವದೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೊಂಕುಗೂಡಿದ ಕೊನೆ ಹುಬ್ಬುಗಳಂ ಯುಕ್ತರಾಗಿ, - ಪುಷ್ಪಂಗಳು ಕಾಣಿಗೆ ಶರಂಗಳಾಗಿ ನಾರಿಯರಾದ ಎಮ್ಮೆ ಹೃದಯಂಗಳಂ ಸೂತಗೊಳ್ಳುತಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಇವಂ ಬಂಧಿಸಿ ಬೀದಿ ಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಡುಗೈದು ಮಾಯೆ ಬಿಡುವೆವೋ ಎಂಬ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಕರಕಂಕಣಂಗಳ ಝಣತ್ಕಾರಗಳುಂಟಾಗುವಂತೆ ಅವಂ ಬಂಧಿಸುತ್ತ, ಪೂಗೊಳಲು ಬಂದ ಎಟಪುರುಷರಂ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗಣ್ಣು ಕುಡಿಸೋಟಗಳೆಂ ನೋಡಿ ಸವಿನುಡಿಗಳಂ ನುಡಿಯುತ್ತ, ಜಾಹ್ನದ ಸೆಳೆಗಂ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಸೊಗಸುಗಳನ್ನೇ ಬೀಜೆ, ಪೂಸರವನ್ನೇಯದೆ ದ್ರವ್ಯಾಕರ್ಷಣವಂ ಗೈಯುತ್ತಿ ರುವರು.

ಮತ್ತೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವೇದವೇದಾಂತ ಮೀಮಾಂಸಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳ ನೆಲೆ ಗಳಂ ತಿಳಿದು ಅನೀಶ್ವರ ಅನೇಕೇಶ್ವರ ವಾದಿಗಳಾದ ಬೌದ್ಧಜಾವರ್ತಕರ ಮತ ಸಿದ್ಧಾಂತವಂ ಖಂಡಿಸುತ, ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂಗಳಂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ, ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಪರರಾಗಿ, ತೇಜೋಮಯರಾಗಿ, ಸ್ವಾಶ್ರಮಧರ್ಮಂಗಳ ನ್ನ ತಿಕ್ರಮಿಸದೆ ಇರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳೆಂ ನಿಜಿಡಿತಮಾಗಿರುವುದು.

ಮತ್ತೊಂದು ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾಂಗನೆಯರು ಮನ್ಮಥಮಾಯಾವಿದ್ಯೆಯೇ ಬಹುರೂಪವಂ ತಾಳಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ಪೊಳೆಯುತ, ಹಾರ ಪದಕಂಕಣ ತೋಳ್ಳೆಗೆ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳಂ ಧರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಅಂಗಸೌಂದರ್ಯವು ಒಂದು ಮಟ್ಟಾಗಿ ಹೊಸಸೂಸುವಂತೆ ನಯವಾದ ಸೀರೆಗಳನ್ನುಟ್ಟು ಗಂಟಿನಿಂದ ಊಹಿಸು ವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕುಪ್ಪಸವಂ ತೊಟ್ಟು, ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಜಿತ್ತರಿಯರ ಕೈಗಳಿಂದ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯ ಮಡಿಪುಗಳಂ ಮಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ ಬಂದು, ಪವಳದ ಕಂಭಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ವಜ್ರದ ಮೊಗಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸೊಗಸುಗಾರರಾದ ಎಟ ಎದೂಷಕ ನೀರಮರ್ದಕ ನಾಗರಿಕ ಮೊದಲಾದ ಎಟಪುರುಷರುಗಳಂ ತಮ್ಮ

ಕಣ್ಣು ಸನ್ನೆಗಳಿಂದ ಕರೆದು. ಸಖಿಯರಂ ಕುಹಿತು—“ಎಲೆ ಬಾಲೆಯರುಗಳಿರಾ, ಈರಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸವಿಸುಡಿಗಳಂ ನುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ, ಸಂಗೀತವಂ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ, ಅಲಿಂಗನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ, ರತಿಜಮತ್ಕಾರಮಂ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ದ್ರವ್ಯವಂ ಒತ್ತಿಗೊಡುವರು ಅದಂ ನೋಡಲೊಳು ವಿಚಾರಿಸಿ” ಎಂದು ದೂತಿಯರಿಗೆ ಪೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವೃದ್ಧವೇತಿಯರು ಯಾವನದಂ ಕೊಬ್ಬಿರುವ ತಮ್ಮ ಪುತ್ರಿಯರಂ ಕುಹಿತು, “ಎಲೆ ಬಾಲೆಯರುಗಳಿರಾ, ನೀವು ಉಬ್ಬಿ ಬರುವ ಪ್ರಾಯವಂ ತಾಳಲಾಡದೆ ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಂಬರಿದು ಬಂದ ಕಾಮುಕರುಗಳಿಗೆ ಕಾಯವನ್ನೀಯುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ; ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ನೊಡಲಾದ ದಿಕ್ಕತಿಗಳು ಬಂದರೂ ಅವರ ಏಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ ರೂಪಿಗೂ ಗುಣಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯಕ್ಕೂ ಮನಸೋಲದೆ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ನೋಡವಂ ತಡೆಗೈದು ವೇಶ್ಯಾಧರ್ಮವಂ ಮಾಡದೆ ದ್ರವ್ಯಾಕರ್ಷಣೋಪಾಯದಲ್ಲಿ ಮನವನ್ನಿಟ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಕಾತರವಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ನಿಮ್ಮಂ ಕಾಣದಿರಲು—ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ತ್ರಾಣಗೆಡುವುವು, ಯಾವಾಗಲು ಎನ್ನಮನವು ನಿನ್ನ ಸಂಗವನ್ನೇ ಬಯಸುವುದೆಂದು ಅವನ ಶಿರವಂ ಓಡಿದು ಭಾಷೆಯಂಗೈದು, ನಂಬಿ ಗೆಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಮೋಹಸಮುದ್ರದೊಳ್ಳುಳುಗಿಸಿ, ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಯಾವದ್ವಿತ್ತವನ್ನ ಪ ಹರಿಸಿ ದರಿದ್ರನಾದನೆಂಬುದಂ ತಿಳಿದು ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಗೌಡಿಯರಿಂ ಓಡಿಸುವ ರೀತಿಯಂ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲೆ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯರುಗಳಿರಾ, ನಿಮ್ಮ ಯಾವನವು ನೀರುಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ವಾದಕಾರಣ ಯಾವ ಪುರುಷನು ಅಧಿಕದ್ರವ್ಯವಂ ಕೊಡುವನೋ ಅವನೇ ದೇವರು, ಅವನೇ ಪ್ರಿಯನಾಯಕನು, ಅವನೇ ಸಕಲಗುಣವುಳ್ಳವನೆಂದು ಸಮಸ್ತೋಪಚಾರವಂಗೈದು ಸಂತೋಷವಂ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರಿಯರಿಗೆ ವೇಶ್ಯಾನೀತಿಯಂ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಮತ್ತು ಆ ಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜನಗಳು ಧನಧಾನ್ಯ ಪುತ್ರಪೌತ್ರ ಸಮೃದ್ಧಿಯಂ ಪಡೆದು, ಆಚಾರಪರರಾಗಿ ಅಸತ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸದೆ, ಸ್ವಜಾತಿಧರ್ಮಗಳನ್ನ ತಿಕ್ರಮಿಸದೆ, ಏಕತ್ತುಗಳೆಂಬುದಂ ಸ್ವಸ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಿಯದೆ, ಪ್ರಭುವಾದವನಲ್ಲಿ ಭಯಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಪ್ರಭುವಿನ ಶ್ರೇಯಸ್ಕಾಮಿಗಳಾಗಿ, ಪಾಪಭೀತರಾಗಿ, ಪರಸ್ತ್ರೀಪರದ್ರವ್ಯಂಗಳನ್ನೊಂದುವೇಳೆಯಾದರೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದೆ, ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯರಾಗಿರುವರು.

ಇಂತು ಸರ್ವಸೌಖ್ಯಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಆಪ್ರತಿನಾನ್ಯವುರವನ್ನಾಳ್ಳ ಇಲ್ವಲ ರಾಜಪುತ್ರನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಧರ್ಮಕನಿರತನಾಗಿ

ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ಆಜಾನುಧೀರ್ಘಬಾಹುವಾಗಿ ಚತುಸ್ಸಮುದ್ರ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಭೂಮಂಡಲವಂ ತನ್ನ ಭುಜಬಲದಿಂದಾಕ್ರಮಿಸಿ ಆಳುತ್ತ, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಂಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಶ್ವಮೇಧರಾಜಸೂಯಯಾಗಂಗಳಂ ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯಪಾತಾಳಂಗಳಂ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಶುಭ್ರವರ್ಣಂಗಳಂ ಮಾಡುತ್ತ, ದಯೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಧೈರ್ಯದಾರ್ಯಗಂ ಭೀರ್ಮಾಧುರ್ಯಸ್ಥೈರ್ಯಶಾರ್ಧಸೌಹಾರ್ದ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಮಾರ್ದವಾರ್ಜವ ಮೊದಲಾದ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾಗಿ, ಚಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ಪಾಪಭೀತನಾಗಿ, ಪುಣ್ಯಚರಿತ್ರನೆನಿಸಿ, ತರ್ಕವೇದಾಂತ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದನಾಗಿ, ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗವಂ ಬಿಡದೆ, ಪೂಜ್ಯರಿಗೆ ಅವಮಾನವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯತೆಯನ್ನೀಯದೆ, ನಿರಪರಾಧಿಗಳಂ ದಂಡಿಸದೆ, ತಪ್ಪಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ ಗೈಯುತ್ತ, ಮಹಿಮೆತಂದರೂ ಅನೃತವನ್ನಾಡದೆ, ಏನು ಕಾರ್ಯವಿದ್ದರೂ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಂ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ, ಆಪ್ತರಾದ ಗುರುಚಾರರ ಮುಖದಿಂದ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ ಪರರಾಜ್ಯ ಶತ್ರುಮಿತ್ರರುಗಳ ದೃಶ್ಯಂತವಂ ತಿಳಿದು, ಅದಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಸಿಜ್ಜೆಯವಂ ಗೆಯ್ಯತ, ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಹುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡದೆ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಂತ್ರಗೋಪನವಂ ಗೆಯ್ಯತ, ಕುಲಕ್ರಮಾಗತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಕನಿರತನಾದ ಪ್ರಜಾಸಮ್ಮತನಾದ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾದ ಪಾಪಭೀತನಾದ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಸಮ್ಮತನಾಗಿ, ತನ್ನ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಸೇವಕರಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂ. ಲಲಪಾನೀಯಪದಾರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ ದಾಯಾದರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಾಮಾನ್ಯನಿರತನಾದದಂಡಮಾಯೋಪೇಕ್ಷೇಂದ್ರಚಾಲಂಗಳೆಂಬ ಸಪ್ತೋಪಾಯಂಗಳಂ ತಿಳಿದು, ಸ್ವಬಲ ಪರಬಲದ ಪರಿಯನ್ನಾಳಿಯುತ್ತ, ಸಂಧಿ ವಿಗ್ರಹ ಯಾನಾಸನಾಸನದ್ವೈಧೀಭಾವಸಮಾಶ್ರಯಂಗಳೆಂಬ ಷಡ್ಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಕ್ಷಯಸ್ಥಾನವೃದ್ಧಿಗಳೆಂಬ ವರ್ಗತ್ರಯವನ್ನಾಳಿ, ಪ್ರಭುಶಕ್ತಿ ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಗಳೆಂಬ ಶಕ್ತಿತ್ರಯದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಜಲದುರ್ಗಸ್ಥಲದುರ್ಗಭೂದುರ್ಗ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗಭೇದಂಗಳ ನೆಲೆಯಂ ತಿಳಿದು, ಕಾಲದೇಶವರ್ತಮಾನಂಗಳ ಮೂಲವಂ ಪರಿಶೋಧಿಸಿ, ಶತ್ರುಗಳಂ ಜಯಿಸುತ್ತ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಸಾಂಕರ್ಯವಂಟಾಗದಂತೆ ಪ್ರಜಾಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯತ, ಪರತನಂತೆ ಆರಾಧನುರಕ್ತನಾಗಿ, ಕೃಷ್ಣನಂತೆ ಸತ್ಯಭಾಮಾಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ಸರಸ್ವತೀವಿಲಾಸಾಸ್ಪದನಾಗಿ, ಇಂದ್ರನಂತೆ ಸುಮನಸ್ಸಂತೋಷಕರನಾಗಿ ಗುರುವಾಕ್ಯಾನುಸಾರಿಯೆನಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಶುಚಿಯಾಗಿ, ಯಮನಂತೆ ದಂಡಧಾರಿಯಾಗಿ, ನಿಖೃತಿಯಂತೆ

ಪುಣ್ಯಜನಪರಿವೃತನಾಗಿ, ವರುಣನಂತೆ ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೋಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಂ ಪಡೆದು, ವಾಯುವಿನಂತೆ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣನಾಗಿ, ಕುಬೇರನಂತೆ ರಾಜರಾಜನೆನಿಸಿ, ಆದಿಶೇಷನಂತೆ ಅನೇಕ ಭೋಗಾನುಷಕ್ತನಾಗಿ ಭೂಭಾರವಾಹಿಯೆನಿಸಿ, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪದ್ಮಾಹ್ಲಾದಕಾರಿಯಾಗಿ ಸನ್ನಿಹಿತಬುದ್ಧನೆನಿಸಿ, ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕುವಲಯಾನಂದಜನಕನಾಗಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗನಿರತನೆನಿಸಿ, ವರ್ಷಾಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ ವಿಮಲತರವಾರಿಧಾರಾತಿರಸ್ಕೃತ ರಾಜಹಂಸನೆನಿಸಿ, ಸರ್ವದೇವಮಯೋರಾಜಾ, ಎಂಬ ಋಷಿವಾಕ್ಯವಂ ಯಥಾರ್ಥವಂ ಗೆಯ್ಯುತ ಸತ್ಯಾಚಾರನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ, ರಾಮನಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿರಲು:—

ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಮಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ದಿನದಿನದಲ್ಲೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವ ಬೆಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾವಿಧ ಪುಷ್ಪವಾಸನೆಗೆ ವೊತ್ತಮಾಗಿ ಎಳಗುತ್ತಿರುವ ಅಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಇಳಿ ಯೆಲ್ಲಾ ಕಳೆಯಿಂ ಸಂಪೂರ್ಣಮಾಗಿ, ಗೋವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಕ್ಷೀರಂಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಸುಮಂಗಲಿಯರಾಗಿ ಪತಿ ವ್ರತಾಶೀರೋಮಣಿಗಳೆನಿಸಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತಿಶಯಮಾದ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಂ ಪಡೆದಿರುವರು. ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳು ಈತಿ ಬಾಧೆಗಳೆಲ್ಲದೆ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಿಂ ಪುಷ್ಟರಾಗಿ, ಪ್ರಭುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಶಾಲಿಗಳಾಗಿ, ತಾವು ಜಿತ್ತಿದ ಧಾನ್ಯಂಗಳಂ ನಷ್ಟವಂ ಪೊಂದದಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯಂ ಪಡೆದು ಜೋರೋಪದ್ರವಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಅಧಿಕಾನಂದಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರು.

ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನದಲ್ಲಾ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ತನ್ನ ಸಭೆಯಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ಸಭೆಯೆಂತಿರುವುದೆಂದರೆ:—ವಜ್ರಸ್ತಂಭಗಳಿಂ, ಪಚ್ಚಿಲೋವೆಗಳಿಂ, ಕಡೆದು ಮಾಡಿದ ಪವಳದ ಮೊಗಸರಗಳಿಂ, ಇಂದ್ರನೀಲದ ತೊಲೆ ಜಂತಿಗಳಿಂ ಸುಂದರಮಾಗಿ, ರತ್ನಮಯಭತ್ತಿಗಳಿಂ ರಂಜಿಸುತ, ಸುಧರ್ಮಸಭೆಯ ನೊಗಸಂ ಒಳಕೊಂಡಿರುವ, ಅನೇಕ ರತ್ನಗನ್ನಡಿಗಳಿಂ ರಾಜಿಸುತ, ಪ್ರಭಾತಕಾಲದಂತೆ ಪದ್ಮರಾಗಭಾಸುರಮಾಗಿ, ತವೋವನದಂತೆ ಮುಕ್ತಾಹಾರವಿಭೂಷಿತಮಾಗಿ, ಉಪವನದಂತೆ ಪ್ರವಾಳಮಯಮೆನಿಸಿ, ಅನೇಕ ಮಂಡಲಿಕರ ತಂಡಂಗಳಿಂ ಮಂಡಿತಮಾಗಿ, ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನೇದಾಂತ ಮಾಮಾಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳಿಂ ವಿಚಾರಿಸುತ ಅನೇಕ ಜಯಪತ್ರಗಳ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಎದ್ದಾಂಸರುಗಳ ಶಬ್ದ ಕೋಲಾಹಲದಿಂ ಯುಕ್ತಮಾಗಿ, ಬಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪಮಾನೋಲ್ಲೇಖರೀತಿವಾಕವೃತ್ತಿಗುಣಾಲಂಕಾರ ಯಮಕಾನುಪ್ರಾಸ ಶಯ್ಯಾ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕವಿತಾಪರಿವಾಕವ

ನಖಿತು ದೋಷಂಗಳಂ ದೂರೀಕರಿಸಿ, ರಸಿಕಜನ ಹೃದಯಾನಂದಕರಮಾಗುವಂತೆ
ನಾಟಕ ಪ್ರಕಸನ ಘಟಿಕಾಶತಕ ಭಾಣ ಮೊದಲಾದ ಕವಿತ್ವವಂ ಪೇಳುವ ಕವಿಸಾ
ವಭಾಮರಿಂ ಭೂಷಿತವಾಗಿ ; ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ಮಾಳವಿ ಮೋಹನ
ರೇಗುಪ್ಪಿ ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ಕಾಂಬೋಧಿ ಪುನ್ನಾಗ ವರಾಳಿ ಮೊದಲಾದ ಭೇದವಂ
ತಿಳಿದು ದ್ರುತವಿಲಂಬಮಧ್ಯಮವೆಂಬ ಕಾಲತ್ರಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಮೂರ್ಛನಾ
ಕ್ರಮವಂ ತಿಳಿದು ತಾಳವಂ ಮೇಳೈಸಿ, ಕೇಳುವರ ಕಿವಿಗಳ್ಗೆ ಹಿತಮಾಗುವಂತೆ
ನಯವಾಗಿ ಪಾಡುವ ಗಾಯಕವೈಣಿಕರ ಗಾನಸ್ವರದಿಂದ ರಮ್ಯವಾಗಿ; ಮತ್ತೊಂದು
ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಂಗ ವಂಗ ಕಳಿಂಗ ಕಾಂಭೋಜಾದಿ ದೇಶಗಳಿಂ ಬಂದು ದುಷ್ಯಂತ
ರಾಯನ ಪಾದದರ್ಶನವಂ ಗೈಯುವೆನೆಂದು ಕಪ್ಪಂಗಳಂ ಕರಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು
ಸಮಯವನ್ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ದೊರೆಗಳಿಂ ನಿಬಿಡಿತವಾಗಿ ; ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ
ಮನ್ಮಥನ ಭ್ರಮರಶಿಂಜಿನಿಯಂ ಸಡಲಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಧನ್ಯುಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ನಡಿ
ದಾದ ಜಡೆಗಳಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತ ನಾನಾವಿಭೂಷಣಗಳಿಂ ಭೂಷಿತರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಬೆಡಗು
ಗಳಿಂ ಸಭಾಜನರಂ ಚಿತ್ರಾರ್ಪಿತಪ್ರತಿಮೆಗಳಂತೆ ಮಾಡುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಕಡೆಗಣ್ಣುಗಳ
ಕುಡಿನೋಟಗಳೇ ಮೂಯಲೋಕಂಗಳಂ ಸೂಚಿಸಿಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ, ಮಾರನಿಗೆ ಸಿಸ್ಸಾರ
ವಾದ ಈ ಪುಷ್ಪಬಾಣಂಗಳಿಂ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದು ಜಿಲ್ಲವರೋ ಎಂಬಂತೆ
ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಗಳಂ ವಿರಚಿಸಿ, ಕಲಕಂಠದ ಕಂಠನಾದದ ಕಲೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಂಠದಲ್ಲಿ
ಗಾನವಂ ಹಸ್ತಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯವಂ ನೈತ್ರಂಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಮಂ ಪುರ್ಬುಗಳಲ್ಲಿ
ವಕ್ರತೆಯಂ ಪಾದಂಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಮದ್ದಲೆಯ ಮುದ್ದಾದ ಸದ್ದಿಗೆ
ಸರಿಯಾಗಿ ಜತಿಶ್ರುತಿಗೂಡಿ ನಾಟ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯುವ ವೇಶ್ಯಾಂಗನೆಯರಿಂ ರಮ
ಣೀಯವಾಗಿ; ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂ ಜಯವಿಜಯೀಭವ ಎಂದು ಬಿರುದು
ಪದ್ಯಗಳಂ ಅಧಿಕಸ್ವರದಿಂ ತರವೆತ್ತಿ ಪೊಗಳುವ ಭಟರುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂ ಭೂಷಿತ
ವಾಗಿ ; ಮತ್ತು ಅನೇಕ ದೇಶಂಗಳಂ ಜಯಿಸಿ ಅಶ್ವ ರಥ ಗಜ ಪದಾತಿಗಳೆಂಬ
ಚತುರಂಗ ಸೇನೆಯಿಂ ಕೂಡಿದ ಶೂರಾಗ್ರೇಸರರಾದ ಸೇನಾನಾಯಕರುಗಳಿಂ;
ಇನ್ನು ಅನೇಕರಾದ ಹಾಸ್ಯಗಾಂಧೀರು ಸೇವಕಜನರು ಮೊದಲಾದವರಿಂ ಸುತ್ತಲೂ
ಸುಂದರವಾಗಿರಲು—೨ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಇಂತನಂತಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣ
ವಾದ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ತೇಜೋರಾಶಿಯಂತೆ
ಶಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುರಸುಂದರಿಯರ
ಸೊಡಗಂ ಸೂಚಿಸಿಗೆಯ್ಯುವ ಸಖಿಯರುಗಳು ಸಂಭ್ರಮಯುಕ್ತರಾಗಿ ಕರಕಂಕಣ

ಝಣತ್ಕಾರವಂ ಬೀಜುತ್ತ್ ಚಾಮರಂಗಳಂ ವುಷ್ಟದ ಬೀಸಣಿಗೆಗಳಂ ಬೀಸುತ್ತಿರಲು
ಮಂದಮಾರುತವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ, ದೇಶಾಧೀಶ್ವರರು ತಂದ ಕಪ್ಪವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಕೊ
ಳ್ಳುತ್ತ, ಒಡ್ಡೋಲಗವಂ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು—

ಆರ್ಯಪಿತನನೆಂಬ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಮುಂತ್ರಿಯು ರಾಯನ
ಸಮಾಪವಂ ಸೇರಿ ಕರಗಳಂ ಮುಗಿದು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೆ ! ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ
ದುಷ್ಟಮೃಗಂಗಳು ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಬಾಧಿ
ಸುತ್ತಿರುವುದೆಂತಲೂ, ಮತ್ತು ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸರುಗಳು ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ
ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಋಷಿಗಳು ಮಾಳ್ಪ ಯಜ್ಞಂಗಳಿಗೆ ವಘ್ನಂಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ
ಕಾಷಾಯಕಮಂಡಲುಗಳಂ ಭೇದಿಸುತ್ತ ಆ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವರೆಂತಲೂ, ಚಾರರು ಬಂದು ಪೇಳಿರುವುದು^೨ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೈದಿರು
ವೆನು. ಪ್ರಭುಗಳಾದ ತಮ್ಮಿಂದ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳೂ ಸಮಸ್ತ
ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಸಹ ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ಸೌಖ್ಯವಂ ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿರುವುದು^೨ ಸ್ವಾಮಿ
ಯವರ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ವಿವಿಧವಿರಲೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವೆನು ” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲಾ
ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳ್ದ ರಾಯನು ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಂ ದುಷ್ಟಮೃಗಂಗಳಂ ಸಹ ನಿತ್ಯೇಷ
ವಾಗಿ ಸಿಮೂಲವಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಮನದಲ್ಲಾ ಲೋಚಿಸಿ, —“ ಎಲೈ
ಮಂತ್ರಿಯೆ, ಕೆಲವು ಸೇನಾಜನರು ಬೇಟೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿಂ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ನಾನು
ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಪೋಗಿ ಮೃಗಸಮೂಹವಿರುವ ಅರಣ್ಯವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ
ಮೃಗಂಗಳು ಚದರಿಪೋಗದಂತೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಕಾದುಕೊಂಡು ಇರಲಿ ! ”
ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲಾಮಂತ್ರಿಯು ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂದಾಜ್ಞೆಯಂ ಕೊಡಲಾ
ಸೇನಾಜನರು ಬಲೆಗಳು ಕಾಲುಕಣ್ಣೆ ಬೇಟೆನಾಯಿ ಭಲ್ಲೆ ತುವಾಕಿ ಹರಿಗೆ ಶಕ್ತಿ
ಕಠಾರಿ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಂಗಳಂ ಸನ್ನಾಹ ಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ
ಹೋಗಲು—

ಅಷ್ಟಉಲ್ಲೇ ಆದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಜಯಭೇರಿ ಕಹಳೆ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯ
ಧ್ವನಿಗಳು ಎಂಟು ದೆಸೆಯಂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದೆದ್ದು ಬೇಟೆಗೆ ಅನು
ಗುಣವಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಆಭರಣವಸ್ತ್ರಂಗಳಿಂದಲಂಕೃತನಾಗಿ ವಾಯುವೇ
ಗವಂ ವಂಚಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ಯಶ್ವಗಳಿಂದ ರಮ್ಯವಾಗಿ ರತ್ನಮಯ ಕಿರುಗಂಟಿ
ಗಳಿಂದಲೂ, ಉನ್ನತಧ್ವಜದಂಡದಿಂದಲೂ ಮಂಡಿತವಾದ ರಥವನ್ನೇ^೩ ಜತುರಂಗ
ಜಲಸಮೇತನಾಗಿ ಅರಣ್ಯವಂ ಕುಳಿತು ತೆರಳುತ್ತಿರಲು—

ಆಪುರದೊಳಿರುವ ಸುಂದರಾಂಗಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಮನ್ಮಥಸಮಾನ ನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನೋಡುವೆವೆಂಬ ವೇಗದಿಂದ ಓಲೆಗಳಂ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡಾಣವಂ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಸರವಂ ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಪಾದದ ಸರವಂ ಜುಜಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಾಣಿಯಂ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರಗಳಂ ಮೂಗುಗಳಲ್ಲಿಡುತ್ತಾ, ವಾಯು ಎನಿ ಹಾಹಿ ಎದೆಯಿಂ ಜಾಹಿ ದ ಸೀರೆಯ ಸೆಳಗುಗಳಂ ಸ್ಮರಿಸದೆ ಸಡಲಿದ ನೆಹಿ ಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಗುರುಹಿರಿಯರಂ ಸರಕುಮಾಡದೆ ಜಾಹಿ ದ ತುಲುಬುಗಳಂ ತೋರವಾದ ಕುಚಂಗಳಂ ಭಾರವಾದ ನಿತಂಬಂಗಳಂ ಹೊಲಲಾಡದೆ ವಾರಿಜಾಸನ ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಂ ನಿಂದಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ಕೆಲರು ಉನ್ನತವಾದ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳನ್ನೇಹಿ ಗವಾಕ್ಷಂಗಳಂ ಸೇಹಿ ಕಾಲುಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾದಗಳನ್ನೂಹಿ ಕೆಲರು ಜನರ ಸಂದಣಿ ಯೊಳ ದೂರಿ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗಣ್ಣ ಕುಡಿನೋಟಗಳಂ ಬೀಹಿ ಮಾರನಿಗೆ ಮನವಂ ಮಾಹಿ ಒಯ್ಯಾರದಿಂ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರಲು —

ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವೇಗದಿಂ ರಥದಿಂ ತೆರಳಿ ಪೋಗಿ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಅತ್ತಿ ಮತ್ತಿ ಮಗ್ಗಾರೆ ಬೇಲ ಆಲ ಅರಳಿ ಅರಟವಾಳ ಅಮ್ಮಟಿ ಕಂಚಿವಾಳ ಕಾರಜು ಕಗ್ಗಲಿ ಸುರಗಿ ಸುರಹೊನ್ನೆ ಒನ್ನಿ ಬಕುಳ ಬಾಗೆ ಶೀಗೆ ಶ್ರೀಗಂಧ ಹಲಸು ಮಾವು ನೇಹಿಲು ಎಲವ ಎಲಚಿ ಬಿದರು ಮೊದಲಾದ ವೃಕ್ಷಂಗಳ ತಂಪಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಹಿಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವ ಕರಡಿ ಕಾಡೋಣ ಪುಲಿ ಶಿವಂಗಿ ಶಿಂಗಲೀಕ ಹುಲ್ಲೆ ನರಿ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಗಣದಿಂದಲೂ, ಗರುಡ ಗಂಡಭೇರುಂಡ ಗಿಣಿ ಕೋಗಿಲೆ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿ ಸಮೂಹದಿಂದಲೂ, ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಸ್ಥಾನವಂ ಕುಹಿತು ಬರಲು — ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತಸೇನಾಜನರು ತಮ್ಮಟಿ ಕೊಂಬು ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮೃಗಂಗಳಂ ಬಿದಹಿ ಸಲಾರಾಯನು ಮುಂಬ ರಿದು ಬರುವ ಕೆಲವು ಮೃಗಗಳಂ ಖಡ್ಗದಿಂ, ಕೆಲವಂ ಭಲ್ಲೆಗಳಿಂ, ಕೆಲವಂ ಬಾಣ ಗಳಿಂ ಅನೇಕ ಮೃಗಗಳಂ ನಿರ್ಮೂಲವಂ ಗೆಯ್ಯತ ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯ ನಾಗಿದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಗದ್ಯ — ಚಂದಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡ ತೇಜಪ್ರಕಾಂಡಕಾಂಡ ಪಂಡಿತಾಖಂಡ ಶೌರ್ಯ ಪರಿಮಂಡಿತ ಭಂಡನೋದ್ಧಂಡಾರಿ ಮಂಡಲಕಂಡೂಲದೋರ್ಧಂಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಾಂಡುರಚಿಖಂಡದಿಂ ದೀರಘಂದರೀಕ ಪರಿಪಾಂಡುರಯಶಃ ಪಿಚಂಡಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡೋದ್ಭಟ ಕಾಲಕೂಟಪ್ರತಿಭಟ ಕೆಟ್ಟುಕಪಟ ನಿಶಾಟಕೂಟ ಪಾಟನಲಂಪಟನಟಿಲಪುಟಘಟ ವಿಕಟ ಕೃಪಿಟಯೋನಿ ಕುಟಿಲಮೋಹಾಂ

ಧಕಾರ ಚ್ಚಟಾವಿಘಟನ ಪಟುನಟವೃತ್ತಾಂತಮಕುಟತಟಸಯಾಟಿತ್ತಟನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೋ
 ತ್ತುಂಗತರಂಗ ಸಂಗರಭಂಗಸಂಭ್ರಮೋಜ್ಜ್ವಲಭಮಾಣಗಂಭೀರವಾಗ್ಗಂಭ ಸಂಭಾವಿತ ಗರಗರ
 ವರನಿಲಯ ಚಂದ್ರ ಚೂಡಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾಮುರಂದ ನಿರಂತರನಿಷೇಷಣ ಸ್ವಯಂವೃತಕವಿತಾವಧೂ
 ರತ್ನ ರಾಜಾಧಿರಾಜಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀಚಾಮರಾಜ ಪುತ್ರಾತ್ಮೇಯಸಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರ ಶಂಬ ಚಕ್ರ
 ಮಕರ ಮತ್ಸ್ಯ ಶರಭಸಾಲ್ವ ಗಂಡಭೇರುಂಡ ಧಂಣೀವರಾಹ್ಯಹನುಮದ್ಗುರುಡ ಕಂಠೀರವಾದ್ಯನೇಕ
 ಬಿರುದಾಂಕಿತ ನರಕತಿಬಿರುವ ಶ್ರೀಚಾಮುಂಡಿಕಾವರಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರನುಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮ
 ಧ್ಯದೇದೀಪ್ಯಮಾನಕುಲಕ್ರಮಗತ ದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜ ಕಂಠೀರವರು
 ಸರಸಜನಾನಂದ ಕರಮಾಗಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ನವರಸಭರಿತವಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಿಂ
 ವಿರಚಿಸಿದ . ಕೃಷ್ಣರಾಜವೀರ್ಗವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕದ ನವೀನ
 ಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಮೃಗಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದನೆಂಬ ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ
 ಪ್ರಥಮತರಂಗಂ.

ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯತರಂಗ

ಅನಂತರದಲ್ಲಾ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ರಥದೊಳು ಕುಳಿತು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ
 ಮೃಗಸಮೂಹವಂ ಸಂಹರಿಸುವೆನೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂ ಆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳಂ ಹುಡು
 ಕುತ್ತಿರಲು—

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಗಂಡುಹುಲ್ಲೆಯು ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿ
 ಸಲಾದುಷ್ಯಂತರಾಯನಾಮೃಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ರಥವಂ ನಡೆಸುವಂತೆ ಸಾರಥಿಗೆ
 ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯಲಾಸಾರಥಿಯು ಸಮಸ್ತ ಸೇನೆಯು ಹಿಂದುಳಿಯುವಂತೆ ರಥವಂ
 ನಡೆಸುತ್ತ ರಥದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು ಓಡುತ್ತಿರುವ ಮೃಗವಂ ನೋಡಿ,
 “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಕೃಷ್ಣಸಾರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಿಯಿಂ ಸೇರಿದ ಧನುಸ್ಸಂ
 ಧರಿಸಿರುವ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ನಾನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೃಗರೂ
 ಪಿಸ ರಾಕ್ಷಸನಂ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಪರಶಿವನನ್ನಾಗಿ ನಿನ್ನಂ ತಿಳಿಯುವೆನು.”
 ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ, ಈ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ

ಓಡುವ ಹುಲ್ಲೆಯಿಂ ನಾವು ಒಡುಡೂರವಾಗಿ ಬಂದೆವು. ಈಗಲು ಈ ಮೃಗವು ಕೊಂಕುಗೂಡಿದ ಕತ್ತಿನಿಂ ಮನೋಹರವಾಗಿ, ಬೆಂಬಿಡದೆ ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ರಥವಂ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನೋಡುತ್ತ, ಎನ್ನ ಬಾಣಪತನದ ಭಯದಿಂ ತನ್ನ ಶರೀರದ ಮುಂಭಾಗವಂ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಡಗಿಸಿ, ಓಡುವ ಶ್ರಮದಿಂ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಯಿಂ ಅರ್ಧಜರ್ವಿತವಾಗಿ ಜಾಹ್ನಿದ ದರ್ಭೆಯ ತೃಣದಿಂ ಪ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗವುಳ್ಳದಾಗಿ, ಅಧಿಕಲಂಘನೆಯಿಂದಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಧೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿರುವುದಂ ನೋಡು. ಎನ್ನಯ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಈ ಮೃಗವನ್ನನು ಸರಿಸಿ ಪೋಗುವುದಲ್ಲದಲ್ಲದೆ ಸಂಹರಿಸುವುದಲ್ಲದಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾಸಾರಥಿಯು “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಹಳ್ಳತಿಟ್ಟುಳ್ಳ ಧೂಮಿಯಾದುದೇಂದ ನಾನು ಅಶ್ವರಜ್ಜುಗಳಂ ನಿರೋಧವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ರಥವು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪೋಗದಾದುದೇಂದ ಮೃಗಕ್ಕೂ ನಮಗೂ ಬಹಳ ದೂರಮಾದುದು. ಈಗ ಸಮಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನಿನಗೆ ಈಮೃಗವು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ರಥವಂ ನಡೆಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೀ ಯಲಾಸಾರಥಿಯು ಆ ರಾಯನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧಿಕ ವೇಗದಿಂದ ರಥವಂ ನಡೆಸುತ್ತ ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈಅಶ್ವರಜ್ಜುಗಳಂ ಸಡಿಲವಂ ಗೆಯ್ಯಲಾಗಿ ಬಹುನೀಟವಾದ ಕಾಯಂಗಳಿಂ, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕದಲದೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಡವರಿಯ ಕೊನೆಗಳಿಂ, ಚಂಚಲವಿಲ್ಲದೆ ಜತೆಗೊಳಿಸಿರುವ ನೀಟವಾದ ಕರ್ಣಂಗಳಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ರಥಾಶ್ವಂಗಳು ತಮ್ಮ ಖುರವುಟದಿಂದೆಳ್ಳ ಧೂಳುಗಳಿಂದಲೂ ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯಂಗಳಾಗಿ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಗುವ ಮೃಗವೇಗವಂ ಸಹಿಸಲಾಳವೋ ಎಂಬಂತೆ ಆತಿವೇಗದಿಂ ಪೋಗುತ್ತಿರುವವು. ಆವಂ ನೋಡು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳ್ದ ರಾಯನು “ ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ, ನೀನುಪೇಳ್ದವಾಕ್ಯವು ಯಥಾರ್ಥವೇ ಸರಿ. ಈಕುಡುರೆಗಳು ಸೂರ್ಯಾಶ್ವಂಗಳ ಮಿಾಹಿದುವಾಗಿ ತೋರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ದೂರದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೋ ಅದು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ವಿಶಾಲಾವಾಗುವುದು. ಯಾವ ಮಾರ್ಗಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ತುಂಡುಗೈದಂತೆ ತೋರುವುವೋ ಅವು ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದಂತೆ ಕಾಣುವುವು. ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ಸ್ವಭಾವಮಾಗಿ ಡೊಂಕಾಗಿ ತೋರುವುದೋ ಅದು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮರೇಖೆಯುಳ್ಳದಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಈ ರಥದ ಅಧಿಕವೇಗದಿಂ, ಎನಗೆ ದೂರವಾಗಿ ನಂದು ವಸ್ತುವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ

ಕಂಡ ಪದಾರ್ಥವಂ ಆಕ್ಷುಣ್ಣಕ್ಕೆ ಕಾಣದೆ ಇರುವುದು. ಮತ್ತು ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ! ಈಮೃಗವಂ ಸಂಹರಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಧನುರ್ಬಾಣದಿಂದ ಯುಕ್ತಮಾದ ಹಸ್ತವನು ತ್ತಲು, ಆಸಾರಥಿಯು—“ಎಲೈಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುಹಿಯಾಗಿರುವ ಈಕುಲೆಯು ಪೋಗುವ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಋಷಿಗಳಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ನೀನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣವು ಆರುಷಿಗಳಂ ತಾಗಲು ಪ್ರಮಾದ ಬರುವುದು” ಎಂದು ಪೇಳಲಾರಾಯನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ, “ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ! ಋಷಿಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ರಥವಂ ನಡೆಸಬೇಡ” ಎಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು—

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ವೈಖಾನಸನೆಂಬ ಋಷಿಯು ಈರ್ವರು ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಬರುತ್ತ ಆದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಆಮೃಗವಂ ಸಂಹರಿಸುವುದಂ ಕಂಡು ತ್ವರೆಯಿಂ ತನ್ನ ಹಸ್ತವನ್ನೆತ್ತಿ ರಾಯನಂ ಕುಹಿತು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ, ಈ ಮೃಗವು ನಮ್ಮ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಾಕಿದ್ದಾದುದು” ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡಲಾಗದು. ಮತ್ತು ತಹಗಲೆಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಕಿಯನ್ನಿಟ್ಟಂತೆ ಅತಿಮೃದುವಾದ ಈಮೃಗಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗವು ಮಾಡತಕ್ಕದಲ್ಲ! ಏಕೆಂದರೆ—ಈಕರಿಣಗಳ ಪ್ರಾಣಂಗಳು ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಂಗಳಾಗಿ ಚಂಚಲಂಗಳಾಗಿರುವುವು. ನಿನ್ನ ಬಾಣಂಗಳು ತೀಕ್ಷ್ಣಪ್ರಹಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂಗಳಾಗಿರುವುವು; ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಂಗಳು ಅನಾಥರಾದ ಜನರುಗಳಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲದೆ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವವರಂ ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಲ್ಲವಾದುದು” ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಸೆಳೆದಿರುವ ಬಾಣವಂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವನಾಗು” ಎಂದು ಪೇಳಲಾರಾಯನು ಆವೈಖಾನಸಋಷಿಯ ವಚನಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮೃಗಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಧಾನವಂ ಗೈದಿದ್ದ ಬಾಣವಂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲು; ಆವೈಖಾನಸಋಷಿಯು ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತರೂಪನಾಗಿ—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರುಷಶಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರನಾಗಿ ಆವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮಂಥ ಋಷಿಗಳ ವಾಕ್ಯವಂ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ. ನೀನು ನಿನ್ನಂಥ ಭುಜಬಲಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆ” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು; ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರು ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತು ತಮ್ಮ ಹಸ್ತಗಳನ್ನೆತ್ತಿ “ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆ” ಎಂದು ಎರಡು ಬಾಹಿ ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು; ಆದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಆಋಷಿಗಳಂ ಕುಹಿತು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಋಷಿಗಳಿರಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ತಮ್ಮ

ವಚನವಂ ತಿರಸಾ ವಹುಸಿದನು. ಈಗ ತಾವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಜಯಂಗಿಯ್ಯವಿರಿ. ಎನಗಿನ್ನೇನು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯುವಿರಿ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾವೈಖಾನಸಖುಷಿಯು— “ ಈಗ ನಾವು ಸಮಿತ್ತದರ್ಭೆಗಳಂ ತರುವುದಕ್ಕೆ ವೋಗುವೆವು. ಈ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಲಿನಿಯೆಂಬ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಮಗಧಿಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವು ಕಾಣುವುದು. ನಿಮಗೆ ಅನ್ಯತ್ರ ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಆಶ್ರಮಪ್ರವೇಶವಂ ಗೈದು ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರವಂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸೇ ದ್ರವ್ಯಂಗಳಾಗಿರುವಂಥ ಋಷಿಗಳ ಧರ್ಮಕರಂಗಳಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವಂಥ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಂ ನೋಡಿ ಧನುಸ್ಸಿನ ನಾರಿಯ ಸಂಘರ್ಷಣೆಯಿಂ ಜಡ್ಡುಗಟ್ಟಿರುವ ಎನ್ನ ಭುಜವು ಸಮಸ್ತಋಷಿಗಳಂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದೆಂದು ನಿನ್ನ ಪರಿಯಂ ನೀನೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾರಾಯನು ಆಖುಷಿಯಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ವೈಖಾನಸಖುಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ನಿನಗಧಿಪತಿಯಾದ ಕಣ್ವಮಹಾಮುನಿಯು ನೀನು ಪೇಳ್ವ ಆತವೋವನದಲ್ಲಿ ಇರುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ” ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು; ಆವೈಖಾನಸಖುಷಿಯು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಈಗ ತಾನೆ ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಂಥ ಜನರುಗಳಿಗೆ ಉಪಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಆಶಕುಂತಲೆಗೆ ದೈವಸಂಘಟನೆಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಕಾರ್ಯವಂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸೋಮತೀರ್ಥವೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮವಂ ಕುಳಿತು ವೋಗಿರುವರು. ನೀನು ಆ ತವೋವನಕ್ಕೆ ವೋದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪಮಾದ ಸತ್ಕಾರವಂ ರಚಿಸುವಳು” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಲಾರಾಯನು—“ಎಲೈ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ನೀನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಆ ತವೋವನಕ್ಕೆ ವೋಗಿ ಋಷಿಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡುವೆನು. ಆಕಣ್ವಋಷೀಶ್ವರನು ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಳಾದ ಆಶಕುಂತಲೆಯು ನಾನು ಬಂದಿದ್ದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಋಷಿಯು ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪೇಳುವಳು. ಆದ್ದರಿಂದಾತವೋವನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ವೋಗುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದ ಆ ರಾಯನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವೈಖಾನಸಖುಷಿಯು ತಾನು ಸಮಿತ್ತದರ್ಭೆಗಳಂ ತರುವುದಕ್ಕೆ ವೋಗುವನೆಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಡೆದು ತಿಷ್ಠರಿದೊಡಗೂಡಿ ವೋಗಲು—

ಆ ರಾಯನು ಸಾರಥಿಯಂ ಕುಳಿತು “ ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ, ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದೆನ್ನ ಶರೀರವಂ ಪಾಪರಹಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು

ವೆನು, ಆ ಆಶ್ರಮವಂ ಕುಳಿತು ಅಶ್ವಗಳಂ ನಡೆಸೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲಾಸಾರ
 ಥಿಯು “ಆಯುಷ್ಮಂತನಾದ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯು ಎಂತಾಗುವುದೊ ಆರೀತಿಯಿಂ ನಡೆದು
 ಕೊಳ್ಳುವೆ” ನೆಂದು ಆಕಣ್ವಾಶ್ರಮದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ರಥವಂ ನಡೆಸಲಾರಾಯ
 ನು ಆ ತಪೋವನದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ರಮ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶವಂ ನೋಡಿ “ಎಲೈ
 ಸಾರಥಿಯೇ, ಸುಂದರವಾದ ಈತಪೋವನದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಸ್ತಾರವಾದ
 ಪ್ರದೇಶದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಅನ್ಯರಿಂಪೇಳಲ್ಪಡದೆ ಇದ್ದರೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವು”
 ದೆಂದು ನುಡಿಯಲಾಸಾರಥಿಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಯಾರೂ ಪೇಳದೆ ಈತಪೋವ
 ನದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಎಂತು ಕಾಣುವುದು?” ಎನ್ನಲಾರಾಯನು “ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ,
 ನೀನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಎನು. ಇದೋ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲುಗಳೆಂ ಪುಟ್ಟಿದ ಧಾನ್ಯ
 ಗಳು ಶುಕಂಗಳನ್ನೊಳಕೊಂಡಿರುವ ಕೋಟರಂಗಳ ಮುಖದಿಂ ವೃಕ್ಷಗಳ ಬುಡಂ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಜೆಲ್ಲಿರುವುವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬೇಡರು ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟಜನರ
 ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಗಳದ ಹಣ್ಣುಗಳಂ
 ಭೇದಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನುಣುಪಾಗಿರುವ ಶಿಲೆಗಳು ಈತೈಲವಂ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು
 ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನದೀತಟಾಕಸರೋವರಂಗಳಂ
 ಕುಳಿತು ಹೋಗಿರುವರೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಹುಲ್ಲಿ ಸಾರಂಗೆ
 ಕರಡಿ ಕಾಡೋಣ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಂಗಳು ಬಾಲ್ಯದಿಂ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಂ
 ಪಡೆದಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ರಥಧ್ವನಿಗಳಂ ಕೇಳಿ ಬಿದ್ದು ಓಡಿಕೊಂಡು ಜಾತಿ
 ವೈರಪಂ ಬಿಟ್ಟು ಭಯರಹಿತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಸರೋವರ ಮೊದ
 ಲಾದ ಜಲಾಶಯಂಗಳ ಮಾರ್ಗಂಗಳು ನಾರುಮಡಿಯ ಅಂಚುಗಳೆಂ ಸುರಿವ ಜಲ
 ಧಾರೆಗಳ ರೇಖೆಗಳೆಂವಂಚಿತಂಗಳಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುವು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;
 ಆ ಸಾರಥಿಯು—ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ, ಎಂದು
 ರಥವಂ ನಡೆಸುತ ಬರಲು ; ರಾಯನು ಕೆಲವು ದೂರ ಆ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ರಥದಲ್ಲಿ
 ಕುಳಿತು ಬಂದು—“ ಎಲೈ ಸೂತನೇ, ಈ ವನವಾಸಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ನಾನು
 ರಥದೊಳ್ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವುದರಿಂದ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗಬಾರದು. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ
 ರಥವಂ ನಿಲ್ಲಿಸು ” ಎಂದು ಪೇಳಿ, ಸಾರಥಿಯು ರಥವಂ ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಆ
 ರಥವನ್ನಿಳಿದು, “ ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ, ಈ ತಪೋವನವು ಸೌಮ್ಯಾಕಾರವುಳ್ಳವರಿಂ
 ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದೆ ಕ್ರೂರವೇಷಧಾರಿಗಳೆಂ ಹೊಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯ
 ವಲ್ಲವಾಗಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಆಯುಧಾಧರಣ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳಂ

ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ತನ್ನ ಧನುರ್ಬಾಣ ಖಡ್ಗ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳ
ಗಳಂ ಪಶೇಷವಾಗಿ ಧರಿಸಿದ ಬಾಹುಪುರಿ ಮೊದಲಾದ ಆಭರಣಂಗಳಂ ಸಹ ತೆಗೆದು
ಆ ಸಾರಥಿಯ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, -ನಾನು ಯಾವ ವರೆಗೆ ಈ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ
ಮುಷಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನವಂ ಗೈದು ಬರುವೆನೋ ಆ ವರೆಗೂ ಈ ರಥಾಶ್ವಂಗಳಂ ತೃಣ
ಜಲಂಗಳೆಂ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಂ ಹೊಂದಿಸಿ ಮಾರ್ಗಶ್ರಮವು ಪೋಗುವಂತೆ ಈ ಅಶ್ವಂ
ಗಳ ಹಿಂಭಾಗವಂ ಜಲದಿಂ ನನೆಯಿಸಿ ಸಲಹುತಿರುವುದೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು; ಆ
ಸಾರಥಿಯು ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು-ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು
ರಾಯನ ಧನುರ್ಬಾಣ ಆಯುಧಗಳಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಥವಂ ಹಿಂದಿರಿಗಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಪೋಗಲು—

ಆದುಷ್ಯಂತರಾಯನೊಬ್ಬನೇ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಆ ತಪೋವನಾಭಿಮುಖ
ನಾಗಿ ತಿರುಗಿ, ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಂ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದು, ಆ ತಪೋವನದ ಬಾಗಿಲಂ ದಾಂಟಿ,
ಒಳಕ್ಕೆ ಪೊಕ್ಕುಹೋಗುತ್ತ, ಶುಭಶಕುನವಾಗುವುದಂ ತಿಳಿದು, “ ಈ ತಪೋವನವು
ಶಾಂತಗುಣಾಶ್ರಯವಾಗಿರುವುದು, ಎನ್ನ ಬಲಭುಜವು ಹಾಯುತ್ತಿರುವುದು; ಈ
ಶುಭಶಕುನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಫಲವುಂಟಾಗುವುದೋ ತಿಳಿಯದು. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿಯಾ
ದರೂ ಆಗತಕ್ಕಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುವುದಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರವು” ಎಂದು ಯೋಚ
ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ ಬರುತ್ತಿರಲು—

ಇತ್ತಲಾಕಣ್ವಮುನಿಪೋಷಿತ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲಾದೇವಿಯು ಅನ
ಸೂಯಾಪ್ರಸುಂವದೆಯರೆಂಬ ಈರ್ವ ಸಖಿಯರೊಡೊಡಗೂಡಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತ, ಆ ಸಖಿ
ಯರಂ ಕುಳಿತು—ಎಲೈ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ ! ಇತ್ತ ಬನ್ನಿರೆಂದು ಕರೆಯಲು ;

ಆ ರಾಯನು ಈ ಧ್ವನಿಯಂ ಕೇಳಿ—ಇದೇನೊ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ
ವೃಕ್ಷಂಗಳ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಾಡುವ ಸವಿನುಡಿಯು ಕೇಳಬರುವುದು,
ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದಾಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನೆಂದು ಅಡಿಯಿಡುತ್ತ, ಮುಂದುವಾಯ್ದು
ವಿನೋದದಿಂ ವಿಹಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆ ಮೊದಲಾದ ಮೂರು ಮಂದಿ
ಸ್ತ್ರೀಯರಂ ಕಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಂ ನೋಡಿ-ಅದೋ ಮುಷಿ
ಕನ್ಯೆಯರುಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಬಲಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ನೀರನ್ನೆಳೆವ ಕುಂಭಂಗಳಂ
ಪಿಡಿದು ಸಸಿಗಳಿಗೆ ಜಲವಂ ಪೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಪಲ್ಲವದಂತೆ
ವೃದ್ಧವಾದ ಹಜ್ಜಿಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ ಇತ್ತಬನ್ನಿರೆಂದು ಸಖಿಯರಂ ಕರೆಯುತ್ತಲಿರುವ
ರೆಂದು ಆ ಬಾಲೆಯರ ದೇಹಸೌಂದರ್ಯವಂ ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, “ ಸುಂಧರಾ

ಕಾರರಾದ ಈ ಸುಂದರಿಯರ ಸಂದರ್ಶನವು ಹೃದಯಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ—ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಕಂದಮೂಲಂಗಳಂ ಭಕ್ತಿಸಿಕ್ಕೊಂಡು ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಲೂಪಲಾವಣ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಾದಿಗುಣಗಳು ದೊರೆಯಾದ ಎನ್ನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೂ ದುರ್ಲಭಂಗಳಾಗಿರುವುವು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ವನದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿರುವ ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಜಿ ಸೇವಂತಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಲತೆಗಳು ಪುಷ್ಪಪರಮಳಮೊದಲಾದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಗುಣಗಳೆಂ ಎನ್ನ ಉಪವನದಲ್ಲಿರುವ ಲತೆಗಳಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೈಯ್ಯುತ್ತಿರುವುವು—ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಆದರೂ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಮಾಡುವ ಜೇಷ್ಠಿಗಳಂ ಇವರ ಶಿಲಾದಿಗುಣಗಳಂ ಈ ವೃಕ್ಷದ ಮುಖ್ಯಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ತಿಳಿಯುವೆನೆಂದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಗದ್ಯ—ಚಂಡಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡತೇಜಃಪ್ರಕಾಂಡಕಾಂಡಷಂಡಖಂಡಿತಖಂಡ ಶೌರ್ಯಪರಮಂಡಿತ ಭಂಡನೋದ್ಧಂಡಾರಿ ಮಂಡಲಕಂಡೂಲದೋದಂಡಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಾಂಡುರುಚಿಖಂಡಡಿಂಡೀರಪುಂಡರೀಕ ಪರಿಪಾಂಡುರಯಶಃ ಪಿಚಂಡಿಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡೋದ್ಭಟ ಕಾಲಕೂಟಪ್ರತಿಭಟ ಕಟುಕಪಟ ನಿಶಾಟಕೂಟ ಪಾಟನಲಂಪಟನಟಲಪುಟಘಟಿತ ವಿಕಟ ಕೃಪಿಟಯೋನಿ ಕುಟಿಲಮೋಹಾಂಘಕಾರಚ್ಛಟುವಿಘಟನ ಪಟುನಟನ್ಮಹಾನಟ ಮಕುಟತಟಪರೈಟತಟನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೋತ್ತುಂಗತರಂಗ ಸಂಗರಭಂಗಸಂಭ್ರಮೋಜ್ಜ್ವಂಭಮಾಣಗಂಭೀರವಾಗ್ಗಂಭ ಸಂಭಾವಿತ ಗರನಗರ ವರನಿಲಯ ಚಂದ್ರಚೂಡಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾಮರಂದ ನಿರಂತರನಿಷೇಷಣ ಸ್ವಯಂವೃತಕವಿತಾ ವಧೂರತ್ನ ರಾಜಾಧಿರಾಜಮಹಾರಾಜ ತ್ರೀಚಾಮರಾಜ ಪುತ್ರಾತ್ರೇಯಸಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರ ಶಂಖಚಕ್ರ ಮಕರ ಮತ್ಸ್ಯ ಶರಭಸಾಳ್ವ ಗಂಡಭೇರುಂಡ ಧರಣೀವರಾಹ ಹನುಮದ್ಗುಡ ಕಂಠೀರವಾದ್ಯನೇಕ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ನರಪತಿಬಿರುವ ತ್ರೀಚಾಮುಂಡಿಕಾವರಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರಮಹಾ ಸಂಸ್ಥಾನದೇದೀಪ್ಯಮಾನಕುಲಕ್ರಮಾಗತದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರಾಜಕಂಠೀರವರು ಸರಸಜನಾನಂದಕರವಾಗಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ನವರಸಭರಿತವಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಂ ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕದ ನವೀನ ಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮವಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶಕುಂತಲೆ ಮೊದಲಾದವರ ವಿಲಾಸವಂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ.

ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲದ ತೃತೀಯತರಂಗ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಶಿಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಸಖಿಯರಾದ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೊಡಗೂಡಿ ಸಂಸಿಗೆ ಪುನ್ನಾಗ ಮೊದಲಾದ ಲತೆಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನೆಹಿಯುತ ಆ ಸಖಿಯರುಗಳಂ ಕರೆಯುತ್ತಿರಲು—

ಅನಸೂಯೆಯು—“ಎಲೆ ಶಿಕುಂತಲೆ! ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದೀಯಿರುವಂತಿಗೆಯ ಮಾಲೆಯಂತೆ ಮೃದುವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ನಿನ್ನಂ ಈ ವೃಕ್ಷಗಳ ಪಾತಿಗಳಿಗೆ ನೀರೆಹಿಯುವಂತೆ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನಿಯು ನೇಮಿಸಿರುವನೋ ಅದಹ್ನಿಂ ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಆಶ್ರಮವೃಕ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಪ್ರೇಮವಿರುವುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು” ಎನಲಾಶಿಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ಎನ್ನ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಮಾತ್ರವೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಎನಗೂ ಈ ವೃಕ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಹುಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದಹ್ನಿಂದಲೇ ಇಂತು ಸಂತೋಷದಿಂದೀ ಪಾತಿಗಳಿಗೆ ಜಲವನ್ನೆಹಿಯುವೆ”ನೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಿಕುಂತಲೆಯು ಸಖಿಯರೊಡಗೂಡಿ ವೃಕ್ಷಂಗಳಿಗೆ ಜಲವನ್ನೆಹಿಯುವ ವಿಲಾಸವಂ ನೋಡುತ್ತ—“ ಇಂಥ ಸೌಂದರ್ಯಾತಿಶಯವುಳ್ಳ ಶಿಕುಂತಲೆಯು ಹೇಗೆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಪುತ್ರಿಯಾಗುವಳು ? ಆದರೂ ಈ ಋಷಿಯು ಮನೋಹರಾಂಗಿಯಾದ ಈ ಶಿಕುಂತಲೆಯನ್ನು ತಪೋವನಯೋಗ್ಯವಾದ ವೃಕ್ಷಂಗಳಿಗೆ ನೀರೆಹಿಯುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿರುವನಾದ್ದಹ್ನಿಂದ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯಂಗಳಂ ತಿಳಿದವನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಮತ್ತು ರಾಜಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಂಗಳೇನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನವನ್ನಪಹರಿಸುವ ಈ ಶಿಕುಂತಲೆಯಂ ಯಾವ ಋಷಿಯು ತಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಗು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನವು ಕನ್ನೆದಿಲೆಯ ದಳದಿಂದ ಚಂಚಲವಾಗಿ ಕಂಪಿಸುವಾಗುವ ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಯಂ ಭೇದಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಮನುಷನ ಬುದ್ಧಿಯಂತೆ ತೋರುವುದು. ಆದರೂ ಈ ಶಿಕುಂತಲೆಯು ಸಖಿಯರೊಡಗೂಡಿ ನಾನಾವಿಧವಿಲಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಸವಿನುಡಿಯಂ ನುಡಿಯುವುದಂ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಸದ್ಬುದೋಹದಂತೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವೆ”ನೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು—

ಅತ್ತ ಶಕುಂತಲೆಯು ಉಬ್ಬಿಬರುವ ಯೌವನಶಾಲಿಯಾಗಿ ಅನಸೂಯೆಯಂ ಕುಚಿತು—“ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ಈ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ದಯವಿಲ್ಲದೆ ನಾರ ಸೀರೆಯಿಂ ಎನ್ನ ಸ್ತನಂಗಳಂ ಕಟ್ಟಿ ಬಿಗಿದಿರುವಳು. ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಎನ್ನ ಎದೆಗಟ್ಟಂ ಸಡಿಲವಂ ಗೆಯ್ಯುವು”ದೆಂದು ನುಡಿಯಲಾಅನಸೂಯೆಯು-ಹಾಗೆ ಆಗಲೆಂದು, ಕುಟ್ಟಲಕುಚಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ನಾರ ಸೀರೆಯಂ ಸಡಿಲವಂಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ನಿನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಕುಚಂಗಳ ವಿಸ್ತಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಯೌವನವಂ ನಿಂದಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ನಿರ್ದಯದಿಂ ಬಂಧಿಸಿದಳೆಂದು ಏಕೆ ಎನ್ನಂ ದೂರುತ್ತಿರುವೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು—

ಇತ್ತಲಾದುಷ್ಯಂತರಾಯನು “ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸ್ತನಂಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ನಾರ ಸೀರೆಯು ಇವಳಿಗೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಅದರೂ ಈ ನಾರಸೀರೆಯು ಈ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅಲಂಕಾರವಾದ ಕಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಕಮಲವು ಪಾತಿಯಿಂ ಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ತೋರುವುದೋ, ಗಗನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಕಲಾಮಾತ್ರನಾಗಿ ಮಲಿನವಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಗೆ ಬಂದಾನೊಂದು ಕಾಂತಿಯಂ ಬೀಳುತ್ತಿರುವನೋ, ಅತ್ಯಂತಕೃಶಳಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಾರ ಸೀರೆಯಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇರಳವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಳು. ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಸುಂದರಾಕಾರವಾದ ಆಕಾಶವುಳ್ಳವರಿಗೆ ದಿವ್ಯವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳು ಅಲಂಕಾರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಾಱವು; ಅವರ ಆಕಾರವೇ ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು ” ಎಂದು ಶಕುಂತಲೆಯು ಸರ್ವಾಂಗವಂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು—

ಇತ್ತಲಾಶಕುಂತಲೆಯು “ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ ! ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೇಸರವೃಕ್ಷವು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಚಲಿಸುತಿರುವ ತನ್ನ ಚಿಗುರುಗಳೆಂಬ ಬಿರಳುಗಳಿಂ ಎನ್ನಂ ಕರೆಯುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುವುದಾದ್ದರಿಂದಲೇ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಜಲವನೆಯೆಂದು ಸಂತೋಷವಂ ಪುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವೆ” ನೆಂದು ಖೇಳುತ್ತಿರಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ ! ನೀನು ಆ ಕೇಸರವೃಕ್ಷದ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವಿಲ್ಲೇ ಇರು. ಏಕೆಂದರೆ-ಲತಾಂಗಿಯಾದ ನೀನು ಅದಾ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ವೋಗಲಾಕೇಸರ ವೃಕ್ಷವು ಲತೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದಂತೆ ತೋರುವು”ದೆಂದು ವಿನೋದವಾಕ್ಯವಂ ನುಡಿಯಲಾಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂ

ವದೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾದ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವುದು^೨ಂದಲೇ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೆಂಬ ಪೆಸರುಳ್ಳವಳಾದೆ” ಎಂದು ಸರಸೋತ್ತಿಯಂ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲೇ ರಾಯನು-ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೇಳಿದಳು. ಹೇಗೆಂದರೆ— ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಧರವು ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಇವಳ ತೋಳುಗಳು ಮೃದುವಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಗಳ ಜಿಂದವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಮಕರಂದಭರಿತವಾದ ಪುಷ್ಪದಂತೆ ಆಶೆಯಂ ಪೊಂದಿಸುತ್ತಿರುವ ಯುವನವು ಇವಳ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದೆಂದು, ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯನಾಗಿ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು.—

ಇತ್ತಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು— “ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಸೀಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ವಿವಾಹಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಮೆಚಿಯುವ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೆಂಬ ನಾಮವಂ ಪಡೆದಿರುವೀಯಿರುವಂತಿಗೆಯ ಲತೆಯಂ ನೀನು ಮೆಚಿತಿರುವಂತೆ ತೋರುವು” ದೆನ್ನಲು ; ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ನೀನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಈ ಲತೆಯಂ ಮೆಚಿತವಳಾದರೆ ಎನ್ನ ದೇಹವಂ ಮೆಚಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಇರುವಂತಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಯ ಸಮೀಪವಂ ಸೇರಿ— “ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ಮನೋಹರವಾದ ಈ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತಿಗೆಯ ಲತೆಗೂ ಈ ಸೀಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಉಂಟಾದುದು. ಮತ್ತು ನೂತನವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳೆಂ ಭರಿತವಾಗಿ ಯಾವ ನಶಾಲಿನಿಯಾದ ಈ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯಂ ಅಧಿಕಪಲ್ಲವದಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ಈ ಸೀಮಾವಿನ ಮರವು ವಿಚಿತ್ರವುಷನಂತೆ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಇರುವಂತಿಗೆಯ ಲತೆಯಂ ಅನುರಾಗದಿಂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು; ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿ, ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಅನಸೂಯೆಯಂ ಕುಳಿತು— “ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೇ, ಈ ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿರುವ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೆಂಬ ಲತೆಯಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ ನೋಡುವ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಂ ತಿಳಿದೆಯೋ ನನು?” ಎಂದು ಕೇಳಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ ನಾನು^೩ಯೆನು. ನೀನವಳ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಂ ತಿಳಿದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪೇಳುವುದು ” ಎನ್ನಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು “ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ಕೇಳು. ಹೇಗೆ ಈ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೆಂಬ ಲತೆಯು ತನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸೀಮಾವಿನ ಮರದೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವುದೊ ಹಾಗೆ ತಾನು ತನಗೆ ಅನುರೂಪ

ನಾದ ಪುರುಷನಂ ಪೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದೀಶಕುಂತಳೆಯು ಆ ಬಳ್ಳಿಯಂ ಬಹಳವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವಳು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಳೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ಎನ್ನ ಹೃದಯಗತವಾದ ಮನೋರಥವಂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೇಳಿರುವೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಹಸ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಕುಂಭದಿಂದಾವೃಕ್ಷಂಗಳಿಗೆ ಜಲವಂ ಪೊಯ್ಯುತ್ತಿರಲು—

ಇತ್ತಲಾ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು—ಈ ಶಕುಂತಳೆಯು ಋಷೀಶ್ವರನಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಿಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜಾತಿಯ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವಳೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿಯ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವಳೋ ತಿಳಿಯದು. ಎನ್ನ ಮನೋರಥವಿದ್ದಂತೆ ಈ ಶಕುಂತಳೆಯು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಜಾತಿಯ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲೇ ಪುಟ್ಟಿದವಳಾದರೆ ಎನ್ನ ಸಂದೇಹದಿಂ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ—ಇವಳು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯೇ ಸರಿ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದೀಶಕುಂತಳೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಎನ್ನ ಮನವು ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳದಾಗಿರುವುದೊ ಅದೃಷ್ಟಿಯವಳು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುರುಷನಿಂ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿರುವಳು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪುರುಷರಾದವರಿಗೆ ಸವಾರ್ಥಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುತ್ತಿಲಾಗಿ ಅವರ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳೇ ಸಂದೇಹವಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾಗಿರುವುವು, ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತ, ಹೇಗಾದರೂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಶಕುಂತಳೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು—

ಆ ಬಳಿಕ ಶಕುಂತಳೆಯು ತ್ವರೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬಂದು—ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ! ಇರುವಂತಿಗೈಯಲತಗೆ ಜಲವನ್ನೆಡೆಯಲು ಭ್ರಮರವು ಆಲತೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೇಗದಿಂದೆನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ಬರುವುದೆಂದು ನುಡಿದು ಆ ತುಂಬೆಯ ಬಾಧೆಗೆ ಭಯಪಡುತ್ತಿರಲು—

ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಳೆಯ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ಆ ಭ್ರಮರದ ಬಾಧೆಗೆ ಭಯಪಡುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಳೆಯಂ ನೋಡಿ, ಅವಳ ಮುಖಕಮಲಕ್ಕೆ ಎಳಗುತ್ತಿರುವ ತುಂಬೆಯಂ ಕುಳಿತು—ಎಲೈ ತುಂಬಿಯೇ, ಇಂಥವಾದ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನೋಟವುಂಟಾಗುವಂತೆ ನೇತ್ರಂಗಳಿಂ ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ಭಯದಿಂ ನಡಗುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಳೆಯಂ ಬಹಳವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಶನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವೆ ; ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಏನೋ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವನಂತೆ ಅವಳ ಕರ್ಣಂಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮೃದುವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ; ಎರಡು ಕರಂಗಳಂ ಕೊಡುಹುತ್ತಿರುವ ಆ ಶಕುಂತಳೆಯ

ರತಿಗೆ ಮೂಲಧನವಾದ ಅಧರವಂ ಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವೆ. ಇಂಥ ಮನೋಹರಳಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ನೊದಲು ಪೇಳಿದ ಕಾರ್ಯಂಗಳಂ ನಡೆಸಿ ಇರುವೆಯಾದ್ದಹಿಂದೆ ನೀನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವೆ. ನಾನು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಯಾವ ಜಾತಿಯವಳೆಂದು ಯಥಾರ್ಥವಂ ಹುಡುಕುವುದಹಿಂದಲೇ ವಂಚಿತನಾಗಿರುವೆನು, ಎಂದು ಆ ಭ್ರಮರವಂ ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಗೈದು, - ಆ ತುಂಬಿಯಂತೆ ಎನಗೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಂಗಸಂಗವು ದೋರಕಶಿಲೆವಲ್ಲ, ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು.

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪದ್ಮಿನೀಜಾತಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾದ್ದಹಿಂದೆ ಭ್ರಮರವು ಕಮಲಗಂಧವುಳ್ಳ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಒರುತಿರಲು; ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು “ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ದುಷ್ಟವಾದ ಈ ತುಂಬಿಯಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಪಡೆದಿರುವ ಎನ್ನಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ” ಎಂದು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕೂಗಲು ; ಸಖಿಯರೀರ್ವರು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ಮುಗಳ್ಳಗೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ-“ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ನಿನ್ನಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾವಾರು ? ಈ ತಪೋವನವಂ ದೊರೆಯಾದವನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನಾದ್ದಹಿಂದೆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಕೂಗಿದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು” ಎಂದು ವಿನೋದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು —

ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಾವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, - ಎನ್ನ ಶರೀರವಂ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ತೋಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಸಮಯವು ಇನ್ನಾಗಿರುವುದೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು, ಮುಂಬಿದು ಬಂದು, “ ಎಲಾ ಇವನಾರು ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ದುವ್ಯಾಪಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವನು” ಎಂದು ಅರ್ಥವಚನವಂ ನುಡಿದು, ಅಷ್ಟಹಲ್ಲೇ ಯೋಚಿಸಿ, “ನಾನು ಧೊರೆಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೆಂಬುವುದು ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದುಗೊಡಬಾರದು. ಅದ್ದಹಿಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರವಾದ ವಂಚನೆಯ ವಚನವಂ ನುಡಿಯುವೆನು” ಎಂದು ಆಶೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು—

ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವ ಭ್ರಮರವಂ ಕಂಡು-“ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ! ಈ ದುಷ್ಟವಾದ ಭ್ರಮರವು ಎನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗದೆ ಇರುವುದು. ಅದ್ದಹಿಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನು” ಎಂದು ಕೆಲವು ಅಡಿಯಿಟ್ಟು ಹಿಂದಿರಿಗಿ ನೋಡಿ-“ ಇಲ್ಲಿಗೂ ಈ ತುಂಬೆಯು ಎನ್ನಂ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುವುದು. ಏನು ಮಾಡಲಿ ?” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು—

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆ ಅಡಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ತಾನಿದ್ದ ವೃಕ್ಷದ ಮುಖಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು, ತ್ವರೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂದು

“ದುರ್ಮಾರ್ಗನಿರತರಾದ ಜನರುಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಪುರುಷದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಂ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವಲ್ಲಿ ಸುಂದ ರಾಕಾರರಾಗಿ ಎನನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವ ಈ ಋಷಿಕನ್ನಿಕೆಯರುಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವನಾರು ? ” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿಯಲು;

ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ ಶಕುಂತಲೆ ಈ ಮೂಕುಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಶುಭ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಕಂಡು ಭಯಭ್ರಾಂತರಾಗಿ, ಇವನಾರೆಂಬುದನೆಯದೆ, ನಿಂದಿರಲು ;

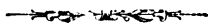
ಅಷ್ಟುಹೆಲ್ಲೆ ಅನಸೂಯೆಯು ಧೈರ್ಯವಂ ತಂದು ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—

“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯಾಕಾರನಾದ ಪುರುಷನೇ, ಸ್ತ್ರೀಯರಾದ ನಮಗೆ ಮತ್ತೇನು ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಸಖಿಯಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಭ್ರಮರದಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟು ಕೂಗಿದಳು ” ಎಂದು ರಾಯನಿಗೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತೋರಿಸಲಾ ರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಿಂತು—“ ಎಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸು ವಿಘ್ನವಿಲ್ಲದೆ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದುತಿರುವುದೇ ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೀಯದೆ, ಶಿರವಂ ಬಾಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಈಗ ನಮಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅತಿಥಿಲಾಭ ವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಇವನಂ ಪೂಜೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಪೋಗಿ ಫಲ ದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಅರ್ಘ್ಯ ಜಲವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಜಲವು ಪಾದಗಳಂ ತೊಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು—“ ಎಲಾ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯರುಗಳಿರಾ! ನಿಮ್ಮ ಸೊಗಸುಗೂಡಿದ ನುಡಿಗಳಿಂ ಎನೆಗೆ ಸತ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದಂತಾದುದು. ಎನಗೋಸುಗ ಅಧಿಕಾಯಾಸವಂ ಪೊಂದಬೇಡಿ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು ಅದ್ವೈತರಾಯನಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದವನೇ, ನೀನು ಈ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ, ಅಧಿಕವಾದ ನೆರಳಿನಿಂದ ಶೀತಲವಾದ ಏಷಿಲೆಯ ಬಾಷಿಲೆಯ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಬಳಸಿರುವ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವು ಪೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾಗಿ—“ ಎಲಾ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯರುಗಳಿರಾ! ನೀವು ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಜಲಸೇವನೆ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಂಗಳಂ ಮಾಡಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಜಲಿರುವ ರಾದ್ದಹಿಂದೀ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಯಾಸವಂ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು “ ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ

ವುಜ್ಯನಾದ ಈ ಪುರುಷನ ಸೇವೆಯಂ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದಾದ್ದು
೫^೦ದಿವನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪುಷ್ಪಗಳ ವಾಸನೆಗೆ ಉಗುತಿರುವ
ಭೃಂಗೀಸಂಗೀತದಿಂ ಸಂಗತವಾದ ಈ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ” ಎಂದು
ರಾಯನು ಸಹಿತವಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಇದ್ದರು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಗದ್ಯ—ಚಂಡಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡತೇಜಃಪ್ರಕಾಂಡಕಾಂಡವಂಡಖಂಡಿತಾಖಂಡ ಶೌರ್ಯ
ಪರಿಮಂಡಿತ ಭಂಡನೋದ್ಧಂಡಾರಿ ಮಂಡಲಕಂದೂಲದೋದರ್ಧಂಡಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಾಂಡುರುಚಿಖಂಡಡಿಂ
ಡಿರಪುಂಡರೀಕ ಪರಿಪಾಂಡುರಯಶಃಪಿಚಂಡಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡೋದ್ಭಟ ಕಾಲಕೂಟಪ್ರತಿಭಟ
ಕಟುಕಪಟ ನಿಶಾಟಕೂಟ ಪಾಟನಲಂಪಟನಿಟಲಪುಟಘಟಿತ ವಿಕಟ ಕೃಪಿಟಯೋನಿ ಕುಟಲಮೋಹಾಂ
ಧಕಾರಚ್ಛಟಾವಿಘಟನ ಪಟುನಟಿನ್ದ್ರಹಾಸಟ ಮಕುಟತಟ ಪರ್ಯಟತ್ತಟನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೋ
ತ್ತುಂಗತರಂಗ ಸಂಗರಭಂಗಸಂಭ್ರಮೋಜ್ಜ್ವಲಂಭಮಾಣಗಃಭೀರವಾಗ್ಗುಂಭ ಸಂಭಾವಿತ ಗರನಗರ
ವರಸಲಯ ಚಂದ್ರಚೂಡ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾಮರಂದ ನಿರಂಶರನಿಕ್ಷೇವಣ ಸ್ವಯಂವೃತಕವಿತಾ
ವಧೂರತ್ನ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಮಹಾರಾಜ ತ್ರೀಚಾಮರಾಜಪುತ್ರಾತ್ರೇಯಸಗೋತ್ರ ಪವತ್ರಚರಿತ್ರ
ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಮಕರ ಮತ್ಸ್ಯ ಶರಭ ಸಾಳ್ವ ಗಂಡಭೇರುಂಡ ಧರಣೀವರಾಹ ಹನುಮದ್ಗರುಡ ಕಂಠೀ
ರವಾದ್ಯನೇಕ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ನರಸತಿಬಿರುದ ತ್ರೀಚಾಮುಡಿಕಾವರಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರಮಹಾ
ಸಂಸ್ಥಾನದೇದೀಪ್ಯಮಾನಕುಲಕ್ರಮಾಗತದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನೋತ್ಕೃಷ್ಟರಾಜಕಂಠೀರವರು
ಸರಸಜನಾನಂದಕರವಾಗಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ನವರಸಭರಿತವಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಿಂ
ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕದ ನವೀನ
ಬೀಕೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯಿಂ
ಸಹಿತನಾಗಿ ಲತಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸಖಾದಿಂದಿರ್ಧನೆಂಬ ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯತರಂಗಂ.

REGISTRAR
OSMANIA UNIVERSITY

ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲದ ಚತುರ್ಥ ತರಂಗ.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಶಕುಂತಲಾದೇವಿಯು ಮನ್ಮಥನಂತೆ ಅತಿಸುಂದರನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ನೋಡಿ ಮನ್ಮಥವಿಹಾರವು ತಲೆದೋರುತ್ತಿದ್ದುದಂ ತಿಳಿದು, “ಈ ಪುರುಷನಂ ನೋಡಿದ ನಾನು ಈ ತಪೋವನವಿರೋಧಿಯಾದ ಮನ್ಮಥವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾದೆ” ನೆಂದು ಆಶೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯತ, ಆ ರಾಯನಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವಳಾಗುತ್ತಿರಲು; ಆರಾಯನು ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮೂಲಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲಾ ಸುಂದರಾಂಗಿಯರೇ! ಸಮಾನವಾದ ರೂಪಿನಿಂದಲೂ ಗುಣದಿಂದಲೂ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಮಿತ್ರತ್ವವು ನೋಡುವವರಮನವನ್ನಪಹರಿಸುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಅನಸೂಯೆಯಂ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಕರೆದು—“ಎಲಾ ಸಖಿಯೆ, ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂ ಕೂಡಿದ ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಹಾರವುಳ್ಳ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳುವೆನೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ವಾಕ್ಯವಂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವ, ಎನ್ನ ಶರೀರವಂ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಅಧಿಕವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಪುರುಷನು ಯಾವನೋ ಪ್ರಭುವಿರಬಹುದು” ಎನಲು; ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ಸಖಿ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ನಿನ್ನಂತೆ ಎನಗೂ ಈ ಪುರುಷನ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಕೇಳುವೆನೆಂಬ ಕುತೂಹಲವಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದದಂ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇವನಂ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆಯ್ಯುವೆನೆಂದು, ಏಕಾಂತವಂ ಬಿಟ್ಟು, ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಪುರುಷನೇ, ನಿನ್ನ ಮಧುರಾಲಾಪದಿಂದಂಟಾದ ವಿಶ್ವಾಸವು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವಂತೆ ಎನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ನೀನು ಯಾವ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಾವಂಶವು ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವುದು? ಯಾವ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಧೀಶ್ವರನಾಗಿರುವೆ? ಏನು ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮೃದುವಾದ ಶರೀರವಂ ಈ ತಪೋವನದ ಸಂಚಾರದಿಂದಂಟಾದ ಬಳಲಿಕೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು, ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು ಅನಸೂಯೆಯು ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೈದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಮನವಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ಮನವೇ, ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬಳಲಬೇಡ, ಬಳಲಬೇಡ, ನೀನು ಈ ಪುರುಷನಂ ಕುಳಿತು ಏನು

ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ ಅದೇ ವಾಕ್ಯವಂ ಅನಸೂಯೆಯು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಳು” ಎಂದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ಆ ರಾಯನು ಅನಸೂಯೆಯು ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೈದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ—
 “ ಈಗ ನಾನು ದೊರೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವಂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಾಶವಂ ಗೆಯ್ಯಲಿ, ಹೇಗೆತಾನೆ ಅರಸಲ್ಲವೆಂದು ಅನ್ಯತವಂ ಪೇಳಲಿ ? ” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೈದು, “ ಆದರೂ ಈಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪೇಳುವೆ ” ನೆಂಬ ವಾಕ್ಯವಂ ನಿಶ್ಚಿಸಿ, ಅನಸೂಯೆಯಂ ಕುಳಿತು — “ ಎಲಾ ಬಾಲೆಯೇ, ಪುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಮಹಾರಾಯನಿಂ ನಾನು ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತ, ನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ದುಷ್ಟರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಎಷ್ಟವಂ ಸರಿಹರಿಸುವುದ ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈ ಧರ್ಮಾರಣ್ಯವಂ ಕುಳಿತು ಬಂದಿರುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು— “ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದವನೆ, ಈಗ ಧರ್ಮವಂ ಸರಿಪಾಲಿಸುವುದ ಕ್ಕೋಸುಗ ಸಂಚರಿಸುವ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾವು ರಿಕ್ಷಕನಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದೆವು ” ಎಂದು ಸರಸೋಕ್ತಿಯಂ ಪೇಳುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಓರೆನೋಟದಿಂ ರಾಯನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂ ಲಜ್ಜೆಯಿಂ ಅನುರಾಗದಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗುತ್ತಿರಲು, ಆ ಅನಸೂಯೆಪ್ರಿಯಂ ವದೆಯರೀರ್ವರು ಶಕುಂತಲೆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯರಿಬ್ಬರುಗಳಂ ನೋಡಿ ಅನುರಾಗಭರಿತವಾದ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ನೋಡುವ ಓರೆನೋಟಗಳಿಂದವರ ಇಂಗಿತವಂ ತಿಳಿದು, ಶಕುಂತಲೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವಳಂ ಕುಳಿತು— “ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಈಗ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವನಾದರೆ ಹೇಗೆ ! ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಕೋಪಯುಕ್ತಳಾಗಿ— “ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ಎನ್ನ ತಂದೆತಾನೇ ಬಂದರೇನಾಗುವುದು ? ” ಎನ್ನಲಾ ಸಖಿಯರೀರ್ವರು— “ ಆ ಕಣ್ವಮಹಾಮುನಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವನಾದರೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ ದ್ರವ್ಯದಿಂದೀಗ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಪುರುಷನಂ ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು ” ಎನಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು “ ಈ ಸಖಿಯರೀರ್ವರೂ ಪ್ರಾಣರೂಪದ್ರವ್ಯವನ್ನೀಪುರುಷನಿಗೆ ಕೊಡುವನೆಂದು ನುಡಿತಿರುವರು. ಆಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಿಗೆ ನಾನೇ ಪ್ರಾಣರೂಪಳಾಗಿರುವೆನು. ಎನ್ನಂ ಕೊಡುವನೆಂಬ ವಾಕ್ಯವಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಪೇಳದೆ ಗೂಢಮಾಗಿ ಪೇಳಿರುವರಾದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಮುಖವಚನದಿಂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಪೇಳಿಸುವೆ ” ನೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ ಅವರಂ

ಕುಹಿತು—“ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಏನೋ ಒಂದು ಭಾವವಂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮೊಳು ನೀವು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ವಚನಂಗಳಂ ಕೇಳಲೊಲ್ಲೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಜಲ್ಲೆ ರಾಯನು ಅವರಿರ್ವಸಖಿಯರಂ ಕುಹಿತು—“ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ನಿಮಗೆ ಸ್ನೇಹಿತಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ನಾನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವೆ”ನೆಂದು ನುಡಿಯಲಾಸಖಿಯರೀರ್ವರು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಈಗ ನೀನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯುವ ವಾಕ್ಯವು ಅನುಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿರುವುದು. ಏನು ಕೇಳಿದರೂ ಅದಂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವೆವು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು “ಎಲಾ ಬಾಲೆಯರುಗಳಿರಾ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ಋಷಿಗೆ ಪುತ್ರಿಯೆಂತಾದಳು? ಅದಂ ಪೇಳಬೇಕು” ಎನ್ನಲು; ಅನಸೂಯೆಯು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಕೇಳು ಪೇಳುವೆನು. ಮಹಾಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜಋಷಿಯಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವುಳ್ಳವನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ”ನೆಂದು ನುಡಿಯಲಾರಾಯನು “ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೆಂಬ ಋಷಿಯು ಇರುವುದಂ ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು” ಎನ್ನಲಾಸಖಿಯು ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ “ಆಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಸಖಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪುಟ್ಟಿದಳೆಂಬುವುದಂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗಲಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ವಋಷೀಶ್ವರನು ಈಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸಲಹಿದ್ದರಿಂದಿವಳಿಗೆ ತಂದೆಯಾದನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾರಾಯನು —“ಎಲಾ ಅನಸೂಯಯೇ, ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಇವಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋದನೆಂದು ನುಡಿದ ವಾಕ್ಯವು ಎನಗೆ ಕುತೂಹಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಶಕುಂತಲೆಯು ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದಳು? ಏನು ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಪೋದನು? ಅವೃತ್ತಾಂತವಂ ತುದಿನೊದಲಾಗಿ ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವೆನು” ಎಂದು ಪೇಳಲು; ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ಕೇಳೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಕ್ರೂರವಾದ ತಪವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಋಷಿಯಂ ನೋಡಿ ಈತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದಿವನು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯಾಗುವನೆಂಬ ಸಂದೇಹದಿಂದವನು ತಪೋವಿಘ್ನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಮೇನಕೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕಳುಹಿಸಿದರು” ಎನ್ನಲಾರಾಯನು “ಎಲಾ ಅನಸೂಯಯೇ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಾರು ತಪಸ್ಸಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದವರು ತಮ್ಮ ಪದವಿಗೆ ಬರುವರೆಂಬ ಭೀತಿಯುಂಟಾಗುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಅನಸೂಯೆ

ಯು - “ಎಲೆ ರಾಯನೇ, ಆಜ್ಞಾಕ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಯು ಗಿಣಿ ಕೋಗಿಲೆ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಫಲಪುಷ್ಪಪಲ್ಲವಗಳಿಂದಲೂ, ಶೈತ್ಯಸಾರಭ್ಯ ಮಾಂದ್ಯಗೂಡಿದ ಮಾರುತದಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತವಾದ ವಸಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಜಗನ್ನೋಹನಕರವಾದ ಆ ಮೇನಕಿಯು ರೂಪವಂ ನೋಡಿ-” ಎಂದು ಅರ್ಥೋಕ್ತಿಯು ನುಡಿದು, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮುಂದಣಿ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿದಿರಲಾರಾಯನು - “ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆಯೇ, ಇವಳು ಮೇನಕಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಳೆಂಬುವುದು ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾಅನಸೂಯೆಯು - “ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಆ ಮೇನಕಿಯು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಗರ್ಭವಂ ಪಡೆದು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಪೆತ್ತು ಆಮುನಿಯು ಎನ್ನಂ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವಂಗೈದವಳೆಂದು ಶಾಪವನ್ನೀಯುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಇವಳಂ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಸಮಾಪಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗವಂ ಹುಡುಗು ಪೋಗಲು; ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೂಕೂಡ ಈ ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪೋಗಲು; ಇಂತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೋಗಿ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಂ ಪರಿಪಾಲಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಂಡು ಪುತ್ರೀವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ತನ್ನಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಶಕುಂತಲೆಗೆಂ ಸಂರಕ್ಷಿತಳಾದ್ದರಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯೆಂಬ ನಾಮಾಂಕಿತವಂ ವಿರಚಿಸಿ, ಇದುವರೆಗೂ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲಾರಾಯನು - “ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆಯೇ ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಅಸ್ಸರಸ್ತ್ರೀಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು ನಿಶ್ಚಯವೇ” ಎನ್ನಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು - “ಆವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾರಾಯನು “ಎಲೆ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯೇ” ನೀನು ಪೇಳಿದವಾಕ್ಯವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ರೂಪಿನಂತೆ ರೂಪೋತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಗಲಾಗದು. ಇಷ್ಟು ಸಾಂದರ್ಭಾತಿಶಯವು ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲೇ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ - ಕಾಂತಿಗೂಡಿದ ಚಂಚಲವಾದ ಮಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಯು ಮೇಘದಿಂದಲ್ಲದೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ರೂಪೋತ್ಪತ್ತಿಯು ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲಾರದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳ್ದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಶಿರವಂ ಬಾಗಿತಿ ತನ್ನ ಅಂಗುಷ್ಠಾಗ್ರದಿಂದ ಭೂಮಿಯಂ ಬರೆದುತ್ತು ಕುಳಿತಿರಲು ;

ಆರಾಯನು, ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಪುತ್ರಿಯೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ

ಇವಳಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಮನವು ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳದಾಗಿರುವುದು. ಆದರೂ ಈಶಕುಂತಲೆಯು ವನಜೋತ್ಸಿಗೆ ಯೆಂಬ ಲತೆಯಂ ನೋಡಿ ಈ ಲತೆಯು ತನಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಸೀಮಾ ವನಮರದೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಇರುವುದು; ಅದರಂತೆ ನಾನು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುರುಷನಂ ಪಡೆಯುವೆನೆಂದು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ನಿಜಮಾದುದೋ? ಅಲ್ಲದರೆ ವಿನೋದಕ್ಕೋ ಸ್ವರ ನುಡಿದಿರುವಳೋ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಎನ್ನ ಮನವು ಚಾಂಚಲ್ಯವಂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿ ಪೊಂದುತಿರುವುದು” ಎಂದು ಅಲೋಚನೆಯಂ ಗೈಯುತ್ತಿರಲು.—

ಆಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಮುಗುಳುನೆಗೆಗೂಡಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವಂ ನೋಡಿ ರಾಯನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖಳಾಗಿ— “ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ನಿನ್ನಾ ಕಾರವಂ ನೋ ಡಲು ಮರಳಿ ಎನೋ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಂತೆ ತೋರು ವುದು ” ಎನಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವಿದ್ದರೂ ಪ್ರಿಯಂವ ದೆಯಂ ತನ್ನ ಬೆರಳಂ ತೂಗಿ ಬೆದರಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ಎಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಎನ್ನ ಭಿಪ್ರಾಯವಂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ ದು ಪೇಳಿದೆ” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘನೆಯಂ ಗೈದು, “ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಜ್ಜರಿತ್ರವಣವಂ ಗೆಯ್ಯಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಎನಗೆ ಇನ್ನು ಕೇಳತಕ್ಕ ಕೆಲವು ಸಂದೇಹವಾಕ್ಯವಿರುವುದು” ಎನಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದವನೇ, ಇದ ಕೇಳಬೇಕು ಕೇಳ ಬಾರದೆಂದು ಸಂದೇಹವೇ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ನಾವು ತಪಸ್ವಿಜನವಾದ್ದರಿಂದೇನು ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೂ ಅದಂ ಕೇಳಬೇಕು ” ಎಂದು ಸುಡಿಯಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ ಎಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪೇಳಿ ದ ನಿಮ್ಮ ಸಖಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವುದೇನಂದರೆ—ಈ ನಿಮ್ಮ ಶಕುಂ ತಲೆಯು ವಿವಾಹವಂ ಗೆಯ್ಯುವವರೆಗೂ ಹಾವ ಭಾವ ವಿಲಾಸ ಭ್ರೂವಿಕ್ಷೇಪ ಮೊದಲಾದ ಮನ್ಮಥವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಈ ಋಷಿಯ ಚರ್ಯದಲ್ಲಿರ ತಕ್ಕದ್ದೋ, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕರ್ಣಾಂತನೇತ್ರವಳ್ಳ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ವಿವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣು ಹುಲೆಗಳೊಡನಾಡಿಕೊಂಡು ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದೋ? ಎನು ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಈ ಶಕುಂತಲೆ ಮೊದಲಾದ ನಾವು ಧರ್ಮಸಂಪಾದಕವಾದ ತಪಸ್ಸಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿ

ಲ್ಲದೆ ಇರುವೆವಾದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಪೇಳ್ವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಂ ಪೇಳಲಾಯ್ತೆವು. ಆದರೂ ಇವಳ ತಂದೆಸೂದ ಕಣ್ವಮುನಿಸತಿಯು ಇವಳಂ ಅನುಸೂಪನಾದ ವರನಿಗಿತ್ತು ವಿವಾಹವಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರುವನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆರಾಯನು ಪ್ರಿಯಂವದೆಯ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ—“ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ರೂಪಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ವರನು ಯಾವ ಶೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಾರನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ವಖುಷಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದೆಂದು ತೋರುವುದು. ಮತ್ತು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಇವಳಿಗೆ ವಿವಾಹವಂ ವಿರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಖುಷಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವಿರುವುದೆಂದು ಅನುಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರು ಪೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಯಾವವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹವಂ ಗೆಯ್ಯುವನು. ಈಗ ನಾನು ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನಾನು ದೊರೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಎನಗೆ ಈ ತಪೋ ವನವಂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಶುಭಶಕುನಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಆ ಕಣ್ವಖುಷಿಯು ಎನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹವಂ ಗೆಯ್ಯುವನು. ಹಾಗಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಅನುರಾಗವಂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿ ಇರುವಳು” ಎಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಮನವಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ಮನವೇ! ನೀನು ಯಾವ ವಸ್ತುವಂ ಕಂಡು ಬಿಂಕಿಯೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ ಅದೇ ವಸ್ತುವು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರತ್ನವಾದಂತೆ, ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಯಾವ ಜಾತಿಯವಳೆಂತಲೂ ಇವಳು ವಿವಾಹವಾಗುವಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂತಲೂ ಈಯೆರಡುಪ್ರಕಾರವಾದ ನಿನ್ನ ಸಂದೇಹವು ಈ ಸಖಿಯರ್ವಿವರು ಪೇಳ್ವ ವಾಕ್ಯ ದಿಂ ಪರಿಹಾರವಾದುದರಿಂದ ನೀನು ಅಭಿಲಾಷಾಯುಕ್ತವಾಗಿರು” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವಂ ಈಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಇನ್ನೊಬ್ಬಕ್ಕೆ ವಂ ಮಾಡುವಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕವಟಕೋಪವಂ ವಿರಚಿಸಿ—“ಎಲೆ ಅನಸೂ ಯೆ, ನಾನು ಪರ್ಣಶಾಯಿಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವೆ” ಎನಲಾಅನಸೂಯೆಯು “ಎಲಾ ಸ್ನೇಹಿತಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಏನು ನಿಮಿತ್ತದಿಂದೀರಮ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನ ವಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವೆ ?” ಎನಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಹುಬ್ಬುಗಳಂ ಗಂಟಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು “ಈ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂದರ್ಭವಿಲ್ಲದ ವಾಕ್ಯವಂ ಮನಬಂದಂತೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಳು. ಇವಳ ವ್ಯತ್ಯಾಂತವಂ ವ್ಯಾಜ್ಯಳಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ತಲೆಗೆ

ಯಾದ ಗೌತಮಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನನೆಯಂ ಗೈದು ಇವಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ ವಿರಚಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇನು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮೃದುವಾಗಿ ಕಮಲಗಳಿಗೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನೀಯುತ್ತಿರುವ ಪಾದವನ್ನಿಡುತ್ತ, ಪೋಗುತ್ತಿರಲು ; ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ಅತಿಥಿಗೆ ಫಲ ಪುಷ್ಟಿ ನೊದಲಾದ ವಸ್ತುವನ್ನಿತ್ತು ಸತ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಪೋಗುವುದು ಆಶ್ರಮವಾಸಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ” ಎಂದು ಪೇಳಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅನಸೂಯೆ ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಮನಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಂ ನುಡಿಯದೆ ಪೋಗುತ್ತಿರಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೋಗುವಳು. ಏನು, ಮಾಡಲಿ, ಅವಳಂ ಪಿಡಿಯುವೆನೆ ? ” ಎಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ, ಅಷ್ಟಜಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನವಂ ದೃಢವಂ ಗೈದು—“ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಮುಕರಾದ ಪುರುಷರುಗಳ ಮನೋವೃತ್ತಿಯು ಅವರು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ: ಈಗ ನಾನು ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಮುನಿಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪೋಗಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಎನ್ನ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇರುವ ಸ್ಥಾನದಿಂ ಜಲಿಸದೆ ಇದ್ದರೂ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಪೋಗಿ ಮರಳಿ ಬಂದವನಂತೆ ಇರುವೆನು,, ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಾಲೋಚನೆಯಂ ಗೈಯುತ್ತಿರಲು;

ಆಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಡೆದು—“ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಈಗ ನೀನು ಪೋಗುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ” ಎನ್ನಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಅಧಿಕವಾದ ಕೃತ್ರಿಮಕೋಪದಿಂ ಕೊಂಕುಗೂಡಿದ ಪುರ್ಬುಗಳಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ—“ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೆ, ಏನು ನಿಮಿತ್ತದಿಂದೆನ್ನಂ ಪೋಗಬೇಡವೆಂದು ತಡೆಯುತ್ತಿರುವೆ ? ” ಎನ್ನಲಾಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಈ ವೃಕ್ಷಲತೆಗಳು ನೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಜಲವಂ ಪೊಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಎರಡು ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ನೀರೇಷೆಯುವ ಕಾರ್ಯವು ಉಳಿದಿರುವಾಗ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಂ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಶರೀರವಂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪೋಗುವೆನೆಂದೆರೆ ನಾನು ಬಿಡುವೆನು,, ಎಂದು ನುಡಿದು ಅವಳಂ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಕಲಶವನ್ನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಕರದಲ್ಲಿತ್ತು ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ನೀರೇಷೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ಗಿಡಮರಗಳಿಗೆ ಜಲಸೇಚನವಂ

ನೋಡುವೆನು. ಯಾವ ಶಕುಂತಲೆಯ ಪದ್ಮಿನೀಜಾತಿಸ್ತ್ರೀಯಾದ್ದಹಿಂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿರುವ ಬಾಹುಗಳು ಜಲಕುಂಭವನೆತ್ತಿದ್ದಹಿಂ ಬಲುಕೆಂಪುವರ್ಣವುಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುವೋ, ಯಾವಳ ಪ್ರಮಾಣವಂ ವಾಹಿ ಬರುವ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗಳು ಈಗಲೂ ಸ್ತನಕಂಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುವೋ; ಯಾವಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಮುದ್ದಾದ ಬೆಮರ್ವನಿಗಳ ಸಮೂಹವು ಕರ್ಣದಲ್ಲಿರುವ ಬಾಗೆಯ ಪುಷ್ಪವಂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ; ಯಾವಳ ಬಲು ಕಪ್ಪಾಗಿ ಮೃದು ವಾಗಿರುವ ಕೇಶಪಾಶವು ಒಂದು ಕೈಯ್ಯಿಂ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆದಹಿದ ಎಣೆಗಂಟಿನಿಂ ಜಾಹುತಿರುವುದೋ; ಯಾವಳನ್ನು ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನಹಿಯುವ ಸಾಲವಿರುವುದೆಂದು ನೀವು ನಿರೂಪಿಸುವಿರೋ ಆನಿಮ್ಮ ಸಖಿಯ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೀವರಿಗೆ—“ಇವಳಿಂ ಜಲಸೇಡವನಂ ಗೈಸದೆ ಬಿಡಿ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ಕೊಡಲು—

ಆ ಕಾರ್ವ ಆವುಂಗರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೆಂದು ಕೆತ್ತಿರುವ ಅಕ್ಷರಂಗಳಂ ಒದಿ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರು ಮುಖಗಳಂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು; ರಾಯನು “ಈಸಖಿಯರುಗಳು ಉಂಗರದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂ ಎನ್ನಂ ದೊರೆಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತರು, ಈ ಸಂದೇಹವಂ ಪರಿಹರಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಆ ಸಖಿಯರಂ ಕುಹಿತು, “ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ಎನ್ನಂ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿರಿ. ಈ ವುಂಗರ ಮಾತ್ರ ರಾಯನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು—

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನ, ದೊರೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ್ದಹಿಂದೀ ವುಂಗರವು ನಿನ್ನ ಬೆರಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ಋಣದಿಂ ವಿಮುಕ್ತಳಾದಳು” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹಿಂಪಿರುಗಿ ನಿಂದು—“ಎಲೆಶಕುಂತಲೇ, ದಯಾಶಾಲಿಯಾದ ಪೂಜ್ಯನಂದ ಮಹಾರಾಜನು ಈ ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ನೀರನ್ನಹಿಯುವ ಕಾರ್ಯದಿಂ ಬಿಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಆದ್ದಹಿಂದ ನೀನು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪೋಗುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಆವುಂಗರವಂ ರಾಯನ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಶಕುಂತಲೆಯು—“ಈ ರಾಯನಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಮನವು ಲೀನವಾಗಿರುವುದಹಿಂದಡಿಯಿಟ್ಟು ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥಳಾಗಲಾಹಿ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಾ ಲೋಚಿಸುತ್ತ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯಂ ಕುಹಿತು—“ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೇ, ಎನ್ನಂ ಕುಹಿತು ಪೋಗೆಂದು ಪೇಳುವುದಕ್ಕೂ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ನೀನಾರು” ಎಂದು ಕೋಪಿಸಿ ನುಡಿಯಲು—

ಆರಾಯನು “ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಾನು ಪೇಳ್ವ ಮಾತಿನೊಡನೆ ತನ್ನ ಮಾತಂ ಜತೆಗೊಳಿಸದೆ ಮಾತನಾಡುವಳು. ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲು ಆ ವಚನವಂ ಕೇಳಲಿಚ್ಛೆಯಿಂ ಕಿವಿಗೊಡುವಳು. ಜೆನ್ನಾಗಿ ಎನ್ನ ಮುಖದೆದುರಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನಿತ್ತು ನಿಲ್ಲದೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಂ ಹೊಳಸಾರುವಳು. ಇವಳ ದೃಷ್ಟಿಯು ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಚಂಚಲವಾಗಿ ಎನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಂ ವಂಚಿಸಿ ಓರೆನೋಟದಿಂ ಬಾಹಿಬಾಹಿಗೂ ನೋಡುವುದು” ನಾನು ಹೇಗೆ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನೋ ಹಾಗೆ ಅವಳು ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಇರುವಳೆಂದು ಇವಳು ಮಾಳ್ವ ಜೇಷ್ಠೆಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ಅದ್ದು”ದೆನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಸ್ಥಳ ದೊರಕಿತು ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದೊಳಾಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು—

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ಋಷಿಗಳು ಬಂದು ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ತಮ್ಮೊಳು ತಾವು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲೋರ್ವನು ಮಿಕ್ಕವರಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಅಶ್ವಖುರಪುಟದಿಂದಿದ್ದ ಕೆಂಡುಳು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಅರುಣಕಾಂತಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ, ವೃಕ್ಷಂಗಳ ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಜಲದಿಂ ನೆನೆಸಿರುವ ನಾಳುಮಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಈ ವೃಕ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತವರ್ಣವಾದ ಶಲಭಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿರುವವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಈ ರಾಯನ ಆನೆಯು ತೀವ್ರವಾದ ಪ್ರಹಾರವಂ ಗೈದುದು” ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತಗಲಿಕೊಂಡಿರುವುದೊಂದು ಕೊಂಬುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಎದೆಯಿಂದ ಅನೇಕವಾದ ಲತೆಗಳನ್ನೆಚ್ಚಿದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು” ತನ್ನಂ ಹಗ್ಗಗಳೆಂ ಸುತ್ತಿರುವರೋ ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ತಾನು ಬರುವ ರಭಸಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಹುಲ್ಲೆಗಳಂ ಓಡಿಸುತ್ತ, ನಮ್ಮ ತಪಗಳಿಗೆ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿರುವ ವಿಘ್ನವೋ ಎಂಬಂತೆ ಇರುತ್ತ, ಈ ರಾಯನ ರಥವಂ ನೋಡಿ ಭಯವಂ ಪೊಂದುತ್ತ, ಧರ್ಮಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಮವಂ ಪ್ರವೇಶಂಗೈಯ್ಯುತ್ತಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು—

ಆವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಇವನು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೆಂಬುವುದಂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಮದ್ದಾನೆಯು ಬರುವದೆಂಬ ನುಡಿಗೆ ಭಯಭ್ರಾಂತರಾಗುತ್ತಿರಲು; ಆ ರಾಯನು ಆ ಋಷಿಗಳ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ನೀಚರಾದ ಸೇನಾಜ

ನರು ಎನ್ನಂ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಈ ತಪೋವನವನ್ನಾ ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವರು, ಅವರಂ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು—

ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಅರಣ್ಯಗಜವು ಬರುವುದೆಂದು ಋಷಿಗಳು ಪೇಳಿದ ವಾರ್ತೆಯಿಂ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲರಾಗಿರುವೆ ವಾದ್ದರಿಂದ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಕುಚ್ಛಿತು ಪೋಗುವಂತೆ ನಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯ ಬೇಕು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು, ತನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವರೆಂಬ ವ್ಯಸನ ದಿಂದಲೂ ಋಷಿಗಳು ಕಾಣುವರೆಂಬ ಭಯದಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಂ ಕುಚ್ಛಿತು—“ ಎಲಾ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯರುಗಳಿರಾ, ನೀವೆಲ್ಲಾ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಕುಚ್ಛಿತು ಪೋಗುವುದು. ನಾನು ಈ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಎನ್ನ ಸೇನಾಜನದಿಂದ ಬಾಧೆ ಯುಂಟಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವೆನು ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು—

ಆ ಶಕುಂತಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆ ಮಾಧವೀಮಂಟಪದಿಂದೆದ್ದು ನಿಂತು, ಅನಸೂಯೆಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೀರ್ವರು ರಾಯನಂ ಕುಚ್ಛಿತು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಫಲವುಷ್ಟಗಳೆಂದುಪಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನಂ ಮರಳಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂಗೆಯ್ಯುವ ದಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಲಜ್ಜೆಯುಂಟಾಗುವುದು.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು; ಆರಾಯನು— “ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನೀವು ಪೇಳಲಾಗದು. ಮನೋಹರ ವಾದ ನಿಮ್ಮ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸಮಸ್ತೋಪಚಾರವಂ ಗೈದಂತೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾದೆನು ” ಎಂದು ಪೇಳಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗಲಾಡದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಲವಂ ಗೈದು ಕಾಲವಂ ಕಳೆಯುತ್ತ, ಮುಂದಡಿಯಿಡಲಾ ಡದೆ ಎನೋ ಒಂದು ವಸ್ತುವಂ ಮುಚ್ಚಿತವಳಂತೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಾಚಿಬಾಚಿಗೂ ರಾಯನಂ ನೋಡುತ್ತ, ಅತಿಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಸಖಿಯರಂದೊಡಗೂಡಿ ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದರೆಂದಾಋಷಿಗಳಂ ಮನದಲ್ಲಿ ನಂದಿಸುತ್ತ, ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಕುಚ್ಛಿತು ಪೋಗಲು—

ಆ ರಾಯನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಸನಾತುರನಾಗಿ, “ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಎನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪೋಗುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ನಿರಾಶನಾಗಿರುವೆನು. ಈಗ ಎನ್ನಂ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಎನ್ನ ಸೇನಾಜನವಂ ಒಡಗೊಂಡು ಈ ತಪೋವನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಕಟಕರಜನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನು. ಮತ್ತು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಖಿಯ ರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ವೃಕ್ಷಂಗಳಿಗೆ ಜಲವಂ ಘೋಯ್ಯುತಿರ್ದ ಒಯ್ಯಾರವಂ ಸಖಿಯ

ರೊಡನೆ ಸರಸೋತ್ತಿಯಂ ಪೇಳ್ವ ಸೊಗಸಂ ಬೆಡಗುಗೂಡಿ ಅಡಿಯಿಟ್ಟು ಪೋದ ಬಿತ್ತ
ರವಂ—ಇವು ಮೊದಲಾದ ಅವಳ ವಿಲಾಸವಾದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತಗಲಿಕೊಂಡಿರುವ
ಎನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರನು. ಎದುರುಗಾಳಿಗೆ
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವ ಧ್ವಜದಂಡವು ಮುಂದು ಸಾರಿ ಪೋಗುತ್ತ ಅದ್ವೈತವು
ನಯವಾದ ವಸ್ತುವು ಹೇಗೆ ಹಿಂದು ಸಾರುವುದೋ, ಅದಂತೆ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ
ಎನ್ನ ಮನವು ಅವಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ
ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡುತ್ತಿರುವುದು' ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಸೇನಾಸಮಾ
ಪವಂ ಕುಳಿತು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಗದ್ಯ — ಚಂಡಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡತೇಜಃಪ್ರಕಾಂಡಕಾಂಡಷಂಡಖಂಡಿತಾಖಂಡಶೌರ್ಯ
ಪರಿಮಂಡಿತ ಭಂಡನೋದ್ವಂದವಾಮಂಡಲ ಕಂಡಾಲಮೋದ್ಗಂಡಪಾಂಡಿತೃ ಪಾಂಡುರುಚಿಖಂಡಡಿಂ
ಡಿರವುಂಡರೀಕ ಪರಿಪಾಂಡುರಯಶಃಪಿಚಂಡಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡೋದ್ಭಟ ಕಾಲಕೂಟಪ್ರತಿಭಟ
ಕಟುಕಪಟನಿಶಾಟಕೂಟ ಪಟನಲಂಪಟ ನಿಟಲಪುಟಫಟಿತ ವಿಕಟ ಕೃಪಿಟಯೋನಿ ಕುಟಲಮೋಹಾಂ
ಧಕಾರಚ್ಚಟಾವಿಫಟಿನ ಪಟುನಟನೃಹಾನಟ ಮಕುಟತಟ ಪರೃಟಿತ್ತಟಿನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೊ
ತ್ತಂಗತರಂಗ ಸಂಗರಭಂಗಸಂಭ್ರಮೋಜ್ಜ್ವಂಭಮಾಣ ಗಂಭೀರವಾಗ್ಗಂಭಸಂಭಾವಿತ ಗರನಗರ
ವರನಿಲಯ ಚಂದ್ರಚೂಡ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾಮುರಂದ ನಿರಂತರನಿಷೇವಣ ಸ್ವಯಂವೃತಕವಿತಾ
ವಧೂರತ್ನ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀಚಾಮರಾಜಪುತ್ರಾತ್ರೇಯಸಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರ
ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಮಕರ ಮತ್ಸ್ಯ ಶರಭ ಸಾಳ್ವ ಗಂಡಭೇರುಂಡ ಧರಣೀವರಾಹ ಹನುಮದ್ಗರುಡ ಕಂಠೀ
ರವಾಡ್ಯನೀಕ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ನರಕತಿಬಿರುದ ಶ್ರೀಚಾಮುಂಡಿಕಾವರಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರಮಹಾ
ಸಂಸ್ಥಾನದೇವೀಪ್ರಮಾನಕುಲಕ್ರಮಾಗತದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರಾಜಕಂಠೀರವರು
ನರಸಜನಾನಂದಕರಮಾಗಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥಮಾಗಿ ನವರಸಭರಿತಮಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಿಂ
ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕದ ನವೀನ
ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ತನ್ನ ಸೇನಾಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ
ಚತುರ್ಥ ಶರಂಗಂ.

ಪ್ರಥಮಕಲ್ಲೋಲಂ ಸಮಾಪ್ತಂ

ದ್ವಿತೀಯ ಕಲೋಲ್ಲಾಸ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋದಳೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಸೇನೆಯ ಸಮಾಪವಂ ಸೇರಲು; /

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ವಿದೂಷಕನು ಪ್ರತ್ಯಾಶ್ರಮ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ರಾಯನಂ ಅಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆತವೋವನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ರಾಯನಂ ಕಾಣದೆ, ಅಧಿಕಾಯಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, “ಆ! ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಮಿತ್ರತ್ವದಿಂದ ನಾನು ಹಾನಿಯಂ ಪೊಂದಿದೆನು. ಈಗಲೂ ಈ ರಾಯನೊಡನೆ-ಇದು ಹರಿಣವು, ಇದು ಕಾಡುಹಂದಿಯು, ಇದು ಹುಲಿಯು ಎಂದು ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆರಳುಳ್ಳ ವೃಕ್ಷರಾಜಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಮತ್ತು ವೃಕ್ಷಲತೆ ಪರ್ಣಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಕಷಾಯವಾಗಿ ಬೇಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಬೀಳುವ ನದೀಜಲವಂ ಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ಶುಷ್ಕಮಾಂಸವಂ ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ರಾಯನ ಕುದುರೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಓಡಿದ್ದರಿಂದ ವೃಥೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ತೊಡೆಗಳ ಸಂದಿಗಳುಳ್ಳ ಎನಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವಾದುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ದಾಸೀಪುತ್ರರಾದ ಈ ಬೇಟೆಗಾರರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಅರಣ್ಯವಂ ಮುತ್ತಿಗೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವೆಂಬ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯಿಂದ ನನ್ನಂ ಎಚ್ಚರಂ ಗೈದರು. ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ಇವರ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿರುವೆನೆಂದರೆ ಕವೋಲದ ಕುರುವಿನಮೇಲೆ ಒಂದು ಹುಣ್ಣಾಗಿ ಎನ್ನಂ ವೃಥೆಬಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ದಿವಸ ನಾನು ಇಲ್ಲದವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರಾಯನು ಮೃಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಈ ಋಷಿಗಳಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಎನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯದ ದೇಸೆಯಿಂದ ಋಷಿಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಅತಿಸುಂದರಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕಂಡನು ಎಂಬ ವರ್ತಮಾನವಂ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ರಾಯನು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನೆಂಬ ಕಥೆಯಂ ಸ್ಮರಿಸಲಾಣನೆಂದು ತೋರುವುದು. ಆ ವಿಶೇಷವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಈಗ ಪ್ರಭಾತವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ನಿನು ಗತಿಯಾಗುವುದೋ

ತಿಳಿಯದು. ಆದರೂ ಈ ರಾಯಂಗೆ ಸಮಸ್ತೋಪಚಾರವಂ ಗೈದು ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಹುಡುಕಿ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನು' ಎಂದು ಬರುತ್ತ, ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ “ಇದೊ! ರಾಯನು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಪಾಣಬತ್ತಲಿಕೆಯುಳ್ಳ ವನಪುಷ್ಪ ಮಾಲೆಗಳಂ ಧರಿಸಿರುವ ಬೇಡಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಂದಲೂ, ಮಿತಸೇನಾಜನರಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಬರುವನು... ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ನಾನು ಕೈಕಾಲುಗಳು ಮುಚ್ಚಿದಿರುವನಂತೆ ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಇದಿಷ್ಟೆಂದಲಾದರೂ ಬಳಲಿಕೆಯಂ ಪರಿಹರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ಒಂದು ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಇರುತ್ತಿರಲು,

ಇತ್ತಲು ರಾಯನು ಮಿತಸೇನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬರುತ್ತಾ “ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಎನಗೆ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿರುವಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯಳಾಗಲಾಳು. ಎನ್ನ ಮನವಾದರೋ ಅವಳ ನಾನಾವಿಧಜೇಷ್ಟಿಯಂ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಆಯಾಸವಂ ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಮನ್ಮಥನು ಆಲಿಂಗನಾದಿಗಳಿಂ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಒಂದಾನೊಂದು ಇಚ್ಛಾವಿಶೇಷವಂ ಪುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಯೋಚನೆಯಂ ಗೈದು, ತನ್ನೊಳು ತಾನು ನಸುನಕ್ಕು “ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾಮಿವುರುಷನು ಸುಂದರಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ವಿಲಾಸದಿಂ ಕಣ್ಣುಗಳಂ ತೇಲಿಸುತ್ತಾ, ಮನೋಹರವಾಗುವಂತೆ ನೋಡುವುದು ಯಾವುದುಂಟೋ, ನಿತಂಬಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಮೆಲ್ಲ ನಡಿಯಿಡುತ ನಡೆಯುವುದು ಯಾವುದುಂಟೋ, ಪೋಗುತ್ತಿರುವಳೆಂ ಅವಳ ಒರಗೆಯ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬುಗಳಂ ಗಂಟೆಕ್ಕಿ ಕೊಂಡು ಯಾವ ವಚನವಂ ನುಡಿಯುವಳೋ ಈಜೇಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲವಂ ಎನಗೋಸುಗವೇ ಮಾಡಿದಳೆಂದೂ, ಎನಗೆ ಅಭಿಲಾಷೆ ಅವಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅವಳಿಗೂ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅವನು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ವದನಾಗುವನು. ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಮಾಡಿದ ಶೃಂಗಾರಜೇಷ್ಟಿಗಳಂ ನೋಡಿ, ತಡೆದ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಅಸೂಯೋಕ್ತಿಗಳಂ ನುಡಿದಿರುವುದಂ ಕೇಳಿ, ಅವಳಿಗೆ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿರುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಿ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ವದನಾಗಿ ಹೋದನು ” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರಲು,

ಇತ್ತಲು ವಿದೂಷಕನು ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ನಿಂತು ರಾಯನಂ ಕುಚ್ಚಿತು—ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಎನ್ನ ಹಸ್ತವಾದಗಳು ಜಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದೆ ಇರುವುದಾದ್ದಿಷ್ಟೆಂ ವಾಜ್ಞಾತ್ಪದಿಂದಲೇ ಜಯಳ್ಳವನಾಗೆಂದು ನುಡಿಯಲು—

ಆ ರಾಯನು ಮಂದಹಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ಅವನು ವಕ್ತ್ರಾಂಗನಾಗಿ ದಂಡ ವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ನಿಂದಿರುವುದಂ ಕಂಡು — “ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಯಾರಿಂದ ನಿನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಘಾತಿಯುಂಟಾದುದು ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲಾವಿದೂಷಕನು — “ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ನೀನು ಎನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಂ ಜುಜ್ಜಿ ಕಣ್ಣೀರುಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವೇನೆಂದು ಏಕೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು ? ” ಎನಲು ಆ ರಾಯನು — “ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನೀನು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು ” ಎನಲಾವಿದೂಷಕನು — “ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ರಾಜನೇ, ಕೇಳು ನದೀಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ನೀರಂಜಿವೃಕ್ಷವು ತಲೆಯಂ ಬಗ್ಗಿ ತೊನೆಯುತ್ತ ಕುಬ್ಜಲೀಲೆಯಂ ವಿರಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು — ಆ ವೃಕ್ಷವು ಬಗ್ಗಿ ತೊನೆಯುವುದು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ, ಅಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ನದೀವೇಗದಿಂದಲೋ ಪೇಳು ” ಎನಲು ಆ ರಾಯನು ಆ ವೃಕ್ಷವು ಬಗ್ಗಿ ತೊನೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನದೀವೇಗವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು ; ಎನಲು ಆ ವಿದೂಷಕನು “ ಇಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಕೈ ಕಾಲುಗಳು ಘಾತಿಯಂ ಪೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಕಾರಣವು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ; ಆ ರಾಯನು — “ ಎಲೈ ಮಂದಮತಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಅಂಗಘಾತಿಗೆ ನಾನೆಂತು ಕಾರಣನಾಗುವೆನು ” ಎನ್ನಲಾವಿದೂಷಕನು “ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಸಮಸ್ತವಾದ ರಾಜಕಾರ್ಯಂಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಹಳ್ಳಗಳಿಂ ಪೋಗುವುದಕ್ಕಾಗದೆ ಇರುವ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವನಚರರಾದ ಬೇಡರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೋ ಅದೃಶಂ ನಿನೋಡನೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ತಿರುಗುತ್ತ ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳಂ ಓಡಿಸುತ್ತಿರುವುದೃಶಂ ದೆನ್ನ ಅಂಗಗಳ ಕೀಲುಗಳೆಲ್ಲಾ ಜರ್ಘರಿತವಾಗಲಾಗಿ ಪದಚಲನೆಯಂ ಗೈಯ್ಯುವುದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವೆನು. ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ಎನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಿದೆಯಾದರೆ ಎನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಉಪಚಾರವಂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ; ಆ ರಾಯನು — “ ಆ ವಿದೂಷಕನು ಅರಣ್ಯವಂ ಸುತ್ತಲಾಶ್ರಿತನೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವನು, ಎನ್ನ ಮನವಾದರೋ ಆ ಋಷಿಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮುಂದೆಂದು ಪೋಗದೆ ವಿಮುಖವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತಮಾಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಸಹವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಅವಳಿಗೆ ವಿಲಾಸವಾಗಿ ನೋಡುವುದಂ ಉಪದೇಶವಂ ಗೈದಿರುವುದೊ ಎಂಬಂತಿರುವ ಹುಲ್ಲೆಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಿಯಿಂ ಸೇರಿರುವ ಧನುಸ್ಸಂ ಎತ್ತಿ ಬಾಣನಂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾಶಕ್ತನು ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಾ ಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲಾವಿದೂಷಕನು ರಾಯನ ಮುಖವಂ ನೋಡಿ — “ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ನೀನು ಹೃದಯ

ದಲ್ಲಿ ಎನ್ನೋ ಒಂದು ಯೋಚನೆಯು ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನಂತೆ ತೋರುವೆ ನಾನು
 ನಿನೊಡನೆ ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ಅರಣ್ಯರೋದನವು ಗೆಯ್ದಂತಾದುದು ” ಎಂದು
 ನುಡಿಯಲು; ಆರಾಯನು ನಮನಕ್ಕೆ “ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ ಮಿತ್ರನಾದ ನಿನ್ನ ವಚ
 ನವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಪೋಗಬಾರದೆಂದು ನಿಂತಿರುವೆನು. ನೀನು ಮನಬಂದಂತೆ ವಚನವು
 ಪೇಳುತ್ತಿರುವೆ ” ಎನ್ನಲಾ ವಿದೂಷಕನು “ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನೀನು ಚಿರಂಜೀವಿ
 ಯಾಗಿ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೌಖ್ಯವಾಗಿರುವುದು ; ಎನ್ನೊಡನೆ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿ ಸಲ್ಲಾ
 ಪವಂಗೈಯ್ಯದೆ ಇರುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಪೋಗುವೆನೆನು ” ಆ ರಾಯನು
 “ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ ನಿಲ್ಲುನಿಲ್ಲು ; ನಿನೊಡನೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪೇಳತಕ್ಕದ್ದಿರುವ
 ದೆಂದು ಪೋಗುತ್ತಿರುವಂತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾವಿದೂಷಕನು, “ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ
 ನಿನ್ನ ಹೃದಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನಿರುವುದೊ ಅದಂ ಎನ್ನೊಡನೆ ಪೇಳಬಹುದು ” ಎನ
 ಲಾರಾಯನು, “ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ ಚನ್ನಾಗಿ ನೀನು ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಯಾಸ
 ವಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಸಹಾಯವಂಗೈಯಬೇಕು ” ಎಂದು ಪೇಳಲಾವಿದೂ
 ಷಕನು ಪೂರ್ಣಗಡುಬಿನಲ್ಲಾದರೆ ಆಯಾ “ವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಅದರಲ್ಲಾದರೆ
 ಸಹಾಯವಂಗೈಯ್ಯುವೆನೆನಲಾರಾಯನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಮಾಡಿ “ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ
 ನೀನು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವದಂತಿರಲಿ, ಎನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಾಂತವು
 ಪೇಳುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾರನಂಕರೆದು “ರೈವತಕ
 ನಾದ ಸೇನಾಪತಿಯು ಕರದುಕೊಂಡು ಬರುವದೆಂದಾಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯಲಾಚಾರನು
 ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂ ಶಿರದೊಳಾಂತು ಸೇನಾಪತಿಯು ಸಮೀಪವಂಸಾರ್ದು “ಆಯ್ಯಾ
 ಸೇನಾಪತಿಯೇ ರಾಯನು ಎನ್ನೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವಂ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಭಿ
 ಲಾಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನೀನುಬರುವಮಾರ್ಗವಂ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ
 ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂನಡೆ ” ಎಂದು ಪೇಳುತ್ತ ಅವನಂಕರದುಕೊಂಡು ಬರುತಿರಲಾಸೇನಾ
 ಪತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ರಾಯನಂ ನೋಡಿ : ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಯನಲ್ಲಿ ದೋಷ
 ರಹಿತವಾದ ಮೃಗಯಾವ್ಯಾಪಾರವು ಪೇರಳವಾದ ಗುಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ತೋರುವುದು
 ಈರಾಯನಶರೀರವು ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಮೃಗಗಳಂ ಸಂಹಾರವಂಗೈಯ್ಯುವುದ
 ಕ್ಕೋಸುಗ ನಾರಿಯಂ ಸೆಳೆಯುವದ್ದರಿಂದ ಕ್ರೂರವಾದ ಮುಂಭಗದಿಂ ಸೂರ್ಯ
 ಕಿರಣಂಗಳಂ ಸಹಿಸದ್ದರಿಂದ ಬೆಮಬಿಂದುಗಳೆಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅತಿಕೃಶವಾಗಿದ್ದರೂ
 ದೃಢವಾಗಿ ತೋರುತ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಮದ್ದಾನೆಯಂತೆ ಪ್ರಾಣಸತ್ವವಂ
 ಧರಿಸಿರುವನೆಂದು ನುಡಿಯಲಾರಾಯನ ಸಮೀಪವಂ ಸೇರಿ ನಮಸ್ಕಾರವಂಗೈದು,

“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾಗು; ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂ ನಾನೀಯರ
ಣ್ಯವಂ ದುಷ್ಟಮೃಗರಹಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವೆನು; ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಏನು ಕಾರಣ
ದಿಂದಿಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಿರಿ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು-“ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಂ
ದೂಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಮಾಂಡವ್ಯನಾಮಕನಾದ ಈ ವಿದೂಷಕನಿಂ ಎನ್ನ
ಮನೋರಥವೆಲ್ಲಾ ಭಗ್ನವಾಗಿ ಪೋದುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಸೇನಾಪತಿಯು
ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿದೂಷಕನಂ ಕರೆದು-“ಅಯ್ಯಾ ಮಿತ್ರನಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನೆ, ನಾನು
ರಾಯನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಕೆಲವು ವಚನವಂ ಪೇಳು
ವೆನು; ನೀನು ಸ್ಥಿರಹೃದಯನಾಗಿ ಮನೋವಿಕಾರವಂ ಪೊಂದಬೇಡ” ಎಂದು ಏಕಾಂ
ತವಾಗಿ ನುಡಿದು, ರಾಯನ ಸಮುಖಕ್ಕೆ ಬಂದು-“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈಮೂರ್ಖ
ನಾದ ವಿದೂಷಕನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ
ದುಷ್ಟವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುತ್ತಿರಲಿ; ಈ ಮೃಗಯಾವ್ಯಾಪಾರವು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದದ್ದು
ಎಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರೇ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿರುವಿರಿ: ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:-ಬೇಟೆ
ಯಾಡುವುದು^೧ಂದ ಉದರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮೇದಸ್ಸೆಂಬ ಧಾತುವಿನ ನಾಶದಿಂ
ದೇಹವು ಕೃಶವಾಗಿ ಅಶ್ವಾರೋಹಣ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ
ಯೋಗ್ಯವಾಗುವುದು; ಮತ್ತು ಮೃಗಂಗಳು ಭಯದಿಂದಲೂ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ
ಮಾಡತಕ್ಕ ಮನೋವಿಕಾರಗಳು ತಿಳಿಯುವುವು; ಬಾಣಂಗಳು ಜಲಿಸುತ್ತಿರುವ
ಗು^೨ಗೆ ತಗಲಿದುವಾದರೆ ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಾದ ಶೂರರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನವುಂ
ಟಾಗುವುದು: ಇಂತಿರುವಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯದ ಜನರುಗಳು ಮೃಗಯಾವಿಹಾರವಂ ಸ್ವಪ್ನ
ಸನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯಸನವೆಂತಲೂ, ಅನೇಕ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂತಲೂ, ಪೇಳುತ್ತಿರು
ವರು. ಇಂಥ ವಿನೋದವು ಇನ್ನಾವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ಆಗಲಾರದು” ಎಂದು ನುಡಿ
ಯಲಾವಿದೂಷಕನು-“ಎಲೈ ಸೇನಾಪತಿಯೇ, ಕೇಳು. ಈಗ ನೀನು ರಾಯನ ಚಿತ್ತವೃ
ತ್ತಿಯನ್ನನುಸರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಅರಣ್ಯವೆಲ್ಲವಂ ಸುತ್ತುತ್ತಲಿರುವೆ, ಎಲ್ಲಾದರೂ
ಮಾಂಸಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದ ಮುದುಗರಡಿಯ ಬಾಯೊಳು ಬಿದ್ದು ಸಾಯುವುದುಂ
ದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು-“ ಎಲೈ ಸೇನಾಪತಿಯೇ,
ಈ ವಿದೂಷಕನೊಡನೆ ಬಹಳ ಮಾತುಗಳಾಡಿದ್ದು^೩ಂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ; ಮಧ್ಯಾ
ಹ್ನಕಾಲವಾದ್ದು^೪ಂದ ನೀನು ಸೇನೆಯಂ ತಿರುಗಿಸು; ಈ ಆಶ್ರಮಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ
ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಡೋಣಗಳು ಕಟ್ಟಿಗಳ ತೀರವಂ ತಮ್ಮ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದಗಿದ್ದು ಸ್ವೇ
ಜ್ಞೆಯಿಂ ಜಲಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯಲಿ; ಹರಿಣ ಮೂರುಹಂಗಳು ವೃಕ್ಷಂಗಳ ನೆರಳುಗಳಂ

ಸೇರಿ ತಮ್ಮಿಜ್ಜೆಯಿಂ ಮೆಲಕುಗಳಂ ಮಾಡಲಿ; ಹಂದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ಕಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೊನ್ನಾರೆ ಗೆಡ್ಡೆಗಳಂ ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದಗೆದು ಭಕ್ಷಿಸಲಿ; ನಾರಿ ಯೊಡನೆ ಸೇರಿರುವ ಎನ್ನ ಧನುಸ್ಸಂ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರಿಸಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು” ಎನಲಾ ಸೇನಾಪತಿಯು “ ಪ್ರಭುವಾದ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದೋ ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು-“ಎಲೈ ಸೇನಾಪತಿಯೇ, ವೊದಲು ಅರಣ್ಯವಂ ಮುತ್ತಿಗೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಪೋಗಿದ್ದ ಸೇನಾಜನವೆಲ್ಲವಂ ಈ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ದೂರವಾಗಿಯೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಈ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯಾದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ಶಾಪವನ್ನೀಯುವರು; ಮತ್ತು ಈ ಋಷಿಗಳು ಶಾಂತಗುಣಪ್ರಧಾನರಾಗಿದ್ದರೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚಮಂದಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ತೇಜಸ್ಸು ಇರುವುದು; ಹೇಗೆಂದರೆ:- ಸೂರ್ಯಕಾಂತಶಿಲೆಗಳು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಂಗಳು ಬೀಳಲು ಹೇಗೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವವೋ ಅದಂತೆ ಅನ್ಯರಿಂದ ಅಪಮಾನಂಗಳುಂಟಾದಲ್ಲಿ ಕೋಪದಿಂದ ಶಾಪವನ್ನೀಯುವರಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸೇನಾಜನಗಳು ವನಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡುವುದು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಕಳುಹಲು ;

ಆ ವಿದೂಷಕನು ಸೇನಾಪತಿಯು ಪೋಗುವುದಂ ನೋಡಿ, “ ಬೇಟೆಯಾಡುವೆನೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹವಾರ್ತೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ದಾಸೀವೃತ್ತನೇ ಪೋಗು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಆ ರಾಯನು ಸುತ್ತಲೂ ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಂ ನೋಡಿ-“ನೀವೆಲ್ಲಾ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಧರಿಸಿದ್ದ ವೇಷವನ್ನಿಳುಹಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಂಗಳ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತು ಸಮಸ್ತರಂ ಕಳುಹಲು;

ವಿದೂಷಕನು ರಾಯನಂ ಕುಖಿತು-“ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ನೀನು ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಲ್ಲರಂ ಕಳುಹಿಸಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಂಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳವನ್ನೀಯದಂತೆ ಸುತ್ತುವುದು ನೇತ್ರಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಂಪಗೆಯ ವೃಕ್ಷದ ತಂಪಾದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು; ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸುಖದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದು

ಪೇಳಿ, ರಾಯನಿಂದೊಡಗೊಂಡು ಬಂದಾವ್ಯಕ್ತಚ್ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಯಸಹಿತನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು;

ರಾಯನು ವಿದೂಷಕನಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ, ನೀನು ನೋಡ ತಕ್ಕಂಥ ವಸ್ತುವಂ ನೋಡದಿರುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಪಡೆಯದೆ ಇರುವ ನೇತ್ರಾನಂದವು ಕೈವನಾದೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ನೀನು ಎನ್ನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ನೇತ್ರಾನಂದವುಂಟಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು ” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜನರು ಸ್ವಕೀಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ರಮಣೀಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, “ ಎನ್ನಂ ಸ್ತೋತ್ರಂಗೆಯ್ಯುವ ವಾಕ್ಯವಂತಿರಲಿ; ನಾನು ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಸ್ವರೂಪಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಪೇಳುವೆನು ” ಎನ್ನಲು;

ವಿದೂಷಕನು ಈದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವಂಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವುಂಟಾಗದಂತೆ ಸಲ್ಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನೆಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಾ ಲೋಚಿಸಿ,—“ಅಯ್ಯಾ, ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ರಾಯನೇ, ಈಗ ಆತಾಪಸಕನ್ಯಕೆಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಎನಗೆ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದಲ್ಲವೆ!” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಪುರುಷಶರದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವ ನನ್ನ ಮನವು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಬರಿದು ಪೋಗಲಾಡಿದು. ಅವಳ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈಶಕುಂತಲೆಯು ಅಸ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಮೇನಕೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಪುಟ್ಟಲು, ಆಮೇನಕೆಯು ಅವಳಂ ಬಿಟ್ಟು ದೇವಲೋಕವಂ ಕುಳಿತು ಪೋದುದರಿಂದಲೇಕಣ್ವಮುನಿಯು ಅವಳಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಸಂಸ್ಕರಿಸುವುದರಿಂದಿವಳು ಎಕ್ಕದ ಗಿಡದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ನೂತನವಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂತೆ ಆ ಋಷಿಗಳಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವಳು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ವಿದೂಷಕನು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ರಾಯನೇ, ಪಿಂಡ ಬರ್ಜೂರದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯುಂಟಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹುಣಿಸೆಯ ಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಹಾಗೆ ಅಂಥ ಮನೋಹರರಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಸರಸದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದಿರುವ ನಿನಗೆ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಏನು! ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಆರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನೀನಾಶಕುಂತಲೆಯುಂ ನೋಡಿದ್ದೆಯಾ ದರೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ವಿರೋಧವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಮನಬಾರದೆ ಇರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಅನೇಕ ಸುಂದರಸ್ತ್ರೀಯರಂ ನೋಡಿ ರುವ ನಿನಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವಳಾದ್ದು” ಶಕುಂತಲೆಯು ಮನೋಹರವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವಳೆಂದು ತೋರುವಳು ” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ರೂಪರೇಖಾವಿಭ್ರಮ ಮೊದ ಲಾದ ಜಯವಂ ಪೇಳುವುದಕ್ಕಾಗದೆ ಇರುವುದು. ಆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವೆನು, ಕೇಳು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅವಯವಗಳಂ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಆ ಚಿತ್ರವಂ ನೋಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ ವಿರಚಿಸಿ ಇರುವನೋ! ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವೆಲ್ಲವಂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ನಿರ್ಮಾಣವಂ ಗೆಯ್ಯಿರುವನೋ! ಅಂತುಮಲ್ಲದರೆ ಹಸ್ತದಿಂ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಮೃದುವಾದ ಇವಳ ಶರೀರವು ಕಂದಿ ವೋಗುವುದು, ಅಧಿಕ ರಮಣೀಯವಾಗಲಾರದೆಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಾಣವಂ ಗೆಯ್ಯಿರುವನೋ ತಿಳಿಯದು. ರಂಭೆ, ಉರ್ವಶಿ ಮೊದಲಾದ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರಂ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವಂ ಲೋಕೋತ್ತಮವಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ದೇಹವಂ ನೋಡಿ ಉಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಎನಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ನಿರ್ಮಾಣಮಂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿರಚಿಸಿರುವಂತೆಯೇ ತೋರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳುವಲ್ಲಿ ರೂಪವತಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳನ್ನಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವಂತೆ ತೋರುವುದು” ಎನ್ನಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಎನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ರೀತಿಯಂ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಭ್ರಮರ ಮೊದಲಾದುವಂ ವಾಸನೆಗೊಳ್ಳದೆ ನೂತನವಾಗಿ ವಿಕಾಸವಾದ ಪುಷ್ಪದಂತೆ ಪರಿಮಳಭರಿತಳಾಗಿರುವದಂತೆ ಪದ್ಮಿನೀಜಾತಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿರುವಳೆಂತಲೂ, ಉಗುರುಗಳೆಂ ಜಿಗಟದೆ ಇರುವ ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಕೋಮಲವಾಗಿದ್ದುಂ ಅತಿ ಮೃದುವಾದ ಅಂಗಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವಳೆಂತಲೂ, ಸೂಜಿಯಿಂ ರಂಧ್ರವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಇರುವ ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಕಾಂತಿಯು ಕ್ಷಳಾಗಿರುವಳಾದ್ದುಂ ನೂತನ ಯೌವನಶಾಲಿಯಾಗಿ ರಾಜಿಸುವಳೆಂತಲೂ,

ಯಾವ ಜನರೂ ರುಚಿನೋಡದೆ ಇರುವ ಮದ್ಯದಂತಿರುವುದು^{೨೦} ನೋಡಿದಮಾತ್ರ ದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮಪುರುಷರಿಗೆ ಮದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಮರುಳುಗೊಳಿಸುವ ಕೆಂತಲೂ, ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಪೂರ್ಣಫಲಸ್ವರೂಪಳಾಗಿ ತೋರುವುದು^{೨೧} ಅನೇಕ ಸುಕೃತವಂ ಮಾಡಿದ ಪುರುಷನಿಗೆ ದೊರಕುವಳಲ್ಲದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುಣ್ಯವಂತನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಾಣಿಕೆಂತಲೂ ತೋರುವುದು ಆದರೂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮಜವಳಂ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪುರುಷನಂ ನಿರ್ಮಾಣವಂ ಗೆಯ್ದಿರುವನೋ, ತಿಳಿಯದೆಂದು ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜಕಂಠೀರವರು ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕನವೀನಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವಿಷಾ ಪಕನೊಡನೆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವರ್ಣನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ದ್ವಿತೀಯಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ದ್ವಿತೀಯಕಲ್ಲೊಲದ ದ್ವಿತೀಯ ತರಂಗಂ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಪೇಳ್ವ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳ್ವ ವಿದೂಷಕನು ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ಅಧಿಕಸಂತೋಷವುಂಟಾದುದು. ನೀನಾಶಕುಂತಲೆಯಂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನವಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಸೌಖ್ಯವಂ ಪಡಿಸುತ್ತ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಳಂಬವಂ ಗೆಯ್ದೆಯಾದರೆ ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಇಂಗಳದ ಎಣ್ಣೆಯಿಂ ಜಡ್ಡಾಗಿರುವ ತಲೆಯುಳ್ಳ ಋಷಿಯ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಪೋಗುವಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ನೀನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನವಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಲಹುವುದಕ್ಕೆ ತಪೋನಿಧಿಯಾದ ಕ್ವಾಋಷಿಯು ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೋಗಿರುವನು ” ಎನಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಲಾಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅನುರಾಗವು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಾಗಿರುವುದು, ಅದಂ ಸಂಗತಿಯಂ ಪೇಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಋಷಿಪುತ್ರಗಳಾದವರು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಪಟ್ಟಣಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ವಿಳಾಸಗಳಿಂ ತಮ್ಮ ಇಂಗಿತವಂ ಹೊಂದೋಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದೆನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟದ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದೆಂದು ಪೇಳುವುದಕ್ಕಾಗದೆ ಇರುವುದು. ಹಾಗಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶೇಷವಿರುವುದು, ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ನಾನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಲು, ಎನ್ನಂ ನೋಡುತಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಯಂ ಲಜ್ಜೆಯಿಂ ಹೊತ್ತುಟ್ಟುವಳು; ಎನಗೋಸುಗ ಬಂದ ನಗುವಂ ತಡೆದು ಸಬಿಯರ ಮುಖವಂ ನೋಡಿ ನಗುವಳು, ತನ್ನ ಸದ್ಗುಣಾದಿಗಳಿಂ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮನ್ಮಥವಿಕಾರವಂ ಹೊಂದೋಹಿಯೂ ತೋಹಿಸದಂತೆ ನಟಿಸುವಳು. ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ನೀನು ನೋಡಿದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯನ್ನೇರುವಳೆ ? ” ಎನಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ ! ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಖಿ

ಯರಿದೊಡಗೂಡಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯುಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿನಯ ದಿಂದನೆಗೆ ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗವಂ ಪ್ರಕಟವಂಗೆಯ್ದಿರುವ ಪರಿಯಂ ವಿವ ರಿಸುವೆನು, ಕೇಳು. ಕೃಶಾಂಗಿಯಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಮವಾದ ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿ ನಾಲಕ್ಕಾಡಿದಿಯಿಟ್ಟು ದರ್ಭಾಂಕುರದಿಂ ತನ್ನ ಚರಣವು ಗಾಯವಾದಂತೆ ನೆವಿಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲುವಳು; ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ವೃಕ್ಷಗಳ ಕೊಂಬೆಗಳಿಗೆ ತಾನುಟ್ಟಿ ರುವ ನಾರ ಸೀರೆಯು ತಗಲಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ತಗಲಿಕೊಂಡಂತೆಯೂ, ಅದಂ ಬಿಡಿಸು ವಳಂತೆಯೂ ಮಾಡಿ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಎನ್ನಂ ನೋಡುತ್ತ ಪೋದಳು” ಎಂದು ನುಡಿ ಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು— “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈಗ ನೀನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ವಿಲಾಸವಾದ ಜೇಷ್ಠಗಳಂ ಗೆಯ್ದುದು ಯಥಾರ್ಥವಾದಲ್ಲಿ ಅವಳು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಳಾಗುವುದಾಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಗ್ರಹಿಲ್ಪಟ್ಟ ಅನುರಾ ಗದ ಬುತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದೆ. ಈ ತಪೋವನವನ್ನೇ ಕ್ರೀಡಾಯೋಗ್ಯಮಾದ ಉಪ ವನವಂ ಮಾಡುವನಂತೆ ತೋಳುಪೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಋಷಿಗಳು ಎನ್ನಂ ಕಂಡರೂ ಭಯ ವಿಲ್ಲದೆ ಈ ತಪೋವನವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಂ ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಪೇಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಉಪಾಯವಂ ಚಿಂತಿಸತಕ್ಕುದೇನಿರು ವುದು ? ಋಷಿಗಳು ನಿನ್ನಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿತರಾದಕಾರಣ ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ವುಟ್ಟಿದ ಧಾನ್ಯದ ಆಘ ಭಾಗದಲ್ಲೊಂದು ಭಾಗವು ದೊರೆಯಾದ ನಿನಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದುಂದಾಧಾನ್ಯಭಾಗವನ್ನಾ ಋಷಿಗಳಂ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗ ಬಹುದು ” ಎನ್ನಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳ್ದ ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮೂರ್ಖನಾದ ವಿದೂಷಕನೇ, ಈ ಋಷಿಗಳ ಸಮಸ್ತ ವಿಘ್ನವಂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವುದುಂ ಅವರು ಮಾಡುವ ತಪ ಸ್ಸಿನಷಡ್ಭಾಗವು ನನಗೆ ಬರತಕ್ಕುದಿರುವುದು. ಆ ರತ್ನ ರಾಶಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ತಪೋಭಾಗವಂ ಕೇಳುವುದಂ ಬಿಟ್ಟು ತೃಣಧಾನ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷವಂ ಪೊಂದುವೆನೆ ? ಮತ್ತು ದೊರೆಯಾದವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತಜಾತಿಯಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದುಂ ದುಂತಾಗುವ ಫಲವು ನಾಶವಂ ಪೊಂದುವುದು, ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾದ ಈ ಋಷಿ ಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದುಂ ಇವರು ಮಾಳ್ಪ ತಪದಲ್ಲಿ ಆಘ ಭಾಗವು

ನಾಶರಹಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ” ಎಂದು ವಿರೂಪ ಕನೊಡನೆ ಸರಸಾಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವಷ್ಟಲ್ಲ—

ಒಬ್ಬ ಚಾರನು ಬಂದು ರಾಯಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು—“ ಇಬ್ಬರು ಋಷಿಕುಮಾರರು ನೀವು ಕುಳಿತಿರುವಷ್ಟಳವಂ ಕುಳಿತು ಬರುವರು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈ ಸಲು, ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಚಾರನೇ, ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ನೀನಾಋಷಿಕುಮಾರರನ್ನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು” ಎನಲಾಚಾರನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂ ತಿರದೊಳಾಂತು ಋಷಿ ಕುಮಾರರೀರ್ವರಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು—

ಋಷಿಕುಮಾರರೀರ್ವರು ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ನೋಡಿ, ಅವಂಲ್ಲೊ ವರ್ತನು “ ಮಹಾರಾಜನಾದ ಈ ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜತೇಜದಿಂ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಭಯಂ ಕರನಾದರೂ ಶಾಂತನಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸಯೋಗ್ಯನಾಗಿ ತೋರುವನು. ಋಷಿಗಳಾದ ನಮಗೂ ಈ ರಾಯಂಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೇದವಿರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಇರುವ ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಈಗ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯು ತಿರುವನು. ವರ್ಣಸಾಂಕರ್ಯವುಂಟಾಗದಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂ ಸಲಹುವು ದೆಂಬ ತಪಸ್ಸಂ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಶಾಲಿ ಯಾದ ಇವನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯು ಗಂಧರ್ವಚಾರಣ ಮೊದಲಾದವರಿಂ ಗಾನವಂ ಗೆಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟಂಥದಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವಂ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದಾದ್ದರಿಂದ ರಾಜಶಬ್ದ ವೊಂದೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಈ ವನಚರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಋಷಿಚರ್ಯವಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಮತ್ತೊವನು ಆ ವಚನಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿದು,—“ ಈ ರಾಯನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಂ ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಪುರದ್ವಾರದ ಲಾಳಮುಂಡಿಗೆ ಯಂತೆ ಅತಿ ದೀರ್ಘವಾದ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳ ಇವನು ಸಮಸ್ತಭೂಮಂಡಲವಂ ಧರ್ಮದಿಂ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನೆಂಬುವುದಾಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಿಗೂ ಯುದ್ಧವುಂಟಾಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಿಂ ಸೇರಿದ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ವಜ್ರಾಯುಧದಲ್ಲಿಯೂ ಜಯವುಂಟಾಗಲೆಂದು ದೇವತಾಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವರು. ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಿಂ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಬಾಧೆಯುಂಟಾದರೆ ಈ ರಾಯನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗ್ರಹವಂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಯಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿದೆನು. ”

ಎಂದು ರಾಯನ ಸವಾಸವಂ ಸೇರಿ ಇಬ್ಬರು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತನೇ, ಜಯವಂತನಾಗು ! ” ಎಂದು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ದುಲಾ ರಾಯನು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ ಸ್ಥಾನದಿಂದಿದ್ದು, ಆ ಋಷಿಕುಮಾರರ ಚರಣಗಳಿಗೆಹಗಿ, ಅವರು ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ದು ತಂದಿತ್ತು ಫಲವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, “ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಋಷಿಕುಮಾರರುಗಳಿರಾ, ಎನಗೆ ಏನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲಿ ಜೈಯಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ದಿರಿ ? ” ಎನಲಾ ಋಷಿಕುಮಾರರು—“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಇಲ್ಲಿ ನೀನಿರುವ ವಾರ್ತೆಯಂ ಈಶ್ವರಮವಾಸಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ತಿಳಿದಿರುವುದಾದ್ದಂ ನಿನ್ನಂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವರು ” ಎಂದು ನುಡಿದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯರುಗಳಿರಾ, ಏನೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವರು? ಏನು ಕಾರ್ಯವನ್ನೀಯುವುದಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವರು? ” ಎನಲಾ ಋಷಿಗಳು—“ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಕಣ್ವಋಷೀಶ್ವರನು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದಂ ರಾಕ್ಷಸರುಗಳು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವುದಾದ್ದಂದ ಸಾಯುಧನಾದ ನೀನು ಸಾರಥಿ ಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದು ಕೆಲವು ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರ್ಪ ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಬಾಧೆಯಂ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಮಸ್ತ ಋಷಿಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವರು ” ಎನಲಾರಾಯನು—“ ನೀವಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು ರಾಯನು ಕೇಳದಂತೆ ತನ್ನೊಳು ತಾನು—“ ಈರಾಯನು ಒಂದು ಕಾರ್ಯವಂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದನು ; ಇದೊಂದು ಕಾರ್ಯವು ಬಂದುದು ! ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು ದ್ವಾರಪಾಲಕನಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ರೈವತಕನೇ, ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಪೋಗಿ ಧನುರ್ಬಾಣಾದಿ ಯುಕ್ತವಾದ ರಥವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದೆಂಬ ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ ಸಾರಥಿಗೆ ಪೇಳುವುದು ” ಎನಲಾ ರೈವತಕನು—“ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ರಥವಂ ತಿರಿಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗಲು ;

ಆ ಋಷಿಗಳೀವರು ಅಧಿಕಹರ್ಷದಿಂ ಯುಕ್ತರಾಗಿ—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ ಪುರುಷಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವರು ವಿಪತ್ತನ್ನು ಪೊಂದಿರುವ ಜನರುಗಳಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾ ನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದೆಂಬ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡಿರುವರು. ಆ ಪೂರ್ವಕರ ನಡತೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುವ ನೀನು ನಮ್ಮಂಥ ಋಷಿಗಳು ಪೇಳಿದ ಕಾರ್ಯವಂ

ನಡೆಸುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ ” ಎಂದು ಪೇಳಲು ; ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಋಷಿ ಕುಮಾರರುಗಳಿರಾ, ನೀವಿಬ್ಬರು ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಗತಕ್ಕುದು, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಬರುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಋಷಿಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, “ನೀನು ಜಯಶೀಲನಾಗು ! ” ಎಂದು ಅಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ದು ಆಶ್ರಮವಂ ಕುಳಿತವರೀವರು ತೆರಳಲು ;

ಆರಾಯನು ವಿದೂಷಕನಂ ಕುಳಿತು, —“ ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ವಿದೂಷಕನೇ, ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವಿರುವುದೆ ಏನು ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈರಾಯನೇ, ವೇದಲು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡುವೆನೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯೆಂಬ ತಟಾಕವು ಕೋಡಿಬಿದ್ದು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು. ಈಗ ಈ ಋಷಿಗಳು ಪೇಳ್ವ ರಾಕ್ಷಸಸ್ವತ್ತಾಂತದಿಂ ಬಂದು ಹನಿಯೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬಾಗಿ ಪೋದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಬೆದರಿರು, ನೀನು ಎನ್ನ ಸಮಾಪದ ಳ್ಲಿರುವೆಯಷ್ಟೆ ” ಎನಲು ;

ಆವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವಿದೂಷಕನು—“ ಆಯ್ಯಾ ರಾಯನೇ, ನಿನ್ನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಾನು ರಾಕ್ಷಸಬಾಧೆಯಿಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನೋ ಏನು ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಅಷ್ಟುಊಲ್ಲೇರೈವತಕನೆಂಬ ದ್ವಾರಪಾಲಕನು ಬಂದು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ರಥವು ಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ವಿಜಯಪ್ರಯಾಣವಂ ಗೆಯ್ಯ ಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪುರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಾತುಶ್ರೀಯವರ ಆಜ್ಞೆಯಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಕರಭಕನೆಂಬ ಚಾರನು ಬಂದಿರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ದ್ವಾರಪಾಲಕನೇ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರು ಕಳುಹಿಸಿರುವರೇ ! ” ಎಂದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ, “ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ದೇವಿಯವರು ಕಳುಹಿಸಿರುವರು ” ಎಂಬ ದ್ವಾರಪಾಲಕನ ವಚನವಂ ಕೇಳಿ, “ ಅವನು ಎನ್ನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು ;

ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕನು ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂ ಪುರದಿಂ ಬಂದಿದ್ದ ಕರಭಕನಂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಇವನೇ ಕರಭಕನೆಂಬ ನಾಮವುಳ್ಳವನು ” ಎಂದು ತೋರಿಸಲು ;

ಆ ಕರಭಕನು ಸಮೀಪಗತನಾಗಿ, ರಾಯಂಗೆ ಪ್ರಣಾಮವಂ ಎರಚಿಸಿ,
“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಬರುವ ಚತುರ್ಥಿಯ ದಿವಸ ವ್ರತಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಪಾರಣೆಯ
ದಿವಸವಾದ್ದಿಹಿಂ ಆಯುಷ್ಮಂತರಾದ ಗ್ರಾಮಿಯವರು ಪುರಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ದೇವಿ
ಯರು ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಇತ್ತಿರುವರು ” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಇತ್ತಲು ಋಷಿಗಳ ಕಾರ್ಯವಿರು
ವುದು, ಅತ್ತಲು ಮಾತೃವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವುದು. ಈ ಎರಡುಕಾರ್ಯಗಳೂ
ಮಿಶ್ರವುದಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಇರುವುವು. ಈ ಎರಡಲ್ಲಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವಂ ಮಾಡತ
ಕ್ಕುದು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವಂ ಬಿಡತಕ್ಕುದು ಪೇಳು ? ” ಎನಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ರಾಯನೇ ನೀನು ತ್ರಿಶಂಕುರಾಯನಂತೆ ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷ
ಗಳೆರಡಂ ಬಿಟ್ಟು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು ” ಎಂದು ಹಾಸ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ ಈಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯದಿಂಪ್ರಯೋಜನ
ವಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಾನು ಚಿಂತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು: ಹೇಗೆಂದರೆ—ನದೀ
ಪ್ರವಾಹವು ಪರ್ವತವಂ ತಗಲಿ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳೆರಡೂ
ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದಾದ್ದಿಹಿಂ ಎನ್ನ ಮನವು ಯಾವುದಲ್ಲ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವು
ದೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಒಂದು ಕ್ಷಣ ತನ್ನೊಳು ತಾನು
ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, “ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ನಿನ್ನಂ ಪುತ್ರ
ನಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿರುವಳಾದ್ದಿಹಿಂ ಈತಪೋವನವಂ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪುರವಂ ಕುಳಿ
ತು ಪೋಗಿ, ‘ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಬಂದನೇ ’ ಎಂದು ಕೇಳಲು, ‘ ಋಷಿಗಳು ಮಾಳ್ಪ
ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗಿರುವ
ನೆಂಬೀವೃತ್ತಾಂತವಂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನನ್ನ ಮಾತೃಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ
ಗೆಯ್ದು ನಾನು ಒಂದು ಮಾಳ್ಪ ಕೃತ್ಯವಂ ನೀನು ನೆರವೇರಿಸುವುದು ” ಎಂದು
ನುಡಿಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ರಾಕ್ಷಸರ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಕೇಳಿದ್ದ
ಹಿಂ ಭಯಯುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ನೀನು ಎನ್ನಂ ಪಟ್ಟಣಪ್ರಯಾಣವಂ
ಮಾಡೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರುವೆಯೋ ? ” ಎನಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಯನು ನಸುನಗುತ, “ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನಾನೊಂದು
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪೇಳಲಾ ವಾಕ್ಯವಂ ನೀನೊಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆ ! ”
ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಾದಂತೆ ಪೋಗಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಈಗ ಬಂದಿರುವ ಕರಭಕನೊಡನೆ ಪೋಗುವೆನಾದ್ದು” ನಾನು ಯುವ ರಾಜನಾದೆನು! ” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಸಂತೋಷವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು ತನ್ನ ಮನದೊಳು, “ ಈ ವಟುವು ಮಹಾಜಪಲನಾಗಿ ಇರುವನು. ಈಗ ನಾನು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಖಿತು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೆಣ್ಣುತ್ತೆ ವಿಪಾದವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿದ್ದುದಂ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಪೇಳದೆ ಇರನು. ಆದ್ದುಂದಿ ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರವಾದ ವಂಚನೆಯ ವಾಕ್ಯವಂ ಇವನೊಡನೆ ನುಡಿಯುವೆನು ’ ಎಂದಾಲೋಚಿಸಿ, ಆ ವಿದೂಷಕನಂ ತನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ ಸಿಡಿದು, “ ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ನಾನು ಪೂಜ್ಯರಾದ ಋಷಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೋಸುಗ ಈಕಣ್ವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆಋಷಿಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಈಗ ನೋಡು ಹುಲೆಗಳ ಮುಖಗಳೊಡನೆ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿ ಮನ್ಮಥವಿ ಕಾರವನ್ನಖಿಯದೆ ಇರುವ ಈಶಕುಂತಲೆಯು ಎಲ್ಲಿ! ಸದ್ಗುಣಭರಿತನಾದ ನಾನೆಲ್ಲಿ! ಇಂತು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವಿಗಡವಾಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನೊಡನೆ ವಿನೋದಕ್ಕೋಸುಗ ಆಶಕುಂತಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳಿದೆನಲ್ಲದೆ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ವಾಕ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯದಿರು ” ಎನಲು;

ವಿದೂಷಕನು ರಾಯನು ಪೇಳ್ವದೆಲ್ಲವು ಯಥಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪುರವಂ ಕುಖಿತು ತೆರಳಲು;

ರಾಯನು ರಥಾರೂಢನಾಗಿ ಕಣ್ವಾಶ್ರಮವಂ ಕುಖಿತು ತೆರಳಲಿಚ್ಛಿಸಿದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವಿದೂಷಕನಂ ಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ತಾನು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋದನೆಂಬ ದ್ವಿತೀಯ ಕಲೋಲ್ಲಾಸದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ದ್ವಿತೀಯಕಲ್ಪೋಲದ ತೃತೀಯಾಶರಂಗಂ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವಿದೂಷಕನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರವಂ ಕುಳಿತು ಬಂದು, ರಾಯನ ಅಂತಃಪುರವಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಮಾತೃಸನ್ನಿಧಿಯಂ ಸೇರಿ, ರಾಯನು ಮೃಗಯಾವಿಹಾರವಂ ಗೆಯ್ದು ಅನೇಕ ದುಷ್ಟಮೃಗವಂ ಸಂಹರಿಸಿದ ರೀತಿಯಂ, ಋಷಿಗಳು ಬಂದು, —ಯಜ್ಞಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ರಾಕ್ಷಸನಿಗ್ರಹವಂ ಮಾಡು ದೆಂದು ತಮ್ಮಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ರಾಯನಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲವಂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ವೃತ್ತಾಂತ ಹೊಳಿಸುತು ಬನ್ನೆಸುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತೆಲಾದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಆರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಾನಿದ್ಧ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗಲು ನಿತ್ಯಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಂ ಗೆಯ್ದು ರಥಾರೂಢನಾಗಿ ಕಣ್ವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋಗಲು;

ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಶಿಷ್ಯರುಗಳು ರಾಯನಂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿ, “ಅಧಿಕ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನಮ್ಮಾಶ್ರಮವಂ ಪ್ರವೇಶವಂಗೆಯ್ದು ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಾವು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞಾದಿಕಾರ್ಯಂಗಳು ವಿಘ್ನರಹಿತಂಗಳ ದುವು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಯನು ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣವಂ ಪೂಡಿ, ಶಿಂಜಿನೀ ಧ್ವನಿಯಂ ಗೆದ್ದುವನಾದರೆ ಪೇಳತಕ್ಕದೇನು!” ಎಂದು ಹರ್ಷಾಲಾಪವಂಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ರಥವನ್ನಿಳಿದು ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದ ರಾಯಂಗೆ ರಮ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೀಠವನ್ನಿತ್ತು, ಮಧುಪರ್ಕಾದಿಗಳೆಂದುಪಚರಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಅವರಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯವಂ ವಿರಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಿಲ್ಲ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದೊರ್ವ ಋಷಿಪುತ್ರನು ದರ್ಭಿಗಳಂ ತರುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಪೋಸಾರಿ ಬಂದು, “ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಲಾಮಂಜದ ಗಂಧವಂ ದಂಟಿನೊಡಗೂಡಿದ ತಾವರೆಯೆಲೆಗಳಂ ಯಾತಕ್ಕೋಸುಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವೆ ? ” ಎನ್ನಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಮ್ಮಶಕುಂತಲೆಯು ಈ ಬೇಸಿಗೆಯ ಜಿಸಿಲನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಬಲವಾಗಿ ಸಂತಾಪವಂ ಹೊಂದುತಿರುವಳಾದ್ದರಿಂದ ಶೀತೋಪಚಾರವಂ ಗೆಯ್ದು ಅವಳ ಶರೀರದ ಸಂತಾಪವು ಪೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಲೋಸುಗ ಇವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವೆನು ” ಎನ್ನಲು;

“ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಪೋಗಿ ಅವಳ ಸಂತಾಪವಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಮತ್ತಾಶಕುಂತಲೆಯು ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರಾಣರೂಪಳಾಗಿರುವಳು. ನಾನು ಯಜ್ಞಸಂಬಂಧವಾದ ಮಂತ್ರಜಲವಂ ತಂದು ಆಶಕುಂತಲೆಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವಂತೆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ತಂಗಿಯಾದ ಗೌತಮಾದೇವಿಯ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಅವಳಂ ಕಳುಹಲು ;

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು—ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಂತಾಪಯುಕ್ತಳಾಗಿರುವಳೆಂದು ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ನುಡಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿದಾಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಾಮಬಾಣನೀಡಿತನಾಗಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗಳಂ ಬಿಡುತ್ತ, ವನದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಗೆಯ್ಯುವ ಶುಕಪಿಕಂಗಳ ಶಬ್ದವಂ ಕರ್ಣಶೂಲದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತ—“ಆಶಕುಂತಲೆಯು ಕಣ್ವಮುನಿಯ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದಂ ಬಲ್ಲೆನು, ಹಾಗಾದರೂ ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಗಲಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಎನ್ನ ಮನವಂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾ಼ತೆನು” ಎಂದು, ತನ್ನೊಳು ತಾನೇ ಆಲೋಚನೆಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ಅಧಿಕ ವ್ಯಥೆಯಂ ಸಹಿಸಲಾ಼ದೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲುಂಟಾದ ಚಂದ್ರಕಿರಣದ ಸಂತಾಪವಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮನ್ಮಥಚಂದ್ರರಂ ಕು಼ತು, —“ ಎಲೈ ಮನ್ಮಥಚಂದ್ರರುಗಳಿರಾ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನಿಂದ ವಿರಹಿಜನರುಗಳ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ: ಹೇಗೆಂದರೆ—ನೀನು ಪುಷ್ಪಬಾಣನೆಂಬುವುದೂ, ಆಚಂದ್ರನು ತೀತಕಿರಣನೆಂಬುವುದೂ ನನ್ನಂಥ ವಿರಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪದ್ಧವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ:—ಚಂದ್ರನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಮಯನಾದ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಂ ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ನೀನು ಪುಷ್ಪಬಾಣಗಳಂ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಂಗಳಂ ಮಾಡಿ ಎನ್ನಂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಋಷಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯಂಗಳು ಪರಿಸಮಾಪ್ತವಾದಮೇಲೆ ಇವರಿಂದಪ್ಪಣೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು, ಮನ್ಮಥನಿಂ ತಪ್ಪನಾಗಿರುವ ಎನ್ನ ಶರೀರದ ಬಳಲಿಕೆಯಂ ಯಾವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ ಪರಿಹರಿಸಲೆಂದು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಡುತ್ತ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಎನ್ನ ಪ್ರಿಯಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರೂ ಎನ್ನ ಶರೀರವಂ ರಕ್ಷಿಸಲಾ಼ರೆಂದು ಮನದಂದು, ಚಂಡಕಿರಣನಾಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂ ನೋಡಿ, —ಈಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಸಖಿಯರಿದ್ದೊಡಗೂಡಿ ಮಾಲಿನಿಯೆಂಬ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಲತಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರವಾದ ಬಿಸುಲುಗಾಲವಂ ಕಳೆಯುತ್ತ ಇರುವಳಾದ್ದರಿಂದ ನಾನೂ ಆ ನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ ಅವಳಂ ಕಂಡು ಎನ್ನ ಹೃದಯಸಂತಾಪವಂ ಪೋಗಲಾಡಿಸುವೆನೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಂ ಗೆಯ್ದು, ಋಷಿ

ಗಳಿಂದ ಪುರಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು, ರಥವಂ ಬಿಟ್ಟು, ಒಬ್ಬ ನೇ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಆ ಮಾಲಿನಿಯೊಬ್ಬ ನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಮಲಪಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತಂಗಳಾಗಿ ಸಂಜರಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಜಹಂಸೆಗಳ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದಲೂ, ಮೊಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಜಿ ಸೇವಂತಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಕುಸುಮಗಳ ಮಕರಂದಪಾನವಂ ಗೆಯ್ದು ಝೇಂಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಭೃಂಗೀಸಂಗದಿಂ ಸಂಗ ತವಾದ ಲತಾವಿತಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಜಕ್ರವಾಕ ಪಾರಾವತ ಶುಕ ಪಿಕ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ ಆ ಮಾಲಿನೀ ನದೀತೀರವಂ ನೋಡಿ,—“ಈ ನದೀತೀರವು ಎನ್ನ ಕಂಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು ಶೈತ್ಯ ಸಾರಭ್ಯಮಾಧ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬರುವಂಥ ಗಾಳಿಗೆ ಮೈಗೊಟ್ಟು ಕಮಲಗಂಧದಿಂ ಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಮಾಲಿನೀನದಿಯ ತುಂತುವನಿಗಳಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಮೃದುವಾಗಿ ಸಂಜರಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ವಾಯುವು ಮನ್ಮಥಬಾಣದಿಂ ವ್ಯಥೆಯಂ ಹೊಂದಿರುವ ಎನ್ನಂಥ ವಿರಹಿಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತಿದ್ದುಂ ಅಂಗಳಿಂದಾಲಿಂಗನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು ಆ ವಾಯುವಂ ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ಒಂದು ಕ್ಷಣ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಂ ನಿಂದಿಸುತ್ತ ಬಂದು,—“ಮುಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗೆ ತವರ್ಮನೆಯಾಗಿರುವ ಲತಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಪಯುಕ್ತಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಇರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ-ಈ ಲತಾಗೃಹದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರವಾಗಿರುವ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಮುಂಗಡೆ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಹಂಭಾಗವು ಜಘನಭಾರದಿಂ ತಗ್ಗಾಗಿ ಈಗ ತಾನೇ ಅಡಿಯಿಟ್ಟು ಪೋದಂತೆ ತೋರುವುದಾದ್ದರಿಂದೀವೃಕ್ಷದ ಮುಖಿಯಂ ಸೇರಿ, ಕಾಣದಂತೆ ನಿಂತು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಮಾಡುವ ಜೇಷ್ಠಿಗಳಂ ನೋಡುವೆನೆಂದು ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟು ಪೋಗಿ, ಮರದ ಮುಖಿಯಸೇರಿ, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿ, ಅಧಿಕಾನಂದದಿಂ ರೋಮಾಂಚದಿಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಇದೋ ಎನ್ನ ಮನೋರಥ ಎದ್ದಂತೆ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಯವಾದ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ವಿರಚಿಸಿರುವ ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶಯನವಂ ಗೆಯ್ದು ಸಖಿಯರೀರ್ವರಿಂ ದುಪಚರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿರುವಳು. ಅವಳು ತನ್ನ ಸಖಿಯರುಗಳೊಡನೆ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಲ್ಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಂ ಕೇಳುವೆನು” ಎಂದಿರುತ್ತಿರಲು ;

ಇತ್ತಲಾ ಅನುಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೆಂಬ ಸಖಿಯರೀರ್ವರು ತಾವರೆಯೆಲೆಯ ಬೀಸಣಿಗೆಯಂ ಬೀಸುತ್ತ, “ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೇ, ನಾವು ಬೀಸುವ ಈ ತಾವರೆ

ಯೆಲೆಯ ಬೀಸಣಿಗೆಯ ಗಾಳಿಯು ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೋ ಎನು ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಅತ್ಯಧಿಕಸಂತಾಪದಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, “ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ಏನು ಸುಖವುಂಟಾಗುವುದೋ ಎನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನೀವು ಬೀಸಣಿಗೆಯಂ ಬೀಸುತ್ತಿರುವಿರಾ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೀಡದಿರಲಾ ಸಖಿಯರಿರ್ವರು ಅಧಿಕ ವಿಷಾದವಂ ಪೊಂದಿ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಮುಖವಂ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲಾ ರಾಯನು—“ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅಧಿಕ ಆಯಾಸವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ತೋರುವಳು. ಈ ಸಂತಾಪವು ಬೆಸಗೆಯ ಬಿಸಲಿನಿಂದಂಟಾದುದೋ ಅಲ್ಲವೆ ಮನ್ಮಥನಿಂದಂಟಾದುದೋ ತಿಳಿಯದು. ಎನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಂದೇಹವಿರುವುದು ” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಊಹಿಸಿ, “ಇನ್ನು ಸಂದೇಹದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ-ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ಲೇಪವಂ ಗೆಯ್ಯಿರುವ ಲಾಮಂಚದ ಗಂಧವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ತಾಪದಿಂದ ಕೃಶವಾದ ಹಸ್ತದಿಂದ ಜಾರುತ್ತಿರುವ ತಾವರೆದಟ್ಟೆ ನಡೊಂದುತೋಳ್ವಳೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅಧಿಕಸಂತಾಪದಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಇವಳ ಶರೀರವು ಏನೋ ಒಂದು ಕಾಂತಿಯಂ ಬೀಜುತ್ತ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಇರುವುದು. ಮತ್ತು ಕೋಮಲವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನು ವಿರಚಿಸುವ ಸಂತಾಪವು ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಲಿನಿಂದಂಟಾಗುವ ವೃಥೆಯು ಇನ್ನೆರಡೂ ಸಮವಾಗಿದ್ದರೂ ಮದನ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಮನೋಹರವಾದ ಕಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಕಾಲದಿಂದಾಗಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದೀ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಮದನಜ್ವರವೇ ಸರಿ ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಅನಸೂಯೆಯಂ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಕರೆದು,-“ ಎಲಾಸಖಿಯೇ, ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಅದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ನೋಡಿದ್ದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅಧಿಕಾಯಾಸದಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಪತ್ತಂ ಪೊಂದಿದವಳಂತೆ ಮರುಳುಗೊಂಡಿರುವಳು. ಇವಳ ವೃಥೆಯು ಆ ಮಹಾರಾಜನಂ ನೋಡಿದವಳಿಂದಲೇ ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ಎನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ” ಎನ್ನಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ಎನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಪೇಳ್ವ ಸಂದೇಹವಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದೀ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನೇ ಕೇಳುವ ” ಎಂದು ಅವಳಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಈಗ ನಿನ್ನಂ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಏನೆಂದರೆ:-ನಿನಗೆ ಸಂತಾಪವಾಧರೋ ಬಹಳ ಬಲವಾಗಿರುವುದು. ಏನು ನಿಮಿತ್ತವೋ

ತಿಳಿಯದು” ಎನಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂ ತನ್ನ ಮುಂಭಾಗ ವಸ್ತ್ರವೊಳಕೆಯ್ಯನ್ನೊಳಕೊಂಡು, “ಸಖಿಯೇ, ಈಗ ಎನೋಬಂದು ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿರುವೆ, ಅದಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ನಿನ್ನಮನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನುಡಿಯುವುದು” ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು—“ಎಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಋಷಿಪುತ್ರಿಯರಾಗಿ ಈತಪೋವನದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ನಾಂವು ಮನ್ಮಥವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅನೇಕವಾದ ಪುರಾಣಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಿಗಳಾದ ಜನಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರಮಾದ ಮನ್ಮಥವಿಕಾರಗಳು ಪೇಳಿರುವುವೋ ಈಗ ನೀನು ಆ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಮದನತಾಪವುಳ್ಳವಳೆಂದು ತೋರುತ್ತಿರುವೆ. ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂ ನಿನಗಿಂತು ಸಂತಾಪವುಂಟಾಗಿರುವುದೋ ಅದಂ ಪೇಳು. ಏಕೆಂದರೆ:—ನಿನ್ನ ವೃಥೆಯು ಇಂಥಕಾರಣದಿಂದಂಟಾದುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಶರೀರತಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕಾಗದೆ ಇರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರೋಗನಿದಾನವಂ ತಿಳಿಯದೆ ಔಷಧವಂ ಕೊಡಲು, ದೇಹೋಪದ್ರವಕಾರಣವಾಗುವುದಾದ್ದುಂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನೋಗತವಂ ಪೇಳು” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು ಆ ಅನಸೂಯಾವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ—“ ಈ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಸಂತಾಪವು ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಾದುದೋ ಎಂದು ನಾನು ಸಂಶಯವಂ ಪೊಂದುವಂತೆ ಅನಸೂಯೆಗೂ ಎನ್ನಂತೆ ಸಂಶಯವುಟ್ಟಿ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವಳು. ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳಾದರೂ ಅಪ್ರಜನವಾಕ್ಯದಿಂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೊಂದಿಂ ದಲೇ ಧೃಢವಂ ಹೊಂದಲಾವು” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಅನಸೂಯೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ, “ ಎನಗಾದರೋ ಅನುರಾಗವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಒಲವಾಗಿರುವುದು. ಇವರಿಗೆ ಎನ್ನ ಅಂತರಂಗವಂ ಪೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಲಜ್ಜೆಯಿಂ ಸಮರ್ಥಳಾಗಲಾತಿ” ಎಂದು ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಹಿತು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಈ ಅನಸೂಯೆಯು ನೀತಿವಾಕ್ಯವಂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಪೇಳುತ್ತಿರುವಳು. ನೀನು ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಸಂತಾಪವಂ ಪೇಳದೆ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಂ ಗೆಯ್ದಿರಾದರೆ ದಿನದಿನದಲ್ಲೂ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೃಶಳಾಗುತ್ತಿರುವೆ. ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಲಾವಣ್ಯಮಯವಾದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಂತಿನಾತ್ರ ಅಗಲಿಪೋಗದೆ ಇರುವುದು” ಎನಲು ;

ಆ ರಾಯನು—“ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿರುವಳು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವು ಅಧಿಕಸಂತಾಪದಿಂದ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕೃಶಂಗಳಾದ ಕಪೋಲಂಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಇವಳ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವು ಕ್ರೂರನಾದ ಮಾರನ ತಾಪದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೃದುವಾದ ಸ್ತನಗಳಿಂದಿಂಬುಗೊಂಡಿರುವುದು. ಇವಳ ನಡುವು ಅತ್ಯಂತ ಕೃಶವಾಗಿ ಪೆರ್ಫಲೆಗಳ ಭಾರವಂ ಪೋಲಾಯದೆ ಇರುವುದು. ಇವಳ ಭುಜಂಗಳು ಮೊದಲು ಸ್ತನಗಳ ಭಾರಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ತಾಪದಿಂದ ಬಲಹೀನಳಾಗಿರುವುದು” ಬಹಳವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿರುವವು. ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದುರಿಸುವ ವಾಯುಸ್ಪರ್ಶವಂ ಪಡೆದಿರುವ ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಬಿಟ್ಟೇಡ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಮನ್ಮಥನಿಂದ ತಾಪಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ದುಃಖಪಡಿಸುವಳಂತೆಯೂ ಮನೋಹರಳಾಗಿಯೂ ತೋರುವಳು ” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳೆರಾ, ನಿಮ್ಮನ್ನುಳಿದು ಅನ್ಯರಾದ ಯಾರಿಗೆ ನಾನು ಎನ್ನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಸಿರುವೆನು. ಅದರೂ ತಾಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಳಾಗುವೆನು ಎಂದು ಎನ್ನಂತರಂಗದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳದೆ ಇರುವೆನು ” ಎನಲಾಸಖಿಯರೀವರು.—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ನೀನು ತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಂ ಪೇಳದೆ ಇರುವುದು”ಂದಲೇ ಇಂತು ಸಂಕಟವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವುದಂ ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶವಂ ಗೆಯ್ದೆಯಾದೊಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸಹಿಸತಕ್ಕ ತಾಪವುಳ್ಳವಳಾಗುವೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು ಆಸಖಿಯರೀವರು ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಸಲ್ಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಂ ಕೇಳಿ, “ ಸಮಾನಸುಖದುಃಖವುಳ್ಳ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರು ಸಾಲೆಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಾಪಕಾರಣವಂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಅವಳು ತನ್ನ ಮನೋವೃಥಗೆ ಕಾರಣಂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ ಅವರೊಡನೆ ಪೇಳುವಳು. ನಾನಾದರೋ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆನು. ಆದರೂ ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿರುವುದೆಂದು ಪೇಳುವಳೋ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಕಿವಿಗಳೆಂ ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿರುವೆನು ” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ,—“ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯರಾದ ಸಖಿಯರುಗಳೆರಾ, ಈ ತಪೋವನವಂ ಸುರಕ್ಷಿಸುವೆನೆಂದು ಒಂದ ರಾಜರ್ಷಿ

ಯಾದ ರಾಯನು ಯಾವಾಗ ಎನ್ನ ನೇತ್ರಮಾರ್ಗವಂ ಪೊಂದಿದನೋ ಅದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಗುಣಿಯಾಗಿರುವೆನು ” ಎನಲು ;

ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಾಶಕುಂತಲೆಯ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷ ಭರಿತನಾಗಿ, — “ ಈ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಿರುವುದಂ ಇವಳ ವಚನದಿಂ ಕೇಳತಕ್ಕುದಾಗಿರ್ದುದಂ ಕೇಳಿದೆನು. ಮನ್ಮಥನು ಎನಗೆ ಸಂತಾಪವಂ ಪುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣನಾಗಿ ಈಗ ಆ ಸಂತಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕೂ ಅವನೇ ಯೋಗ್ಯ ನಾದನು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ವರ್ಷಗೋನ್ಮುಖಮಾದ ಮೇಘದಿಂ ಕಪ್ಪಾದ ಗ್ರೀಷ್ಮ ಕಾಲದ ಹಗಲು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸಂತಾಪಕಾರಣನಾಗಿ, ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೇ ಮಳೆಯುಂಟಾಗುವುದು^೫ ದಂತಾಪಪರಿಹಾರವಂ ಮಾಳ್ವಂತಾದುದು ” ಎಂದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಮರಳಿ ಆ ಸವಿಯರಂ ಕುಣಿತು — “ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯರು ಗಳಿರಾ, ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ದಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಬೇಕೋ ಆ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಯತ್ನವಂ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದಖಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮಭಿಮತವಿದ್ದಂತೆ ಕಾರ್ಯವಂ ನಡೆಸಬಹುದು. ನಾನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯದೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಮನ್ಮಥಬಾಧೆಯಂ ಸಹಿಸಲಾ^೬ನು. ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಜಲಸೇಚನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ” ಎನಲು ;

ಇತ್ತಲು ಆ ರಾಯನು — “ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯದಿಂ ಎನ್ನ ಸಂದೇಹವು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಪೋಗುತ್ತದೆ ” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಅನಸೂಯೆಯಂ ಕುಣಿತು — “ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅತ್ಯಂತವಾದ ಮನ್ಮಥಬಾಧೆಯಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಇರುವಳು. ಇನ್ನು ನಾವು ಕಾಲಹರಣವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ಈ ಕ್ರೂರವಾದ ಸಂತಾಪವಂ ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾಗಲಾ^೭ಳು. ಮತ್ತು ಯಾವ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಯುಕ್ತಳಾಗಿರುವಳೋ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರುಷಶಕ್ತಿ ಅಲಂಕಾರರೂಪನಾಗಿ, ರೂಪಿನಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಮನ್ಮಥನಾಗಿರುವನಾದ್ದ^೮ ಂ, ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ರಾಯನಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯಂ ವಿರಚಿಸಿರುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಣಿತು — “ ಎಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಲ್ಲಿ

ನಿನಗೆ ಅನುರಾಗವು ದೈವವಶದಿಂದಿರುತ್ತಾರವುದು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಂಗಮವಂ ಪೊಂದಲಾರವೋ, ದುಂಡುಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಸಿಹಿಮಾವಿನ ಮರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದು ಗಿಡಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೇಗೆ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಪುಷ್ಪಗಳಂ ಬಿಡಲಾರದೋ—ಹಾಗೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ರೂಪಿಗೆ ಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಳಾದೆ” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಆ ರಾಯನು—“ವಿಶಾಲಾನಕ್ಷತ್ರಂಗಳೆರಡೂ ಚಂದ್ರಲೇಖನುನು ಸರಿಸುವಂತೆ ಈ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೀರ್ವರು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಧುರೋಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಎಡಬಿಡದೆ ಇರುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮನೋಭ್ರಾಂತಿಯಂ ಗೋಚ್ಯವಾಗಿ ಯಾದರೂ ಸಂವೂರ್ತಿಯಂ ವಿರಚಿಸುವುಪಾಯಮಂ ಕಾಣೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆಯೇ, ಈಗ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಸಾವಕಾಶವೆಂದರೆ ಅಧಿಕಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗುವುದು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗುವುದೆಂದರೆ ಸಂತೋಷವು ತೋರುವುದು” ಎನಲಾ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ಜಾಗ್ರತೆಮಾಗಿ ಆಗುವ ಉಪಾಯವು ಹೇಗೆ ತೋರುವುದು?” ಎನಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ಕೇಳು. ಮೊದಲೇ ಆ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನನುರಾಗವೂರಿತಮಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅನುರಾಗವಂ ಹೊಪಸೂಸುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವನು. ಇಷ್ಟು ದಿವಸದವರೆಗೆ ಆ ರಾಯನು ವಿರಹದಿಂ ಕೃಶನಾಗಿ ಇರಬಹುದು” ಎನಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯಾಡಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, “ಅವಳು ಪೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಸಂತಾಪದಿಂದೈಂತಕೃಶನಾಗಿ ಇರುವೆನು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಎನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನ ಬಿಚಿತಮಾದ ಸುವರ್ಣದ ಕಡಗವು—ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ವಿರಹದಿಂದಿರುತ್ತಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಮನ್ಮಥನ ಸಂತಾಪದಿಂದಧಿಕವಾಗಿ ಬಿಸಿಯಾಗಿ, ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಾಗ ಕಡೆಗಣ್ಣುಗಳಿಂ ಜಾರಿದ, ಕಣ್ಣೀರುಗಳಿಂ—ವರ್ಣಹೀನಗಳಾದ ರತ್ನಗಳುಳ್ಳದಾಗಿ, ಒಹಹಮಾಗಿ ಧನುಸ್ಸಿನ ನಾರಿಯ ಘಾತಿಯಿಂ ಗುಣಿತುಳ್ಳುದಾದ

ಎಷ್ಟು ಪ್ರಕಾರಮಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೊಳಕೆಯೊಂಟಿ ಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಅಕ್ಕಿಶನಾದೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಕುಳಿತಿರಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಒಂದುಗಳಿಗೆ ಯೋಜನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಆನಸೂಯೆಯಂ ಕುಳಿತು — “ಎಲೆ ಆನಸೂಯೇ, ಈಗೊಂದುಪಾಯವಂ ಯೋಚಿಸಿರುವೆನು. ಆದೇನೆಂದರೆ:—ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಮನದಭಿಪ್ರಾಯವಂ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಆ ಮನ್ಮಥ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಡಗಿಸಿ ಇದು ದೇವತಾಪ್ರಸಾದವೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವೆನು” ಎನಲಾ ಆನಸೂಯೆಯು — “ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ನೀನು ಪೇಳಿದ ಉಪಾಯವು ಎನಗೆ ಬಹು ಜಿನ್ನಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಎನೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಳೋ ತಿಳಿಯದು” ಎನಲಾ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಯು — “ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳೆರಾ, ನೀವು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಯಾವುದಂ ವಿಚಾರಿಸಿರುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು — “ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರ್ವಕಮಾದ ಮೃದುವಾದ ಪದಸಂದರ್ಭವುಳ್ಳ ಒಂದೊಂದು ಶ್ಲೋಕವಂ ಯೋಚಿಸಿ ಬರೆಯುವುದು” ಎನಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು — “ಸಖಿಯೇ, ನೀನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಯೋಜನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಪತ್ರಿಕೆಯಂ ಬರೆಮುಸೆನು. ಆದರೆ ನಾನು ಬರೆದ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಆ ರಾಯನು ಒಡಂಬಡದೆ ಎಲ್ಲಿ ಅವಮಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವನೋ ಎಂಬುದನ್ನೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಡುಗುವುದು” ಎನಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯವು ಕೇಳಿ ರಾಯನು — “ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಕೆಲಮಜಾಣನೀಡಿತ ನಾದ ನಾನು ಯಾವಾಗ ನಿನ್ನ ಅಂಗವಂಗವು ದೊರಕುವುದೋ ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವೆನು. ನೀನು ಎನ್ನಿಂದ ಅಪಮಾನವುಂಟಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಯಾತಕ್ಕೋಸುಗ ಭಯಪಡುತ್ತಿರುವೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಏಶ್ವರ್ಯವಂತನಾಗ ಬೇಕೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಪುರುಷನು ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ಪಡೆಯುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಸಂದೇಹವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ತಾನಾಗಿ ಬರಲಿಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಪುರುಷನುತಾನೇ ಒಲ್ಲನೆಂದು ವಿಮುಖವಾಗುವನು” ಎಂದು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು — “ನಿನ್ನ ಗುಣಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಅಪಮಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಕೇಳು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುರುಷನಾಗಲಿ ತನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾನಂದನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶರತ್ಕಾಲದ ಬೆಳದಿಂ

ಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳದಂತೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಕೆಯ್ಯಿಂ ಮಚ್ಚಿಗೆಯ್ಯುವನೇ ಪೇಳು. ಸುಂದರಾಕಾರಳಾದ ನೀನು ಪುರುಷನನ್ನ ಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಪೋದೆಯಾದರೆ ಯಾವವನು ತಾನೇ ಒಲ್ಲೆನೆಂದು ನುಡಿಯುವನು ಪೇಳು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯ್ಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ,—“ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ಲೋಕವಂ ಕೂಡಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಪುಷ್ಪ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಳಿತು, ಶ್ಲೋಕವಂ ವಿರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ವಿರಹಾತುರಳಾಗಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ಕಳುಹಿಸಲೋಸುಗ ಶ್ಲೋಕ ರಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬ ದ್ವಿತೀಯ ಕಲೋಲ್ಲಂಘನೆಯಲ್ಲಿ ತೃತೀಯತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

REGISTERED
OSMANIA UNIVERSITY

ದ್ವಿತೀಯಕಲೋಲ್ಲಂಘನದ ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ

ಅನಂತರದಲ್ಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ರೆಪ್ಪೆಯನ್ನಿಕ್ಕದೆ, ರಾಯನ ಬಳಿಗೆ ಶ್ಲೋಕವಂ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸುವೆನೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ಪದಾನ್ವೇಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು,

ರಾಯನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, “ಪದರಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವು ಎತ್ತಿರುವುದೊಂದು ಹುಚ್ಚಿನಂ ಯುಕ್ತಮಾಗಿ ರೋಮಾಂಜದಿಂದ ಯುಕ್ತಮಾದ ಒಂದು ಕಪೋಲಮುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಇರುವುದು” ಎಂದು, ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಇವಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣಾನುರಾಗವಿರುವುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು,—“ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ನಾನು ಶ್ಲೋಕವಂ ಯೋಜಿಸಿರುವೆನು; ಆ ಶ್ಲೋಕವಂ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಗದ ಕಡ್ಡಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಂಗಳು ಎನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾಪ್ತಿಯಂವದೆಯು, “ಗಿಣಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಂತೆ ಮೃದುವಾದ ಈ ತಾವರೆಯ ಹೂವಿನ ದಳದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಉಗುರು ಗೊಸೆಯಿಂದಾಶ್ಲೋಕವಂ ಬರೆ” ಯೆಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಆದೇ ರೀತಿಯಿಂದಾತಾವರೆಯ ದಳದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕವಂ ಬರೆದು,—“ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ,

ಈಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು ಸಂಗತಮಾಗಿರುವುದೋ ಅಸಂಗತಮಾಗಿರುವುದೋ ಈ ಶ್ಲೋಕ ವನ್ನೋದುವೆನು ಕೇಳಿ,” ಎನ್ನಲಾವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರೀವರರು ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿ ರಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ತಾವಳೆಯ ದಳವಂ ಕರದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಅದಳಿಲ್ಲ ಬರೆದಿರುವ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೋದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದಂತೆನೆ:—

ಅರ್ಯೇ—“ತುಜ್ಞಾ ಆಣೇ ಹಿಯಯಂ ಮಹಾಣ ಮಯಣೋ ದಿವಾಂರತ್ತಿಂ ವಿ| ನಿಗ್ಧಿಣತವೇಯಿ ಬಳಿಯಂತುಯಿ ಜುತ್ತ ಮಣೋಕರಾಯಿ ಅಂಗಾಯಿ ||”

(ಬೀಕು)—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂತಿರುವುದೋ ಅದಂ ನಾನುಂಯೆನು. ಮನ್ಮಥನಾದರೋ ದಯಾಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಹಗಲೂರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಾಲಿಂಗನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂಗಳಾದ ಎನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಂ ತಪಿಸುತ್ತಿರುವನು” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನೋದಲು;

ರಾಜನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು, “ಎಲಾ ಕೃಶಾಂಗಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ದಿವಸವು ಚಂದ್ರನಂ ಹೇಗೆ ಕಾಂತಿಹೀನ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೋ ಹಾಗೆ ಕನ್ನೆಯ್ದಲೆಯ ದಳವಂ ಬಳಲಿಸದು. ಮನ್ಮಥನು ಸ್ತ್ರೀಯಾದ್ದುಂ ನಿನ್ನಂ ಸಂತಾಪವಂ ಪಡಿಸುವನು, ಎನ್ನಂ ಶರೀರವು ನಿಲ್ಲದಂತೆ ದಹಿಸುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ತನ್ನೊಳುತಾನು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ಅತ್ತಲಾ ಸಖಿಯರೀವರರು ಶಕುಂತಲೆಯ ಓದಿದ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವಂ ಕೇಳಿ ಅಧಿಕಸಂತೋಷಯುಕ್ತರಾಗಿ, “ಎಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳೇಮ ವುಳ್ಳದಾಗಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಫಲಿಸುವುದು” ಎನಲು;

ಆ ವಚನಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಹೇರಳಮಾದ ಸಂತೋಷವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಆ ಪುಷ್ಟದ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ—

ರಾಯನು ಮನ್ಮಥತಾಪವಂ ಸಹಿಸಲಾಡದೆ, ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಅವು ಕ್ಷುದ್ರ ಮಹಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು, ಆಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗಿದುರಾಗಿ ಬಂದು, ಆ ಹೂವಿನಹಾಸಿಗೆ ಯಿಂದೇಳುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು.—“ಎಲಾ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೆ, ನೀನು ಆಯಾಸವಂ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಗಲಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಬಿಳ್ವಾದ ತಾವಳೆಯ ದಂಟಿನ ಒಡವೆಗಳಿಂದ ಪರಿಮಳಧರಿತವಾಗಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಂಗಗಳು ಎನಗೆ ಇದಿರೆದ್ದು ಉಪಚಾರವಂ ವಿರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂಗಳಾಗಲಾವು” ಎಂದು ಪೇಳುತ್ತ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರಲು;

ಆ ಸಖಿಯರುಗಳೀವರರು ರಾಯನಂ ಕಂಡು ಹರ್ಷಧರಿತರಾಗಿ,—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಈ ಶಿಲಾತಲದಲ್ಲಿರುವ ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು” ಎಂದುಪಚಾರೋಕ್ತಿಗಳಂ ಪೇಳಲು;

ಆ ರಾಯನು ಅದೇರೀತಿಯಿಂದಾಶಕುಂತಲೆಯ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಲೂ ಹರ್ಷದಿಂದಲೂ ರೋಮಾಂಚದಿಂದಲೂ ಕಂಪನಿಯಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಶಿರವಂ ಬಾಗಿ, ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಲು ;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ನಿಮ್ಮಾರ್ವರ ಹೃದಯಾನು ರಾಗವು ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದುದು. ಆದರೆ ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗವು ಎನ್ನಂ ಕೆಲವು ಸಂಕೇತವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು” ಎನಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ಎಲಾ ಶೋಭನಾಂಗಿಯಾದ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಏನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ:—ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ಪೇಳಬೇಕೆಂಬ ವಚನವಂ ಪೇಳದೆ ವಿಳಂಬವಂ ಮಾಡಿದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ಸಂತಾಪವುಂಟಾಗುವುದು.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರರಾದ ಜನರು ಗಳ ದುಃಖವಂ ಪರಿಹರಿಸುವನಾದ ದೊರೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಜೀಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಧರ್ಮ ” ವೆನಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ನೀನು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ” ಎನಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ನೀನು ಅದೇರೀತಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತರ ದುಃಖವಂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತ ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಸಂಪೂರ್ಣನಾದ್ದಂ^{೨೦} ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಸಖಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಿನ್ನ ದ್ವಿತ್ಯಮಾಗಿ ಮನ್ಮಥನಿಂ ನಾನಾವಿಧ ತಾಪವನ್ನನುಭವಿಸಿರುವಳು. ಆದ್ದಂ^{೨೦} ನೀನು ಅಧಿಕದಯದಿಂ ಕಾಲವಿಳಂಬವಂ ಮಾಡದೆ ಇವಳ ಪ್ರಾಣಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕು” ಎನಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಯನು—“ಎಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಇವಳಂ ನೀನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಸಲಹುವುದು ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಪ್ರಿಯಂವದೆಯ ಮುಖವಂ ನೋಡಿ.—“ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿರಹದಿಂ ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಸಂತಾಪಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ರಾಜತ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಈದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಈ ಪ್ರಕಾರಮಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದುಬಲಾತ್ಕಾರವಂಗೆಯ್ಯುವುದಂ^{೨೧} ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಯನು—“ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಕೇಳು. ನಿನ್ನಂತೆ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಎನ್ನ ಮನನಂ ಇನ್ನೊಬ್ಬಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳದನ್ನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಂ ಗೆಯ್ಯದಾದರೆ, ಎಲೆ ಮನೋ

ಹರನೇತ್ರವುಳ್ಳವಳೇ, ಮೋದಲೆ ಮನ್ಮಥನಿಂ ಒಹಳಮಾಗಿ ಪಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿರುವೆನು, ಮರಳಿ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯದಿಂ ಅಧಿಕತಾಪವುಳ್ಳವನಾಗುವೆನು ” ಎನಲು ;

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ, ದೊರೆಗಳಾದವರು ಬಹುಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರುಳ್ಳವರೆಂಬುದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ದೀಶಕುಂತಲೆಯುಂ ನಮಗೂ ಕಣ್ವಾಯುಷಿ ಮೊದಲಾದ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ವ್ಯಸನವುಂಟಾಗದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ” ಎನಲು ;

ಆರಾಯನು—“ಎಲಾ ಅನಸೂಯೆಯೇ, ಬಹಳವಾಕ್ಯಂಗಳಂ ಪೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಫಲಮಿಲ್ಲ. ಎನಗೆ ಬಹುಬಹು ಪತ್ನಿಯಿದ್ದರೂ ಎನ್ನ ಕುಲಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವಳು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯೊಬ್ಬಳು ಸಮುದ್ರವೇ ಒಡ್ಡಾಣವಾಗಿರುವ ಭೂಮಿಯೊಂದು ಇವು ಎರಡಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾವುದೂ ಎನಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದುದು ಇಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಸಖಿಯರೀರ್ವರು ರಾಯನಾಡಿದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಅನಸೂಯೆಯಂ ಕುಳಿತು, ನಾವಿಲ್ಲರಬಾರದೆಂದು ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆಯಂ ಮಾಡಿ,—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ಈಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲೆ ಮಜೆಯು ತನ್ನ ತಾಯಂ ಕಾಣದೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಂ ನೋಡುತ್ತ ವ್ಯಥೆಯಂ ಪೊಂದುತಿರುವುದು. ನಾವೀವರು ಪೋಗಿ ಅದನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಾಯೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಿ ಬರುವೆವು ನಡೆ ” ಎಂದು ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಸಖಿಯರುಗಳಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳೆರಾ, ನಾನು ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದವಳಾದೆನು. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳಾದರೂ ನಾನಿರುವ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ ” ಎಂದು ಕರೆಯಲು ;

ಆಸಖಿಯರೀರ್ವರು ನಮನಗುತ್ತ, “ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಪೃಥವೀಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ ನಿನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲವೆಂದು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಶಕುಂತಲೆಯಿರುವ ಲತಾಗೃಹವಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು, “ ಮನದಲ್ಲನುರಾಗವಿದ್ದರೂ ಎನ್ನ ಸಖಿಯರು ಎನ್ನ ವಚನವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವರು. ಅವರೊಡನೆ ನಾನೂ ಪೋಗುವೆನು ” ಎಂದು ಭ

ಯಪಟ್ಟು ಪೋಷಮಟ್ಟು ಪೋಗಲಿಚ್ಛೈಸಲಾರಾಯನು—“ಎಲೆ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯೇ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಪಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಾಗ್ಗೆ ಸಖಿಯರು ಪೋದರೆಂದು ವ್ಯಸನವಂ ಪೊಂದಬೇಡ. ಮತ್ತು ಶೀತಳವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಾಯಾಸವಂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾವರೆದಳಗಳಿಂದಲೂ ತಾಳೆಗಳಿಗಳಿಂದಲೂ ರಚಿಸಿರುವ ಬೀಸಣಿಗೆಯಂಜೀಸುತ್ತ ತಂಗಾಳಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆನು. ಮತ್ತು ಎಲೆ ಕರಭೋರುವಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಎನ್ನ ತೊಡೆಗಳ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತಾವರೆಯ ವುಷ್ಪದಂತೆ ಕೇವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಜಂಞಂಗಳಂ ನನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದೊತ್ತುವೆನು.” ಎಂದು ಸರಸೋಕ್ತಿಗಳಂ ನುಡಿಯಲಾಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈಗ ನೀವು ಪೇಳಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟು ಪೂಜ್ಯರಾದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಶರೀರವಂ ಅಪರಾಧವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಮಾಡಲಾಹಿತನು ” ಎಂದು ನುಡಿದಾಪುಷ್ಪಶಯನದಿಂದಿದ್ದು ಪೋಗುತ್ತಿರಲಾರಾಯನು—“ಎಲೆ ಸುಂದರಾಂಗಿಯೇ, ಈಗ ಒಳ್ಳೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲವಾಗಿರುವುದು, ಸೂರ್ಯನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಗಲಿಲಿಚ್ಛೈಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ವಸ್ತ್ರಯನ್ನೇನೆಂದು ಪೇಳಲಿ? ಮೃದುವಾಗಿ ಶೀತಳವಾಗಿರುವ ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಂಜಿಟ್ಟು, ಕಮಲದಳಗಳಂ ಮಾಡಿರುವ ಕುಜಗಳ ಹೊದಿಕೆಯಂ ಬಿಸುಟ್ಟು, ಮನ್ಮಥಬಾಧೆಯಂ ಕೃಶಂಗಳಾದ ಅಂಗಂಗಳಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಸುಡುತ್ತಲಿರುವ ಬೀಸಣಿಯ ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪೋಗುವೆ?” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಒಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲು; ಶಕುಂತಲೆಯು ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಪುರುಷಶೋಭನ್ನನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ, ನಿನ್ನ ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿಗುಣವಂ ಕಡಿಸದೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಮಾಡು. ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಶುಷಿಯ ಅಜ್ಜಿಗೆ ಅಧೀನವಾದ ಎನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ನಾನು ಭಾಧ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ಇರುವೆನು. ಒಲಾತ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿಸುಲಾರಾಯನು—“ ಎಲೆ ಕೋಮಲಾಂಗಿ, ನೀನು ಸಂಶಯವಂ ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲಂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಸಕಲಧರ್ಮವಂ ತಿಳಿದಿರುವ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಶುಷಿಯು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅನುಕೂಲರಾಗಿರುವುದಂ ಕಂಡಾಗ್ಗೆ ಎನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಕಲಕಾರ್ಯಂಗಳಂ ನಡೆಸಿದರೆಂದು ದೋಷಗಣನೆಯಂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಹಿತನು. ಮತ್ತು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಾದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ತಂದೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ತಮಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಪುರುಷರೊಡನೆ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹಿತರಾಗಿ ಆಮೇಲೆ ಅವರವರ ತಂದೆಗಳಂ ಒಳುಮಾನಯುಕ್ತರಾಗಿರುವರಾದ್ದಿಂಂದೀಗ ನೀನು ಎನಗೆ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹದಿಂದ

ಪಕ್ಷಿಯಾದಲ್ಲಿ ಇದಂ ತಿಳಿದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಅಧಿಕಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾಗುವನು” ಎಂದು ಪೇಳಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಸಂತೋಷವಿದ್ದರೂ ನೂತನ ಯೌವನವತಿಯಳಾದ್ದರಿಂದಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, “ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಎನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹು. ನಮ್ಮ ಸಖಿಯರನ್ನೋಡಬೇಕು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ರಾಯನು— “ಎಲೆ ಕೃಶಾಂಗಿಯೇ, ಭ್ರಮರವು ನೂತನವಾದ ಪುಷ್ಪಮಕರಂದವಂ ಪಾನವಂಗೆ ಯ್ಯುವಂತೆ ಅತಿಕೋಮಲವಾದ ನಿನ್ನ ಅಧರಸುಧೆಯಂ ದಯದಿ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪಾನ ವಂ ಗೆಯ್ದ ಮೇಲೆ ಬಿಡುವೆನು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನಂ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ನನ್ನಂ ನಿರಾಕ ರಿಸುವುದು ನೀತಿವಂತಳಾದ ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತಮಲ್ಲ” ಎಂದು ದೀನೋಕ್ತಿಗಳಂ ಪೇಳಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಮನದಲ್ಲೊಂ ದಾಲೋಚನೆಯಂಗೆಯ್ದು ಆರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈಮಹಾರಾಜನೇ, ಕೇಳು. ನೀನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಂತೆ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆದರೆ ಎನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ದೊರೆಯಾಗುವಂತೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನೆಂದು ನಂಬುಗೆಯನ್ನಿತ್ತೆಯಾದರೆ ಎನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಬಡಂಬಡುವೆನು” ಎನ್ನಲಾರಾಯನು ಅತಿಸಂತೋಷ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸೇಳಿದಂತೆ, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು, ಪಂಚಭೂತಗಳು ನೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಗೈದ್ದು, ಪ್ರಮಾಣವಂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ತನ್ನ ಸೇನಾಕಟಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಪುರೋಹಿತನಂ ಕರೆಸಿ, ವಿಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹವುಂ ವಿರಚಿಸಿ, ಆ ಲತಾಗೃಹದ ಪುಷ್ಪದ ಪಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖರತಿಯಂ ಗೆಯ್ದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ—

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೇ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ತಂಗಿಯಾದ ಗೌತಮಿಯೆಂಬವಳು, ಶಕುಂತಲೆಯು ಆಯಾಸದಿಂದಿರುವಳೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳಿ, ಅವಳಂ ನೋಡುವೆ ನೆಂದು ಬರುತ್ತಿರಲು, ಸಖಿಯರೀರ್ವರವಳಂ ಕಂಡು—“ಎಲೆ ಚಕ್ರವಾಕ್ಸಿಯೇ, ರಾತ್ರಿ ಬರುವುದು, ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯನಂ ಮುಳಿಯಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಸಖಿಯರು ಸೇಲ್ವ ಸಂಕೇತವಚನವಂ ಕೇಳಿ, “ಎಲೈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಎನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಂತಾಪವಂಟಾದ ವಾರ್ತೆಯಂ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಗೌತಮಿಯು ತಿಳಿದು ಎನ್ನ ದೇಹಸ್ಥಿ

ತಿಯಂ ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ನೀನು ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮುಖಿಯಂ ಸೇರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಜನು ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂದಾಸ್ಥಳದಿಂದಿದ್ದು ಅತಿಖೇದಾನ್ವಿತನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮುಖಿಯಂ ಸೇರುತ್ತಿರುವಷ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ;

ಗೌತಮಿಯು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಜಲಪಾತ್ರೆಯಂ ಪಿಡಿದು ಸಖಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ಇರುವ ಲತಾಗೃಹವಂ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ದು, ಅವಳ ಸಮೀಪವಂ ಸೇರಿ,—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿ, ಶಕುಂತಲೆ, ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ತಾಪರಹಿತವಾಗಿರುವುದೆ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು “ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಕಾದ ಗೌತಮಿಯೇ, ಇನ್ನೂ ಸಂತಾಪವಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಗೌತಮಿಯು—“ಎಲೆ ಪುತ್ರಿ, ಈಗ ನಾನು ತಂದಿರುವ ಶಾಂತಿಕರಮಾದ ಈ ದರ್ಭೋದಕದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸಂತಾಪವು ಪರಿಹರವಾಗುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಕುಶೋದಕವನ್ನಾ ಶಕುಂತಲೆಯ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, “ಎಲಾ ಬಾಲೆಯೇ, ಈಗ ಸಾಯಂಕಾಲವಾದುದು, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಶಾಲೆಗೆ ಪೋಗುವ ನಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದಿದ್ದು ಮುಂದಡಿಯಿಡಲು, ಶಕುಂತಲೆಯು ಬಿನ್ನಹೃದಯಳಾಗಿ ತನ್ನ ಮನವಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಮನವೇ, ಮೊದಲೇ ನಿನ್ನ ಬಯಕೆಯು ಆಯಾಸಮಿಲ್ಲದಂತೆ ಕೈಗೂಡಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಚಾಪಲ್ಯವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವೆ. ಈಗ ಗೌತಮಿಯು ಬಂದಿದ್ದು ದುಃಖಂ ದುಃಖಂ ಲಾಡ ರಾಯನಗಲಿಕೆಯು ಚಿಂತೆಯಂ ಕೂಡಿರುವ ನಿನಗೆ ಮರಳಿಯಾದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಸಂಗದಿಂದ ತಾಪಪರಿಹಾರವು ಎಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದೀತು ” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ನುಡಿದುಕೊಂಡು, ತಾನಿದ್ದ ಲತಾಗೃಹದ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಸಮೂಹವಂ ನೆವಗೆಯ್ದು, “ ಸಂತಾಪಪರಿಹಾರಕವಾದ ಲತಾವಲಯವೇ, ಮರಳಿ ನಿನ್ನಂ ಯಾವಾಗ ನೋಡುವೆನೋ ಎಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಮರದ ಮುಖಿಯಲ್ಲಿರ್ದ ರಾಯಂಗೆ ತಾನು ಪೋಗುವ ತನ್ನ ಭಿಕ್ಷಾಯವಂ ಸೂಚಿಸಿ, ಅಸ್ಥಾನವಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗಲಾಯದೆ, ಅನಿಹಿದುಬಂದಿ ಕಂಬನಿಯಂ ತುಂಬಿ, ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಗೌತಮಿಯನ್ನ ನುಸರಿಸಿ ಪೋಗಲು ;

ರಾಯನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಸನಾತುರನಾಗಿ, ಸರ್ವಸ್ವವಂ ಪೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡ ಪುರುಷನಂತೆ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಯಂ ಪೊಂದಿ, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ರತಿಗೆಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಮನದ ಒಯಕೆಗಳೆಲ್ಲವು ವಿಘ್ನವುಳ್ಳವಾದುವೆಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಬೆರಳುಗಳಂ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಮುಚ್ಚಿ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ತುಟಿಯುಳ್ಳ, ಬಲೆಂಬ ತೊದಲುನುಡಿಯಿಂ ಮನೋಹರಮಾಗಿ, ಮರಳಿಮರಳಿ ತನ್ನ ಭುಜಗಳೆಂ ಮುಚ್ಚಿ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ, ಆ ಮನೋಹರನೇತ್ರೆಯಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವಂ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಯಾಸದಿಂದೆತ್ತಿದನು. ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಜುಂಬನವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಹೋದನು ” ಎಂದು ವ್ಯಸನಪರನಾಗಿ, “ಈಗ ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಪೋಗುವೆನು ? ಎನ್ನ ಮನೋವ್ಯಥೆಯನ್ನಾರು ಪರಿಹರಿಸುವರು ? ” ಎಂದು ನುಡಿದು, “ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಿಂ ದನುಭವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈನಾಥವೀಮಂಟಪದಲ್ಲೇ ಒಂದುಮುಹೂರ್ತವಿರುವೆನು ” ಎಂದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, “ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ರಮಣೀಯಮಾದ ಜಾದ್ರಕಾಂತಲೆಯ ಮೇಲೆ ವಿರಚಿತಮಾಗಿ ಮನ್ಮಥತಾಪದಿಂ ಎನ್ನ ಕಾಂತೆಯು ಶರೀರವಂ ಹೊತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಂ ಕೆಡುಕಿರುವ ಪುಷ್ಪಶಯ್ಯೆಯನ್ನೂ, ಎನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕಳು ಹಿಸಲೋಸುಗ ತಾವರೆಯ ದಳದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರುಗೊನೆಯಿಂ ಬರೆದಿರುವ ಮನ್ಮಥ ಲೇಖನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ, ಸುರತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಮಲವಾದ ಅವಳ ಕೆಯ್ಯಿಂ ಜಾತಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತಾವರೆದಂಟಿನ ತೋಳ್ವಳೆಯನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಎನಗೆ ಅಧಿಕಾನಂದ ವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದಲತಾಗೃಹವು ಶಕುಂತಲೆಯಿಂ ವಿರಹಿತಮಾಗಿ ದೂರೂ ಇದಂ ಬಿಟ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪೋಗುವೆನೆಂದರ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಬಿಜಿಲ ಬಿಂಚಾಗುವುದರಿಂದ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾಜಿತು ” ಎಂದು ಹೇರಳಮಾದ ಆಯಾ ಸಮಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಋಷಿಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಯೇ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಗಲಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಅತಿ ಭಯವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ ಹೊಗೆಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರು ಗಳ ಛಾಯೆಯು ಬೀಳುವುವೆಂದು ಕೂಗಲು ;

ರಾಯನು ಆ ಶಬ್ದವಂ ಕೇಳಿ, “ಆ ರಾಕ್ಷಸರಂ ಸಂಹರಿಸಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸುಖ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಪುರವಂ ಕುಚ್ಚಿ ತು ಪೋಗುವೆನು ” ಎಂದಾತಪೋವನಕೆ ಪೋಗಲಿ ಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಗದ್ಯ—ಚಂಡಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡತೇಜಃಸ್ವಕಾಂಡಕಾಂಡವಂಡಮಂಡಿತಾಖಂಡ ಶೌರ್ಯ
ಪರಿಸುಂಡಿತ ಭಂಡನೋದ್ವಂಡಾರಿಮಂಡಲಕಂಡೂಲದೋದರ್ಗಂಡಪುಂಡಿತೃ ಪಾಂಡುರುಚಿಖಂಡಡಿಂ
ಡಿರಪುಂಡರೀಕಪರಿಸಾಂಡುರಯಶಃಸಿಚಂಡಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡೋದ್ಭಟ ಕಾಲಕೂಟ ಸ್ತುತಿಭಟ
ಕಟುಕಶಟ ನಿಶಾಟಕೂಟ ಪಾಟನಲಾಪಟನಿಟಲವೃಟಿಘಟಿತ ವಿಕಟಕೃಪಿಟಮೋನಿ ಕುಟಿಲನೋಹಾಂ
ಧಕಾರಚ್ಛಟಾವಿಘಟನ ಪಟುನಟನೃಹಾನಟ ಮಕುಟತಟ ಪರ್ಯುಟತಟನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೋ
ತ್ತುಂಗತರಂಗ ಸಂಗರಭಂಗಸಂಭ್ರಮೋಜ್ಜ್ವಂಭವಾಣಿ ಗಂಭೀರವಾಗ್ಗಂಭ ಸಂಭಾವಿತ ಗರನಗರ
ವರನಿಲಯ ಚಂದ್ರಚೂಡ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾಮರಂದ ನಿರಂತರನಿಷೇವಣಿ ಸ್ವಯಂವೃತಕವಿತಾ
ವಧೂರತ್ನ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀಚಾಮರಾಜಪುತ್ರಾಶ್ರೇಯಸಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರ
ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಮಕರ ಮೃತ್ಯು ಶರಭ ಸಾಳ್ವ ಗಂಡಭೇರುಂಡ ಧರಣಿವರಾಹ ಹನುಮದ್ಗರುಡ ಕಂಠೀ
ರವಾದ್ಯನೇಕ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ನರಪತಿಬಿರುದ ಶ್ರೀಚಾಮುಂಡಿಕಾವರಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರಮಹಾ
ಸಂಸ್ಥಾನದೇವೀಪ್ಯವಾನಕುಲಕ್ರಮಾಗತದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಜಕಂಠೀರವರು
ಸರಸಜನಾನಂದಕರನಾಗಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥಮಾಗಿ ನವರಸಭರಿತನಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಿಂ
ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕದ ನವೀನ
ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಗಾಂಧರ್ವವಿನಾಡದಿಂ ವಿವಾಹಿತಳುಂ ಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನಗಲಿ ಚಿಂತೆಪೊಡಗೂಡಿ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗ್ರಹಾರ್ಥಮಾಗಿ ಪೋಗಲಿಚ್ಛಿ
ಸುತ್ತಿದನೆಂಬ ದ್ವಿತೀಯಕಲ್ಪೋಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ ಸಮಾಪ್ತಂ

—ದ್ವಿತೀಯಕಲ್ಪೋಲಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ—

ತೃತೀಯಕಲ್ಪಲೋಕಂ

ಅನಂತರದಲ್ಲಾ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು ಆ ತಪೋವನವಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಯಜ್ಞವಿಘಾತಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಆ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಕೈಕೊಂಡು, ಚತುರಂಗಬಲದೊಡಗೊಂಡು, ಮಣಿಮಯರಥಾರೂಢನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರವಂ ಕುಚ್ಛಿತು ಬರುತ್ತ, ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ತಾನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ರತಿಗೆಯ್ದದನ್ನಾಮುನೀಶ್ವರನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ತಿಳಿದು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನೋ ಕೋಪಾಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಶಾಪವನ್ನೀಯುವನೋ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಕಳವಳಬಡುತ್ತ, ಆ ಪುರವಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ನಮಸ್ತ ಸಾಮಾಜಿಕರುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ನಿವಾಸಂಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು, ಅಂತಃಪುರವಂ ಪೊಕ್ಕು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಚರಣಸಂಕಜಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು, ವಿನಯಾಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಮಧುರಾಲಾಪವಂ ವಿರಚಿಸುತ್ತಿರಲು—

ಇತ್ತಲಾಶಕುಂತಲೆಯು ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಗೌತಮಿಯೊಡನೆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಸೇರಲು ;

ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದಯರ್ಥಿವರು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ವನಕ್ಕೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆಗೋಸುಗ ವುಷ್ಪವಂ ಕೊಯ್ಯುತ್ತ, ಅನಸೂಯೆಯು ಪ್ರಿಯಂವದಿಯರೆ ಕುಚ್ಛಿತು— “ ಎಲೈ ಪ್ರಿಯಂವದಿಯೇ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಗ್ರಾಂಧರ್ವವಿವಾಹವಿಧಾನದಿಂ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅನುರೂಪನಾದ ಮಹಾರಾಜನಂ ಪೊಂದಿದಳೆಂದು ಎನ್ನ ಮನವು ಅತಿ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಹಾಗಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವಾತ್ಸ ಯೋಚಿಸತಕ್ಕದಿರುವುದು ” ಎನಲು; ಪ್ರಿಯಂವದಿಯು— “ ಎಲೆ ಸಖೀ, ಆ ಯೋಚಿಸತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವೇನು? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅನಸೂಯೆಯು— “ ಈಗ ಆ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ರಾಕ್ಷಸರಂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಯಜ್ಞಸಂಪೂರ್ತಿಯಂ ಗೆದ್ದು, ಋಷಿಗಳಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಡೆದು, ತನ್ನ ಪುಳವಂ ಪ್ರವೇಶಂಗೆಯ್ದು, ಅಂತಃಪುರವಂ ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡಗೂಡಿದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಸ್ಮರಿಸುವನೋ ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಂ ಬಿರೆದು ಇವಳಂ ಮುಚ್ಛಿಯುವನೋ ತಿಳಿಯದು ” ಎನಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ನೀನು ಚಂಚಳಾಗಬೇಡ. ಮಹಾರಾಜನಾದ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನ ಆಕಾರವಿಶೇಷವು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗುಣಕ್ಕೆ ವಿಶೋಧನಂ ಮಾಡಲಾಯಿದಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಆದರೆ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವ ಮುನೀಶ್ವರನು ಈ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಕೇಳಿ ಏನು ಮಾಡುವನೋ ತಿಳಿಯದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹವಾದುದು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಸಮ್ಮತವೋ ಹಾಗೆ ಆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುವುದು ” ಎನಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ನಮಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದರೆ ಆ ಋಷಿಗೆ ಎಂತು ಸಮ್ಮತವಾಗುವುದು ? ಪೇಳು ” ಎನಲು;

ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆ, ಸದ್ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿ ರೂಪಯಾವನಶಾಲಿಯಾದ ವರನಿಗೆ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹವಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಋಷಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪವಿರ್ದುದಷ್ಟೆ. ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರ್ಯವಂ ದೈವವೇ ಮಾಡಿದುದಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಮುನಿಯು ಕೃತಾರ್ಥನಾದನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೆ, ಅದಂತಿರಲಿ. ಈಗ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪುಷ್ಪಗಳಂ ಕೊಯ್ದಿರುವೆನೋ ಏನು ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು;

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಈಗ ಕೊಯ್ದಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಾಶಕುಂತಲೆಯು ಅನುರೂಪನಾದ ಪುರುಷನು ದೊರಕಲೆಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೌಭಾಗ್ಯಗೌರಿಯಂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು ” ಎನ್ನಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಗೌರಿಯ ಪೂಜೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಮಾದ ಕಾರ್ಯವೆಂದು, ಅನುಮತಿಸಿ, ಸರಸಾಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು—

ಅಷ್ಟುಹಳ್ಳಿ ಎನೋ ಒಂದುಶಬ್ದವುಂಟಾಗಲಾಅನಸೂಯೆಯು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಶಬ್ದವಂ ಕೇಳಿ, “ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಯಾರೋ ಕೆಲವು ಅತಿಥಿಗಳು ನಮ್ಮಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ತೋರುವುದು. ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶರೀರದಿಂದಿರುವಳಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮನದಿಂ ಕೂಡಿರಳಾದ್ದರಿಂದ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವಂ ಮಾಡುವಳೋ ವ್ಯಸನದಿಂ ಸುಮ್ಮನಿರುವಳೋ ತಿಳಿಯದು. ಈಗ

ನಾವು ಕೊಯ್ದಿರುವ ಪುಷ್ಪಗಳೇ ಸಾಕು, ನಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಪೊಳುಮಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟುಹಳ್ಳೇ ದುರವ್ವಾಸಖುಷೀಶ್ವರನು—“ಎಲೆ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಅಪಮಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನೀನು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಮನವನ್ನಿರಿಸದೆ, ಬಂದಿರುವ ತಪಸ್ಸೇ ದ್ರವ್ಯವಾಗುಳ್ಳ ನಮ್ಮಂತಿಳಿಯದೆ, ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಯಾವ ಪುರುಷನಂ ಮನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವೆಯೋ, ಮಧ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತೆನಾದ ಪುರುಷನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಹೇಗೆ ಮುಖ್ಯವನೋ, ಹಾಗೆ ಆ ಪುರುಷನು ಎಷ್ಟುಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮೊದಲು ನಡೆದ ಗುರುತಿನ ವಾಕ್ಯವಂ ನೀನು ಪೇಳಿ ದಾಗೂ ನಿನ್ನಂ ಮುಖ್ಯವಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ಶಾಪವಂ ಈಯಲು;

ಆ ಕರ್ಣಶೂಲದಂತಿರುವ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳ್ದ ಅನಸೂಯೆಯು ಹಾಹಾ ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು, “ಅತಿ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಯವು ಬಂದುದು! ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಂ ತಾದುದು! ಪೂಜಾಯೋಗ್ಯನಾದ ಯಾವ ಮಹಾಪುರುಷನು, ಸತ್ಕಾರವಂ ಮಾಡದೆ ಅಪರಾಧವಂ ಗೆಯ್ದದ್ದೆಂದ, ಈ ರೀತಿಯಿಂ ಶಪಿಸಿದನೋ?” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಬಂದು, ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಕೋಪಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ದುರ್ವಾಸಖುಷಿಯಂ ನೋಡಿ, “ಯಾವ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವಂ ಗೆಯ್ದೆಳೋ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಇವನು ಶೀಘ್ರಕೋಪಿಯಾದ ದುರವ್ವಾಸಖುಷಿಯಾಗಿರುವನು. ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾಗುವ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ಅತಿವೇಗದಿಂ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗದ ಗತಿಯಂ ಪೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಯಾವ ಪುರುಷನಾಗಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ದೆಸೆಯಿಂ ತನ್ನ ದೇಹವಂ ದಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಲಾಣೋ ಅರೀತಿಯಿಂ ಅಗ್ನಿಯಂತಿರುವ ದುರ್ವಾಸನಂ ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವನೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾಣನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು:

ಸ್ತ್ರಿಯೆಂದೆಯು—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೇ, ಈಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಯಾ ತುರರಾಗಿ ಹಿಂದೆಗೆದವಾದರೆ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅಧಿಕ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುವುದೆಂದೆ ನೀನು ಪೋಗಿ ಜಂಡಕೋಪಿಯಾದ ಆ ಖುಷಿಯ ಚರಣಕ್ಕೆ ದಂಡವತ್ತಣಾಮವಂ ಗೆಯ್ದು ಉಪಚಾರೋಕ್ತಿಗಳಂ ನುಡಿದು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಈ ಶಾಪವನೀಯದಂತೆ ಮಾಡು. ನಾನು ಈ ಖುಷಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಂಗಳನ್ನೀಯುವುದಕ್ಕೆ ಜಲ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ತ್ವರೆಯಿಂದ ಕಂದ ಮೂಲ ಪುಷ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಂಗಳಂ

ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆ ದುರ್ವಾಸಋಷಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ವೋಗಲು;

ಅನಸೂಯೆಯು, ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಪೋಗುವೆನೆಂದು ಎಡಹಿ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಷ್ಪವಾತ್ರೆಯು ಬಿದ್ದುದಂ ನೋಡಿ, ದೇವತಾಪೂಜೆಗೋಸುಗ ಕೊಯ್ದಿದ್ದ ಪುಷ್ಪ ಗಳೆಲ್ಲಾ ವೋದುವಲ್ಲಾ ಎಂದು ವ್ಯಸನಾತುರಳಾಗಿ, ಆ ಕುಸುಮಗಳಂ ನೋ ಡುತ್ತ ನಿಂದಿರಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಆ ದುರ್ವಾಸಋಷಿಯ ವಾದಪೂಜೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಹಿಂದಿ ರುಗಿ ಬಂದು ಅನಸೂಯೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ಆ ದುರ್ವಾಸ ಋಷಿಯು ಸ್ವಭಾವಮಾಗಿ ವಕ್ರನಾಗಿ ನಾನೆಷ್ಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಚಿತೋಪಚಾರ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿದಾಗ್ಯೂ ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳದೆ ಹೋದನು. ಆದರೂ ನಾನು ಚಮತ್ಕಾರವಾಕ್ಯಗಳಂ ನುಡಿದು ಆ ಋಷಿಯು ದಯಾಶಾಲಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ದೆನು” ಎನ್ನಲು;

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು ಅಧಿಕಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ—“ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂ ವದೆಯೇ, ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆ ಋಷಿಯು ದಯಾಶಾಲಿಯಾದನೆಂಬುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಆದರೂ ಆ ಋಷಿಯು ಅಪ್ಪಣೆಯೇನಿತ್ತಿರುವನು? ಅದನ್ನು ಪೇಳು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೆ ಸಖೆಯೇ, ಕೇಳು, ಅದುರ್ವಾಸಋಷಿಯು ಎಷ್ಟು ದೀನೋಕ್ತಿಗಳಂ ಪೇಳಿದರೂ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸದೆ ವೋದನು. ಆಗ ನಾನು ಅಧಿಕಮಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ದೆನು: ಹೇಗೆಂದರೆ—ಎಲೈ ಷಡ್ಗು ಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಮಹಾಋಷಿಯೇ, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ತಪೋಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನ ಖಿಯದೆ ಇರುವ ಎನ್ನ ತುಗಿಯ ಇದೊಂದು ಅಪರಾಧವಂ ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಅವಳಂ ಸಲಹಬೇಕೆಂದು ಬಹಳಮಾಗಿ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾಋಷಿಯು ದಯಾಸ್ವಿತನಾಗಿ—“ಎಲೆ ಬಾಲೇ, ನಾನು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ಆದರೂ ನೀನು ಅಧಿಕಮಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುಂ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ನಿಮ್ಮ ಈ ಶಕುಂ ತಲೆಯು ಆ ದಷ್ಯಂತರಾಯನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದುರಾದರೂ ಒಂದು ಗುರುತಿನ ಆಭ ರಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದಂ ಆ ರಾಯಂಗೆ ತೋಪಿಸಲಾಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಶಾಪವು ಪರಿ ಹರಮಾಗಿ, ಆ ರಾಯನು ನಿಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸ್ಮರಿಸುವನು” ಎಂದು ನುಡಿದು

ಅಂತರ್ಧಾನವಾದನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು,

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ನೀನು ಪೇಳಿದಂತೆಯಾದರೆ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ರಾಯನು ತಾನು ಪೋಗುವಾಗ ತನ್ನ ನಾಮಧೇಯಾಂಕಿತವಾದ ಮುದ್ರೆಯುಂಗರವಂ ಎನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಲೆಂದು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಬೆರಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೋಗಿರುವುದನ್ನಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಳಷ್ಟೆ. ಅದೃಷ್ಟಿ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಉಸಾಯಮುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಜೀವಿಸುವಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಸಾಭಾಗ್ಯ ಪ್ರದಳಾದ ಗೌರಿಯ ಪೂಜೆಯಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿರಚಿಸುವ, ನಡೆ” ಎಂದು ಅವಳಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತ, ತಿರುಗಿನೋಡಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಡು—“ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಸಖಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡು, ಎಡಗೆಯ್ಯಲ್ಲಿರಿಸಿದ ವದನವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವಳಂತೆ, ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಪೊಂದಿದ ಚಿಂತೆಯಿಂ, ತನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಜ್ವಾನಿವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವಳು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ದುರ್ದಾಸಖುಷಿಗೆ ಸತ್ಕಾರವಂ ಮಾಡದೆ ಪೋದಳೆಂಬುವುದು ಕೇಳತಕ್ಕದೇನು? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ದುರ್ದಾಸಖುಷಿಯಿತ್ತ ಶಾಪವೃತ್ತಾಂತವು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮುಖದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದೇ ಹೊಳುತು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಪೇಳತಕ್ಕದಲ್ಲಾ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಂ ಸಕಲ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಮೃದುವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಂರಕ್ಷಿತಳಾಗತಕ್ಕವಳು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ಕೇಳು. ಈಗ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಇರುವಂತಿಗೆಬಳ್ಳಿಯಂ ನನೆಯಿಸುವಂತೆ ಈ ಕ್ರೂರವಾದ ಶಾಪವೃತ್ತಾಂತವಂ ನುಡಿದು ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಬಳಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರುತಾನೇ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವರು ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ, ಗೌರಿಪೂಜೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗಲು;

ಅನಿತಖಿಳು ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಲು;

ಇತ್ತಲು ಕಣ್ವಖುಷಿಯ ಶಿಷ್ಯನೋರ್ದನು ಮಲಗಿದುದು, “ ಮಣಿ ತೀರ್ಥದಿಂ ಹಿಂದುರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಗುರುವಾದ ಕಣ್ವಖುಷಿಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯು

ಎಷ್ಟು ಕಳೆದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಪೂತ್ತಿರುವುದು ನೋಡೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಂದೆನು” ಎಂದು ದಿಕ್ಕು ಎರಡಂ ನೋಡಿ, ಅರುಣೋದಯವಂ ಅಸ್ತಂಗ ತನಾಗುವ ಚಂದ್ರನಂ ಕಂಡು, ದಿಗಿಲಿನಿಂದೊಡಗೂಡಿ, “ಅಯ್ಯೋ! ಆಗಲೇ ಬೆಳಗಾಗಿ ಮಹಾ ಕಷ್ಟ ಬಂದುದು! ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಔಷಧಗಳಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಚಂದ್ರನು ಅಸ್ತಗಿರಿಯ ಶಿಖರವಂ ಕುಚಿತು ಪೋಗುತ್ತಿರುವನು. ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಅರುಣಸೆಂಬ ಸಾರಥಿಯಂ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗುತ್ತಿರುವನು. ಮತ್ತು ಉದಯಾಸ್ತವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರುಗಳ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯಾಸ್ತಿತಮಾದ ಕಾಂತಿಗಳಂ ನೋಡಲು ಸಮಸ್ತ ಜನಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಂದಿದ್ದೇ ರೀತಿಯಿಂ ಕಟ್ಟುಬೀಳುವ ರೆಂಬದಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರನು ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿರುವಾಗ್ಗೆ ಯಾವ ಕನ್ನೈದಿಲೆಯ ಲತೆಯು ಅರಳಿದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂ ಮನೋಹರಮಾಗಿ ನೇತ್ರಾನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಅದೇ ಕನ್ನೈದಿಲೆಯ ಬಳ್ಳಿಯು ಪ್ರಿಯಕರನಾದ ಚಂದ್ರನು ಮೃತ್ಯುಯಾಗಲು ಈಗ ನೆನಪಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಎನ್ನ ನೇತ್ರಗಳಂ ಸಂಶೋಷಗೊಳಿಸಲಾಯದೋ, ಹಾಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುರುಷನು ಅಗಲಿ ಪೋದುದುಂಟಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ದುಃಖಗಳು ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದೆ ಇರುವುವು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿದ ಅನಸೂಯೆಯು ಭಿನ್ನಹೃದಯಳಾಗಿ,—“ಗಂಧ ತಾಂಬೂಲ ಪುಷ್ಪ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಜ್ಞುಬಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪ್ರಿಯನ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ತಿಳಿದವಳಲ್ಲ! ಈ ಪ್ರಕಾರಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಮಾದ ಚಮತ್ಕಾರ ವಾಕ್ಯಂಗಳಂ ನುಡಿದು, ಅನ್ಯಾಯಮಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ವಿರಚಿಸಿ ಪೋಗಿರುವನು. ಹಾಗಾದರೂ ಎಲ್ಲಾ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ತಿಳಿದ ನಾನು ಈಗ ಮಾಡತಕ್ಕದೇನು!” ಎಂದು ಬಹಳಮಾದ ಆಯಾಸಮಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಕಣ್ವಾಚುಷಿಯ ಶಿಷ್ಯನು—“ಹೋಮಕಾಲಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದಂ ಗುರುವಾದ ಕಣ್ವಮುನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವೆ”ನೆಂದು ಪೋಗಲು;

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿ,—“ಉಚಿತಮಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ಮಾಡುವೆನೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಂಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದುಂಟಾದ ಎನ್ನ

ಕೈಕಾಲುಗಳು ಜಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಇರುವುವು. ಯಾವ ಮನ್ಮಥನಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಖಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸತ್ಯವಂತನಲ್ಲದ ಪೂರ್ವಸಂಬಂಧವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಶೂನ್ಯಹೃದಯಳಾಗಿ ಮಹಾ ದುಃಖಾನುಭವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದಳೋ, ಆ ಮನ್ಮಥನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಮನೋ ರಥವುಳ್ಳವನಾಗಲಿ! ” ಎಂದು ಸಿಂದಿಸಿ ನುಡಿದು, ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, “ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಮುಚ್ಚಿದಿರುವನೋ? ಹಾಗಲ್ಲದರೆ ದುರ್ವಾಸಮಹಾಮುನಿ ಯಿತ್ತ ಶಾಪದಿಂದ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಂ ಪಡೆದಿರುವನೋ? ಇವು ಎರಡುಕಾರಣವಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ, ಇಷ್ಟು ಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರೆನಗಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯೇ ಪ್ರಾಣಸ್ಥಿಯ ಕಂತಲೂ ಇವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯದ ದೊರೆತನವನ್ನೀ ಯುವೆಂತಲೂ ಇನ್ನೂ ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯಗಳಂ ನುಡಿದು ಪುರವಂ ಕುಚ್ಚಿತು ಪೋದ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾದರೂ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸದೆ ಇರನು. ಈಗ ಆ ರಾಯನು ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಮುಚ್ಚಿತಾಗ್ಗೂ ಅವನಿಗೆ ಸ್ಮರಣೆ ಬಗಲೆಂದು ಅವನಿತ್ತು ಪೋಗಿರುವ ಉಂಗರವಂ ಕಳುಹಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆ ಉಂಗುರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ದುಃಖವಂ ಪೊಂದುವ ಋಷಿಪುತ್ರಿಯರು ಕಳು ಹಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ಉಪೇಕ್ಷೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವನೋ ತಿಳಿಯದು. ಅದಂತಿರಲಿ. ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೋಗಿರುವ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹದಿಂದ ವಿವಾಹಿತಳಾಗಿ, ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೊಡನೆ ಸಂಭೋಗಾ ದಿಗಳಂ ಗೆಯ್ದು ಈಗ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಯಂ ನಾನು ಪೇಳಿದವಳಾದರೆ ನೀನೂ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯಿರೀವರೂ ಸೇರಿ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ದುರ್ವಾಸಪಾರವಂ ಕಲಿಸಿದರೆಂದು ನಮ್ಮೋರ್ವರಂ ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಇರನು. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಮ್ಮ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಸಂಗದಿಂದ ಗರ್ಭವಂ ತಾಳಿದಳು, ದುರ್ವಾಸಖುಷಿಯು ಕ್ರೂರವಾದ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತಿರುವನು—ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಂಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಂಚಿ ಹೋಗಿರುವುವು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನುತಾನೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನು? ಮುಂದೆ ಎಂ ತಾಗುವುದೋ? ತಿಳಿಯದು” ಎಂದು ಅಧಿಕವ್ಯಸನಾತುರಳಾಗಿ, ಒಂದು ವೃಕ್ಷ ಚ್ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಳುತಾನೇ ಅಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಜಲ್ಲೇ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ - ಮುಗ್ಧಗಿಂಪಿ

ದೊಡಗೂಡಿ ಅನಸೂಯೆಯು ಇರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವುರವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವ ಕಾದ್ದಿಹಿಂದನಳ ಸಂಗಡ ಕೆಲವುದೂರ ಪೋಗಿ ಬರುವೆವು, ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ನಡೆ ನಡೆ” ಎಂದು ತ್ವರೆಸಡಿಸಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಕುಳಿತು ಅನಸೂಯೆಯು—“ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಹೇಗೆ ಹೋಗುವಳು? ಅವಳಂ ಎಂದು ಕಳುಹಿಸುವರು? ಅದಿಹ ಸಂಗತಿಯಂ ವಿತ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸು” ಎನಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ ಕೇಳು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಯೋಗ ಕ್ಷೇಮವಂ ಕೇಳಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ನಾನು ಅವಳ ಸಮಾಪನಂ ಕುಳಿತು ಪೋದೆನು” ಎನಲು;

ಆ ಅನಸೂಯೆಯು—“ಅನೇಲೆ ಏನುನಡೆದುದು ?” ಎನಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ಕೇಳು. ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಲಬ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ಕಣ್ವಮಹಾಮುನಿಯು, ಈವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳಿ ಏನೆಂದು ನುಡಿಯುವನೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ತಲೆಯಂ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿರಲು; ಆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಬಂದು ಅತಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಾಶಕುಂತಲೆಯಂ ಮುದ್ದುಗೆಯ್ದು ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯನಾಗಿ ಬಂದಾನೊಂದು ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿದನು. ಅದೆಂತೆನೆ:—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಕೇಳು. ಯಜ್ಞವಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಯಜಮಾನನು ಹೊಗೆಯಿಂ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ಆಹುತಿಯಂ ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಆಹುತಿಯು ದೈವಯೋಗದಿಂ ಅಗ್ನಿಯ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಪೇಳಿದ ವಿದ್ಯದಂತೆಯೂ, ನೀನು ಎನಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಇದ್ದರೂ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹದಿಂ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಜಂಗೆ ಪತ್ನಿಯಾದುಹಿಂ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾದೆ. ಈಗ ಎನ್ನ ಶಿಷ್ಯರ ಸಹಾಯವಂ ಗೆಯ್ದು ನಿನ್ನಂ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಅತಿ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಅನಸೂಯೆಯು ಈ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವಂ ಕೇಳಿ, “ ಯಾರು ನಮ್ಮ ಕಣ್ವಮುನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ದರೆಂದು ಕೇಳಲಾಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ಆ ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಔವಾಸನೆಯ ಗೃಹವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಲು ಅಲ್ಲಿ ಅಶರೀರವಾಣಿ ಆಡುದು” ಎನಲು;

ಅಧಿಕಾಶ್ಚ ರ್ಯಯುಕ್ತಕಾಗಿ—“ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ಆ ಅಶರೀರವಾಕ್ಯವು ಏನೆಂದಾಡಿದುದು? ಅದಂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪೇಳು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ಅದೃಷ್ಟವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು ಆ ಕಣ್ವಚುಷಿಯಂ ಕುಃಿತು—‘ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಪಾರಗನಾದ ಕಣ್ವಮುನಿಯೇ’ ಹೇಗೆ ಬನ್ನಿಯವ್ಯಕ್ತವು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೋ, ಅದಂತೆ ನಿನ್ನಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಭೂಮಿಯ ಏಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೋಸುಗ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಿಂದಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೀರ್ಯವಂ ಧರಿಸಿರುವಳು. ಇದಂ ತಿಳಿ’ ಎಂದು ನುಡಿದ ಅಶರೀರವಾಕ್ಯವನ್ನಾಚುಷಿಯು ಕೇಳಿ—“ಎನ್ನ ಪುತ್ರಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಗೂ ದೊರೆಯಾಗುವ ಮಹಾವರುಷನು ಪುಟ್ಟುವನೆಂತಲೂ ಇವಳಿಗೆ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಪತಿಯಾದನೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷಭರಿತನಾದನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಅನಸೂಯೆಯು ಅಧಿಕಹರ್ಷಾನ್ವಿತಕಾಗಿ ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯನ್ನಾ ಲಿಂಗಿಸಿ, “ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವುಂಟಾದುದು. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಈಗಲೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರಾದರೆ ನಾವೀವರು ಪೋಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಉಪಚಾರವಂ ಮಾಡಿ, ದೀನಳಾದ ಅವಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಅಫಿಲಾಷೆಗೆ ಯೋಗ್ಯಮಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಳ ಸಮಾಪವಂ ಕುಃಿತು ಪೋಗಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಲಂಕಾರನಿಮಿತ್ತಮಾಗಿ ಕೇಸರ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಸೀಮಾವಿನ ಮರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ತೆಂಗಿನ ಗಂಿಯ ಹುವಿನ ಕುಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿರುವೆನು. ಆ ಮಾಲೆಯು ಕಾಲವಿಳಂಬಮಾದಲ್ಲಿ ಕಂದಿಪೋಗುವುದು. ನೀನು ಅದಂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡು. ನಾನು ಅವಳ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೋಸುಗ ಗೋರೋಜನವಂ, ತೀರ್ಥಮೃತ್ತಿಕೆಯಂ ನವೀನದೂರ್ವಾದಳ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಅಲಂಕಾರಸಾಮಗ್ರಿಯಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನು” ಎನ್ನಲು; ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಪೋಗಿಂದವಳಂ ಕಳುಹಿಸಿದ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಕೇಸರಮಾಲಿಕಾವೂರ್ಣಮಾದ ಕುಕ್ಕೆಯಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು;

ಅಷ್ಟಽಲ್ಲಿ ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಗೌತಮಿಯಂ ಕುಃಿತು—“ ಎಲೆ ತಂಗಿಯಾದ ಗೌತಮಿಯೇ, ನೀನು ಶಾರ್ಙ್ಗರವಮಿಶ್ರನೆಂಬ ಶಿಷ್ಯನಂ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಪೋಗುವಂತೆ ನೇಮಕಮಾಡು ” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯಲು;

೨ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಪೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಅನಸೂಯೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಅನಸೂಯೆಯೇ, ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬರುವುದು. ನಮ್ಮ ಋಷಿಶಿಷ್ಯರುಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವುರಕ್ಕೆ ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುತ್ತಿರುವರು.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಅನಸೂಯೆಯು ಅತಿ ತ್ವರೆಯುಂ ಪೋಗಿ ಅಲಂಕಾರಸಾಮಗ್ರಿಯಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದು—“ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಪೋಗುವ, ನಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಅವಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಊಲೆ ಮುಂಜಾಗದಲ್ಲಿ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರಿಂ ಸುತ್ತವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಶಕುಂ ತಲೆಯಂ ಕಂಡು, ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತೃಣಧಾನ್ಯಗಳ ಶುಭ್ರಮಾದ ಅಕ್ಷತೆಗಳಂ ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನೆಯಂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವ ಋಷಿಪತ್ನಿಗಳಿಂ ಮಾತ್ರಜಲದಿಂ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ ಮುಂಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಳು. ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಪೋಗುವ” ಎಂದು ಪೇಳುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲು ಶಕುಂತಲೆಯು ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರಲ್ಲೊಬ್ಬಳು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತ ರಾಯನಿಗೆ ಬಹುಮಾನಸೂಚಕಮಾದ ಮಹಾದೇವಿಯೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವಂ ಪಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ಮತ್ತೊರ್ವಳು—“ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನೀನು ಶೂರಾಗ್ರೇಸರ ನಾದ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆ” ಎಂದು ಪೇಳಲು, ಇನ್ನೊರ್ವಳು—“ಎಲೈ ಕೋಮಲಾಂಗಿ ಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ಸಮ್ಮತಳಾಗು” ಎನ್ನಲು—ಈ ಪ್ರಕಾರಮಾಗೆಲ್ಲರೂ ಆಶಕುಂತಲೆಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ದು ಗೌತ ಮಿಯನ್ನವಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಲು;

೩ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೀರ್ವರು ಆಶಕುಂತಲೆಯು ಸಮೀಪವಂ ಸಾರ್ದು—“ ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೇ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಸ್ನಾನಮಾದುದೆ?” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆಶಕುಂತಲೆಯು ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತಳಾಗಿ—“ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ನಿಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆ? ಬನ್ನಿ ಕುಳ್ಳಿರಿ” ಎಂದು ತನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕೆಯ್ತು;

ಅವರೀರ್ವರು ತಾವುತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯದಿಂ ತುಂಬಿ

ಇರುವ ತಟ್ಟೆಗಳಂ ಪಿಡಿದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನಾವೀವರೂ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೊತ್ತಿ ಮಂಗಳಾಭ್ಯಂಗನವಂ ಮಾಡಿಸುವೆವು. ನೀನು ಸನ್ನಾಹವುಳ್ಳವಳಾಗು” ಎಂದು ಪೇಳಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು—“ಎಲೆ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ನಾನು ಸನ್ನದ್ಧಳಾಗಿ ನೀವು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಅನುಮತಿಸುವೆನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಎನಗೆ ನೀವು ಮಾಡುವ ಉಪಚಾರವು ಅಲಂಕಾರವು ಸಹ ದುರ್ಲಭವಾಗುವುವು. ಏನು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಈಗಲೇಮಾಡಿ” ಎಂದು ಅಧಿಕದುಃಖದಿಂ ಕಣ್ಣೀರಂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲವರೀವರು—“ಎಲೆಪ್ರಿಯಸಖಿಯೇ, ಕೇಳು. ಮಂಗಳಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೋದನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲಾ” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಸೀರೆಯಸೆಂಗಿನಿಂದವಳ ಕಂಬನಿಗಳಂ ಒರಸಿ, ದುಃಖಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಾ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ಎಲೆ ಅನಸೂಯೇ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸೌಂದರ್ಯವು ದಿವ್ಯಮಾದ ನವರತ್ನಾಭರಣಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ನಾರಸೀರೆ, ದೂರ್ವಾದಳ, ತೀರ್ಥಮೃತ್ತಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಈ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಿವಳನ್ನಲಂಕರಿಸಿ ವಿಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯಬಾರದು. ಇವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಇಬ್ಬರು ಋಷಿಕುಮಾರರು ಆಭರಣವಂ ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಶಕುಂತಲೆಯಿರುವ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಗೌತಮಿಯಂ ಕುಳಿತು, “ಎಲೆ ತಾಯೇ, ಈಗ ನಾವು ತಂದಿರುವ ಆಭರಣಗಳಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅಲಂಕಾರವಂ ಮಾಡುವುದು” ಎಂದು ಆಭರಣಗಳಂ ಅವಳ ಮುಂದಿರಿಸಲು ;

ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಮನೋಹರವಾದ ಆಭರಣಗಳಂ ನೋಡಿ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂ ಯುಕ್ತರಾಗಲು ;

ಗೌತಮಿಯು ಆ ಆಭರಣಗಳಂ ತಂದ ನಾರದನೆಂಬ ಋಷಿಕುಮಾರನಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ನಾರದನೇ, ಈ ಆಭರಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದುವು? ಯಾರು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟರು?” ಎನಲು ;

ನಾರದನು—“ಎಲೆ ಪೂಜ್ಯಳೇ, ನಮ್ಮ ಗುರುವಾದ ಕಣ್ವಋಷಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಂಟಾದುವು” ಎನಲು ;

ಆ ಗೌತಮಿಯು—“ಎಲೈ ಬಾಲಕನೇ, ನಮ್ಮ ಋಷೀಶ್ವರನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಈ ಒಡವೆಗಳಂ ನಿರ್ಮಾಣವಂ ಗೈದನೋ ಎನು ?” ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು ;

ಇನ್ನೋರ್ವ ಋಷಿಕುಮಾರನು—“ಎಲೆ ವುಜ್ಞಳಾದ ಗೌತಮಿಯೇ, ಈ ಆಭರಣಂಗಳು ಬಂದ ಸಂಗತಿಯುಂ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ನಮ್ಮ ಋಷಿಯು ನಮ್ಮ ಬ್ಬರಂ ಕುಙಿತು—“ಎಲೈ ಬಾಲಕರುಗಳಿರಾ ! ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಪತಿ ಗೃಹವಂ ಕುಙಿತು ಪೋಗುವಳು, ಅವಳಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ನಮ್ಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ವೃಕ್ಷಂಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪುಷ್ಪಗಳಂ ಕೊಯ್ದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು,” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನೀಯಲಾಬಳಿಕ ನಾವೀರ್ವರು ಪುಷ್ಪಗಳಂ ಕೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಆ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಪೋಗಲು—ಆ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೃಕ್ಷವು ಚಂದ್ರನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರಮಾದ ಸೀರೆಯನ್ನಿತ್ತುದು; ಇನ್ನೊಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯವೃದ್ಧಿಕರಮಾದ ಭೂಷಣವಂ ಕೊಟ್ಟಿತು; ಪಾದಂಗಳಿಗೆ ಲೇಪನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಮಾದ ಅಲತಿಗೆಯ ರಸವಂ ಮತ್ತೊಂದು ವೃಕ್ಷವಿತ್ತುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ವನದೇವತೆಯು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವೃಕ್ಷಗಳ ಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಹಸ್ತಂಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಮಾದ ರತ್ನಾಭರಣಗಳಂ ಆಯಾಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂ ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟಿರುವಳಾದ್ದರಿಂದೀಯಾಭರಣಗಳಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆವು” ಎನಲು;

ಆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವಂ ನೋಡಿ—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ವೃಕ್ಷಂಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಪ್ರಾಥಿತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಾಭರಣವಂ ಕೊಟ್ಟವು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವಾದ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಶುಭಶಕುನವು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿರಲು ;

ಅಷ್ಟುಹಿಲ್ಲೇ ಆಭರಣವಂ ತಂದ ಋಷಿಕುಮಾರನಾದ ನಾರದನು ಸಂಗಡ ಬಂದಿರುವ ಗೌತಮನಂ ಕುಙಿತು—“ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ಗೌತಮನೇ ಈಗ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿರುವ ಕಣ್ವಮಹಾಋಷಿಗೆ ಹೀಗೆ ವೃಕ್ಷಂಗಳು ಸಮಸ್ತಾಭರಣಂಗಳನ್ನಿತ್ತದಂ ಆ ಆಭರಣಗಳಂ ಗೌತಮಿಯ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅಲಂಕಾರವಂಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸಂಗತಿಯಂ ದಿನ್ನಪಂ ಗೆಯ್ಯುವ, ನಡೆ ” ಎಂದು ಆವನಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗಲು ;

ಅನುಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಭರಣವುಳ್ಳವಳಾದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವಂ ಮಾಡಬೇಕಾದಲ್ಲಿ

ಚಿತ್ರವಂ ರಿಯುವುದುಳ್ಳ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯವಂ ಮಾಡಬಹುದು”, ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳೆರಾ, ನಿಮ್ಮ ಕುಶಲತೆಯಂ ನಾನೂ ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಆದ್ದುಂ ಚಿತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?” ಎಂದು ವೇಳಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಸಖಿಯರೀವರೂ ಮನ್ನಣೆ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನಲಂಕರಿ ಸುವರೋ ಎಂಬಂತೆ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನನೇಕ ಭೂಷಣಂ ಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವಂಗೈಯ್ದು ಬಂದು, ಸಮಸ್ತಾಭರಣಂಗಳಿಂ ಭೂಷಿತಳಾಗಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿ, ಮನದ ದುಃಖ ದಿಂದೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವೆಯಂ ನುಡಿಯುತ್ತಿದನು:—

ಅದೆಂತೆನೆ:—ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಇದುವರೆಗೂ ಎನ್ನಿಂ ಪೋಷಿತಳಾಗಿ ಈಗ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಗೃಹವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವಳೆಂದು ಎನ್ನ ಮನವು ಅತಿ ದುಃಖದಿಂ ಯುಕ್ತವಾದುದು. ಹೊಸದೊಂದು ರೆಪ್ಪೆಗಳಲ್ಲೇ ತಡೆದಿರುವ ಕಣ್ಣೀರುಗಳಿಂ ಕಲುಷಮಾಗಿರುವ ಎನ್ನೀದೃಷ್ಟಿಗಳು ರಾಜಗೃಹವಂ ಪೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಮರಳಿ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂ ಅಲಸವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಜಲಿಸದೆ ಇರುವುವು. ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂಸಾರಸುಖವಂ ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಎನಗೂ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸಾಕಿದ ಪ್ರೇಮಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಕುಲತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಇಂತಲ್ಲದೆ ಪತ್ನೀವೃತ್ತಿಗಳಿಂದೊಡಗೊಂಡು ಸಂಸಾರ ಸುಖಾಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಜನರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ವುಟ್ಟಿದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳುಗಳು ಅವರವರ ಪತಿಗೃಹವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವುದುಂಟಾಗುವ ಹೊಸಪರಿಯಾದ ದುಃಖಗಳಿಂ ಸೀಡಿತರಾಗಿ ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುವರೋ ತಿಳಿಯದು!” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರಲು ,

ಸಖಿಯರುಗಳೀವರೂ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಂ ನೋಡಿ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ನೀನು ಸಮಸ್ತಾಭರಣದಿಂದಲಂಕಿತಳಾದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪುಸವಂ ತೊಟ್ಟುಕೋ” ಎಂದು ವೇಳಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಮನ್ಮಥನ ಚುರುಕುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿದುಕೊಂಡು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಡುವಂತೆ ಅತಿ ಶುಭ್ರಮಾದ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸಗಳಿಂದಲಂಕೃತಳಾಗಲು ;

ಗೌತಮಿಯು—“ ಎಲೆ ಮಗಳೇ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಅನಂದವೆಂಬ ನದಿಯಂ ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವವೋ ಎಂಬಂತಿರುವ ನೇತ್ರಗಳಿಂ, ನಿನ್ನಾಲಿಂಗನವಂ ಮಾಡುವನೋ ಎಂಬಂತೆ ದಯಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು. ಸವಾಸವಂ ಸೇರಿ ಅವನ ಪಾದಂಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಯಂ ವಿರಚಿಸು” ಎಂದು ಪೇಳಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಲಜ್ಜೆಯಿಂ—“ ಎಲೈ ತಂದೆಯಾದ ಮಹಾಮುನಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಜರಣಾರವಿಂಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿ, ಯಯಾ ತಿರಾಯನಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರವರಾಯನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರೇಮ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದು ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುರುಷಂ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆದಳೋ, ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿ ಯುವರಾಜಪದವಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆ ” ಎಂದು ಅಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಗೌತಮಿಯು—“ ಎಲೈ ಪಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಮಹಾಮುನಿಯೇ, ಈ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾಗುವಂತೆಯೂ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಾಗುವ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆಯುವಂತೆಯೂ-ಈ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಿರುವ ವರವು ಒಂದುಕಾಲಕ್ಕೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿ, ಇತ್ತಲು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸದ್ಯೋಸುತವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ” ಎಂದು ಅವಳಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸರ್ವರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬಂದು, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಅಗ್ನಿಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಆ ಔಪಾಸನಾಗ್ನಿಗಳಂಕುಳಿತು “ ಎಲೈ ಆಪವನೀಯಗಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯದಕ್ಷಿಣಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಂಗಳಾಗಿ ಸಮಿತ್ತು ದರ್ಭೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾಗಿ, ವೇದಿಕೆಗಳಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ಅಗ್ನಿಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಕುಂತಲೆಗುಂಟಾಗುವ ಸಮಸ್ತ ವಿಘ್ನಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸಿ,

ಶುಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರೆ” ಎಂದು ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಗ್ನಿಗಳಂ ಕುಹಿತು ಪೇಳಿ, ಇವಳ ಸಂಗಡ ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಶಾರ್ಙ್ಗರವಮಿತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರುಗಳು ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು ;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಆ ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಲಾಗಿ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನಂ ಕುಹಿತು—“ ಎಲೈ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನೇ, ಈ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗವಂ ತೋರಿಸುತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವುರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವುದು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಆ ಶಿಷ್ಯನು ಆದೇಶಿಸಿಯಿಂ ಮಾಡುವನೆಂದು ಮಾರ್ಗವಂ ತೋರಿಸುವುದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಾಹವುಳ್ಳವನಾದನು.

ಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾ ಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಬೀಕಿನಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಪುರವಂ ಕುಹಿತು ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧಳಾಗಿದಳೆಂಬ ತೃತೀಯಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ತೃತೀಯಕಲ್ಲೋಲದ ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಕಣ್ವಮಹಾಮುನಿಯು ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಪುರಕ್ಕೆ ಪೋಗುವಳೆಂದು ಖಿನ್ನಹೃದಯನಾಗಿ, ಆ ತಪೋವನದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ವೃಕ್ಷಲತೆಗಳಂ ಕುಹಿತು:—“ ಎಲೈ ವನದೇವತೆಗೆ ವಾಸಯೋಗ್ಯಂಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಲತಾಗುಲಗಳೇರಾ ! ಯಾವ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮ ಪಾತೆಗಳಿಗೆ ನೀರೋಷಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಾನು ಜಲಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೂ ಇಚ್ಛಿಸದೆ ಇದ್ದಳೋ, ಯಾವಳು ತನ್ನ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೋಸುಗ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಚಿಗುರನ್ನಾದರೂ ಎಶ್ವಾಸದಿಂ ಮುರಿಯದೆ ಇದ್ದಳೋ, ಯಾವ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ನಿಮ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪುಷ್ಪಂಗಳಾಗಲು ಮಹತ್ತಾದ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗು ತಿದ್ದು ದೋ, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಪೋಗುತ್ತಿರುವಳು, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಬೇಕು” ಎಂದು ಕಂಠನಿಯಂ ತುಂಬಿ, ಅತಿ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು ; ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಆ ಗಿಡುಮರಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋಗಿಲೆಗಳು

ಧ್ವನಿಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು, ಕಣ್ವಮುನಿಯು ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಬೆಳೆದ ಈ ವೃಕ್ಷಂ
ಗಳು ಕೋಗಿಲೆಯ ಧ್ವನಿಗಳೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಇವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಗೃಹಕ್ಕೆ
ಪೋಗಲಿ ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿರುವುವು”

ಎನ್ನು ವಷ್ಟಜಲ್ಲೇ “ಕಮಲಲತೆಗಳೆಂ ಪೂರಿತಮಾದ ಕೊಳಂಗಳೆಂ ಈ
ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು ಮನೋಹರಮಾದ ಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳುದಾಗಲಿ !
ನೆರಳುಗಳುಳ್ಳ ವೃಕ್ಷಂಗಳೆಂ ಶಾಂತಮಾದ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಸಂತಾಪವುಳ್ಳದ್ದಾಗಲಿ!
ಮತ್ತು ಕಮಲಪರಾಗದಂತೆ ಮೃದುವಾದ ದೂಳುಳ್ಳುದಾಗಲಿ ! ಅಧಿಕ
ಮಾಗಿ ಇದಿರೆದ್ದು ಬಾರದೆ ಬಿಂಬಿಡಿದು ಹಿತವಾಗಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯುಳ್ಳುದಾಗಿ
ಮಂಗಳಕರವಾಗಲಿ !” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಾದರೂಪವಾಗಿ ವನದೇವತೆಗಳು ಸೇಳ್ದ
ಆಶೀರ್ವವಾಕ್ಯವಂ ಕಣ್ವಮುನಿ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತರೂ ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತ
ರಾಗಲು ;

ಆ ಗೌತಮಿಯು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಬಂಧುಜನದಂತೆ ಅತಿ ಸ್ನೇಹಿ
ತರಾದ ವನದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನೀನು ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯ
ನ್ನಿತ್ತಿರುವರಾದ್ದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ವನದೇವತೆಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು”,
ಎಂದು ಪೇಳಲು,

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಸಮ
ಸ್ತ ವನದೇವತೆಗಳಂ ಕುಳಿತು ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವ ಪ್ರಿಯಂ
ವದೆಯಂ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಕರೆದು, —“ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಆರ್ಯವುತ್ರನಾದ ಮಹಾ
ರಾಜನಂ ನೋಡುವೆನೆಂಬ ಕುತೂಹಲವಿರೂ ಬಾಲ್ಯಪ್ರಭೃತಿಯಾಗಿ ವಾಸವಂ
ಗೆಯ್ದ ಈ ತಪೋವನವಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವೆನೆಂದರೆ, ಅತಿ ದುಃಖದಿಂದೊಂದಡಿ
ಯಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲುಗಳು ಮುಂಬರಿದು ಪೋಗಲಾಣುವು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಪ್ರಿಯಂವದೆಯು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನೀನು ಪೇಳುವುದು ಯುಕ್ತ
ವೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಈ ಆಶ್ರಮವಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವ ವ್ಯಸನವು ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೇ ಆಲ್ಲ,
ಮನೋಹರಾರಾಗಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಗಲಿಕೆಯಿಂ ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿ
ಗಳಿಗೂ ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಸನವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಇದೋ! ಸಮಸ್ತ ಹುಲಿ
ಗಳು ನಿನ್ನಿಂದ ಪೋಷಿತಗಳಾದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಪೋಗುವುದಂ ನೋಡಿ ತಾವು
ತಿನ್ನು ತಿರ್ದ ಹುಲ್ಲುಗಳುಂ ಬಿಟ್ಟು ಬಾಯೊಳಿರ್ದ ಕಬಳಂಗಳನ್ನು ಗುಳುತ್ತಿರುವುವು.

ನವಿಲುಗಳು ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಟ್ಯಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನಂ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವವು. ವನದೇವತೆಗಳು ಶುಭ್ರಮಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಎಲೆಗಳೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂ ಕಣ್ಣೀರುಗಳಂ ಬಿಡುತ್ತಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಗಿಡುಬಳ್ಳಿಗಳಿಗೂ ನಿನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದ ದುಃಖವಿರುವುದು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಆಶಕುಂತಲೆಯು ದುಃಖದಿಂ ರಕ್ತದಂತೆ ಅತಿ ಕೆಂಪಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಕಣ್ವಮುನಿಯಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ತಂದೆಯೇ, ಎನ್ನ ಸಹೋದರಿಯಂತೆ ಸಾಕಿದ ಈ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೆಂಬ ಇರುವಂತಿಗೆಯ ಲತೆಯ ಸಮಾಪವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಪೋಗುವ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳಿ ಬರುವೆನು” ಎನಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿಯೆ, ನಿನಗಾಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಹೋದರಿಯಂತೆ ಸ್ನೇಹವಿರುವುದಂ ಬಲ್ಲೆನು. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಆ ಲತೆಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಂದಗಮನದಿಂ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೆಂಬ ಲತೆಯ ಸಮಾಪವಂ ಸೇರಿ, “ ಎಲೆ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೇ, ನಾನು ನನ್ನ ಪತಿಗೃಹವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವೆನು. ನೀನು ಸೀಮಾವಿನ ಮರದಿಂ ಕೂಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವೆ. ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪೋಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಕವಲುಗಳೆಂಬ ತೋಳುಗಳಿಂ ಎನ್ನ ನಾಲಿಂಗನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು; ಇದು ಮೊದಲು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ದೂರಮಾಗಿ ಪೋಗುವಳಾದ್ದರಿಂದ ಎನ್ನಂತೆ ಅನ್ನಾದಿಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಜಲವನ್ನೇಜಿದು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವರು ಯಾರು?” ಎಂದು ದುಃಖದಿಂ ಗದ್ಗದಗೂಡಿದ ವಚನವಂ ಪೇಳುತ್ತಾ, ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಕಣ್ಣೀರುಗಳಂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯೆಂಬ ಲತೆಯಂ ಸಹ ನೋಡಿ—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಮೇನಕೆಯು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ನಿನ್ನಂ ಪೆತ್ತು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೋ ಸುಗ ನಿನ್ನಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬರುವಾಗಲೆ ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಕುಲಶೀಲಪರಿ ಶುದ್ಧನಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷವಂ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪವಂ ಗೆಯ್ದನು ಈಶ್ವರಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತಮಾದ ಪುಣ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸರಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಪತಿಯಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ? ಈ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸೀಮಾವಿನ ಮರದಿಂದೊಡಗೂಡಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಎನಗಿದ ವಿವಾಹಚಿಂತೆಯು ಮೋಡುದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಪಟ್ಟಣದ ಮಾರ್ಗವಂ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಅತಿದುಃಖದಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಸಖಿಯರಂ ಕುಳಿತು
“ ಎಲಾ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯರಾದ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ ! ಈ ವನಜ್ಯೋತ್ಸಿಯೆಂಬ
ಲತೆಯಂ ಇದುವರೆಗೂ ನಾನು ಅತಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಾಕಿದೆನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ
ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಕೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಡುವೆನು. ಬಾಡಿವೋಗದಂತೆ ಆರಯ್ಯೆಗೆಯ್ಯುವುದು ”
ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಸಖಿಯರುಗಳು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಈವನಜ್ಯೋತ್ಸಿಯೆಂಬ ಲತೆಯ
ನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಮ್ಮ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಂ ಯಾರ
ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವೆ, ಪೇಳು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅಧಿಕವ್ಯಸನದಿಂದ
ಕಣ್ಣೀರಂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲು ;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು ರೋದನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಆ-ಅನಸೂಯಾಪ್ರಿಯಂವದೆ
ಯರೀರ್ವರಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ ! ನೀವಿಬ್ಬರೂ ದುಃಖವಂ
ಪಡುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸಮಾಧಾನವಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕಲ್ಲದೆ ನೀವೇ ರೋದನವಂ
ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಲತೆಯ ಸಮಾಪದಿಂದ ಎಲ್ಲರಂ
ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲೈ ತಂದೆಯೇ, ಎನ್ನ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಸುತ್ತಲೂ
ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವ ಈ ಹೆಣ್ಣು ಹುಲ್ಲೆಯು
ಯಾವಾಗ ಮಹಿಯನ್ನೀಯುತ್ತಿರುವುದೋ ಆಗ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಈ ಮೃಗವು
ಮಹಿಯಂ ಪೆತ್ತ ವಾರ್ತೆಯಂ ಪೇಳಿ ಬರುವಂತೆ ಎನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯನಂ ಕಳು
ಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿಯೇ, ನೀನು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಮಹಿ
ಯದೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳಿ ಕಳುಹಿಸುವೆನು ” ಎನಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಬರುವ ಹುಲ್ಲೆಯ ಮಹಿಯಂ
ನೋಡಿ ನಿಂದು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ ಈಮಹಿಹುಲ್ಲೆಯು ಯಾತಕ್ಕೋ
ಸುಗವೋ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಎನ್ನ ಪಾದಮೂಲದ ಸೀರೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ
ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರುವುದು ” ಎನಲು ;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲಾ ಮಗಳೇ, ಕೇಳು. ಯಾವ ಮೃಗವೂ ದರ್ಭೆಗಳ ಕೊನೆಯಿಂ ಗಾಯಮಾಗಿರುವ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವ್ರಣಹರಮಾದ ಇಂಗಳದ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಹತ್ತಿಸಿ ಸುಹಿದೆಯೋ, ಮತ್ತು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಸಾಮೆಯೆಂಬ ಧಾನ್ಯಮುಷ್ಟಿಯಿಂ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿಸಿದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಪೋಷಿತಮಾಗಿ ಪುತ್ರನಂತೆ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದಮಾಗಿರುವ ಈ ಹುಲ್ಲೆಯ ಮಹಿಯು ನೀನು ಪೋಗುವ ಮಾರ್ಗವಂ ಬಿಟ್ಟು ಎಂತು ಪೋಗುವುದು ! ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ಹುಲ್ಲೆಯ ಮಹಿಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಮೊಗುವೇ, ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಎನ್ನಂ ಯಾತಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವೆ ? ನೀನು ನವಮಾಸವೂ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಿಟ್ಟು ಪಕ್ಷಿ ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದೆ ಎನ್ನಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಈಗಲೂ ಎನ್ನಂ ಅಗಲಿರುವ ನಿನ್ನಂ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನಿಯುಹಾನಿವೃದ್ಧಿಯಂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನಾದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಪೋಗು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅಧಿಕಮಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರುಗಳಂ ಬಿಡುತ್ತ ಪೋಗುತ್ತಿರಲು;

ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಾಶಕುಂತಲೆಯ ಮುಖವಂ ನೋಡಿ—“ ಎಲಾವೃತ್ತಿಯೇ, ಮನವಂ ದೃಢವಂ ಗೆಯ್ದು ಉನ್ನತಗಳಾದ ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಗಳಿಂ ಪೊಳಮಡುತ್ತಿರುವ ಕಂಬನಿಗಳಂ ಹೊಳಸೂಸದಂತೆ ಸಿರೋಧವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ—ಈ ತಪೋವನದ ಮಾರ್ಗವು ಕಾಣದೆ ವೃತ್ತಾಸಗಳಾಗುವುದು.” ಎಂದು ನುಡಿದು ಅವಳ ದುಃಖವಂ ಸಮಾಧಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನೆಂಬ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಂ ಕುಳಿತು,—“ ಎಲೈ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರೃಸಂಪನ್ನನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಗಡ ಬಂದ ಬಂಧುಗಳು ಜಲವಂ ದಾಂಟಿ ಬರಕೊಡದು, ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವಂ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರೋವರವು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಮಗೆ ಪೇಳತಕ್ಕ ನೀತಿಮಾರ್ಗವಂ ಪೇಳಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಬಹುದು ” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಸಮ್ಮತನಾಗಿ, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಹಾಲೆಯ ಮರದ ನೆರಳಂ ಸೇರುವೆನೆಂದು ಶಕುಂತಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬಂದು, ಪೂಜ್ಯನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ಯುಕ್ತಮಾದ ಎನು ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಲಿ, ಎಂದು ತನ್ನ ಮಾನದೊಳಾಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ಕೊಳದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಒಂದಾನೊಂದು ಚಕ್ರ

ವಾಕದ ಹೆಣ್ಣು ಪಕ್ಷಿಯು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ತಾವರೆ ಯೆಲೆಯಿಂದ ಮುಖಿಯಾದ ತನ್ನ ಪತಿಯಂ ಕಾಣದೆ ದುಃಖಾತುರವಾಗಿ ಹೇರಳ ಮಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಅದ್ದರಿಂದ ಪಕ್ಷಿಯಾದರೂ ಇದು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಅಗಲಿಕೆಯಿಂದ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವುದು. ನಾನು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ದುಃಖವಂ ಸಹಿಸಲಾಳಿಸು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಅನುಸೂಯೆಯು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಹಾಗೆ ನೀನು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಈ ಚಕ್ರವಾಕ ಹೆಣ್ಣು ಪಕ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದೂ ರಾತ್ರಿಯಂ ಹೆಚ್ಚಾದ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ನಿನಗೆ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಮರಳಿ ಕಾಣುವೆನೆಂಬ ಆಶೆಯು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅಧಿಕ ದುಃಖವಂ ಪೋಗಲಾಡಿಸುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ಪೇಳಿ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕ ವಾಕ್ಯವಂ ತನ್ನ ಮನದೊಳು ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಶಾರ್ಙ್ಗವನಂ ಕರೆದು—“ ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ, ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವುರಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ, ದೊರೆಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳಂ ಪೇಳಬೇಕು” ಎನ್ನಲು;

ಶಿಷ್ಯನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀವು ಏನು ವಾಕ್ಯವನ್ನಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀ ಯುತ್ತಿರುವಿರೋ, ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ಪೇಳುವೆನು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲೈ ಶಿಷ್ಯನೇ, ರಾಯನಂ ಕುಖಿತು ಈ ವಾಕ್ಯ ವಂ ಪೇಳುವುದು: ಅದೇನೆಂದರೆ—ಕಣ್ವಮುನಿಯಾಗಿರುವನು ತಪಸ್ಸೇ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ರುವನೆಂತಲೂ, ಗುಣವಾಗಿ ನೀನು ಮಾಡಿಪೋದೀ ಕಾರ್ಯವಂ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದಿರುವನೆಂತಲೂ ತನ್ನ ವಾಕ್ಯವಂ ನಡೆಸದಿರಲು ಶಾಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತಂ ದಹಿಸುವನೆಂತಲೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಕುಲವಂ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕಳಂಕರಹಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮಂಥ ಋಷಿಗಳ ವಾಕ್ಯವಂ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯದರಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿರುವುದನ್ನಾಗಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯು ಮತ್ತು ತಂದೆಯಾದ ತನಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ಏನು ಬಂದರೂ ಬರಲೆಂದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಡೆಸಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅನುರಾಗಾತಿಶಯವಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋ

ಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಇಂಥ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಅನೇಕರಾದ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯರಂತೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸಲಹಬೇಕೆಂತಲೂ, ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟಿರುವಳಾದ್ದರಿಂದಿವಳಂ ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಪತ್ನಿಯರಿಗಿಂತಲೂ ಪೂಜ್ಯಳಾಗಿ ಸಲ್ಲತಕ್ಕವಳು ಎಂದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತಾಯಿತಂದೆ ವೊದಲಾದ ಒಂಧುಗಳು ಅಳಿಯನಂ ಕುಳಿತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಚಾರೋಕ್ತಿಗಳು ಸೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸೂಚಿಸಿರುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುವುವು ಎಂದು-ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು ಸೇಳುವುದು ” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತು, ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲಾ ಪುತ್ರಿಯೇ ಈಗ ನಿನಗೆ ಕೆಲವು ನೀತಿವಾಕ್ಯಗಳು ಸೇರಬೇಕಾಗಿರುವುದು—ನಾನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದರೂ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವೃತ್ತಾಂತವಂ ಬಲ್ಲೆನು ” ಎನ್ನಲು;

ಆಶಾರ್ಙ್ಗರವನು— “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ತಮ್ಮಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ಒಂದುಕಾರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾಕ್ಯವನಪ್ಪಣೆಯಂ ಈಯಬೇಕು ” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಶಕುಂತಲೆಯು ತಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕರವನ್ನಿಟ್ಟು—“ ಎಲಾ ಪುತ್ರಿಯೇ, ಈಗ ನಿನ್ನ ಪತಿಗೃಹವಂ ಪೊಂದಿ, ಅತ್ತೆ ಮಾವ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜ್ಯರುಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಂ ನೆನ್ನಾಗಿಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಸವತಿಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ವವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರರಾದ ಸಖಿಯರುಗಳಂತೆ ಹಿತಮಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಸು. ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಯನು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಪದಿಂ ನಿನ್ನನ್ನ ಗಲಿದರೂ ಕಡುನುಡಿಯಂ ನುಡಿಯದೆ ಕೋಪದಿಂದವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಂ ಸೇಳದೆ ಅಸೂಯಾರಹಿತಳಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಜನರುಗಳಲ್ಲಿ ಋಜುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಅವರಂ ದಯದಿಂ ಸಲಹುತ್ತ ಸಮಸ್ತವಾದ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿದ್ದರೂ ಗರ್ವಿತಳಾಗದೆಯೂ ಇರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪತಿಯೇ ಗತಿಯೆಂದು ಇರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯರಾಗಿ ಪತ್ನಿಯರೆಂಬ ಪದವಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗುವರು. ಹೀಗಿಲ್ಲದೆ ವಕ್ರರಾಗಿ ದುರಾಚಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಉಭಯಕೂಲಕ್ಕೂ ಮನೋವೃಥೆಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವರು. ” ಎಂದು ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ

ಯಂ ಪೇಳಿ, ಗೌತಮಿಯಂ ಕುಚಿತು—“ ಎಲಾ ಗೌತಮಿಯೇ, ಇದೊಮ್ಮೆಲೆ ನಿನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ಏನು ತೋರುವುದೋ ಆಬುದ್ಧಿಯಂ ಪೇಳಬಹುದು.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಗೌತಮಿಯು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವೇಳತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಯಿನ್ನೇನೂ ಇರಲಾರದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಚಿತು—“ ಬಾಲಕಿಯೇ, ಈಗ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಪೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿಯಂ ನಿನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢಮಾಗಿರಲು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು,

ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರೀ, ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಾವಕಾಶಮಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಸಖಿಯರೀರ್ಪರನ್ನಾ ಲಿಂಗನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪೋಗುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅಶಕುಂತಲೆಯ ಗಲ್ಲಮ ತನ್ನ ಕರ ಪಲ್ಲವದಿಂ ಮುದ್ದಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಕರ್ಣಾಂತಮಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂ ಜಲಧಾರೆಯು ನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ—“ ಎಲೈ ತಂದೆಯಾದ ಮಹಾಮುನಿಯೇ, ನೀನು ಅಪ್ಪಣೆಯ ನೀಯುವ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ಆನಂದಾಯ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೀರ್ವರು ಎನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಕಾಣುವರು ” ಎನ್ನಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲಾ ಪುತ್ರಿಯೇ, ಇವರೀರ್ವರನ್ನು ನಿನ್ನಂತೆ ಅನುರೂಪರಾದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು ” ಎಂದು ಈಗ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವುದು ಯುಕ್ತಮಲ್ಲ. ಗೌತಮಿಯು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ಬರುವಳು ” ಎಂದು ಉಚಿತೋಪಚಾರವಾಕ್ಯವಂ ನುಡಿದು ಸಮಾಧಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಚರಣಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ನಮ ಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು ಆ ಪಾದರಜಸ್ಸಂ ತನ್ನ ತಿರಿದೊಳಾಂತು,—“ ಎಲೈ ತಂದೆಯೇ, ಬಾಲ್ಯಾರಭ್ಯವಾಗಿ ಇದುವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಬಳಿದು ಈಗ ಆ ತೊಡೆಗಳಿಂ ಎರಹಿತಳಾದೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಲೆಯ ಪರ್ಮತಕಿಂತ ಚಂದನಲತೆಯು ಹೇಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಲಾರದೋ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿ ಪತಿಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣವಂ ಧರಿಸುವೆನು ? ” ಎಂದು ಹೇರಳಮಾಗಿ ರೋದನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಬಾಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರಲು ;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲೆ ಸುತೆಯೆ, ಏಕೆ ಅತಿದುಃಖವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವೆ? ಈಗ ನಿನಗುಂಟಾಗುವ ದುಃಖವು ಪತಿಗೃಹವಂ ಸೇರಿದಮೇಲೆ ಇರಲಾರದು. ಸ್ಥೇಗೇಂದರೆ:—ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನ ಪತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪಟ್ಟಸ್ತ್ರೀಯ

ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರ್ದುಕೊಂಡು ಅನೇಕಮಾಗಿ ಸೇವೆಯಂ ಮಾಡ್ಪ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದಲೂ ಧನ ಕನಕ ರತ್ನಭೂಷಣವೊದಲಾದ ವಿಭವದಿಂ ಕೂಡಿ ದೊರೆತನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಮಾದ ಆಯಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾದರೂ ಸಾವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುತ್ತ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸೂರ್ಯನಂ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಪವಿತ್ರಕರನಾದ ತೇಜೋವಂ ತನಾದ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆದು ಎನ್ನ ವಿವೋಗದಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖವಂ ಮುಕ್ತಿಯುತ್ತಿರುವೆ ” ಎಂದು ಶಕುಂತಲೆಯ ಮಸ್ತಕವಂ ತನ್ನ ಹಸ್ತದಿಂ ನೇವಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಮರಳಿ ಅವನ ಪಾದಂಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;
ಮುನಿಯು—“ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವಿದ್ದಂತೆ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೈಗೂಡಲಿ ! ” ಎಂದು ಅಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಸಖಿಯರುಗಳ ಸಮಾಪವಂ ಸೇರಿ, “ ಎಲಾ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಿಯರುಗಳಿರಾ, ನೀವೀವರೂ ಎನ್ನಂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲಿಂಗನಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಸಖಿಯರುಗಳೀವರೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂದಾಶಕುಂತಲೆಯನ್ನಾ ಲಿಂಗಿಸಿ,
“ ಎಲಾ ಸುಂದರಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಅನೇಕಮಾದ ರಾಜ್ಯವಂ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯಗೌರವದಿಂ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹದಿಂ ನಿನ್ನಂ ವಿವಾಹಿತಳಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಒಂದುವೇಳೆ ಮುಕ್ತವನಾದರೆ ಅವನ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂ ಯುಕ್ತಮಾದ ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನಾರಾಯಂಗೆ ತೋರಿಸುವುದು ” ಎಂದಾವುಂಗರವನ್ನಾ ಶಕುಂತಲೆಯ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತು ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದಿರಿ. ದೊರೆಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಬಹುಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಲ್ಲಭನಾದ್ದರಿಂದೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎನ್ನಂ ಮುಕ್ತತನೂ ಮುಕ್ತಿಯಬಹುದು ” ಎನಲು ;

ಸಖಿಯರು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನೀನು ಭಯವಂ ಪೊಂದಬೇಡ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತಿಶ್ನೇಹವು ಎಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಅಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಯಾವುದಿದರೂ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಶೀರ್ವಾದ ಪ್ರಭಾವದಿಂ ಶುಭವಾಗುವುದು ” ಎಂದು ಮಧುರಾಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತೇ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನೀನು ಸರ್ವರಿಗೂ

ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವಷ್ಟಲ್ಲೇ ಸೂರ್ಯನು ನೋಗದ್ದವಾದ ಆಕಾಶ ವನ್ನೇಜ್ಞಿಸಿದನು. ಇನ್ನು ಸಾವಕಾಶವಂ ಮಾಡದೆ ಜಾಗೃತೆಯಾಗಿ ನಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖಳಾಗಿ ನಿಂತು,—“ ಎಲೈ ತಂದೆಯಾದ ಮುನಿಯೇ, ಮರಳಿ ಈ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕಾಣುವೆನು ಪೇಳು?” ಎಂದು ಗದ್ಗದ ಸ್ವರದಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ನುಡಿಯಲು;

ಮುನಿಯು—“ಎಲೌ ಪುತ್ರಿಯೇ, ಕೇಳು. ಚತುಸ್ಸಮುದ್ರಮುದ್ರಿತಮಾದ ಈ ಭೂಮಿಯೇಶಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಬಹಳಮಾಗಿ ಸಮಸ್ತಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಶೂರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಮಹಾರಥನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದ, ಸತಿಯನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಕಾಂತಿಗುಣಪ್ರಧಾನಮಾದ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವೆ, ಪೋಗು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು;

ಗೌತಮಿಯು—“ ಎಲೆ ಪುತ್ರಿಯೇ, ನೀನು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಬಹಳಮಾಗಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವುದು. ತಂದೆಯಾದ ಮುನೀಶ್ವರನಂ ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಪೋಗುವಂತೆ ನುಡಿದು ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮುಖಳಾಗುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, “ ಎಲೈ ಕಣ್ವಮಹಾಮುನಿಯೇ, ಈ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಿಯು ಮರಳಿ ಏನೋ ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವಂತೆ ಕಾಲವಂ ಕಳೆಯುತ್ತ ಇರುವಳು. ಹಿಂದಿರುಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋಗಬಹುದು? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲೌ ಪುತ್ರಿಯೇ, ಈಗ ಎನಗೆ ತಪೋನುಷ್ಠಾನವಂ ಮಾಳ್ಪ ಕಾಲವು ಮೀಜ್ ಪೋಗುತ್ತಿರುವುದು ” ಎನಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು, ಮೊದಲೆ ಎನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಶರೀರವು ತಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದೆಂಬ ಕೃತಮಾಗಿರುವುದು, ಈಗ ಎನ್ನ ವಿಷೋಗದಿಂದ ಅತಿ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಕಣ್ವಮುನಿಯು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು —“ಎಲೌ ಮಗಳೇ, ಕೇಳು. ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ವಿರಚಿಸುತಿರ್ದ ವನದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯಂ ನೋಡುತಿರ್ದ ಎನಗೆ ತಾಪವು ಜೇಗೆ ಪರಿಹಾರಮಾಗುವುದು? ಆದರೆ ಈಗ ಬಹು ಹೊತ್ತಾದುದು, ಹೊರಡು; ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗಗಳು ಮಂಗಳಕರಗಳಾಗಲಿ ! ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅವಳ ಗಲ್ಲವಂ ಮುದ್ದಿಸಿ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೊಡೊ

ಡಗೊಂಡು, ಕೆಲವು ದೂರ ಬಂದು ನಿಂತು, ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಗೌತಮಿಯಿಂದಲೂ ಋಷಿಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಂದಲೂ ಒಡಗೊಂಡು ಅತ್ಯಂತಜಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವುರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ತೆರಳುತ್ತಿತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲಾ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೀರ್ವರು ಅಶಕುಂತಲೆಯು ಪೋಗುವ ಮಾರ್ಗವಂ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂದು ಅನಸೂಯೆಯು ಪ್ರಿಯಂವದೆಯಂ ಕುಳಿತು, ಎಲೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯೇ, ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿಯಾದರೂ ದುಃಖಸರಿಹಾರವಂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದರೆ—ಈ ಪಾಪಿಯಾದ ಗಿಡಂಗಳ ಹೊದಲುಗಳು ಮುಳಿಯಾದುವು, ಇನ್ನಾವಾಗ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಾಣುವೆವೋ ! ” ಎಂದು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಸಲ್ಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿ, ಕಾಣದೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಡುತ್ತ, “ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸಂಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದು ಅನೇಕ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೋದಳೆಂಬ ದುಃಖವಂ ಕಡೆಗೊತ್ತಿ ಎನ್ನೊಡನೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಖಿಯರೀರ್ವರು—“ ಎಲೈ ಸವ್ಯಮಿಯೇ, ನಿಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಇಲ್ಲ ಬರುವುದೆಂದೀ ತಪೋವನವೆಲ್ಲ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ನಾವು ಹೇಗೆ ಈ ಆಶ್ರಮಪ್ರವೇಶವಂ ಮಾಡುವೆವು ” ಎನ್ನಲು;

ಕಣ್ವಮುನಿಯು—“ ಎಲಾ ಬಾಳೆಯರುಗಳಿರಾ, ನಿಮಗಾಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನುರಾಗದಿಂದೀ ತಪೋವನವು ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಆದರೂ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಅವಳ ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಎನ್ನಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ:—ಯಾವ ಹೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಾದ್ರವ್ಯವಾಗಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದೀಗ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಎನಗೆ ದುಃಖವಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಈಹೊತ್ತಿದ್ದ ಭಾರನ್ನಿಳುಹಿದರೆ ಹೇಗೆ ಅಂತಃಕರಣಂಗಳು ಸಂತುಷ್ಟಿಯಂ ಪೊಂದುತಿರುವವೋ ಆರೀತಿಯಿಂದಧಿಕಸಂತೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು;

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ಕಣ್ವಮುನಿಯಂ ಸಮಸ್ತ ಬುದ್ಧಿಮಾರ್ಗವಂ ತಿಳಿದು ಗೌತಮೀಋಷಿಶಿಷ್ಯರುಗಳೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರಾಭಿಮುಖಳಾಗಿ ಬರುತಿರ್ಪಳೆಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತೃತೀಯಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ತೃತೀಯಕಲ್ಪೋಲದ ತೃತೀಯತರಂಗಂ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅತ್ಯಂತಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ತಾನಿರ್ದ ತಪೋವನವಂ ನೋಡುತ್ತಾ, ಕಮಲಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಮೃದುವಾದ ಪಾದಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಹಳವಾಗಿ ನಡೆದವಳಲ್ಲವಾದ್ದುಂಟು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಒಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಡುತ್ತಾ, ಇನ್ನೆಷ್ಟುದೂರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರವಿರುವದೋ ಎಂದು ತನ್ನಸಂಗಡ ಬರುವ ಗೌತಮಿಯಂ ಮುನಿಶಿಷ್ಯರಂ ಕೇಳುತ್ತಾ ಬಿಡುಗಾಳಿಗೆ ಜಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಳಲತೆಯಂತೆ ಬಳುಕುತ್ತಿರುವ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಲತೆಗಳ ಗುಂಪಿನಿಂ ತಂಪುವೋಪುತ್ತಿರುವ ಹೊಳೆ ಕೊಳ ಕಾಲುವೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾರ್ಗಾರ್ಥಯಾಸವಂ ಕಳೆಯುತ್ತಾ, ಬರುವಲ್ಲಿ-ನಿರ್ಮಲವಾದ ಜಲದಿಂದಲೂ ಹಂಸಕಾರಂಡ ಜಕ್ರವಾಕ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಮಲವನದಿಂ ಜಾಪುತ್ತಿರುವ ಮಕರಂದಧಾರೆಗಳಂ ಪಾನಂಗೆಯುತ್ತ ಮದನೇಪಿ ಝೀಂಕಾರವಂಗೆಯುತ್ತಿರುವ ಭೃಂಗಸಂಘದಿಂದಲೂ ಸಂಗತಮಾಗಿರುವ ಜಕ್ರತೀರ್ಥವೆಂಬ ಸರೋವರವಂ ಕಂಡು;—“ ಎಲಾ ಗೌತಮಿಯೇ ಹಂಸಗಳ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದಲೂ, ಮಕರಂದ ಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದ ಕ್ಕೋಸುಗ ಮೊತ್ತಮಾಗಿ ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುತ್ತಿರುವ ತುಂಬಿಗಳ ಹಿಂಡುಗಳಿಂದಲೂ, ಶೈತ್ಯ ಸೌರಭ್ಯಮಾಂದ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರುವ ತೆಂಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ ಈಸರಸ್ಸು ನೋಡುವರ ಕಂಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾದ್ದುಂದೀ ಛೊಳದಂಚಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವಿದ್ದು ಜಲಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯು ಮಾರ್ಗಾರ್ಥಯಾಸವಂ ಬಹಿಃಗೃಹದ ಮುಂಬರಿದು ಪೋಗುವೆನು ” ಎಂದುನುಡಿದು, ಅಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಂದೊಡಗೊಂಡು ಕುಳಿತು, ತಪೋವನದಿಂ ತಂದಿರ್ದ ಮಧುರವಾದ ಫಲಂಗಳಂ ಭಕ್ಷಿಸಿ, ಜಲಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯು, ಒಂದುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಆಬಳಿಕ ಎಲ್ಲರಿಂ ಕೂಡಿ ತೆರಳುತ್ತಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರದ ಮಾರ್ಗವಂ ತೋಪಿಸುತ್ತಾ ಪೋಗುವ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನ ಬೆಂಬಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯವಿಚಾರಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯು, ಸಕಲ ಸಾಮಂತರಾದ ದೊರೆಗಳು ತಂದ ಕಪ್ಪಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ

ಕೊಂಡು, ಉಚಿತಮಾರ್ಗ ಮಧುರಾಲಾಪದಿಂದೆಲ್ಲರೂ ಮನ್ನಿಸಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು, ಕಾನು ತನ್ನಂತಃಪುರಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ದು ನವರತ್ನದ ಗೊಂಬೆಗಳೆಂ ಬಿತ್ತರಮಾಗಿ ಸುತ್ತವರಿದ ಮುತ್ತಿನ ಕುಚ್ಚುಗಳೆಂಟ ರಮಣೀಯತೆಯಂ ಪೊಂದಿದ ವಜ್ರದ ಸ್ತಂಭಗಳಿಂದಿಂಬುವಡೆದು, ಮೊಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಜಿ ಸೇವಂತಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಮಳಭರಿತವಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳೆಂ ಮೂಳು ಲೋಕಸಾಂದರ್ಭವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ವಜ್ರದ ಹಜಾರದಲ್ಲಿ ಪವಳದ ಪಾದಗಳೆಂ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಪೀಠದೊಳ ಕುಳಿತು ನರ್ಮಸಜಿನನಾದ ವಿದೂಷಕನೊಡನೆ ವಿನೋದವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುತ್ತ ಸಂತುಷ್ಟ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟುಒಲ್ಲೇ ಸಂಗೀತಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಕರ್ಣಸುಖವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವ ಸಂಗೀತವು ಕೇಳಲಾಗಲು ; ವಿದೂಷಕನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ—
“ ಎಲೈ ವಿಕ್ರಮಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಸಂಗೀತಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಮನಿಸುವ ಪಾಠವು ಸ್ವರವಿಂದಚಿತ್ತವಾದ ಗಾನಸ್ವರವು ಕೇಳಿ ಬರುವುದು. ಈ ಸ್ವರವಂ ಕೇಳಲು ಹಂಸಪದಿಕೆಯೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪರ್ಣಗಳ ಪರಿಚಯವಂ ಮಾಡುವಂತೆ ತೋರುವುದು.” ಎನಲು ;

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಸದ್ಗು ಮಾಡದಿರು. ನಾನು ಈ ಗಾನಸ್ವರದ ಸಂಗತಿಯು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು—“ ಎಲೈ ಭ್ರಮರವೇ, ನೀನು ನೂತನವಾದ ಮಕರಂದ ರಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ, ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾವಿನ ಗೊಂಚಲನ್ನು ಜುಂಬನಂಗೆಯ್ದು ಈ ಕಮಲವಾಸದಿಂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಆ ಗೊಂಚಲನ್ನೇನುಕರಣದಿಂ ಮಜ್ಜಿತಿರುವೆಯೋ ತಿಳಿಯದು ” ಎಂದು ಪಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಧುರರಾಗದಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ಸಂಗೀತಸ್ವರವಂ ಕೇಳಿ, “ ಈ ಗೀತವು ಶೋಭನವಾದ ರಾಗಪ್ರವಾಹವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವುದು ! ” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಈ ಗಾನಸ್ವರದ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವು ನಿನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ತಿಳಿದುದೋ, ಏನು ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಕೇಳು. ಹಂಸಪದಿಕೆಯೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ತುಂಬಿಯ ನೆಪಗೆಯ್ದು ನಾನು ಒಬ್ಬಳೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆ ಜುಂಬನಾಲಿಂಗನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರತಿಗೆಯ್ದು ಈಗ ಅವಳಂ ಮುಖದ ಭೂಮಿಯ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವನಂತೆ ನಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆನು. ಈಗ ನೀನು ಪ್ರೇರಿತ ಆ ಹಂಸ

ಪದಿಕೆಯೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕುಂಠಿತು, ತುಂಬಿಯನ್ನೆವಗೆಯ್ದು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಎನ್ನಂ ನಿಂದಿ
ಸುತ್ತಿರುವೆ, ಎಂದು ಪೇಳುವುದು ” ಎನ್ನಲು

ವಿದೂಷಕನು—ಆಜ್ಞೆಯು ಯಾವ ಮೇರೆಗೆ ಆಗುವುದೋ ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ತಾನಿರ್ಧರಿಸಿದುದಿದ್ದು, “ ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂ
ವಿರಹಿತನಾದ ಪುರುಷನಾದರೂ ಸುಂದರಿಯಾದ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯ ಕೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ
ಜುಟ್ಟಂ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಡದೆ ಹೇಗೆ ಕಷ್ಟವಂ ಪೊಂದುವನೋ, ಅವನಂತೆ
ನಾನು ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಡದೆ ಶ್ರಮಪಡುವ
ನಾಗುತ್ತಿರುವೆನು, ಮುಂದೆ ಎನಗೆ ಗತಿಯೇನು? ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳ್ದ ರಾಯನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂ ಯುಕ್ತಮಾದ ಮುಖಾ
ರವಿಂದನಾಗಿ,—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನಿನ್ನ ಪರಿಹಾಸ್ಯದ ನುಡಿಯು ಹಾಗಿರಲಿ,
ಜಾಣ್ಮೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪೋಗಿ ನಾ ಪೇಳ್ದ ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಹಂಸಪದಿಕೆಗೆ ಪೇಳು ”
ಎನಲು;

ವಿದೂಷಕನು ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಪೋಮುಟ್ಟು ಪೋಗಲು ;

ಆ ರಾಯನು, ಉಪಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಉಂಟಾದ ಗಾನಸ್ವರವಂ ಕೇಳಿ, ಎನೋ
ಒಂದು ಕಳವಳವು ಮನದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿ, ಈ ಗಾನಸ್ವರವಂ ಕೇಳಿದಾರಭ್ಯಮಾಗಿ
ಇಷ್ಟಜನದಗಲಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತಾದ ಸಂತಾಪವುಂಟಾ
ದುದು.” ಎಂದು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನು ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಾ, ಮತ್ತು
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಜನರಿದ್ದೊಡಗೂಡಿ ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯನಾಗಿದ್ದ ಪುರುಷನು
ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನುದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸುಂದರಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಂಗಳಂ
ನೋಡಿದ್ದೊಂದಿಲ್ಲ ಕರ್ಣಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಗಾನಸ್ವರವಂ ಕೇಳಿದ್ದ
ಹಿಂದಿಲ್ಲ, ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಮಿತ್ರತ್ವ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾ
ರವಂ ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿ ಇಂಥದೆಂದು ಪೇಳುವುದಕ್ಕಾಗದೆ ಪರ್ಯಾಕುಲ
ನಾಗುವಂತೆ ಈಗ ನಾನೀಗಾನಸ್ವರವಂ ಕೇಳಿದ್ದೊಂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವಂ
ನಾನು ಮಾಡಿದವನಂತೆಯೂ ಆದಂ ಈಗ ಮಂತ್ರ ಕಳವಳವಂ ಪೊಂದುವನಂತೆ
ಯೂ ತೋರುವುದೆಂದು ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಪಲ್ಲೇ ಬಾಗಿಲು ಕಾವಲಲ್ಲಿದ್ದ ವೃದ್ಧನಾದ ದ್ವಾರಪಾಲಕನು ರಾಯ
ನಿಗುವ ಹಜಾರಕ್ಕ ಪ್ರಪೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯು, ಮೊದಲು ಯೌವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ

ನಿಲಾಸದಿಂದಿದ್ದು ಈಗ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ದೇಸೆಯಿಂ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಂ ಪೊಂದಿದನೆಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಡುತ್ತ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದಂಡವಂ ಪಿಡಿದು ಸಂಚರಿಸುವುದು ಗೊತ್ತಾದ ವರಿಗೆ ಕುಲಧರ್ಮವೆಂದು ಯಾವ ದಂಡಮಂ ಪಿಡಿದು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅನೇಕ ಕಾಲವು ಕಳೆದು ಪೋಗಲಾಗಿ ಅದೇ ದಂಡವೇ ಮುಸ್ತಿಸಿಂ ತಪ್ಪುಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸಂಚರಿಸುವ ಎನಗೆ ಊರುಗೋಲಾದುದು ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾಬಂದು, ಮುಂದೆಡೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿರುವ ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನಂ ಕಂಡು, — “ಈಗ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ವಾಗಿ ಬಂದು ಇರುವ ಜನಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳದೆ ಇರಕೂಡದು. ರಾಯನಾ ದರೋ ಈಗತಾನೇ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದಿದ್ದು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಜನನಾಗಿ ವಿಹಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನು. ಕಣ್ವಶುಷಿತಸ್ಕರುಗಳು ಬಂದುಇರುವ ವಾರ್ತೆಯಂ ಪೇಳುವು ದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿ? ಆದರೂ ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆ ಬಂದಾವೃತ್ತಿ ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆಯಂ ಬಿಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವದಾ ಸಂಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯು ತ್ತಿರುವನೋ, ವಾಯುವು ಹೇಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ರಾತ್ರಿಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯು ತ್ತಿರುವನೋ, ಆದಿಶೇಷನು ಯಾವ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಭಾರವಂ ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ತಿರದಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನೋ, ಆ ರೀತಿಯಿಂದ ದೊರೆಯಾದವನು ಸಮಸ್ತ ಜನರು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದ ಲಿಖುಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದುಭಾಗ ಧರ್ಮಸಂಪಾದನೆಗೋ ಸುಗ ಜನರುಗಳಂ ಆಯಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಕವಂ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ದಲ್ಲಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಇರುವನಾದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ವಶಿಷ್ಯಾಗಮನವಂ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನು” ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಿ ಮುಂಬರಿದು, ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಬಂದು, ಅನೇಕವಾದ ಅನೆಗಳ ಹಿಡುಗಳಲ್ಲಿಮನ ಬಂದಂತೆ ಸಂಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೀತಳಮಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆ ಸ್ವಸ್ಥ ಚಿತ್ತವಾಗಿರುವ ಮದ್ವಾನೆಯಂತೆ, ನಮ್ಮ ರಾಯನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳುಗಳಂತೆ ಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿ, ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಏಕಾಂತವಾದ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಸುಖತನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದು ರಾಯನ ಪಾದಂಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯು — “ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾದ ಕಣ್ವಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯರುಗಳು ಒಬ್ಬ ಸುಂದರವದನಾರವಿಂದಮುಳ್ಳ ಬಾಲೆಯಿಂದಲೂ, ವೃದ್ಧಕಾದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತರಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಶುಷಿಯು ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳಂ ರಾಯಂಗೆ ಬಿನ್ನಯಿಸುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಕುಳುಹಿಸಿರುವನೆಂದು ಬಂದು, ನಮ್ಮ ಅರಮ ನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಇರುವರು; ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂಡಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು” ಎಂದು

ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, ಕೆಲದೊಳ್ ನಿಲ್ಲಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವೃದ್ಧಕಂಚುಕಿಯೇ, ಕಣ್ವಖುಷಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವರೆಂದು ಪೇಳಿರುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಖುಷಿಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಗೆ ವೇದೋಕ್ತಮಾದ ಸತ್ಕಾರಂಗಳಿಂ ಪೂಜೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಅವರಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ನಾನಿರುವ ಬಳಿಗೆ ನೀನೆ ಬರುವಂತೆ ರಾಯನ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವುದೆಂದು ಸೋಮರಾ ತನೆಂಬ ಪುರೋಹಿತನಿಗೆ ಪೇಳುವುದು. ನಾನು ಆ ಖುಷಿಗಳ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಮಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನು ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು;

ಆ ವೃದ್ಧಕಂಚುಕಿಯು—ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ನುಡಿದು ಹಿಂದಿರಿಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು—ಹೊಳಗೆ ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಲು;

ಆಕ್ಷುಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬೆತ್ತವಂ ಪಡಿದು, ಏನು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗುವುದೋ ಆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಬೇಕೆಂದ ವೇತ್ರಧಾರಿಣಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, “ ಎಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಕಣ್ವಖುಷಿಯ ಶಿಷ್ಯರು ಬಂದಿರುವರಂತೆ. ಅವರ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೋಸ್ಕರಂಗೆ ಔಪಾಸನಗೃಹಕ್ಕೆ ಪೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದ ರಾಯನಿಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾರ್ಗವಂ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಬರಲು ;

ರಾಯನು ಅಗ್ನಿಗೃಹವಂ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯತ, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ಆಯಾ ಸವಿಂ ಖಿನ್ನನಾಗಿ, “ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಾವುತಾವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನಸಾರ್ಥಸ್ಯವಂ ಪಡೆದು ಕೌಲ್ಯವಂ ಪೊಂದುತಿಹರು. ದೊರೆಗಳ ಜರಿತ್ರವಾದರೋ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಕರಂಗಳಾಗಿ ಇರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ದೊರೆಯಾದವನಿಗೆ ಮೊದಲು ರಾಜ್ಯವಾ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಬಲವಾಗಿರುವುದು. ಸಮಸ್ತಸನ್ನಾಹವಂ ಗೆಯ್ದು ಶತ್ರುನಿಗ್ರಹವಂ ಮಾಡಿಸಿ, ಆ ರಾಜ್ಯವಂ ಸ್ವಾರ್ಥಿನವಂ ಗೆಯ್ದು ಬಳಿಕ ಆ ಸಂಪಾದನೇಚ್ಛೆಯು ನಾಶವಂ ಪೊಂದುವುದು. ಆ ಬಳಿಕ ಶತ್ರುಮಿತ್ರರಂ ಶೋಧಿಸುತ್ತಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಂಗಳಿಗೆ ಸಾಂಕರ್ಯವು ಪುಟ್ಟಿದಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳೆಂ ಕೋಪಭಯಂಟಾಗದಂತೆ ನ್ಯಾಯಧರ್ಮಪರನಾಗಿ, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯತ, ಸಮಸ್ತ ರಾಜಧರ್ಮದಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಆ ರಾಜ್ಯವಂ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯವ ವ್ಯಾಪಾರವು ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಕುಲವಂ ಪುಟ್ಟಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಸಂತೋಷವಂ ಸಂಪಾದಿಸಲಾರದು. ಹಾಗಾದರೆ ರಾಜ್ಯವಂ ಸಂಪಾದಿಸದ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆ ?—ಎಂದರೆ, ಫಲವನು ಬಲಿಗೋಸಂಗ

ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದಿರುವ ಭತ್ತಿಯು ನೆರಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದುಂ ಸುಖವಂ, ಹಸ್ತದಿಂದ ಪಿಡಿದಿರುವುದುಂ ದುಃಖವಂ ಹೇಗೆ ಪುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅದಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಅತಿ ದುಃಖವಂ ಪುಟ್ಟಿಸದೆ ಸುಖ ದುಃಖಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಒರಲು;

ಅಷ್ಟಹಲ್ಲೇ, ಕಾಲಸೂಚಕರಾದ ಭಟರುಗಳು ಬಂದು ರಾಯನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಕರವೆತ್ತಿ, “ ಎಲೈ ರಾಯನೇ! ನಿನ್ನ ಸೌಖ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾದರೂ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವವನಾಗಿ ಸಮಸ್ತಮಾದ ಪ್ರಪಂಚವಂ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದುಃಖವಂ ಪೊಂದುತಲಿರುವೆ. ಆದರೂ ವೃಕ್ಷಂಗಳು ಹೇಗೆ ಕೊಂಬೆಗಳ ಕೊನೆಗಳಿಂ ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದಂಟಾದ ಕೂರವಾದ ಉಷ್ಣವಂ ಸಹಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಶರೀರದ ಜನಗಳ ಸಂತಾಪವಂ ತಮ್ಮ ನೆರಳಿನಿಂದ ಪರಿಹರಿಸುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಸಮಸ್ತರಂ ಸಲಹುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರಮಲ್ಲದೆ ನೀನು ಸುಖವಂ ಪೊಂದುವುದಕ್ಕಲ್ಲ ! ” ಎಂದು ಪೊಗಳಲು, ಇನ್ನೋರ್ವನು ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂ ಕರವನ್ನೆತ್ತಿ—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ದಂಜೋಪಾಯನಿರತನಾಗಿ, ಪರಸ್ತ್ರೀ ಪರದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರ, ಸುರಾಪಾನ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ತೇಯ ನೊದಲಾದ ದುರ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಜನರುಗಳಂ ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಋಣಗ್ರಹಣ, ಭೂವಿಷಯಕ, ನೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರಂಗಳಂ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗವಿದ್ದಂತೆ ಶಮನವಂಗೆಯ್ದು ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಸಲಹುತ್ತಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಮುಂಟಾಗುತ್ತಿಲಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಬಂಧುಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೂ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಕೃತ್ಯವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಪುನರಾವಸ್ಥೆಯಾಗಿ ತೋರುವುದು ” ಎಂದು ಎರಡನೆಯವನು ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಗೈಯುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು “ ಸಮಸ್ತ ಜನಸಂರಕ್ಷಣೆಗೋಸ್ಕರ ಸುಖಮಿಲ್ಲದೆ ದುಃಖಪರನಾಗುವೆ ” ಎಂದು ಭಟರುಗಳು ಸ್ತುತಿಗೆಯ್ದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ತನಗೆ ಸೌಖ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಹುಜನರಂ ಸಲಹುವೆನೆಂದು ಅಂತರಂಗದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದಿ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ದ್ವಾರಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಸ್ತ್ರೀಯು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ನೂತನವಾದ ಸಾರಣೆಯಿಂದ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಹೋಮಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಗೋವಿಂದೊಡಗೊಂಡಿರುವ, ಔಷಧನೆಯ ಗೃಹದ ಹೊಸ್ತಿಲನ್ನಾ

ರೋಹಣಿಯಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕು ” ಎಂದು ಉಪಚಾರೋಕ್ತಿಗಳಂ ಪೇಳುತ್ತಬರಲು ;

ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು ಅದೇರೀತಿಯಿಂದ ಆ ಗೃಹವಂ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ದು ಸೇವ ಕಜನರಿದೊಡಗೂಡಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯಂ ಕುಱಿತು—“ ಎಲೆ ವೇತ್ರವತಿಯೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೇನುಕಾರಣ ಎನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿ ಸಿರುವನೋ ? ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿದ ಋಷಿಗಳ ತಪಂಗಳು ಎಷ್ಟಂಗಳಂ ದೂಷಿತಂಗಳಾದುವೋ? ಹಾಗಲ್ಲ ದಿರೆ ಧರ್ಮಕರಮಾದ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೃಗ ವೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಋಷಿಗಳ ತಪಃಪ್ರಭಾವವನ್ನಹಿಯದೆ ಯಾವನಾದರೂ ದುರತ್ಯಾಪಾರವಂ ಗೆಯ್ದದಹಿಂದಲೋ? ಅಲ್ಲದೆ ನಾನೇನಾದರೂ ಅಧರ್ಮವಂ ನಡೆಸಿದ್ದಹಿಂದೆ ವೃಕ್ಷಲತೆಗಳಲ್ಲಿ ಫಲಪುಷ್ಪಂಗಳಾಗುವುದು ನಿಂತುಪೋಗಿರುವುವೋ? ಇನ್ನೇನು ಕಾರಣದಿಂದ ಎನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರಂ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು? ಎಂದು ಅನೇಕಮಾದ ಊಹೆಯಂ ಪಡೆದಿರುವ ಎನ್ನ ಮನವು ಸಂಶಯಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಳವಳಂ ಪೊಂದುತಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವೇತ್ರವತಿಯು —“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಋಷಿಗಳಾದವರು ಶುಭಮಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಂ ಪೊಂದುವರಾದ್ದಹಿಂದೆ ನಿನ್ನ ಶುಭಚರಿತ್ರೆಯಂ ನೋಡಿ ನಿನಗೆ ವೇದೋಕ್ತಮಾದ ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ದು ಪೋಗುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಬಂದಿರುವರು ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ” ಎನ್ನಲು;

ಅಷ್ಟುಹಲ್ಲೇ ಸೋಮರಾಶನೆಂಬ ಪುರೋಹಿತನು ಕಣ್ವಋಷಿ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನಂ, ಶಾರದ್ವತನೆಂಬವನಂ, ಶಕುಂತಲೆಯಂ, ಗೌತಮಿಯಂ, ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಕಂಚುಕಿಯಂದೊಡಗೊಂಡು ರಾಯನಿರುವ ಔಪಾಸನಗೃಹಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ವೃದ್ಧಕಂಚುಕಿಯು—“ ಎಲೈ ಋಷಿಗಳೀರಾ, ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು ಮುಂಬಾಗದಲ್ಲಿರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಋಷಿಗಳೀರ್ವರು ನೋಡಿ, ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು ಶಾರದ್ವತನನ್ನು ಕುಱಿತು—“ ಎಲೆ ಶಾರದ್ವತನೇ, ಐಶ್ವರ್ಯವು ಎಷ್ಟಿದರೂ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸದೆ ಇರುತ್ತ, ಸಮಸ್ತ ಜನಸಂರಕ್ಷಕನಾದಂಥ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು ಭೂಮಿಯಂ ಧರ್ಮದಿಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪುರುಷನಾದರೂ ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮವಂ ಬಿಟ್ಟು ದುರ್ಮಾರ್ಗವಂ ಪೊಂದಲಾರನು. ಮತ್ತು ಈ ರಾಯನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿ, ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಬಾಂಜಾರಿಗೂ ಪಂಚಾಯಂ ಪಡೆದಿರುವ ನಿರ್ಮಲ

ಮನಸ್ಸಿನಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿದರೂ ಈ ರಾಯನಿರುವ ಸ್ಥಾನವು ಅಗ್ನಿಯಿಂ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಗೃಹವು ಹೇಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದೋ ಅದಂತೆ ಎನಗೆ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಭಯವುಂಟಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಶಾರದ್ವತನು—“ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ನೀನು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಸರ್ವದಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತಿರ್ದು ಈಗ ಪುರವಂ ಪೊಕ್ಕಿದ್ದ ಹಿಂದೀಪರಿಯಾಗಿ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದು. ಈಗ ನಾನು ನೂತನವಾಗಿ ಈ ಪಟ್ಟಣವಂ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯುದಂತೆ ನದಿ ಮೊದಲಾದ ನಿರ್ಮಲಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಪುರುಷನು ಅಭ್ಯಂಗನನ್ನಾನವಂ ಗೆಯ್ಯಿರುವವನಂ ಪರಿಶುದ್ಧನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ಸದ್ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮನುಜನು ದುರ್ಮಾರ್ಗ ನಿರತನಾದ ಪುರುಷನಂ ದುಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವ ಮನುಜನು ಮಲಗಿರುವವನಂ ಕಂಡು ಮಂದಬುದ್ಧಿಯನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ಮನಬಂದಂತೆ ತಿರುಗುವ ಪುರುಷನು ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನಂ ನೋಡಿ ಕೈಲಾಗದವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ಸಮಸ್ತ ಸಂಸಾರಸುಖವಂ ಬಿಟ್ಟು ಇರುವ ನಾನು ಈ ಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜನರಂ ಪತ್ತೀಪುತ್ರರು ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಸುಖಸಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ತನಗೆ ಅವಶಕುನವಾದುದಂ ತಿಳಿದು ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗೌತಮಿಯಂ ಕುಳಿತು, “ಎಲಾ ತಾಯೇ, ಏನು ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಎನ್ನ ಬಲಗಣ್ಣು ಹಾರುತ್ತಿರುವುದು?” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಗೌತಮಿಯು—“ಎಲೆ ಪುತ್ರಯೇ, ನಿನಗೆ ಅಶುಭಂಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಿಹಾರವಾಗುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಕುಲದೇವತೆಯು ನಿನಗೆ ಸರ್ವಸಂಪದವನ್ನೀಯಲಿ!” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಸೋಮರಾತನೆಂಬ ಪುರೋಹಿತನು ಶಾರ್ಙ್ಗರವಮುಷಿಗೆ ರಾಯನಂ ತೋರಿಸಿ—“ಎಲೈ ಋಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಂಗಳಂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಂತೆ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ನಮ್ಮ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು ಮೊದಲೇ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದಿದ್ದು ನೀವು ಬರುವುದನ್ನೇ ಎದುರನೋಡುತ್ತಾ ಇರುವನು. ಈ ದಿವ್ಯವಾದ ಆಕಾರವಂ ನೋಡು” ಎಂದು ಪೇಳಲು ;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ನೀನು ಈ ರಾಜನ ಪುರೋ

ಹಿತನಾದ್ದರಿಂದಿಂತು ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಆದ ರೂ ನಾನು ಅರ್ಚನಾಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ರಾಯನ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಸ್ತೋತ್ರವೆಂದೆಂದೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಫಲವುಷ್ಟುಂಗಳಿಂ ಪೂರಿತಂಗಳಾಗಿ ಜನೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಾಗಿರುವವು; ಮೇಘಗಳು ನೂತನ ಮಾಡ ಜಲವಂ ಪಾನವಂ ಗೈದು ಮಳೆಗೊಳಿಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಭೂಮಿಗೆ ದೂರ ದಿಂ ಜೋಲುತ್ತಿರುವವು; ಸತ್ಪುರುಷರಾದವರು ಅಧಿಕೈಶ್ವರ್ಯದಿಂ ಯುಕ್ತರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದೆಯಂ ಮೀರದೆ ಸದ್ಗುಣಾನ್ವಿತರಾಗಿರುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ. ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವವು ಜನಮನೋರಂಜಕವಾಗಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿರುವ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಸದ್ಗುಣಂಗಳಂ ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯಂಗಳಾಗಿರುವುದು” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ವಾರಪಾಲಕಸ್ತ್ರೀಯು ಬರುವ ಋಷಿಗಳಂ ಕಂಡು, —“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಋಷಿಗಳು ಪ್ರಸನ್ನಮುಖರಾಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಶುಭವರ್ತಮಾನವಂ ಪೇಳುವರೆಂದು ತೋರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು ಆ ಋಷಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಂಡು, ದೂರವ್ಯಾಪಾರವು ಶಾಪಪಲದಿಂ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಗುಣಂಗಳಂ ಮೆಚ್ಚಿ, ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೆ ವೇತ್ರವತಿಯೇ, ಬಿಸಿಲಿಂ ಬಣಗಿ ಬಿಲ್ಲೇಜಿದ ತಳಗಲೆಯ ನಡುವೆ ತಳತಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಿಗುರಿನೋ ಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕಾಂಗರಾದ ಈ ಋಷಿಗಳ ನಡನೆ ಮೇಲುಮುಸುಕಿನಿಂದಳ ವಟ್ಟು ಬಂದು ಮೆಟ್ಟಾಗಿ ಹೊಳಸೂಸುವ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಬಬ್ಬಾಳೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಬರುತ್ತಿರುವಳು. ಇವಳಾರು? ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವೇತ್ರವತಿಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಈ ಋಷಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೊಳಕೊಂಡು ಬರುವುದ್ದರಿಂದೆನ್ನ ಮನವು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಆಕಾರವು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು—“ ಎಲೆ ವೇತ್ರವತಿಯೇ, ದೊರೆಯಾದ ನಾನು ಪರ ಪತ್ನಿಯಂ ನೋಡುವುದು ಯುಕ್ತಮಲ್ಲ ” ಎನ್ನಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ರಾಯನಾಡಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಗಳ
ನ್ನಿರಿಸಿ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಮನವಂ ಕುಹಿತು—“ ಎಲೆ ಮನವೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ
ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ ದೊರೆಯಾದವನು ಪರ
ಸ್ತ್ರೀಯಂ ನೋಡಬಾರದೆಂದು ಸಾಧಾರಣಮಾಗಿ ಪೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಡುಗ
ಬೇಡ, ಧೈರ್ಯವನ್ನವಲಂಬಿಸು” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ಸೋಮರಾತನೆಂಬ ಪುರೋಹಿತನು ರಾಯನಂ ಕುಹಿತು—“ ಎಲೈ
ಮಹಾರಾಯನೇ, ಈ ಋಷಿಗಳು ಧೂಪ ವೊದಲಾದ ವೇದೋಕ್ತಮಾದ ಉಪಚಾರಂಗಳಿಂ
ಪೂಜೆಯಂ ವಿರಚಿಸಿರುವೆನು. ಇವರಂ ಗುರುವಾದ ಕಣ್ವಮಹಾಮುನಿ
ಯು ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯವಂ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದೆಂದು
ಕಳುಹಿಸಿರುವನಂತೆ. ಅದಂ ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಕೇಳಬೇಕು ” ಎಂದು ಅಹಿಕೆ ಗೆಯ್ಯ
ಕೆಲದೊಳು ನಿಲ್ಲಲು;

ಆರಾಯನು ಆ ಪುರೋಹಿತನ ವಾಕ್ಯವಂ ಮನದೊಡಗಿ ಆ ಋಷಿಗಳಂ
ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಟೀಕಿನಲ್ಲಿ
ಶಕುಂತಲೆ ಗೌತಮಿ ಶಾಙ್ಗರನ ಶರದ್ವತ ಋಷಿಗಳು ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನಂ ಕಂಡರೆಂಬ
ತೃತೀಯಕಲ್ಪೋಲದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ತೃತೀಯ ಕಲ್ಪೋಲದ ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಆ ಋಷಿಗಳಂ ಕುಹಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ
ಗೆಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಮನದಲ್ಲಾ ಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವಷ್ಟಲ್ಲೇ ಆ ಋಷಿಗಳಿ
ರವರು ತಮ್ಮ ಹಸ್ತಗಳನ್ನೆತ್ತಿ—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ ! ಜಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ,
ಪುತ್ರಪಾತ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗು ! ” ಎಂದು ಅತಿರವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ರಾಜನು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ರತ್ನ ಪೀಠದಿಂದಿದ್ದು ಆ ಋಷಿಗಳ ಪಾದಂಗಳಿಗೆ
ವಂದನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯು ವಿನಯಾನುತನಾಗಲು;

ಋಷಿಗಳು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ನಿನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟವಂ ಪಡೆದು ಸುಖಿಯಾಗು!” ಎಂದು ಮರಳಿ ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಋಷಿಗಳಿರ, ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸುಗಳು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುವುವೆ ? ತಪೋವನವು ದುಷ್ಟರಾದ ರಾಕ್ಷಸವೊಡಲಾದ ವರ ಬಾಧೆಯಿಂ ವಿರಹಿತವಾಗಿರುವುದೆ?” ಎಂದು ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ಋಷಿಗಳು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಸೂರ್ಯನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರಪ್ರಚಾರವು ಹೇಗಿಲ್ಲದಿರುವುದೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಂ ನೀನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಸತ್ಯದಿಂ ರಾಜ್ಯ ಪರಿಪಾಲನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಗೂ ತಪೋವನಕ್ಕೂ ದುಷ್ಟರ ಬಾಧೆಯು ಪುಟ್ಟಲಾಯಿದು” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಕುಶಲದಲ್ಲಿರುವನೆ ? ಎನ್ನಲು;

ಋಷಿಗಳು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಅಷ್ಟಮಹಾಸಿದ್ಧಿಯಂ ಪಡೆದಿರುವ ಮಹಾಮಹಿಮರಾದ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಕಡಮೆಯೇನು ? ಆದರೂ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯವಂ ನಿಮಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಬರುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಇರುವರು” ಎನ್ನಲು;

“ಆದಂ ಕೇಳುವೆನು ಪೇಳಬಹುದು” ಎನ್ನಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು ರಾಯನಂ ಕುಲಿತು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ನೀನು ನಮ್ಮ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇದ್ದಾಗ್ಯೆ ಅನುರಾಗದಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಅನೇಕಮಾದ ಭಾಷಯನ್ನಿತ್ತು, ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹವಂ ವಿರಚಿಸಿ ಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ತಿಳಿದಾಗ್ಗೆ ಯುಕ್ತಮಾದ ಕಾರ್ಯವಂ ನಡೆಸಿದನೆಂದು ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತನಾದೆನೆಂತಲೂ, ಮತ್ತು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾಗಿ ರಾಜೋತ್ತಮನಾದ ನೀನು ಸತ್ಕಾರಂಗಳೇ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿದಂತಿರುವ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದುದುಂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಪುರುಷರೊಡನೆ ದುಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಯರಂ, ರೂಪವತಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಕುರೂಪಿಗಳಾಗಿ ದುರಚಾರಿಗಳಾದ ಪುರುಷರಂ ಕೂಡಿಸುವನೆಂಬ ಜನಾಪವಾದವಂ ವೇದಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಈಗ ನಿನ್ನಿಂದ ಗರ್ಭವಂ ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ

ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥವಂ ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ
ನೀನು ಇವಳಂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವುದೆಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಮುನಿಯು ಅಪ್ಪಣೆಯ
ನ್ನಿತ್ತಿರುವರು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಗೌತಮಿಯು ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ರಾಯನೇ,
ಕೆಲವು ವಚನವಂ ಪೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಆದರೂ ಆ ವಚನಂಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿ
ಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಂದೆ
ತಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಬಂಧುಗಳ ಸಮ್ಮತಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ಗುರುವಾದ
ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಬಂಧುವಾದ
ನಮ್ಮನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನಾದರೂ ಕೇಳದೆ, ಅನುರಾಗದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹ
ವಂ ನಡೆಸಿರುವರಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮೊಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಜಾತ್ರವನ್ನೇನೆಂದು ನುಡಿಯಲಿ ”
ಎನ್ನಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಗೌತಮಿಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ತಾಯೇ, ಆರ್ಯ
ಪುತ್ರನಾದ ರಾಯನು ನಿನೋ ಬಂದು ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವನಂತೆ ತೋರುವನು;
ಅದಂ ಕೇಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು ಆ ಗೌತಮಿಯಂ ಆ ಋಷಿಗಳಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯ
ರುಗಳಿರಾ, ನನು ಪೇಳಿದರು ! ” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿಯಲು;

ಆವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ರಾಯನು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಆಗ್ನಿಯಂತೆ
ಕೂರವಾಗಿರುವುದು ” ಎನ್ನಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ ಅಯ್ಯಾ ರಾಯನೇ, ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳಲ್ಲಿ
ಕುಶಲನಾದ ನೀನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆ ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ
ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ತನ್ನ ಪತಿಯಿರುವ ಸ್ಥಾನವಂ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಇರ್ದಳಾದರೆ ಜನರುಗಳು ಅವಳಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೂ ಹಿಂಸುತಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ
ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ಗಂಡನ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ
ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳೆಂದು ಹಿತಕರವಾದ ಬಂಧುಗಳು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವರು.
ಇಂತು ಲೋಕಮರ್ಯಾದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರ
ಳಾಗಲಿ, ಆಗದೆ ಇರಲಿ ನಿನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾಗುವಳು ”
ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ, ನೀನು ಪೇಳುವ
ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳುವಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ ಪ್ರೀತಿಯಂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ
ರಾದಂತೆ ತೋರುವುದೆ ! ” ಎನ್ನಲು.

ಆ ವಚನವಂ ಕೇಳಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ಭಿನ್ನ ಹೃದಯಳಾಗಿ,—“ ಎಲೆ ಮನವೇ, ಈಗ ನೀನು ಸಂತಾಪದಿಂ ಯುಕ್ತಮಾಡೆ ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನವಂ ಕುಚಿತು ಪೇಳುತ್ತಾ ಕಳವಳಪಡುತ್ತಾ ಇರಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಂಗಳು ನಡೆಸಿ, ಈಗ ಆಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವುಂಟಾದುದೋ ಏನು ! ಅಲ್ಲದಿರೆ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಮುಖತ್ವವು ಪುಟ್ಟಿದುದೋ ಏನು ? ಅಂತುಮಲ್ಲದಿರೆ ಈ ಋಷಿಗಳು ಎಂತು ದೊರೆಯಾದ ಎನಗೆ ಬಂಧುಗಳಾಗುವರು; ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂತು ಪತ್ತಿಯಾಗುವಳು ಎಂದು ನಮಗೆ ಅಪಮಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವೆಯೋ ಏನು! ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಏನು : ಳುವಿರೆಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆ ? ” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಋಷಿಯೇ, ಯಾತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಕಾರ್ಯವಂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಎನ್ನಂ ಕುಚಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಯಂಗೈಯ್ಯುತ್ತಿರುವೆ ? ” ಎನ್ನಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ ಎಲೈ ದೊರೆಯೇ, ಕೇಳು. ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವಂ ಮುಚಿಯುವುದು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು, ವಿಹಿತವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವರೆಗೆ ಅನನುಮತಿಯು ಮಾಡ್ಬುದು—ಇವೆಲ್ಲವು ಐಶ್ವರ್ಯಮತ್ತರಾದ ಅರಸುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ನಾನಂತು ನುಡಿದೆನು ” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಋಷಿಯೇ, ಈ ನಿಷ್ಕರವಾಕ್ಯಂಗಳೆಂ ಎನ್ನಂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಧಿಕ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯೆ ” ಎನ್ನಲು;

ಗೌತಮಿಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಚಿತು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಮೇಲುಮುಸಕಂ ತೆಗೆಯುವೆನು. ನೀನು ಒಂದು ಮೂಢೂರ್ತು ಒಜ್ಜೆಯಂ ಮೊಂದ ಬೇಡ. ನಿನ್ನಾಕಾರವಂ ಈ ದುಷ್ಟಾಂತರಾಯನು ನೋಡಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಪತ್ತಿಯ ಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿ ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮನ್ಮಥನ ಖಡ್ಗದ ಬರೆಗಳೆಯುವಂತೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮೇಲುಮುಸಕಂ ತೆಗೆಯಲು;

ರಾಯನು ಅವಳಂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, ನಿರ್ಮಲಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯ ರೂಪವಂ ನೋಡಲು ಇವಳೊಡನೆ ಸಂಭೋಗಾದಿಗಳಂ ಮಾಡಿರುವೆನೊ ಇಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರವು ಮಂಜಿನಿಂ ತುಂಬಿ ಇರುವ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶವುಳ್ಳ ಮೊಲ್ಲಿಯ ಹೂವಂ ನೋಡಿ ಇದಹಲ್ಲಿರುವುದು ಮಕರಂದವ ಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಿಂದಾಕುಂದವುಷ್ಯವಂ ಬಿಟ್ಟು ಮೋಗುವುದಕ್ಕೆ

ಸಮರ್ಥವಾಗಲಾಱದೆ ಇರುವಂಥೆ ಇವಳ ಲಾವಣ್ಯವಂ ನೋಡಿ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ
ವಿವಾಹದ ಸ್ಮರಣೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು^{೨೦} ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾ
ಱಿಸಿ^{೨೧}ನು—ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಅಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಮಾನದಿಂ ಕುಳಿ
ತಿರಲು ;

ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿ—ನೂತನಮಾಗಿ ಸುಖಕ್ಕೆ
ಯೋಗ್ಯನಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ರೂಪವಂ ನೋಡಿ ಯಾವ ಪುರುಷನಾದರೂ
ಇದು ಯುಕ್ತ ಇದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ವಿಚಾರಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲಾಱನು. ನಮ್ಮ
ರಾಯನು ಧರ್ಮಪೀಕ್ಷಿಯಾದುದು^{೨೨}ಂದ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಲೋಚನೆಯಂ
ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನು ! ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೀಯ್ದೆ ಎನು ಕಾರ
ಣದಿಂ ವೋನದಿಂ ಕುಳಿತಿರುವೆ ? ” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು—“ ಅಯ್ಯಾ ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಎಷ್ಟು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಲೋಚನೆ
ಯಂ ಗೆಯ್ದರೂ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ವಿವಾಹಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸ್ಮರಣೆಯು
ಪುಟ್ಟದೆ ಇರುವುದಾದ್ದು^{೨೩}ಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಗರ್ಭಚಿಹ್ನೆಯುಳ್ಳ ಈ ಶಕುಂ
ತಲೆಗೆ ನಾನು ಪತಿಯಾದೆನೆಂದು ಹೇಗೆ ಒಡಂಬಡಲಿ, ಪೇಳಿರಿ ? ” ಎನ್ನಲು ;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಾಪದಿಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ,—“ ಎಲೈ ಋಷಿ
ಗಳಿರಾ, ಈ ರಾಯಂಗೆ ಎನ್ನ ವಿವಾಹದಲ್ಲೇ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗಿ ಇರುವಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ
ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತಸೌಖ್ಯವು ಪೊಂದುವೆನೆಂದು ಬಹುದೂರ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವ
ಎನ್ನ ಆಶೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾದುದು ! ” ಎನ್ನಲು ;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು ಕೋಪದಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಪೇಳು
ವೆನು ಕೇಳು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಾಂಧವನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಸ್ವಕೀಯ ದ್ರವ್ಯಮಂ ಕದ್ದ
ಕಳ್ಳನಂ ದಂಡಿಸದೆ ನೀನೇ ಈ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನೆಂದಾಕಳ್ಳನನ್ನೇ ದಾನವಾತ್ರ
ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ನೀನು ನಮ್ಮ ಋಷಿಪುತ್ರಿಯಂ ಆಋಷಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ವಿವಾ
ಹ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ನಡೆಸಿದಾಗ್ಗೂ ಶಾಪವನ್ನೀಯ್ದೆ ಸಮ್ಮತನಾಗಿ
ಇವಳಂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವ ನಮ್ಮ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಂ ಅಪಮಾನವಂ
ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಶಾರದ್ವತನು—“ ಎಲೈ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನೇ, ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕಮಾದ ವಾಕ್ಯಮಂ
ಪೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿರು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಂತಾ

ಶಕುಂತಲೆ, ಈ ರಾಯಂಗೆ ನಾವು ಪೇಳತಕ್ಕ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿದಾಗ್ಲೂ ಈ ರಾಯನು ಈ ಪ್ರಕಾರಮಾಗಿ ವಕ್ರವಾಕ್ಯವಂ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವನಾದ್ದುಂ ನೀನು ಗುಣುತಿನ ಮಾತಿರ್ದಲ್ಲಿ ಅಂ ಪೇಳಬಹುದು ” ಎನ್ನಲು ;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು—“ಆ ಪ್ರಕಾರಮಾಗಿದ್ದ ಅನುರಾಗವೇ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಾದಲ್ಲಿ ಗುಣಿತಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂ ಫಲವೇನು? ಎನ್ನ ಶರೀರವು ಅತಿ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದುದು” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ರಾಯನಂ ಕುಣಿತು—“ಎಲೈ ಆರ್ಯಪುತ್ರನೇ” ಎಂದು ಅರ್ಥವಚನವಂ ಪೇಳಿ,—“ವಿವಾಹವಾಗಿರುವುದೇ ಸಂದೇಹವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆರ್ಯಪುತ್ರನೆಂದು ಕರೆಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಹಾಗಿರಲಿ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮರಳಿ, “ಪುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ರಾಯನೇ, ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದಾರ್ಗಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವ್ಯಾಕುಲಚಿತ್ತಳಾದ ಎನ್ನಂ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂತಲೂ, ಬಹುಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರೂ ನೀನೇ ಎನಗೆ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರಳಾದ ಪಟ್ಟದ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗುವೆಯೆಂತಲೂ, ಇನ್ನು ನಾನಾಪ್ರಕಾರಮಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂ ವಂಚಿಸಿ, ಈಗ ವಿವಾಹವಾದುದೇ ಅಪಧ ವೆಂಬ ನಿಷ್ಕರವಾಕ್ಯದಿಂ ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತಮಲ್ಲ! ” ಎನಲು;

ರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯಾಡಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ಇವಳ ವಾಕ್ಯದಿಂ ಪುಟ್ಟಿದ ಪಾಪವು ಶಾಂತವಾಗಲೆಂದು ತನ್ನ ಕಿವಿಗಳಂ ಮುಚ್ಚಿ, ಅವಳಂ ಕುಣಿತು—“ಎಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ತೀರಂಗಳಂ ಮೀಳಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಯು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದ ಜಲವಂ ಕೆಸಲುಗೆಯ್ದು ಬೇರುಸಹಿತಮಾಗಿ ತೀರವೃಕ್ಷಗಳಂ ಹೇಗೆ ನಾಶವಂ ವೊಂದಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅದಂತೆ ನೀನು ಪುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವರು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಂ ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕವರಲ್ಲವೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಕೆಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗವೂ ಎನ್ನಂ ದುಷ್ಟನೆಂದೆನಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಏನು ಯೋಚನೆಯಂ ಗೈದೆ! ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯೇನು? ಯಥಾರ್ಥಮಾಗಿ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಂ ಮುಟ್ಟತಕ್ಕನಲ್ಲನೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆಯಷ್ಟೆ. ನೀನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಗುಣುತಿನ ಉಂಗುರದಿಂ ನಿನ್ನ ಸಂಶಯವಂ ಪೋಗಲಾಡಿಸುವೆನು ” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಈ ವಾಕ್ಯವಂ ಯುಕ್ತಮಾಗಿ ಪೇಳಿದೆ. ೩ ಮುಟ್ಟಲೆಯಂ ತೋಳಿ ಸು” ಎನ್ನಲು;

ಅವಳು ಉಂಗರವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬೆರಳಂ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ ಅದಂ ಕಾಣದೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿ—“ಉಂಗರದಿಂದ ಬೆರಳು ತೂನ್ಯಮಾದುದು ! ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇ ನು!” ಎಂದು ಗೌತಮಿಯಂ ನೋಡಲು;

ಗೌತಮಿಯು ಹೇರಳಮಾದ ದಿಗಲಿನಿಂದ ನೋಡಿ, ಉಂಗುರವಂ ಕಾಣದೆ,
“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನೀನು ಶಕ್ರಾವತಾರವೆಂಬ ಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಶಚೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಉಂಗರವು ಜಾಹಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದು ” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು—“ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾಬುದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳವರೆಂದು ಜನರುಗಳು ಪೇಳುವುದು ಈಗ ಯಥಾರ್ಥಮಾದುದು!” ಎನ್ನಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಭಿನ್ನಹೃದಯಳಾಗಿ, “ ಕೆಟ್ಟ ದೈವವು ತನ್ನ ಮಹಾತ್ಮೆಯಂ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರು ಸಿದುದು. ಆದರೂ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ನೀನಿತ್ತ ಉಂಗುರವು ಪೋದರೂ ನೀನು ನಮ್ಮ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಚರ್ಯವಂ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು ಒಂದಾಯಿತು, ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದೊಂದು ಹುಟ್ಟಿ ತೋ! ಕೇಳುವೆನು ಪೇಳು” ಎಂದಾವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ—“ಒಂದಾನೊಂದು ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಮನೋ ಹರಮಾದ ಇರುವಂತಿಗಲತೆಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರು ಕುಳಿತಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾವರೆಯೆಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಜಲವಂ ನೀನು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದುಕೊಂಡಿರಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನಂತೆ ಅನುರಾಗದಿಂ ನಾನು ಸಲಹಿದ ದೀರ್ಘಾಪಾಂಗನೆಂಬ ಹುಲ್ಲೆಯ ಮಹಿಯು ಬರಲು, ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದಿದ್ದ ಜಲವಂ ದಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆ ಮೃಗದ ಮಹಿಯು ಮೊದಲು ಪಾನವಂ ಗೆಚ್ಚುಲೆಂದು, ಅದಂ ಜಲಪಾನವಂ ಗೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಪಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗಲು, ಆಮೃಗವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಿಜ ಯವಿಲ್ಲದ್ದಂತೆ ಜಲಪಾನೇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಹಸ್ತಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರಲು, ಆ ಬಳಿಕ ನಾನು ಜಲದಿಂ ತುಂಬಿದ ಆ ತಾವರೆಯೆಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯಂ ಪಿಡಿಯಲು, ಆ ಹುಲ್ಲೆಯ ಮಹಿಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳದಾಗಿ ಎನ್ನ ಸಮೀಪವಂ ಸೇರಲು, ಆ ಬಳಿಕ ನಾನು ಈ ಅರಣ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೇ ಇದ್ದಾಗ್ಲೂ ಈ ಮೃಗದ ಮಹಿಯು ಎನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನಲು; ನೀನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳು ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೋಗುವುದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೋಗಲಾಖವು, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಲ್ಲ ವೆ!—ಎಂದು

ನಗುತ ಹಾಸ್ಯವಂ ಗೆಯ್ದಿರುವೆ.” ಎಂದು ಗುಣಿತನ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವಂ ಗೆಲುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಈ ಪ್ರಕಾರಮಾಗಿ ಅನ್ಯತವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ರುಚಿಕರಮಾದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾನೂಕರಾದ ಪುರುಷರು ಮರುಳುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತರಲ್ಲದೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ವಂಚನೆಯ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ”ವೆಂದು ಪೇಳಲು;

ಗೌತಮಿಯು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ, ಅನ್ಯತ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವಳೆಂದು ತಿಳಿಯದಿರು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿರುವ ಕಾದ್ದಿಂ ಯಥಾರ್ಥಮಾಗಿ ಪೇಳುವಳಲ್ಲದೆ ವಂಚನೆಯ ವಚನವಂ ಪೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾಗಲಾರಳು.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು:—“ಎಲಾ ತಾಪಸವೃದ್ಧಿಯೇ, ಕೇಳು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಳಿಗೆ ವಂಚನೆಯು, ಅನ್ಯತವು, ಮೋಸವಂ ಗೈಯ್ಯುವುದು—ಇವು ಮೊದಲಾದ ಚಮತ್ಕಾರವು ಯಾರು ಕಲಿಸದೆ ಇದ್ದರೂ ಅವರು ಪುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಸಂಗಡ ಬರುವುವು. ಮತ್ತು ವಂಚನೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಂಗಳು ಹೆಣ್ಣುಪ್ರಾಣಿಗಳಾದ ಪಕ್ಷಿ ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು, ಉಪದೇಶವಂ ಗೆಯ್ದು ಕಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಕೃತವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ:— ಹೆಣ್ಣು ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಗಗನಕ್ಕೆ ಹಾರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ತಮ್ಮ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಒಡೆದು ಮುಳುಗಲಿ ಮೂಡುವುದಕ್ಕೆ ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದರೂ ವಂಚನೆಯಿಂದಾ ಕಾಗೆಗಳ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಮುಳುಗಲಿ ಸಲಹುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುವು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಾದವರು ಮಾಡುವ ವಂಚನೆಯಂ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನು ! ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಅತ್ಯಂತಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳಂ ರಕ್ತದಂತೆ ಕೆಂಪುಗೈಯ್ದು, ಹುಬ್ಬುಗಳಂ ಗಂಟಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು, ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ನೀಚನಾದ ದೊರೆಯೇ, ಕೇಳು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕುಟಿಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ತನ್ನಂತೆ ಸಮ ಸ್ತುಜನರಂ ಕುಟಿಲರೆಂದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಹೃದಯದ ಅನುಮಾನದಂತೆ ನಿನ್ನ ವಂಚನವಂ ತಿಳಿಯದಿರು. ತೃಣದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರುವ ಬಾವಿಯಂತೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಂ ಸಲಹುವೆನೆಂದು ನಟಿಸುತ್ತ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಾಸಬುದ್ಧಿಯಂ ಧರಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಸಾಮ್ಯವಂ ಯಾವ ಪುರುಷನೂ ಪೊಂದಲಾರನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಿಕುಂತಲೆಯಾದಿದ ಕರ್ಣಕಠೋರಮಾದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, “ ಈ ಶಿಕುಂತಲೆಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವಂಮುಖಿತು ಈಗ ಎನ್ನಂ ಸಂಶಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ನಿಂದಿಸುವ ಈ ನಿಷ್ಕೂರವಾಕ್ಯವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಮತ್ತು ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವಂ ಮುಖಿತು ಇದ್ದುಂ ಕೂರಮಾದ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ರಕ್ತನೇ ತ್ರೆಯಾದ ಈ ಶಿಕುಂತಲೆಯು ಹುಬ್ಬುಗಳಂ ಗಂಟಿಕ್ಕಿರುವ ರೀತಿಯು ಮನ್ಮಥನ ಮುಂದೆ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತಿದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಗದ್ಯ — ಚಂದ್ರಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡತೇಜಃಪ್ರಕಾಂಡಕಾಂಡಪಂಡಮಂಡಿತಾಖಂಡತೌರ್ಯ ಪರಿಮಂಡಿತ ಭಂಡನೋದ್ವಂಡಾರಿಮಂಡಲ ಕಂಡೂಲವೋದಂಡಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಾಂಡುರುಚಿಖಂಡಡಿಂಡಿರಪುಂಡರಿಕ ಪರಿಪಾಂಡುರಯಶಃಸಿಚಂಡಿಲ ಬ್ರಂಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡೋದ್ಭಟ ಕಾಲಕೂಟಪ್ರತಿಭಟ ಕಟುಕಪಟನಿಶಾಟಕೂಟಪಾಟನಲಂಪಟ ಸಿಟಿಲಪುಟಿಫಟಿತ ವಿಕಟ ಕೃಪಿಟಯೋನಿ ಕುಟಿಲಮೋಹಾಂಧಕಾರಚ್ಛಟುವಿಘಟನಪಟ ನಟನೃಪಾನಟ ಮಕುಟತಟ ಪರ್ಯಟಿತ್ರಟಿನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೋತ್ಪುಂಗತರಂಗ ಸಂಗರಭಂಗಸಂಭ್ರವೋದ್ವಂಭಮಾಣ ಗಾಭೀರಮಾಗ್ನಂಭಸಂಭಾವಿತ ಗರನಗರ ವರನಿಲಯ ಚಂದ್ರಚೂಷಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಾಮರಂದ ನಿರಂತರನಿಷೇವಾ ಸ್ವಯಂವೃತಕವಿತಾ ವಧೂರತ್ನ ರಾಜಾಫಿರಾಜ ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀಚಾಮರಾಜಪುತ್ರಾತ್ರೇಯಸಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರಚರಿತ್ರ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಮಕರ ಮತ್ಸ್ಯ ಶರಭ ಸಾಳ್ವ ಗಂಡಘೇರುಂಡ ಧರಣೀವರಾಹ ಹನುಮದ್ಗರುಡ ಕಂಠೀರವಾಹನೇಕ ಬಿರುದಾಂಕಿತ ನರಪತಿಬಿರುದ ಶ್ರೀಚಾಮುಂಡಿಕಾವರಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರಮಹಾ ಸಂಸ್ಥಾನದೇವೀಪ್ಯಮಾನಕುಲಕ್ರಮಾಗತದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರಾಜಕಂಠೀರವರು ಸರಸಜನಾನಂದಕರವಾಗಿ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ನವರಸಭರಿತವಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷೆಯಿಂ ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಿಕುಂತಲನಾಟಕದ ನವೀನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತ ಶಿಕುಂತಲೆಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಾಪವಾದುದೆಂಬ ತೃತೀಯಕಲ್ಲೋಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ

ತೃತೀಯಕಲ್ಲೋಲಂ ಸಮಾಪ್ತಂ

ಚತುರ್ಥ ಕಲ್ಪೋಲಂ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಕುಳಿತು ಪೇಳುತ್ತಿದ್ದ
ನದಂತೆನೆ:—

“ ಎಲಾ ಮಂಗಳಾಂಗಿಯೇ, ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ದುವರ್ಯಪಾರದಿಂ
ಜನರಂ ಮೋಸಗೊಳಿಸುವನಲ್ಲವೆಂಬ ಎನ್ನ ಚರಿತ್ರವೂ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾಗಿರು
ವುದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂ ಪತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪರಿಯು ಎನ್ನಲ್ಲಿ ತೋ
ರುವುದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥಮಾಗಿ ಸುಖದ
ಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವನೆಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಮೃತವಂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿಷವಂ
ಧರಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗ ಸಿಕ್ಕಿದೆನೋ ಆಗಲೇ ಅನಾಥಳಾಗಿ ಮನ
ಬಂದಂತೆ ತಿರುಗುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದೆನು ” ಎಂದು ಸೀರೆಯ ಸೆಳಗಂ ತನ್ನ ಮು
ಖಕ್ಕೆ ಮುಚ್ಚಿ ಅತ್ಯಂತಮಾಗಿ ರೋದನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನಿಗೆ
ತಿಳಿಸದೆ ಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ ರಹಸ್ಯಮಾಗಿ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಿಂದಂಟಾದ
ತೋಕಾಗ್ನಿಯೇ ನಿನ್ನಂ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಾಗಲಿ ಒಂದು
ಕಾರ್ಯವಂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವಂ ವಿರಚಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ
ಜಿನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ತನಗೆ ಆಪ್ತರಾಗಿ ನೀತಿಪರರಾದವರೊಡನೆ ಆಲೋ
ಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, ಅಬಳಿಕ ಆಕಾರ್ಯವಂ ನಡೆಸಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ:—ಜನರ
ಸ್ವಭಾವವಂ ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ ತನಗೆ ಹಿತಮಾಗಿ ನೀತಿಯಂ ಬಲ್ಲವರೊಡನೆ ಆಲೋಚ
ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯದ ಮಾಡಿದ ಮಿತ್ರತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕೊನೆಗೆ ತನಗೆ
ವೈರಿಗಳಾಗಿ ಸಕಲದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುವು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ರಾಯನು ಆ ಋಷಿಯಾದಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, “ ಎಲೈ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ
ವುಳ್ಳ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನೇ, ಕೇಳು. ನೀನು ಎನ್ನಂ ವಂಚನೆಯುಳ್ಳವನಂ ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯ
ವಂ ಮುಚ್ಚಿಯುವೆನೆಂದು ನುಡಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆನು. ಆದರೂ ಈ
ಶಕುಂತಲೆಯಂ ವಂಚಿಸಿದುದುಂ ದೆಸಗೆ ಒರಟಕ್ಕೆ ಭಾಗ್ಯವೇನು ? ” ಎಂದು
ನುಡಿಯಲು ;

ಆಮುನಿಯು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಈ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಕೆಡಿಸುವುದೇ ಭಾಗ್ಯವು ” ಎನಲು;

ರಾಯನು—“ ಅಯ್ಯಾ ಋಷಿಯೇ, ಪುರುಷಶತದಲ್ಲ ಪುಟ್ಟಿದವರು ವಂಚನೆಯಿಂದ ಜನಗಳು ಕೆಡಿಸುವರೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯದೊಂದು ನುಡಿದ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವು ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆದಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಇರುವೆಯಾ? ” ಎನ್ನಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು—“ ಎಲೈ ಅರಸೇ, ಕೇಳು. ನಾನು ಈ ವಿವಾದವುಂ ಮಾಡುವುದುಂ ಎನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಗುರುವಾದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಏನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು ಕಳುಹಿದನೆಂದೋ, ಆವಾಕ್ಯವುಂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಪೇಳುವೆವು. ಈಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ತಪೋವನವುಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುವೆವು. ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಅನುರಾಗದೊಂ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯುಂ ಮಾಡಿದರೊ ಮಾಡು, ಮನ ಬಾರದೆ ಬಿಟ್ಟರೊ ಬಿಡು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರುಗಳಿಗೆ ಅವರವರ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಕರ್ತೃತ್ವವು ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಇರುವುದು. ಅದಂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೇಳಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ” ಎಂದು ನುಡಿದು,

ಗೌತಮಿಯುಂ ಕುಳಿತು,—“ ಎಲಾ ಪೂಜ್ಯಳೇ, ಇನ್ನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ನಡೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರು ಎದ್ದು ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮುಖರಾಗಿ ಪೋಮಡಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಅಧಿಕದುಃಖದೊಂ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುವರೊಂ ಕುಳಿತು “ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯರುಗಳೆರಾ, ನಾನು ಈ ಧೂರ್ತನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೊಂ ವಂಚಿತಳಾಗಿ ಇರುವೆನು. ನೀವು ಎನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ” ಎಂದು ದುಃಖದೊಂ ರಕ್ತದಂತೆ ಇರುವ ನೇತ್ರಗಳೊಂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣೀರುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಅವರ ಸಂಗಡಲೇ ಪೋಗುತ್ತಿರಲು;

ಗೌತಮಿಯುಂ ಸಂಗಡ ಬರುವ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ತೋರುತ್ತಿ—“ ಎಲೈ ವತ್ಸನಾದ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನೇ, ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಕರುಣದೊಂದೊಡಗೂಡಿದ ರೋದನವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಸಂಗಡಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವಳು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಡವೆಂದು ತಿರಸ್ಕಾರವುಂ ಮಾಡಿದ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುತಾನೇ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಆ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಸಂಗಡ ಬರುವ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಕಂಡು, ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪೋದ್ವಿಗಿತನಾಗಿ, ರಾಯನು ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದನೆಂಬ ದೋಷದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪತಿಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನಮಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಶಕುಂತಲೆಯೇ! ಕೇಳು. ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಂಟಾದುದೇ! ” ಎಂದು ಕ್ರೋಧದಿಂ ಕಣ್ಣುಗಳಂ ಕೆಂಡದಂತೆ ಮಾಡಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿದು, “ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀ ಯಾಗಲಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂಪೆಯಿಂ, ಯೌವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪತಿಯಿಂ, ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಮಗ ನಿಂ ಸಲಹುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ದೇಹವಿರುವವರೆಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರಳಾಗಲಾಱು ಕೆಂತಲೂ, ಮತ್ತು ಯಾವ ಪುರುಷನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುರುಷನಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರಳಾಗುವಳೋ ಅವನ ಗೃಹವು ನಾಶವಂ ಪೊಂದುವುದೆಂ ತಲೂ ನೀತಿಜ್ಞರಾದವರು ಪೇಳುತ್ತಿರುವರಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬಾರದೆ, ನಿನ್ನ ಪತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಶಾರ್ಙ್ಗರವನ ನಿಷ್ಕರವಾಕ್ಯವಂಕೇಳಿ ವ್ಯಾಘ್ರಹೂಂಕಾರವಂ ಕೇಳಿದ ಮಹಿಮೆಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಾತುರಳಾಗಿ, ಕಂಬನಿಯಂ ಬಿಡುತ್ತ, ಕಾಂತಿಹೀನಳಾಗಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ನಡುಗುತ್ತ ನಿಲ್ಲಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು ಮರಳಿ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಬಾಲೇ, ಮುಖ್ಯವಾದ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಭೂಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಯಾವಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಪೇಳುತ್ತಿರುವನೋ ಅರೀತಿಯಿಂದಿರುವುದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವು. ಮತ್ತು ಪತಿಯ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ನೀನು ಮನಃಬಂದಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಕಣ್ವಮುನಿಯಂ ನಿನಗೆ ಭಯವುಂಟಾಗಲಾಱು. ಮತ್ತು ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರವಂ ನೀನೆ ಬಲ್ಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಪತಿಯಾದ ಈ ರಾಯನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಗೌಡಿಯ ಚಾಕರಿಯಾದರೂ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ನೀನು ಎನ್ನೊಡನೆ ಒರಲಾಗದು ? ನಿಲ್ಲ ! ನಾವು ಪೋಗುವೆವು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮುನಿಶಿಷ್ಯನೇ, ಯಾತಕ್ಕೋಸುಗ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುತ್ತಿರುವೆ ? ಆದರೂ ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಜಂದ್ರನು ಕನ್ನಡಿಲೆಗಳಂ ಏಕಾಸವಂ ಮಾಡುವನಲ್ಲದೆ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸಲಾಱು ; ಸೂರ್ಯನು ಕಮಲಗಳಿಗೆ ಕಳೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡಿಲೆಗಳಂ ಅರಳಿಸಲಾಱು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ನಮ್ಮಂಥ ಪುರುಷರು ಸ್ವಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ

ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವರಲ್ಲದೆ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಆಲಿಂಗನ ಚುಂಬನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾ ದರೂ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪರಾಜ್ಞುಖವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವರು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು — “ ಎಲೈ ವಂಚಕನಾದ ರಾಯನೇ ಕೇಳು. ಪೂರ್ವದಂತೆ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯವಂ ಅನ್ಯಸ್ತ್ರೀ ಯರ ಸಂಭೋಗದಿಂ ಮುಚ್ಚಿತು ಇವಳು ಎನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರುವೆಯೋ ಆಗಲೆ ನೀನು ಮಹಾಪಾಪಾತ್ಮನೆಂಬುವುದಂ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು ಆ ನಿಷ್ಕರವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, “ ಎಲೈ ಋಷಿಯೇ, ನಾನು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಗಾರವಲಾಘ ವಂಗಳಂ ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕೇಳುವೆನು. ಹೇಗಂದರೆ—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಶಕುಂತಲೆ ಯೊಡನೆ ಗಾಂಧರ್ವವಿವಾಹ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ಮಾಡಿ ಈಗ ಮುಚ್ಚಿತು ಮೂಢನಾಗಿರುವೆನೋ, ಅಲ್ಲದೆ ಈಗ ಸಂಶಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು’ಂದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಂ ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅನ್ಯತವಂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವಳೋ ಪೇಳು. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವಂ ಮುಚ್ಚಿತು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನಾದರೆ ಪತ್ನೀಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂ ಮಹಾಪಾಪವು ಸಂಭ ವಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅದಲ್ಲದೆ ಇವಳು ಸುಳ್ಳುಮಾತುಗಳಂ ಪೇಳಲು ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಇವಳಂ ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನಾದರೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಗದಿಂ ಮ ಹಾಪಾತಕಿಯಾಗುವೆನು. ಇದಕ್ಕೇನುತ್ತರವಂ ಪೇಳುವೆನು?” ಎನಲು,

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು ಬಹು ಜನ್ನಾದುದೆಂದು ಉತ್ತರವಂ ಪೇಳಲೋ ಸುಗ ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಋಲ್ಲೇ ಆ ರಾಯನ ಪುರೋಹಿತನು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವ ವಿವಾದವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳುತಿದ್ದು ರಾಯನಂ ಕುಚ್ಚಿತು — “ ಎಲೈ ಮಹಾರಾ ಜನೇ, ನಾನು ಪೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದು ” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು — “ ಎಲೈ ಪುರೋಹಿತರೇ, ಎನ್ನ ಪಾಪ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ನೀವು ಬಾಧ್ಯ ರಾದ್ದು’ಂದ ಹೇಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯುತ್ತಿರುವಿರೋ ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಪುರೋಹಿತನು — “ ಅಯ್ಯಾ ರಾಯನೇ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ಗರ್ಭಿಣಿ

ಯಾದ್ವಜ'ಂದಿವಳು ಪ್ರಸುಖವನವರೆಗೂ ಎನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ; ಏಕೆಂದರೆ-ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೀನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಪೋಗಿದ್ದಾಗ ಜಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆಯುವೆ ಎಂದು ಮೊದಲೇ ಋಷಿಗಳಿಂ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುವ ಕಣ್ವಋಷಿಯ ಮೊಮ್ಮಗನು ಆ ಋಷಿಗಳು ಪೇಳಿದಂತೆ ಆಜಾನುಬಾಹುವಾಗಿ, ವಿಶಾಲವಕ್ಷಸ್ಥಲನಾಗಿ, ಉನ್ನತನಾಸಿಕನಾಗಿ, ರಕ್ತನೇ ತ್ರಾಂತನಾಗಿ ಇನ್ನು ಅನೇಕಮಾದ ಜಕ್ರವರ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದವನಾದರೆ, ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯನಾಗಿ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನಿನ್ನ ಅಂತಃಪುರಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು, ಅಲ್ಲದೆ ಇವಳ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ರಾಜಲಕ್ಷಣಂಗಳಿಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಇವಳಂ ತಂದೆಯಾದ ಕಣ್ವಋಷಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಇರುವುದು.

ರಾಜನು—“ಇದೊಂದು ನಿಮ್ಮ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದೋ ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವಂ ನಡೆಸಬಹುದು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು;

ಪುರೋಹಿತನು— ಎಲೆ ಬಾಲೆಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ ಎನ್ನ ಸಂಗಡ ಒರುವುದೆಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪುರೋಹಿತನು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ಎನ್ನ ವಸ್ಥೆಯು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದುದು, ಮುಂದೆ ಗತಿಯಂ ಕಾಣೆನೆಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಾತುರಳಾಗಿ, ಭೂಮಿಯಂ ಕುಳಿತು “ ಭೂದೇವಿಯೇ, ನೀನು ಬಾಯಿ ತೆರೆದೆಯಾದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಂಗೆಯ್ಯನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ, ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿನ ಸೆಕೆತಟ್ಟಿದ ಎಳೆಯ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ದುಃಖಾಗ್ನಿಯಿಂ ಕಂದಿ ಕಾಂತಿಹೀನವಾದ ಕಾಯದಿಂ ಕೂಡಿ, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವಂ ಧರಿಸಿದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಂತೆ ಗರ್ಭದಿಂ ಬಿಳ್ವೇಳಿದ ದೇಹ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಹೇರಳವಾದ ರೋದನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ಆ ಪುರೋಹಿತನು ಋಷಿಗಳೊಡನೆ ಸಹ ಪೂಜಮಟ್ಟು ಒರುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು ದುರ್ಮಾಸಮುನಿಯ ಶಾಪದಿಂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಕುಷ್ಣನ ಎಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಳವಳಪಡುತ್ತ, ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೋದುದಂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲು ಶಕುಂತಲೆಯು ಸ್ವರವೆತ್ತಿ ರೋದನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ಪುರೋಹಿತನೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೇನಕೆಯು ತನಗೆ ಮಿತ್ರರಾದ ಸಾನುಮತಿ ಸಾರಸಿಕೆಯರೊಬ್ಬ ಸಖಿಯರಂ ಕುಹಿತು—“ ಎಲಾ ಸಖಿಯರುಗಳಿರಾ, ಎನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಹಿಮತ್ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡುಪೋಗಿ ತನ್ನಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮದಿಂ ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯಮಾಗಿ ಸಲಹುತ್ತಿರುವನೆಂತಲೂ, ಚಂದ್ರವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಆ ಕಣ್ವಮುನಿಯ ತಪೋವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಎನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹದಿಂ ವಿವಾಹಿತಳಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೋದನೆಂತಲೂ, ಶಕ್ರಾವತಾರ ತೀರ್ಥ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೋಸುಗ ಪೋಗಿದ್ದ ಕಾಂತಿಮತಿಯ ಮುಖವಚನದಿಂದ ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಆದ್ದುಂ-ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಶಕ್ರತೀರ್ಥಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗುತ್ತಿರುವಿರಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಪುತ್ರಿಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಂ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಮತ್ತು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಆ ಕಣ್ವಮುನಿಯ ತಪೋವನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅವಳ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಸಂತೋಷದಲಿದ್ದರಂತು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವೇ ಸರಿ. ಅದಲ್ಲದೆ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಇವಳಂ ಮಹಿತು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಕಣ್ವಮುನಿಯು ದಯದಿಂದ ಸಲಹದೆ ಇದ್ದನಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನಿರುವ ಬಳಿ ಬರುವುದು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಆ ಸಾನುಮತಿಸಾರಸಿಕೆಯರೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವಳ ವಾಕ್ಯವಂ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಭೂಲೋಕವಂ ಕುಹಿತು ಬರುತ್ತಾ, ಸಾರಸಿಕೆಯು ಸಾನುಮತಿಯಂ ಕುಹಿತು—“ಎಲೆ ಸಾನುಮತಿಯೇ, ನೀನು ಶಕ್ರಾವತಾರ ತೀರ್ಥವಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗು, ನಾನು ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಂಡು ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನು. ಅವಳು ಆ ತಪೋವನದಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಪುರಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಬರುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಸಾನುಮತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿರುವ ತಪೋವನವಂ ನೋಡುತ್ತಾ ಬರಲು; ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಜಾತಿಸಿದ್ಧಮಾದ ವೈರಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಮಿತ್ರತ್ವದಿಂ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲಮದಗಜಹರಿಣಿ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಂಗಳಿಂ ಪರಿವೃತಮಾಗಿ, ಶಾಂತಿರಸಕ್ಕೆ ತವರ್ಮನೆಯಾಗಿ, ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿ ಕುಜನಾಶ್ರಯಮಾದರೂ ಸದ್ವಂಶಶಾಲಿಯಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಕಣ್ವಾಶ್ರಮವಂ ಕಂಡು, ಅಲ್ಲಿರುವ ನದಿನದ ತಟಾಕ ಪರ್ಣಶಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಂಗಳಂ

ನೋಡುತ, ಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ವಿಯೋಗದಿಂದ ವ್ಯಸನಾತುರನಾಗಿರುವ ಕಣ್ವ ಮುನಿಯಂ ಕಂಡು, ಮನದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅನಸೂಯೆಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೀವರು-- ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪತಿಗೃಹವು ಕುಳಿತು ಪೋದಾರಭ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಆಹಾರವೇ ರುಚಿಸಲಾಯಿತೆಂದು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಸಲ್ಲಾಪವುಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಂ ಕೇಳಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಪುರಕ್ಕೆ ಪೋಗಿರುವಳೆಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪುರಾಭಿಮುಖಳಾಗಿ ಬರುತ, ಎನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತಳ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಎಂತಿರುವಳೋ ಅವಳಂ ಯಾವಾಗ ನೋಡುವೆನೋ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಬರುತ್ತಿರಲು; ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಲಗಣ್ಣು ಬಲಭುಜವು ಸಹ ಹಾಯುವುದಂ ತಿಳಿದು, ಭಿನ್ನಹೃದಯಳಾಗಿ, ಎನಗುಂಟಾಗುವ ಅವಶಕುನವಂ ಪರಿಭಾವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರಲಾಯಿತೆಂದು ಸಂಶಯಾಕ್ರಾಂತಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಬರಲು; ಮುಂಬಾಗದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಗರೆದಂತೆ ಚಿತ್ರಲೇಖಾಂಚಿತವಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಂತೆ ಸುರಶಾಲಾಶ್ರಿತವಾಗಿ, ಗಂಧರ್ವಸಂಧೋಹ ಸುಂದರವಾಗಿ, ಪಾತಾಳದಂತೆ ಅನೇಕ ಭೀಷಣಗಳಿಗಾಶ್ರಯವೆನಿಸಿ, ಆಕಾಶದಂತೆ ಸದ್ರಾಜಹಂಸಸೇವಿತವಾಗಿ, ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅನೇಕ ವಾಹಿನೀಸಂಗತವಾಗಿ, ನವರತ್ನಾಶ್ರಯವೆನಿಸಿ, ಇನ್ನೂ ಅನಂತಾನಂತ ಸಾಧತೋರಣ ಮೊದಲಾಗಿ ಚಿತ್ರತರ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪಟ್ಟಣವಂ ಕಂಡು, ಸಂತೋಷವಂ ಪಡೆದು, ನಮಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಂತಲೂ ಈ ಪುರವು ನೂರ್ಮಡಿಯಾದ ಸೊಗಸುಳ್ಳದೆಂದು ಶಿರವಂ ತೂಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ, ಮೇರುಶೃಂಗದಂತೆ ನವರತ್ನಖಚಿತವಾಗಿ ಆಕಾಶವಂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಂ ಕಂಡು ಸುಂದರವಾದ ಈಮಂದಿರವು ಮಹಾರಾಜನಂವ ದುಷ್ಯಂತನಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂಹಿಸುತ್ತ, ತಿರಸ್ಕರಣೀ ವಿದ್ಯದಿಂದಾರಿಗೂ ಗೋಚರಳಾಗದೆ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪುರೋಹಿತನ ಬೆಂಬಿಡಿದು ಬರುತ್ತಾ, ತಾನು ಪುಟ್ಟಿದ ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಪರಿಯಂ, ರಾಯನು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಲವಗೆಯಾಗಿ ನಂದಿಗೆಯು ವಾಕ್ಯವಂ ತನಗೆ ಪೇಳಿ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹವಂ ಗೆಯ್ದು ಈಗ ಎನ್ನಂ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ವಿರಚಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯಂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪೇಳುತ್ತ, ಧ್ವನಿಗೆಯ್ದು ರೋದನವಂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಸಾರಸಿಕೆಯೆಂಬ ಆ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯು ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಲತೆಯಂತೆ ಬಳುಕುತ ಬರುವ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಕಂಡು, ಅವಳ ವಾಕ್ಯವೆಲ್ಲವಂ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೇಳಿ, “ಇವಳೇ ಶಕುಂತಲೆಯು, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತಳಾದ ಮೇನ ಕೆಯು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ರಾಯನು ಇವಳಿಗೆ ಮೋಸವಂ ಗೆಯ್ದಂತೆ ಇವಳ ವಾಕ್ಯ ದಿಂದ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು. ಇವಳು ದುಃಖವಂ ಪೊಂದುವುದಂ ನೋಡಿದರೆ ಎನಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಸಂತಾಪಮುಂಟಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇವಳಂ ಮೇನಕೆಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವೆನು” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಂ ಗೆಯ್ದು, ಜೀವರತ್ನಂಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಸೂರ್ಯತೇಜಸ್ಸಂ ನಿರಾಕರಿಸುವ ವಿಮಾನವನ್ನಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಬರುವ ಭೂಮಿಗಿಳುಹಲು;

ಆಗ ಪುರೋಹಿತ ಮೊದಲಾದ ಪುರಜನರುಗಳಿಲ್ಲಾ ಆ ವಿಮಾನದ ಕಾಂತಿಯಂ ಕಂಡು, ಅದ್ಭುತವಾದ ಈ ಕಾಂತಿಯು ಏನಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮುಚ್ಚದೆ ನೋಡುತ್ತಿರಲು;

ಆಕ್ಷುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾರಸಿಕೆಯು ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ತನ್ನ ಕಿರಗ ಳಿಂದ ಎತ್ತಿವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಗಗನಮಾರ್ಗವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಲು;

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಪುರೋಹಿತನು ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋ ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿ,—ಈ ಸಂಗತಿಯುಂ ರಾಯಂಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಕೆಯುಂ ಗೆಯ್ಯುವೆನೆಂದು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು ;

ಆಷ್ಟಜಿಲ್ಲೇ ರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾರಸಿಕೆಯು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವಾಗ್ಗೆ ಸಮಸ್ತ ಜನರು ಕಂಡು ಹಾಹಾಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯ ಲು, ಆ ಕಲಕಲವಂ ಕೇಳಿ,—ಈ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯು ಪುಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೇ ಪುರೋಹಿತನು ಅತ್ಯಂತ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಓಡಿಬಂದು ರಾಯನ ಮುಂಗೈ ನಿಲ್ಲಲು ;

ರಾಯನು—“ ಅಯ್ಯಾ ಪುರೋಹಿತರೇ, ಏನುಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸುಗ ಬಂದಿರಿ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲಾ ಪುರೋಹಿತನು—“ ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ ವಾದ ವಾಕ್ಯವಂ ಬಿನ್ನೈಸುವೆನು ಕೇಳು. ಶಕುಂತಲೆಯು ಎನ್ನ ಸಂಗಡ ಬರುತ ತಾನು ಪುಟ್ಟಿದ್ದು ಮೊದಲಾಗಿ ಇದುವರೆಗೂ ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಂ ಪೇಳಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ತೋಳುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ರೋದನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು, ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೇ

ಅಪ್ಪರಸ್ತೀರ್ಥನೆಂಬ ಸರಸ್ವಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ತೇಜೋಮಯ ಮಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಬಂದು ಗಗನಕ್ಕೆ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಪೋಗಿ ಅಂತರ್ಧಾನವಾದಳು. ಮುಂದೆ ಏನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯುವಿರಿ ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಅಯ್ಯೋ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಪುರೋಹಿತರೇ, ಮೊದಲೇ ನಾನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಎನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದಿರುವೆನು. ಈಗ ಅವಳು ಪೋದಳೆಂದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮನೋವ್ಯಥೆಯಂ ಪೊಂದದೆ ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಗೃಹವಂ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕು ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು;

ಆ ಪುರೋಹಿತನು ರಾಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಪಡೆದು ತನ್ನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಪೋಗಲು; ಇತ್ತ ರಾಯನು ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲೈ ಕಂಚುಕಿಯೇ, ಏನು ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಎನ್ನ ಹೃದಯವು ಕಳವಳವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವುದು. ಶಯನಗೃಹದ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆ ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು, ಕುಳಿತಿದ್ದ ರತ್ನಸೀತದಿಂದೆದ್ದು, ಆ ಕಂಚುಕಿಯು ತೋರ್ಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಂ ಕುಳಿತು ಒಂದು, ಹಂಸತೂಲವಿರಾಜಮಾನವಾದ ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, “ ಮುನಿಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು ಎನ್ನ ಹೃದಯವು ಬಲವಾಗಿ ವ್ಯಸನವಂ ಪೊಂದುತ, ಎನ್ನ ಸಮಾಧಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವಂತೆ ತೋರ್ಿಸಿ ಪೇಳುವದಕ್ಕಾಗದೆ ಇರುವ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನವಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಆಶೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ, ಶಯನಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಕೃಷ್ಣರಾಜಕಂಠೀರವರು ರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರ ವೆಂಬ ಶಕುಂತಲನವಿನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಪಡೆದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸಾರಸಿಕೆಯೆಂಬ ಅಪ್ಪರಸ್ತೀಯು ಮೇನಕೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋದಳೆಂಬ ಚತುರ್ಥ ಕಲ್ಪೋಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಚತುರ್ಥಾಕಶ್ಲೋಕದ ದ್ವಿತೀಯತರಂಗಂ.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಯನು ಏನೋ ಒಂದು ಮನೋವ್ಯಥೆಯಂ ಮೊಂದಿ ಶಯನ ಗೃಹದಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲು ;

ಇತ್ತಲು ಶಕ್ರಾವತಾರತೀರ್ಥವೆಂಬ ಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತಿರ್ಧ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಬೆಸ್ತರವನು ಒಂದುದಿನ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಂ ಹಿಡಿಯುವು ದಕ್ಕೆ ಆ ಸರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಲೆಯಂ ಬೀಸಿ ಅನೇಕ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಂ ಹಿಡಿಯಲದಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾನು ಹೊಂಬಣ್ಣನಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲು, ಅದಂ ಭಕ್ತಿಸಲೋಸುಗ ತುಂಡುಗೆಯ್ಯಲಾ ಮಾನಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಹಸ್ತದಿಂ ಜಾತಿಬಿದ್ದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಳಿಂ ಕೆತ್ತಿರುವ ಮುದ್ರೆಯುಂಗುರವಂ ಕಂಡು, ಅಧಿಕ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿ, — “ ಈ ಉಂಗುರವಂ ಕ್ರಯವಂ ಮಾಡಿ ಅಧಿಕ ದ್ರವ್ಯವಂ ಪಡೆದು ಮಡದಿಮಕ್ಕಳಂ ಸಲಹುವೆನು ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, ಆ ಉಂಗುರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ವರ್ತಕನಿಗೆ ತೋಳಿಸಲು;

ಆ ವರ್ತಕನು ರತ್ನದಿಂ ಕೆತ್ತಿರುವ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ನಾಮಾಕ್ಷರವಂ ನೋಡಿಕೊಂಡು, — “ ಈ ಉಂಗುರವು ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನದಿರುವುದು. ಇವನು ಇದಂ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವನು ಎಂದು ಕಾಣುವನು. ಈ ಉಂಗುರಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ದ್ರವ್ಯವಂ ಕೊಟ್ಟರೂ ಕ್ರಯಸಾಲದೆ ಇರುವುದು. ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ಎನ್ನಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಇವನು ಪೇಳುವಂತೆ ನಾನು ಕ್ರಯವಂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾಗಿ ರಾಜದಂಡನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗುವೆನು ” ಎಂದಾ ಲೋಚಿಸಿ, ಆ ಬೆಸ್ತರವನಂ ಕಾಣತು — “ ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ಈ ಉಂಗುರದ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ದ್ರವ್ಯವು ಸಾಲದೆ ಇರುವುದು. ಅದಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂ ಬರುವವರೆಗೂ ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಇರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ತ್ವರೆಯಿಂ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ರತ್ನಖಚಿತನಾಗಿ ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನ ನಾಮಾಕ್ಷರದಿಂ ಯುಕ್ತಮಾಗಿರುವ ಒಂದು ಮುದ್ರೆಯುಂಗುರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು, ಇದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕ್ರಯದ್ರವ್ಯವಂ ಕೊಡುವುದೆಂದು ಕೇಳುವನು. ಆ ಉಂಗುರವನ್ನೋಡಿ ಭಯಾಕುರನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿ ಮುಲು ;

ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು ಅತಿ ಜಾಗೃತೆಯಿಂದಿದ್ದು ಜಾನುಕ, ಸೂಚಕರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಭಟರುಗಳಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಆಬೆಸ್ತರವನಂ ಉಂಗುರಸಹಿತವಾಗಿ ಪಿಡಿದು, ಅವನ ಬಾಹುಗಳಂ ಹಗ್ಗಗಳಿಂ ಬಲವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿ, ಉಂಗುರವಂ ತನ್ನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು, ಅವನ: ಹಿಗಟ್ಟುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತ, ಅವನಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲಾ ಚೋರನೇ, ದಿವ್ಯರತ್ನ ಖಚಿತವಾಗಿ ರಾಜಯೋಗ್ಯಮಾದ ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ಹೇಗೆ ಸಂಪಾದನೆಯಂ ಗೆಯ್ದಿರುವೆ ? ಇದಂ ಸಂಗತಿಯಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೇಳುವುದು ? ” ಎಂದು ಪ್ರಹಾರವಂಗೆಯ್ಯಲು;

ಆ ಬೆಸ್ತರವನು ಭಯದಿಂ ನಡುಗುತ್ತ, ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನಂ ಕುಳಿತು— “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಾನು ಕಳ್ಳತನವಂ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಎನ್ನಂ ವೃಥವಾಗಿ ಬಾಧೆಯಂ ಪಡಿಸಲಾಗದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ಆವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾನುಕನೆಂಬ ಭಟನು— “ ಎಲೋ ಕಳ್ಳ, ಕೇಳು. ನೀನು ಕಳ್ಳತನವಂ ಮಾಡದೆ ಈ ಉಂಗುರವಂ ಸತ್ಪಾತ್ರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ದೊರೆಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನಿನಗೆ ದಾನವಂ ಕೊಟ್ಟಿರುವನೇ ಪೇಳು ” ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಲು;

ಆಬೆಸ್ತನು “ ಎಲೈ ಭಟನೇ, ಕೇಳು. ನಾನು ಶಕ್ರವತಾರತೀರ್ಥವಾಸಿಯಾದ ಬೆಸ್ತರಜಾತಿಯವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾನುಕನು, — “ ನೀನು ಯಾವ ಜಾತಿಯವನು, ಎಂದು ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯಂ ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವಾಗಿ ಈ ಉಂಗುರವಂ ಎಲ್ಲಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆ ? ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೇಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು ಭಟರುಗಳಂ ಕುಳಿತು— “ ಎಲೆ ಭಟರುಗಳಿರಾ ! ಚೋರನಂ ನಿರ್ಬಂಧವಂ ಮಾಡದಿರಿ; ಈ ಉಂಗುರದ ಸಂಗತಿಯಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಪೇಳುವನು ” ಎನಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರೀರ್ವರು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು ;

ಆ ಬೆಸ್ತರವನು ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನಂ ಕುಳಿತು— “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಾನು ಒಲೆ, ಗಾಣ ವೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಂ ಪಿಡಿದು, ಅವುಗಳಂ ಕ್ರಯವಂ ಗೆಯ್ದು ಪಕ್ಷೀಪುತ್ರರುಗಳಂ ಸಲಹುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು ನಸುನಕ್ಕು, “ ಎಲಾ ಬೆಸ್ತರವನೇ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವ ನಿನ್ನ ಜೀವವು ಮಹಾಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು ! ” ಎನಲು;

ಬೆಸ್ತರವನು— “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯಂ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತ

ಮಲ್ಲ ವೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆಯಷ್ಟೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಪೇಳುವೆನು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವರ ವರ ಜಾತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯವು ಎಂಥ ದುಷ್ಟವಾದಾಗ್ಗೂ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ವಾಗಿರುವುದು. ಹೇಗಂದರೆ-ಶೋತ್ರಿಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಜ್ಞವಂ ಗೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಶುವಧೆಯಂ ಮಾಡ್ವ ಕಾರ್ಯದಿಂ ಕ್ರೂರನಾದಾಗ್ಗೂ ಸರ್ವರ ದಯಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಯೋಗ್ಯನಾಗುವುದು"ಂದ ಸ್ವಜಾತಿಧರ್ಮವಂ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತ ಮಲ್ಲ." ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು—“ ಎಲಾ ಬೆಸ್ತರವನೇ ಅದಂತಿರಲಿ. ಈ ಉಂಗುರವು ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯಂ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪೇಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಬೆಸ್ತರವನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆಶಕ್ರಾವತಾರ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಲೆಯಂ ಬೀಸಿ ಅನೇಕ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಂ ಪಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಕ್ತವರ್ಣ ಮಾಗಿದ ಮೀನಂ ಕಂಡು ಅದಂ ಭೇದಿಸಲು ಅದಂ ಉದರದಲ್ಲಿ ಈ ರತ್ನಖಚಿತ ಮಾಗಿದ ಉಂಗುರವಿರಲು, ಇದಂ ನೋಡಿ ಬಡವನಿಗೆ ಭಾಗ್ಯವು ಬಂದಂತೆ ಆತಿಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಈ ಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇದಂ ವಿಕ್ರಯವಂ ಗೆಯಲೋಸುಗ ವರ್ತಕನಿಗೆ ಮಾಘಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆನು. ಇದೀಗ ಎನಗೆ ಮುದ್ರೆಯು ದೊರಕಿದ ಸಂಗತಿಯು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಎನ್ನಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಇಲ್ಲಮಾದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿದರೂ ಸಂಹರಿಸಿ; ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೇಳಿರು ವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು— “ ಇವನು ಪೇಳುವ ಈ ವಾಕ್ಯವು ಸತ್ಯ ವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಈ ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯು ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧವುಳ್ಳದಾಗಿರು ವುದು. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ಉಂಗುರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತ ರಾಯನ ಅರಮನೆಗೆ ಪೋಗಿ ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯ ಸಂಗತಿಯಂ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು ಎನಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯುತ್ತಿರುವನೋ ಅದಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಬರುವೆನು. ಅದುವರೆಗೂ ಈ ಬೆಸ್ತರವನಂ ಈ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವುದು ” ಎಂದು ಆ ಭವ ರುಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು, ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಸಭಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿರ್ವ ವೃದ್ಧಕಂಠಾಕಿಯಂ ಕರೆದು, ತಾನು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿಯಂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ರಾಯಂಗೆ ಬಿನ್ನೈಸು ಎನಲು ;

ಆ ಕಂಠಾಕಿಯು ಬಂದು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯು

ಎನ್ನೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವು ವಿಜ್ಞಾನನೆಯಂಗೈಯ್ಯುವೆನೆಂದು ಒಂದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾದಿರುವನು ” ಎನಲು;

ಆ ರಾಯನು ಬರಹೇಳುವುದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು ;

ಆ ಕಂಚುಕಿಯು ಒಂದು ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗಿ ರಾಯನ ಮುಂಜಾಗದೊಳ್ ಬಿಡಲು ;

ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು ದಂಡಾಕಾರಮಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ರಾಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಆ ಮುದ್ರಿಕೆಯು ಬಂದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲಮಂ ಪಾಪ್ತವಾಗಿ ಬಿನ್ನೈಸಲು;

ರಾಯನು ಆಉಂಗುರವಂ ನೋಡಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೂರ್ವಾಸಖುಷಿಯ ಶಾಪವುತೊಲಗಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಗಲಾಗಿ, ಆಉಂಗುರವಂ ಕರದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ನೋಡಿ, ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂಬನಿಯಂ ಬಿಡುತ್ತಾ, ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲೈ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನೇ, ಈ ಉಂಗುರದ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಸ್ತರವನಿಗೆ ಹಣ ಕೊಡುವಂತೆ ನನ್ನ ಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವುದೆಂದು ಕೋಶಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಪೇಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವುದು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಇತ್ತಲು ಆ ಭಟರುಗಳೆಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸೂಚಕನೆಂಬುವನು ಜಾನುಕನಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಒಡೆಯನಾದ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯು ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಸಭಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ ಒಂದು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಸಾವ ಕಾಶವಂ ಮಾಡುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು; ಜಾನುಕನು—“ಎಲೈ ಸೂಚಕನೇ, ಕೇಳು. ದೊರೆಗಳಾದವರು ಸಮಯವಳಿತು ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲದೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಾರದಾದ್ದರಿಂದ ಸಾವಕಾಶಮಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಸೂಚಕನು—“ ಎಲೈ ಜಾನುಕನೇ ಈಗ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ಕದ್ದಿರುವ ಈ ಬೆಸ್ತರವನಿಗೆ ಮರಣ ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದು. ಇವನ ಮರಣ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಎನ್ನ ಹಸ್ತಂಗಳು ತ್ವರೆ ಪಡುತ್ತಿರುವುವು ” ಎನ್ನಲು ;

ಆ ಬೆಸ್ತರವನು, “ಎಲೈ ಭಟರುಗಳಿರಾ, ಕೇಳಿ, ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅಪರಾಧವೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಕಾರಣಮಾಗಿ ಒಬ್ಬರಂ ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದೆಲ್ಲಿ ಕಾರಣನಾಗಲಾನು. ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ಆ ಬೆಸ್ತರವನಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ದ್ರವ್ಯವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯು ಕಂಡು, ಆ ಜಾನುಕನು—“ ಎಲೈ ಬೆಸ್ತರವನೇ, ಅದೋ ರಾಜಗೃಹದಿಂದ ರಾಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಾವಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಬಂದಮೇಲೆ ನೀನು ಗೃಹದ್ವಾರದಿಂದ ಬರುವೆ ” ಎಂದು ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯು ಜಾಗೃತೆಯಿಂದ ಬಂದು,—“ ಎಲೈ ಭಟರುಗಳಿರಾ, ಈ ಬೆಸ್ತರವನು ತನಗೆ ಉಂಗುರವಂ ದೊರಕಿದ ಸಂಗತಿಯಂ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೇಳಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ಬಲೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿರುವನಂ ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ ” ಎಂದು ಅಜ್ಜಿಯನ್ನೀಯಲು;

ಆ ಜಾನುಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯು ಎಂತಾಗುವುದೋ, ಆಪ್ತಕಾರಕ್ಕೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಸೂಚಕನು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಬೆಸ್ತರವನು ಯಮ ಪುರಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ದು ಹಿಂದಿರಿಗಿ ಬಂದವನಂತಾದನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅವನ ಭುಜಗಳಂ ಕಟ್ಟಿದ ಹಗ್ಗಗಳಂ ಬಿಚ್ಚಲು;

ಆ ಬೆಸ್ತರವನು ಆಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದು. ನಿನ್ನಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು— “ ಎಲೈ ಬೆಸ್ತರವನೇ, ಮಹಾರಾಯನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನೀನು ತಂದ ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಈ ದ್ರವ್ಯವಂ ನೀನಿಗೆ ಉಡುಗೊಳಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಿರುವನು. ಇದಂ ತೆಗೆದುಕೋ ” ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ದ್ರವ್ಯವಂ ಕೊಡಲು ;

ಆ ಬೆಸ್ತರವನು ಅತ್ಯಂತಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಆ ದ್ರವ್ಯವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯ ಜರಣಂಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂಗೆಯ್ದು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನಾನು ಸಂರಕ್ಷಿತನಾದೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಸೂಚಕನು, “ ಈ ಬೆಸ್ತರವನು ಮಹಾರಾಯನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ವುರುಷನಂ ತೆಗೆದು ಆನೆಯ ಕುಂಭ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಂತಾದನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾನುಕನು,—“ ಎಲೈ ಸೂಚಕನೇ, ಕೇಳು. ಈಗ ತೆಗೆದು

ಕೊಂಡು ಪೋದ ಉಂಗರದಿಂ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು, ಸಂತುಷ್ಟನಾದನೆಂಬುವುದನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ ಉಡುಗೊಳಿಯೇ ಪಂಚುತ್ತಿರುವುದು” ಎನಲು;

ಆ ಸೂಚಕನು,— “ ಎಲೈ ಜಾನುಕನೇ, ರತ್ನಖಚಿತಮಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾದ ಆ ಉಂಗರವಂ ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ರಾಯನು ಸಂತೋಷಯುಕ್ತ ನಾಗಲಾನು. ಇನ್ನೇನೋ ಕಾರಣವಿರುವುದು ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಗ್ರಾಮಪಾಲಕನು—“ಎಲೈ ಸೂಚಕನೇ, ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋದ ರತ್ನಾಂಗುಳಿಯ ದರ್ಶನದಿಂ ರಾಯನು ತನಗೆ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರಮಾದ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಜನವಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವನಾಗಿದ್ದು, ಆ ಬಳಿಕ ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂ ಕೂಡಿದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಧಿಕವ್ಯಸನಾತುರನಾದನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಸೂಚಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಪೋಗಿ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಡವೆ ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ನೇತ್ರಂಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಬರುವಂತೆ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಸೇವೆಯಂ ಮಾಡಿದೆ.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾನುಕನು, “ ಎಲೈ ಸೂಚಕನೇ, ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯಾದ ವನು ಏನುಕಾರ್ಯವು ಪುರದಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ ಅದಂ ರಾಯಂಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತಮಾಗಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದಿವನಿಂ ದೋಷ ಮಿಲ್ಲ, ಮತ್ಸ್ಯಶತ್ರುವಾದ ಈ ಬೆಸ್ತರವನಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತ ರಾಯನ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜಲವುಂಟಾದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಬೆಸ್ತರವನಂ ಅಸೂಯೆಯಿಂ ನೋಡಲು;

ಆ ಬೆಸ್ತರವನು —“ಎಲೈ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯೇ, ಕೆಲವು ನಿಮಗೆ ಪುಸ್ಪವಿ ಕ್ರಯಕ್ಕಾಗುವುದು. ಇದಂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ” ಎಂದು ಕೊಡಲು ;

ಆ ಜಾನುಕನು,—“ ಎಲೈ ಬೆಸ್ತರವನೇ, ನೀನು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ಯುಕ್ತ ಮಾಗಿರುವುದು ” ಎನಲು ;

ಆ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯು ಅವನಿತ್ತ ದ್ರವ್ಯವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು “ ಎಲೈ ಬೆಸ್ತರವನೇ, ಈಗ ಎನಗೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರತೆ ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಪೋಗಲು;

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ದ್ರವ್ಯವಂ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಮದ್ಯಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮಿತ್ರ

ತ್ವನಂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮದ್ಯವಂ ಮಾಳುವ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಜತೆಗೊಂಡು ಪೋಗಲು;

ಇತ್ತಲು ಶಕ್ರಾವತಾರತೀರ್ಥವೆಂಬ ಸರೋವರವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಿದ್ದ ಸಾನುಮತಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಪರಸ್ತ್ರೀಯು—ಶಕುಂತಲೆಯೆಂಬವಳು ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹುಪ್ಪಿ ಶಿಷ್ಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪೋದಳೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯಂ ಆ ತೀರ್ಥವಾ ಸಿಗಳಾದ ಜನರ ಮುಖವಚನದಿಂದ ತಿಳಿದು, ಸಾರಸಿಕೆಯು ಪೋಗಿ ಬಲುಹೊತ್ತಾದುದು. ಅವಳು ಎಲ್ಲಿ ಪೋದಳೊ, ಶಕುಂತಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವು ಎಂತಿರುವುದೊ, ಅದಂ ತಿಳಿದುಬರುವೆನೆಂದು ವಿಮಾನಾರೂಢಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪುರವಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೊ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಾಣದೆ, ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ವನದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನವನ್ನಿಳುಹಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನೊಳು ತಾನು — “ನಾನು ಶಕ್ರಾವತಾರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆನಾದರೆ ಸತ್ಪುರುಷರುಗಳ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗುವುದೆಂತಲೂ, ಶಕುಂತಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ತಿಳಿದುಬರುವೆನೆಂತಲೂ ಆಪರಸ್ಥನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದೆನು. ಈಗ ರಾಜಹುಪ್ಪಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಿ ತಿಳಿಯುವೆನು. ಮತ್ತು ಎನಗೆ ಪ್ರಾಣಸ್ತ್ರೀಯಳಾದ ಮೇನಕೆಯು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ತಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ ಹೇಳುವಳು.” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಪ್ರಮದವನವಂ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತಾ, “ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಈ ರಾಯನ ಪುರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಉತ್ಸವಕಾಲವಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ರಾಯನ ಮಂದಿರವಾದರೋ, ಗೀತವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ವಿರಹಿತವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಎನು ಕಾರಣವಿರುವುದೊ ತಿಳಿಯಲು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತವೃತ್ತಾಂತವಂ ತಿಳಿಯುವೆನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವು ಎಸಗಿರುವುದು. ಆದರೂ ಸಖಿಯಾದ ಮೇನಕೆಯು ತನ್ನ ಮಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಂ ತಿಳಿದುಬರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿರುವ ವನಪಾಲಕಿಯರ ಪಾಶ್ವರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕರಣೀವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಳಿಯಾಗಿರುತ್ತ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಮಸ್ತವೃತ್ತಾಂತವಂ ತಿಳಿಯುವೆನು” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ವಿಮಾನದಿಂದ ಇಳಿದು, ಯಾರಿಗೂ ಗೋಚರಳಾಗದಂತೆ ಇರುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ನುಥಾಕುರಿತೆಯೆಂಬ ವನಪಾಲಕಿಯು ಬಬ್ಬ ಸಖಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ವನತಪುತುನಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಮದವನವಂ ಪೊಕ್ಕು, “ರಾಯನು ಉದ್ಯಾನವನಕ್ಕೆ ವಸಂತೋತ್ಸವವಂ ವಿರಚಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಬರುವನು, ಪುಷ್ಪಫುಲಗಳಿಂದ ಮಾಧವೀಮಂಟಪ ಕ್ರೀಡಾಶಾಲೆ ವೊದಲಾದ ರಮ್ಯಸ್ಥಾನಗಳಂ ಅಲಂಕ

ರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ, ಮುಂಬರಿದು ಬಂದು, ಮುಂಬಾಗದೊಳ ಮೊಳ
ಕೆದೋಪುವ ಸೀಮಾವಿನ ಕೆಂದಳಿರಂ ನೋಡಿ,—“ಈ ಮಾವಿನ ಚಿಗುರು ಕೋಗಿಲೆ
ಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ, ವಸಂತಮಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣರೂಪವಾಗಿಯೂ,
ಸುಗಂಧಭರಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು” ತುಂಬಿ ಬರುವ ತುಂಬಿಗಳ ಪಾಡಗಳೆ
ಭಗ್ನವಾಗಿ ಷಡ್ಯತುಗಳಿಗೂ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು ”
ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ಸಂಗಡ ಬಂದಿರುವ ಮಧುಕರಿಕೆಯೆಂಬ ಸಖಿಯು—“ ಎಲೆ ಪರಭೃತಿಕೆ,
ಬಿಟ್ಟಳೇ ಎನ್ನೋ ಬಂದು ವಾಕ್ಯವಂ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆ” ಎನಲಾಪರಭೃತಿಕೆಯು—
“ಎಲೆ ಮಧುಕರಿಕೆಯೇ, ಈ ಹೆಣ್ಣು ಕೋಗಿಲೆಯು ಸೀಮಾವಿನ ಮೊಗರುಗಾಯ
ನ್ನೋಡಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವುದು” ಎನಲಾಮಧುಕರಿಕೆಯು ಜಾ
ಗ್ರತೆಯಿಂ ಸಖಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು—“ ಎಲೆ ಸಖಿಯೆ, ವಸಂತಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತ
ಮಾದುದೇ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲವಳು—“ ಈಗ ವಸಂತಕಾಲವು ಬಂದಿರುವುದು.
ನಿನ್ನ ವಿಲಾಸಗಾನಕ್ಕೆ ಸಮಯ ದೊರಕಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಮಧು
ಕರಿಕೆಯು,—“ಎಲೆ ಸಖಿಯೇ, ಎನ್ನಂ ಬೀಳದಂತೆ ನಿಡಿದುಕೊ, ನಾನು ಕಾಮದೇವನ
ಪೂಜೆಗೋಸುಗ ತುದಿಗಾಲಿನಿಂ ನಿಂತು ಸೀಮಾವಿನ ಚಿಗುರಂ ಕೊಯ್ಯುವೆನು ”
ಎಂದು ನುಡಿಯಲು; ಪರಭೃತಿಕೆಯು—“ ಎನಗೂ ಆ ಮನ್ಮಥ ಮಹಾದೇವನ
ಪೂಜಾಫಲವಂ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಚ್ಛೆ ಇರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾಮಧುಕರಿ
ಕೆಯು,—“ಎನಗೆ ಹೇಗೆ ಮನ್ಮಥಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಪುಟ್ಟಿರುವುದೋ ನಿನಗೂ ಅದೇ
ಮೇರೆಗೆ ಪುಟ್ಟಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮನವೊಂದಾಗಿ ಶರೀರವೆರಡಾಗಿ
ರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಪರಭೃತಿಕೆಯ ಅವಲಂಬನವಂ ಗೆಯ್ದು ಸೀ
ಮಾವಿನ ಚಿಗುರಂ ಕೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಕುಚಂಗಳು ಊರ್ಧ್ವಭಾಗವಂ ಸೇರುವಂತೆ,
ತ್ರಿವಳಿಗಳು ಮುಖಿಯಾಗುವಂತೆ, ನೀಟಮಾದ ದೇಹವು ನೋಟಕ್ಕಾಶ್ಚರ್ಯವ
ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ, ನಿತಂಬಗಳ ಭಾರಕ್ಕೆ ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಳುನಡುಕವು ಪುಟ್ಟು
ವಂತೆ, ತುದಿಗಾಲಿನಿಂ ನಿಂತು—“ ಎಲೆ ಪರಭೃತಿಕೆಯೇ ಈ ಜೊತಾಂಕುರವು
ಇನ್ನೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಒಲಿದುದಿದ್ದರೂ ವ್ರತಭೇದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ಅಧಿಕ ಪರಿಮಳವ
ನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಕರ್ಪುತಹಸ್ತವಂ ಗೆಯ್ದು, ಆ ಚಿಗು
ರಂ ಕರದಲ್ಲಿ ನಿಡಿದು—“ಎಲೈ ಮಾವಿನಚಿಗುರೇ, ನಿನ್ನಂ ನಾನು ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ
ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನೀನು ವಿರಹಿಜನರುಗಳ ಹೃದಯವೇ ಲಕ್ಷ್ಯವು

ಳ್ಳುದಾಗಿ ಅರವಿಂದಾಶೋಕ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಬಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗು!” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಮಾವಿನ ಚಿಗುರಂ ಕೊಯ್ದು ಭೂಮಿಗೆ ಇಡುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಽಲ್ಲೇ, “ಬೇಡ ಬೇಡ” ವೆಂದು ವಸ್ತ್ರವಂ ಬೀಸುತ್ತಾ, ಅತಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ವಾತಾಯನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಕಂಚುಕಿಯು ಬಂದು, ಆ ಮಧುಕರಿಕೆಯಂ ಕುಽತು, “ಎಲೆ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಮಹಾರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವಸಂತೋತ್ಸವವು ಆಗದೆಂದು ನಿಷೇಧವಂ ಗೆಯ್ದಿರುವಲ್ಲಿ ಸೀಮಾವು ಮೊದಲಾದ ಜಗುರುಗಳಂ ಕೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಸೇನಾರು?” ಎಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಘರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿಯಲು;

ಆ ವನಪಾಲಕಿಯರಿವರೂ ಭಯಭ್ರಾಂತರಾಗಿ, ಆ ಕಂಚುಕಿಯಂ ಕುಽತು, “ಎಲೈ ವಾತಾಯನನೇ, ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಕೋಪವಂ ಗೆಯ್ಯದಿರು; ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನು ವಸಂತೋತ್ಸವವಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯಂ ನಾವು ತಿಳಿದವರಲ್ಲ” ಎನಲಾ ಕಂಚುಕಿಯು—“ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿರಾ! ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯದೆ, ಏನು? ಈ ವನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಲತಾವೃಕ್ಷಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ರಾಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂ ಮೀರಿಲಾಽದೆ ಇರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಈ ಮಾವಿನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಗ್ಗುಗಳುಂಟಾಗಿ ಬಹುಕಾಲಮಾದರೂ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗೆ ಭಯಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಪರಾಗಗಳೊಡಗೂಡದೆ ಇನ್ನು ಹಾಗೆಯೆ ಇರುವುದೆಂತಲೂ, ಗೋರಂಟೆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಮೊಗರುಗಾಯಿಗಳು ಪಕ್ಷಿಫಲವಾಗದೆ ಪುಟ್ಟಿದಂತೆಯೇ ಇರುವಂತೆಂತಲೂ, ಶಿಶಿರಖತವು ಪೋಗಿ ವಸಂತಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಒಂದುಗೋಗಿಲೆಗಳ ಧ್ವನಿಯು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿರುವುದೆಂತಲೂ, ಮನ್ಮಥನೂ ಕೂಡ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂದ ಅರ್ಧಬಾಣವಂ ಸೆಳೆದು ರಾಯನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲೇ ಆ ಬಾಣವಂ ನಡೆಸುವನೆಂತಲೂ ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು” ಎಂದು ನಡಿಯಲಾ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ಮುಽಯಾಗಿದ್ದ ಸಾನುಮತಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರ ಸ್ತ್ರೀಯು—“ಕಂಚುಕಿಯಾಡಿದ ವಾಕ್ಯವು ಯಥಾರ್ಥವೇ ಸರಿ. ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಮಹಾಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿರುವನು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು; ಮಧುಕರಿಯು ಆ ಕಂಚುಕಿಯಂ ಕುಽತು—“ಎಲೈ ವಾತಾಯನನೇ, ದೊರೆಯ ಭಾವಮೈದುನನಾದ ಮಿತ್ರಾವಸುವು ಕೆಲವು ದಿನದಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಈ ಪ್ರಮದವನವನ್ನು ಸಲಹಿಕೊಂಡಿರುವುದೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿ ಇರುವುದುಂ ರಾಯನ ಪಾದಸನ್ನಿಧಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಸಮಸ್ತಮಾದ ಈ ವನದ

ಶೃಂಗಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ನಾವು ವಸಂತೋತ್ಸವವಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯಂ ತಿಳಿದವರಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಕಂಚುಕಿಯು—“ ಎಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿರಾ, ಇದುವರೆಗೂ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ತಿಳಿಯದೆ ಕಾರ್ಯವಂ ನಡೆ ಸಿದಂತೆ ಮುಂದೆ ಪಲ್ಲವಪುಷ್ಪಗಳಂ ಕೊಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯವಂ ನಡೆಯಿಸದಿರಿ. ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲವರಿವರು—“ ಎಲೈ ಕಂಚುಕಿಯೆ, ಏನು ಕಾರಣದಿಂದಾರಾ ಯನು ವಸಂತೋತ್ಸವವಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವನೋ ಆ ಕಾರಣವಂ ಪೇಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿರುವುದು; ಪೇಳು. ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಇತ್ತಲು ಸಾನುಮತಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯು—“ ಮನುಷ್ಯರಾದವರು ಉತ್ಸವಪ್ರಿಯರಾಗಿರುವರು, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ತೀರ್ಥವಸಂತೋತ್ಸವವಂ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಮಹ ತ್ವಾದ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯು ತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲು, ಕಂಚುಕಿಯು—“ ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿರಾ, ಕೇಳಿ. ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುದೇ” ಬಹಳವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿರುವ ಲೋಕಾಪವಾದದ ವೃತ್ತಾಂತವು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಣಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಗೋಚರಮಾಗಲಿಲ್ಲವೇನು ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ವನಪಾಲಕಿಯರು—“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಕಂಚುಕಿಯೇ, ಕೇಳು. ದೊರೆಯ ಭಾವಮೈದಾನನಾದ ಮಿತ್ರಾನಸುವಿನ ಮುಖವಚನದಿಂ ರಾಯನು ರತ್ನಮುದ್ರಿ ಕೆಯ ಸಂದರ್ಶನವಂ ಗೈದ ಸಂಗತಿಯಂ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪಮಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ” ಎನಲು ;

ಕಂಚುಕಿಯು—“ ಎಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿರಾ, ನೀವು ತಿಳಿದಿದ್ದಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾಗಿ ವಿವರಿಸುವೆನು, ಕೇಳಿ. ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತಿಯು ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ತೋಳಿ ಸಲಾಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಒಬ್ಬರೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಗ್ರಾಮಧರ್ವಿ ವಾಹದಿಂ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈಗ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಿವಳಂ ತಿರಸ್ಕಾ ರವಂಗೆಯ್ದನೆಂದೂ, ಇವು ಮೊದಲಾದ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊ ಳ್ಳುತ್ತಾ ವಸಂತೋತ್ಸವ, ಹಿಂದ್ರಿಕಾವಿಹರಣ, ಉಪವನಾಲೋಕನ, ಗಂಧ ತಾಂಬೂ ಲ, ಶಯ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ರಮ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ, ಮೊದಲಿ ನಂತೆ ಸುತಮಾಜಿಕ ಸೇನಾಪತಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂ ಪರಿವೃತನಾಗದೆ, ವಿಜನ

ವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವಂ ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನು. ಮತ್ತು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪದಿಂ ಹೊರಳುತ್ತ ನಿದ್ರೆಯಂಗೆಯ್ದೊಡನೆ ರಾತ್ರಿಗಳಂ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವನು ಮತ್ತು ಅತಿದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದಂತಃಪುಂಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಂ ಯಾವಾಗ ಪೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುವನೋ ಆಗ ಅಸ್ತ್ರೀಯರಂ ಶಕುಂತಲೆ ಎಂದು ಕರೆದು, ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಎಚ್ಚತ್ತು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದೊಡಗೊಂಡು ಅಕಾರ್ಯವಾದುದೊಂದಾಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತನಾಗುವನು. ಇಂತು ಪಲಬಗೆಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ವಿರಹ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದಾಕ್ರಾಂತ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾದ್ದು 'ಂದೀವಸಂಶೋತ್ಸವವಂ ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತನು' ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ಸಾನುಮತಿಯು ಈ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ—“ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸ್ಮರಿಸಿ ಕೊಂಡು ವಿರಹವ್ಯಾಕುಲನಾದ್ದು 'ಂದಿನಗೆ ಸ್ತ್ರೀತಿಯುಂಟಾದುದು ” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲು;

ವನಪಾಲಕಿಯರು—“ ವಸಂಶೋತ್ಸವವಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದು ಈಗ ಯುಕ್ತವಾದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು, ಶಕುಂತಲೆಯ ವಿರಹವಂ ಸ್ಮರಿಸಲಾಹದಿ, ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಈಗ ಸಂತಾಪವಂ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು, ಎಂದು ಮನದಂದು, ವಿದೂಷಕನಂ ಸಂಗಡ ಬರುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತು ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನಿಂದೊಡಗೊಂಡು ಆ ಪ್ರಮದವನವಂ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಆ ಕಂಚುಕಿಯು ರಾಯನು ಬರುವುದಂ ತಿಳಿದು—“ ಎಲೈ ವನಪಾಲಕರುಗಳಿರಾ, ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು ಈ ವನಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ಯುವನು. ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಂಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಿ ” ಎಂದು ಆವರಿರ್ಪರಂ ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಡಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ಇತ್ತಲು ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ಯಬಹುದು ” ಎಂದು ಉಪಚಾರೋಕ್ತಿಗಳಂ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ಕಂಚುಕಿಯು ರಾಯನಂ ಕಂಡು,—“ಸುಂದರಾಕಾರಮುಳ್ಳ ಜನರುಗಳು ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಮಣೀಯರಾಗಿರುವರು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಈನಮ್ಮ ರಾಯನು ವಿರಹದಿಂ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿ ಇದ್ದರೂ ನೇತ್ರಾನಂದಕರನಾಗಿ ಇರುವನು. ಮತ್ತು ಹಾರಕಂಕಣಗಳಿಂ ವಿರಹಿತನಾಗಿ ಎಡದ ಮುಂಗೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಒಂದು ಸುಂದರ ಬಳೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಪೊಳೆಯುವ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗಳಿಂ ಬೆಳ್ಳೀ

ರಿದ ತುಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಶಕುಂತಲೆಯು ಚಿಂತೆಯಿಂದೊಂಟಾದ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಬಳಲಿಕೆಯಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಣೆಹಿಡಿದ ಮಹಾರತ್ನದಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷೀಣನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ದೇಹದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರನಾಗಿ ಕಾಣುವನು ” ಎಂದು ವೇಳುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲು, ಸಾಸುನುತಿಯು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನೋಡಿ-ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯು ಈ ರಾಯನ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅವಮಾನಿತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಇವನಿಗೋಸುಗ ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ತಾಪದಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುವಳೆಂದು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಉಪವನಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಸುದಿರುಗಿ, ತನ್ನ ಮನವು ಕುಣಿತು, —“ಕೆಟ್ಟ ಮನವೇ, ವೊದಲು ಹುಲ್ಲೆಯಂತೆ ಜಂಜಲವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾದ ಗುಣಿತನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವೇಳಿ ಎಚ್ಚರವುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ಮಲಗಿದ್ದು ಈಗ ಆ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದೊಂಟಾದ ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವೆ !” ಎಂದು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಸಾಸುನುತಿಯು —“ಇಂತು ರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಸಂತಾಪವುಂಟಾಗಿರುವುದು ಅವಳ ಪುಣ್ಯವೇ ಸರಿ ” ಎಂದು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ವಿದೂಷಕನು,—“ರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯ ವಿರಹವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ದಾಂಟಿದ್ದನು. ಮರಳಿ ಆ ವ್ಯಾಧಿಗೆ ತಗುಲಿಕೊಂಡನು. ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯುಂಟಾದರೇ ? ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಜಲ್ಲಿ ಕಂಚುಕಿಯು ರಾಯನ ಮುಂಭಾಗದೊಳಗೆ ಬಂದು ನಿಂದು, “ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ ನೀನು ಜಯವಂತನಾಗು! ಈಗ ಪ್ರಮದವನದ ರಮ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳು ನಿರೀಕ್ಷಣೀಯಂ ಗೆಯ್ದು ಕ್ರೀಡಾಶೈಲಿ ಮಾಧವೀಮಂಟಪ ಮುಂತಾದ ತಾಪಹರವಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವುಂಟಾಗುವುದು ” ಎಂದು ಬಿನ್ನಯಿಸಲು ;

ರಾಯನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಬಂದು ಕರದಲ್ಲಿ ಬೆತ್ತವುಂಟಾದ ಪಿಡಿದು ನಿದ್ರಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯುಂಟಾಗಿ, —“ ಎಲೆ ವೇತ್ರವತಿಯೇ, ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಆರ್ಯಪುತ್ರನೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ, ಈಗ ನಾವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣವುಂಟಾಗುವುದು ” ಎಂದು

ಗೆಯ್ದುದುಂ ಸಿಂಹಾ : ನಾರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವಾಗಿರುವುದುಂ ದೀಗ ಏನಾದರೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ರಾಜಕಾರ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದಂ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಎನ್ನ ಅಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವುದೆಂದು ಪೇಳುವುದು' ಎನಲಾ ವೇತ್ರವತಿಯು, '‘ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು’' ಎಂದು ಪೋದ ಮೇಲೆ, ವಾತಾಯನನೆಂಬ ಕಂಚುಕಿಯಂ ಕರೆದು, — ಇದೇ ಕಾರ್ಯವಂ ನೀನೂ ಮಾಡೆಂದು ಕಳುಹಿಸಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈಗ ಒಂದು ನೋಣವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಎಲ್ಲರಂ ಕಳುಹಿಸಿ, ಶೀತಳವಾಗಿ ತಾಪಪರಿಹಾರ : ಮಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರಮದವನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ನಿನ್ನ ದೇಹವಂ ಸಂಶೋಷಗೊಳಿಸಬಹುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ವಿದೂಷಕನಂ ಕುಳಿತು —“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಪತ್ತುಗಳು ರಂಧ್ರವನ್ನೇ ಕಾಡುಕೊಂಡು ಇರುವುದೆಂದು ಜನರು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯಗಳು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ:— ಕಣ್ವಮುನಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಕಡೆಯಾಗಿದ್ದ ಎನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು ಈಗತಾನೇ ತೊಲಗಿರುವುದು. ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೇ ಸಮಸ್ತ ಜನವಂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನ್ಮಥನು ಎನ್ನಂ ವ್ಯಥೆಯಂ ಪೊಂದಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ ಕಂಪೇದ ಮಾವಿನ ಚಿಗುರಿನ ಸರಳನ್ನೇಳಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈ ದುಷ್ಟಮನ್ಮಥನ ಬಾಧೆಯಂ ಸ್ಮರಿಸಲಾಹಿತನು ” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ನೀನು ಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿರು. ಈ ದುಷ್ಟನಾದ ಮನ್ಮಥನಂ ಈ ದಂಡದಿಂದ ದಂಡಿಸುವೆನು ” ಎಂದು ತಾನು ವಿಡಿದಿದ್ದ ಊರ್ದು ಗೋಲನ್ನೆತ್ತುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು ವಿದೂಷಕನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ನಮನಗುತ—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಂ ನೋಡಿದೆನು. ನೀನು ಮಾಡುವ ಸಾಹಸವಂತಿರಲಿ. ಈಗ ಎನ್ನ ಪ್ರಾಣಾಸ್ತ್ರಿಯಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿಯಾದರೂ ಸದೃಶವಾಗಿರುವ ಒಳ್ಳೆಗಳಂ ನೋಡುತ್ತಾ ಯಾವದ್ಭವದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆಂ ಪೇಳು ” ಎನಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮೀ, ಈ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯುವಾಗ್ಗೆ ಸಮೀಪವೇವಕಳಾದ ಚತುರಿಕೆಗೆ, — ಈ ವನದ ಮಾಧವೀಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲವಿರುವೆನು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಸ್ವಹೃದಿಂದ ಬರೆದಿರುವ ಪೂಜ್ಯಳಾದ

ಶಕುಂತಲೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರದ ಸತವಂ ತರುವುದು ' ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯನಿತ್ತು ಬಂದಿರು ವೆಯಷ್ಟೆ. ಈಗ ಆ ಮಾಧವೀಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ಯಬಹುದು '' ಎಂದು ಬಿನ್ನ ಯಿಸಿ, ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗವಂ ತೋರ್ಿಸುತ್ತ ಬರಲು;

ಸಾನುಮತಿಯು ಅದೃಶ್ಯಳಾಗಿ ರಾಯನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ, ಈಯದ್ದಿದ ರತ್ನ ಶಿಲೆಗಳಿಂದೊಪ್ಪತ, ಪುಷ್ಪವಾಸನೆಗೆ ನೊರೆದೆಹಗುವ ಮುಖದುಂಬಿಗಳ ಗಾನಸ್ವರದಿಂದ ಬಾಗಿರುವ ಪೂ ಗೊಂಡಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತೂಗಾಡುವ ಶುಕ ಸಿಕ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಭರಿತವಾಗಿ ಶೀತೋಪಚಾರಕ್ಕೆ ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ ಈ ಮಾಧವೀ ಮಂಟಪವಂ ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಬಹುದು '' ಎಂದು ರಾಯನನೊಡಗೊಂಡು ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ;

ಸಾನುಮತಿಯು ಬಳ್ಳಿಗಳ ಮುಖಗೊಂಡು,—“ ಎನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತಳ ಪುತ್ರಿ ಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಒಂದಿರುವ ಭಾವಚಿತ್ರಪಟವಂ ನೋಡಿ, ಅವಳೆಲ್ಲರವ ಜನಾಧಿಪನಾದ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಅಭಿಮತವಾದ ಅನುರಾಗದ ಪರಿಯನ್ನ ಹಿಡಿದು ಪೋಗಿ, ಆ ಮೋಸಕಿಗೆ ವಿರೂಪುನೆನು '' ಎಂದು ಸವಾಸವಂ ಸಾರಿ, ಮುಖಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು —“ ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಈಗ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಕರ್ಣಾಶ್ರ ಮದಲ್ಲಿ ವೊದಲು ಮಾಡಿದ ಶೃಂಗಾರಜೇಷ್ಠೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳು ವೆನು. ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಅವಳ ಸಂಗತಿಯಂ ಪೇಳಿದೆನು. ಆದರೂ ಆ ಶಕುಂತ ಲೆಯು ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ಎನ್ನ ಸವಾ ಸದಲ್ಲಾದರೂ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಎನಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಪ್ತಿಯನ್ನೀ ಯದೆ ನಾನು ಮುಖಿತಂತೆ ನೀನೂ ಮುಖಿತು ಪೋದೆ '' ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಅಯ್ಯಾ ರಾಯನೇ, ನಾನು ಮುಖಿಯಲ್ಲ. ನಾನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪೋಷುಟ್ಟು ಬರುವಾಗ್ಗೆ ನೀನು ಎನ್ನೊಡನೆ ಶಕುಂತ ಲೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವಂ ಪೇಳಿ, ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಈಗ ನಾನು ವಿನೋದಕ್ಕೋಸು ಗಮಾಗಿ ಈ ವಾರ್ತೆಯಂ ಪೇಳುವೆನು, ಇದಂ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದಿರು ಎಂದು ಕರ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಮೃತ್ವಿಂಡದಂತೆ ಮಂದಮತಿಯಾದ ನಾನು ನೀನು ಪೇಳಿದ ಶಕುಂತಲೆಯ ವಾರ್ತೆಯೆಲ್ಲವಂ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ನುಡಿದೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿದೆನು. ಆದರೂ ಮುಂದಾಗತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವು ಒಲವತ್ತರವಾಗಿರುವುದು.

ರಾಯನು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥವಂ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ವಿದೂಷಕನಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಎನ್ನಂ ಸಂರಕ್ಷಿಸು ” ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಾಪಯುಕ್ತನಾಗಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಇದೇನು ! ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಾತರ ಪಡುವುದು ನಿನಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಸತ್ಪುರುಷರಾದವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಶೋಕದಿಂ ಯುಕ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯವರಾಗಲಾರರು ಎಷ್ಟು ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರೂ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಚಲಿಸುವುವೆ ? ಹೇಳು. ಎಷ್ಟು ದುಃಖವಿದ್ದಾಗಿದ್ದು ಧೈರ್ಯವನ್ನೆ ವಲಂಬಿಸಬೇಕು ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನೋಕ್ತಿಗಳಂ ಪೇಳುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು—“ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಎನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿದಿದ್ದಳಿಂ ಸಂತಾಪಯುಕ್ತಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಾಥನಂತೆ ದುಃಖಪಾತ್ರನಾಗುವೆನು. ಆದರೂ ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಜೇಷ್ಟಿಯಂ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ನಾನು ನಿಷ್ಕರವಾಕ್ಯಗಳಿಂ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯಲು, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತೆಯಾಗಿ ತಪೋವನವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗುತಿರ್ದ ಶಾರ್ಙ್ಗರವ ವೊದಲಾದ ತನ್ನ ಸ್ವಜನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪೋಗಲಿಚ್ಛಿಸಲಾ ಕಣ್ವತಿಷ್ಠನಾಗಿ, ಗುರುವಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿರುವ ಶಾರ್ಙ್ಗರವನು ಅವಳಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಏನೋಡನೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲಿಯದು ? ನಿಲ್ಲು ” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿಯಲಾಗ ದೀನಳಾಗಿ ಪೋಗದೆ ನಿಂತು, ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವಂ ಮುಖಿತುಡುಕಿಂ ಕ್ರೂರನಾದ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಹೇರಳ ದುಃಖದಿಂದಂಟಾದ ಕಂಬನಿಗಳಿಂ ಕಲುಷವಾದ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿ ರಿಸಿದಳೆಂಬುವುದಾದುದುಂಟೋ ಆಸರಿಯು ಎನ್ನಂ ವಿಷದಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ಸರಳಿನಂತೆ ಸುಡುತ್ತಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಸಾಸುಮತಿಯು— “ ಈ ದುಷ್ಕಾಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯು ತಾನಾಗಿ ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದ ಈಗ ತನಗೆ ಜೇಕಾದಾಗ ಈರೀತಿಯಿಂದ ಸಂತಾಪವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೂ ಈ ರಾಯನು ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಸ್ಮರಿಸುವನಲ್ಲ ಎಂದು ಎನಗೆ ಸಂತೋಷ ಪುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು,

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಶಕುಂತಲಾದೇವಿಯು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಪತಿಯೇ ದೇವರಾಗಿರುವ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಯಾವ ಪುನುಷನೂ ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಲಾರನು. ಆದರೂ ನಿನಗೆ ದೇವಿಯಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಮೇನಕೆಯ ಸಖಿಯರಲ್ಲಿ ಯಾವಳೋ ಬಬ್ಬಳು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗಿರುವಳೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ಎನ್ನ ಮನಕುಂಟಾಗುವುದು ” ಎನಲು ;

ಆವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾనుಮತಿಯು—“ ಎನ್ನ ಮಿತ್ರಳಾದ ಸಾರಸಿಕೆಯು ಶಕ್ತ ತೀರ್ಥಸಮಾಪದಲ್ಲಿರ್ದ ರಾಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಎಮಾನದ ಲಿಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗಿರುವಳು. ಆದರೂ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವಿರಹದಿಂದ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು ” ಎನ್ನುತ್ತಿರಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಂತೆ ಆ ಮೇನಕೆಯ ಸಖಿಯು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗಿರುವುದು ನಿಜವಾದಲ್ಲಿ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಮಾಗಮವು ನಿನಗೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದುಂಟಾಗುವುದು ” ಎನಲು ;

ರಾಯನು ಅತಿಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ— “ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಅವಳ ಸಂಘಟನೆಯು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದು ? ” ಎನಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಪತಿಯನ್ನಗಲಿ ಅತಿಶಯಮಾದ ದುಃಖವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವ ಮಗಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಇಂಥಾದೆ ನಿನೊಡನೆ ಕೂಡಿಸುವ ಉಪಾಯವಂ ಮಾಡುವರಾದ್ದರಿಂದ ಜಾಗ್ರತೆಯಂ ಸಮಾಗಮವು ದೊರಕುವುದೆಂದು ನುಡಿದೆನು ” ಎನ್ನುಲು ;

ರಾಯನು ನಿಡಿದಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಟ್ಟು, “ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ನಾನು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿದೆನೆಂಬುವುದು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಈಗ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಗೆಯೋ, ಅಲ್ಲದಿರೆ ಯಾವನಾದರೂ ಇಂದ್ರಜಾಲವಂ ಗೆಯ್ಯಮನೋಹರಳಾದ ಬಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ತೋಪಿಸಿ ಮಹಿಗೈದಿರುವನೋ, ಅಂತು ಮಲ್ಲದಿರೆ ಬಬ್ಬಳೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ ಇರುವಳನ್ನಾಗಿ ಕಂಡು ಭ್ರಾಂತಿಯಂ ಪೊಂದಿರುವೆನೋ, ಹಾಗಲ್ಲದಿರೆ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯವು ಧರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾದ ಪರಿಯೋ ಮತ್ತು ಆ ಮನೋಹರಂಗಳಾದವಳ ರೂಪವು ನನ್ನ ಗಂ ನೋಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಪೋದುವು. ಈ ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳೆಂಬ ನದಿಗಳು ತೀರಗಳಿಲ್ಲದೆ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಂ ಸಾರುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲದೆ

ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಎನಗೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಂದರ್ಶನಮಾಗುವುದು ಅತಿ ದುರ್ಲಭವು. ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಹಾಗೆ ಖೇಳಲಾಗದು. ಬರತಕ್ಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಅವುಗಳ ಯೋಜನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೈವವಶದಿಂದ ಒಂದೇ ಬರುವುವಲ್ಲದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರವೆಂಬುವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯೇ ಸಿದ್ಧರ್ಶನಮಾಗಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಮಾಗಮವು ನಿನಗುಂಟಾಗುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು ತನ್ನ ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ನೋಡಿ,—“ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ವಿದೂಷಕನೇ, ಯಾರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ರಮಣೀಯವಾಗಿರುವ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಜಾಹಿಬಿದ್ದ ಈ ಉಂಗುರವು ಮಹತ್ತಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಆ ಉಂಗರವಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಉಂಗರವೇ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೆಂಪಾದ ನಖಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯಿದ್ದು ಜಾಹಿಬಿದ್ದಿರುವೆನೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯವು ಎನ್ನ ಪುಣ್ಯದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದುದೆಂಬದಾಗಿ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೇ ಉಳಿದೋಣುತ್ತಲಿದೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಸಾನುಮತಿಯು ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ “ ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯು ಇನ್ನಾರ ಹಸ್ತಕ್ಕಾದರೂ ದೊರೆತಿದ್ದಲ್ಲಿ ದುಃಖಪಡುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕೈಯೊಳಿರುವಲ್ಲಿ ಅದಂ ನೋಡಿ ರಾಯನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವ್ಯಸನವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಶಕುಂತಲಾ ದೇವಿಯು ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಈ ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯು ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ತಿಳಿಯದು ” ಎನಲು ;

ಸಾನುಮತಿಯು—“ ಇದೇ ವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಎನಗೂ ಬಹಳ ವಾಗಿ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿದ್ದಂತೆ ಈ ವಿದೂಷಕನು ರಾಯನಂ ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಿರುವನು ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಅದೇ ಸಂಗತಿಯಂ ಸಂಗತವಾಗಿ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು. ನಾನು ಆ ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಿಂದ ಪೂಜ್ಯಮಟ್ಟ ನಗರವಂ ಕುಳಿತು ಬರುವುದೋಗಿರಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಕಣ್ಣೀರಂ ಬಿಡುತ್ತಾ—“ ಎಲೈ ಪ್ರಾಣಕಾಂ

ತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಪುರಕ್ಕೆ ಪೋದಮೇಲೆ ಮರಳಿ ಎನ್ನ ಸ್ವರಣೆ ಬಂದು
ಯಾವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಎನ್ನಂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾಗಿ,
ನಾನು ಎನ್ನ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳಿಂದಂಚಿತಮಾದ ಎನ್ನ ಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನವಳ ಕೊಮಲ
ಮಾದ ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ, “ಎಲೆ! ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೇ, ಈ ಉಂಗರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ
ಎನ್ನ ನಾಮಾಕ್ಷರಗಳಂ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಒಂದಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಎಣಿಕೆಗೆಯುತ್ತಿರು.
ಯಾವದಿವಸ ಅಕ್ಷರಂಗಳು ಸಮಾಪ್ತಿಯಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವುವೋ ಅದಿವಸ ನಿನ್ನಂ
ಎನ್ನ ಅಂತಃಪುರಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಸೇವಕಜನರು ಈ ಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರು
ವರು” ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯನ್ನಿತ್ತು ಬಂದೆನು. ಆಬಳಿಕ ಕ್ರೂರನಾದ ನಾನು
ಅಜ್ಞಾನದಿಂದವಳಂ ಕರೆಯಿಸುವುದಂ ಮುಚಿತೆನು ” ಎಂದು ಕಂಬನಿದುಂಬಿ ಕಾಂ
ತಿಹೀನನಾಗುತ್ತಿರಲು ;

ಸಾನುಮತಿಯು— “ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕರೆ
ಯಿಸುವ ನಿಬಂಧನೆಯಂ ಗೆಯ್ದುದು ರಮಣೀಯಮಾಗಿರುವುದು. ಆದರೂ ದೈವ
ವೇ ಈ ರಾಯಂಗೆ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಿಕೊಳ್ಳು
ತ್ತಿರಲು ;

ವಿದೂಷಕನು— “ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ನೀನು ಕರ್ಣಾಟ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆ
ಶಕುಂತಲಾದೇವಿಯ ಬೆರಳಲ್ಲಿಟ್ಟ ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯು ಬೆದ್ದವನು ಭೇದಿಸಿದ ಲೋ
ಹಿತಮತ್ಸರ್ಯದ ಉದರ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಬಂದುದು? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ, ಕೇಳು. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನನಗರಕ್ಕೆ ಬರು
ತಿದ್ದ ನಿನಗೆ ದೇವಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿರುವ
ಶಚೀತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುದೆಂದು ಅವಳ ಸಂಗಡ
ಬಂದಿದ್ದಾಗ ತಮಯಂಬ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯು ಸೇಳಿದಳು ” ಎನ್ನಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವಿದೂಷಕನು— “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಅಪ್ಪಣೆಯ
ನ್ನಿತ್ತದು ಯುಕ್ತಮಾಗಿ ತೋರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಸಾನುಮತಿಯು—“ ಈ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಪಾಪಭೀರುವಾದ ಈ
ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಗಂಧರ್ವವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಂದೇಹವು
ಟ್ಟಿತೋ ಮತ್ತು ಮಟ್ಟುಮೀಸಿರುವ ಇಂಥ ಅನುರಾಗವಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಶಕುಂತ
ಲೆಯು ಗುಣತಿನ ರತ್ನದುಂಗರವಂ ಇವನಿಗೆ ತೋಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಏನು ನಿಮಿತ್ತವಿರು
ವುದೋ ತಿಳಿಯದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು ಮರಳಿ ಆ ಉಂಗರವಂ ನೋಡುತ್ತ ವಿರಹ ಹೆಚ್ಚಿ — “ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಈ ಉಂಗರದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದೆಯೇ ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಬಿದೂಷಕನು ರಾಯನಾಡುವ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ಅವನ ಜೇಷ್ಠಗಂ ನೋಡಿ - ಈ ರಾಯನು ಹುಚ್ಚರ ಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿದನು. ಇನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ದೇನೆಂದು, ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು ಮರಳಿ ಆ ರತ್ನಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ಕುಳಿತು — “ ಎಲೈ ಮುದ್ರಿಕೆಯೇ, ಸುಂದರಾಂಗಿಯಾಗಿ ಮೃದುವಾದ ಬೆರಳಿನಿಂ ಕೂಡಿಯಿರುವ ಎನ್ನ ಕಾಂತ್ಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ಕರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಜಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮುಳುಗಿದೆ ? ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ, “ ಈ ಉಂಗರವಾದರೋ ನಿರ್ಜೀವಿಯಾಗಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದಿಂ ಗುಣಂಗಳಂ ನಿಂದಿಸಲಾಗದು. ಸಜೀವನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳಂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾ, ದೊರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಇರುವ ನಾನು ಪ್ರಿಯಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಪತ್ತಿಯಲ್ಲನೆಂದು ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಮಾಡಿರುವೆನಾದ್ದರಿಂದ ಎನ್ನ ಗುಣಂಗಳಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಂದಿಸಬೇಕು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಬಿದೂಷಕನು — ಈ ರಾಯನು ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಎನ್ನ ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಪೋಗಲೇಸನು. ಕುದ್ವಾಧೆಯು ಎನ್ನಂ ಭಕ್ತಿ ಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇದನ್ನಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಆಗದೆ ಇರುವುದು ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು — “ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಅಕಾರಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಶಕುಂತಲೆಯ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂ ಪುಟ್ಟಿರುವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಎನ್ನಂ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ದರ್ಶನವಂ ಗೆಯಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಚತುರಕೆಯೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಶಕುಂತಲೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರಪಟವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಂದು, “ ಇದೇ ನಮ್ಮ ದೇವಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರ ಫಲಕವು ” ಎಂದು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಕೃಷ್ಣ ರಾಜಕಂಠೀರವರು ರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರ ವೆಂಬ ಶಕುಂತಲನಾಟಕ ಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ವಿರಹದಿಂ ಉನ್ಮದಾವಸ್ಥೆಯಂ ಪೊಂದಿರಲು, ಚತುರಕೆಯು ಶಕುಂತಲೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಯನ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳೆಂಬ ಪರಿತ್ಯಾಸಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಚತುರ್ಥಕಲ್ಲೊಲದ ತೃತೀಯತರಂಗ.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ವಿದೂಷಕನು ಜತುರಿಕೆ ತಂದ ಶಕುಂತಲೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವಂ ನೋಡಿ, ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು.—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರ ಕಾರ್ಯವು ಜಿನ್ನಾದುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರಮಾದ ರೂಪವಂ ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಮನೋಹರಮಾದ ಆಕಾರದಿಂ ನೋಟಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಮಾದ ಈ ಚಿತ್ರಪ್ರತೀಮೆಯ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನೋನ್ನತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಜಾಯುತ್ಪಿರುವುದೋ ಎಂಬಂತಿರುವುದು.” ಎಂದು ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ಸಾಸುಮತಿಯು ಆ ಭಾವಚಿತ್ರವಂ ನೋಡಿ, ಅತಿ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತಳಾಗಿ, “ರಾಯನು ತನ್ನ ಕರದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಬರೆದ ಚಿತ್ರದ ಕಡ್ಡಿಯ ಕುಶಲತೆಯ ನ್ನೇನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ! ಪ್ರಿಯಸಖಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ ಎನ್ನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು ಆ ಚಿತ್ರಫಲಕವಂ ನೋಡಿ—“ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕಮಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ರೂಪಲಾ ವ್ಯಾ ಏಹೀನಳಾಗಿರುವನೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಮ್ಯಂಗಳಾಗಿ ಬರೆಯ ಬಹುದು. ಹಾಗಾದರೂ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಲಾವಣ್ಯಾತಿಶಯಗಳಂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವೆನಲ್ಲದೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಸಾಸುಮತಿಯು—“ ಇಂಥ ರೂಪವತಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಗೋಸುಗ ರಾಯನು ತಿಗಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದನೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಂ ಪೊಂಗುತ್ತಿರುವುದು ಯುಕ್ತ ಮಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲು;

ವಿದೂಷಕನು —“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಚಿತ್ರಪರದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಮಾದ ವಯೋರೂಪಿಂ ಯುಕ್ತರಾಗಿ, ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವ ಈ ಮೂವು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಘೋರವಾದ ಶಕುಂತಲಾದೇವಿಯು ಯಾವಳಿಬಹುದು?” ಎಂದು ಕೇಳಲು;

ಸಾಸುಮತಿಯು—“ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಂಜನವುಳ್ಳ ಈ ವಿದೂಷಕನು ನಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ರೂಪವಂ ನೋಡಿದವನಂತೆ ತೋರಿಬಿಡುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನಾನು ಇವಳು ಶಕುಂತಲೆಯೆಂದು ಪೇಳಲೊಲ್ಲೆನು. ನೀನು ಈ ಮೂಳು ಮಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯು ಯಾವಳು ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆ?” ಎನಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಶಿಥಿಲವಾದ ಬಂಧದಿಂದ ಹೊಣೆ ಸೂಸಿ ಜಾಹಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ತೋರವಾದ ಮಲ್ಲಿಗೆಮೊಗ್ಗುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಕೇಶಾಗ್ರಮುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಮುದ್ದಾಗಿರುವ ಬಿಮರ್ವನಿಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತವಾದ ಮುಖಮಂಡಲವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೀಡಿ ಇರುವ ನಳಿತೋಳುಗಳಿಂದ ರಮಣೀಯಳಾಗಿ, ನಾರಿಯಿಂದ ಸಡಲವಂಗೆಯ್ದು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಮನ್ಮಥನ ಧನುಸ್ಸೋ ಎಂಬಂತೆ ಪಿಡಿಗಡಗುವ ಬಡನಡುವಿನಿಂದ ಬಳುಕುತ್ತಲಿರುವ ತನುವಿನಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಕೆಂದಳಿರಂ ಚೆಲ್ಲುವಂತಿರುವ ಸೀಮಾವಿನ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾಗಿ ಬಳಲಿರುವಳಂತೆ ನಿಂತಿರುವಳೇ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯೆಂತಲೂ ಅವಳ ಪಾಶ್ವರ್ಥದಲ್ಲಿರುವವೇ ಅವಳ ಸಖಿಯರುಗಳೆಂತಲೂ, ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನೀನು ಜಾಣ್ಮೆಯುಳ್ಳವನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೇಳಿದೆ” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘನೆಯಿಂದ ಗೆಯ್ದು,—“ ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಕೇಳು. ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಅಭಿಮತವಾದ ಕೆಲವು ಚಿಹ್ನೆಗಳಿರುವುವು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:-ನಾನೀಭಾವಚಿತ್ರವಂ ಬರೆಯುವಾಗ್ಗೆ ಆ ಮನೋಹರಾಂಗಿಯ ಆಕಾರವಂ ಊಹಿಸುವುದು ಸಾತ್ವಿಕಭಾವವು ಪುಟ್ಟ ಬಿಮರು ಗೂಡದ ಬೆರಳು ತಗಲಿದ್ದಂತೆ ಈ ರೇಖೆಗಳ ಸಮೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾಗಿ ಕಪ್ಪು ತೋರುವುದು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿ ಇರುವ ಹಳದಿ ಹಸರು ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಂಗವು ಎಂದಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಕಣ್ಣೀರುಗಳು ಕಪೋಲಗಳಿಂದ ಜಾಹಿ ಈ ಚಿತ್ರಪಥದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದೆಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಇದೀಗ ಚಿಹ್ನೆಗಳು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಫಲಕವಂ ಪಿಡಿದಿರುವ ಚತುರಕೆಯಂ ಕುಳಿತು, “ಎಲಿ ಚತುರಕೆಯೇ, ಶಕುಂತಲೆಯ ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಗಳಂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಬರೆದಿರುವೆನು. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಚಿತ್ರದ ಕಡ್ಡಿಬಣ್ಣಗಳಂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯಲು;

ಚತುರಕೆಯು—“ ಎಲೈ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ, ಚಿತ್ರದ ನೆಟ್ಟಗೆಯಂ ನಾನು

ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬರುವವರೆಗೂ ಈ ಚಿತ್ರದ ಫಲಕವಂ ವಿಡಿದಿರುವುದು” ಎನ್ನಲು;

“ರಾಯನ ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರವಾದ ಈ ಚಿತ್ರಫಲಕವಂ ನಾನು ವಿಡಿದಿರುವೆನು” ಎಂದು ಆ ಚತುರಿಕೆಯ ಹಸ್ತದಿಂದ ಅದಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಡಿಯಲು;

ಚತುರಿಕೆಯು ಚಿತ್ರಸಾಮಗ್ರಿಯಂ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಪೋಗಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬಂದ ಕೋನು ಲಾಂಗಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಅವಳ ರೂಪವಂ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ನಾನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲಜಲದಿಂದ ಪೂರಿತವಾದ ನದಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲುಜಳದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯುಳ್ಳ ಮನುಜನಂತಾದೆನು” ಎನ್ನಲು;

ವಿದೂಷಕನು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಈ ರಾಯನು ನದಿಯಂ ದಾಂಟಿ ಮೃಗಕೃಷ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವನಂತಾದನು, ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ. ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಚಿತ್ರಪಠದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನು ಬರೆಯತಕ್ಕದ್ದಿರುವುದು ?” ಎನ್ನಲು;

ಸಾನುಮತಿಯು,—ಯಾವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ವಿಹಾರಮಂ ಗೆಯ್ದಿರುವನೋ ಆ ಸ್ಥಳಂಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬರೆಯತಕ್ಕ ನಾಗಿ ಇರುವುವು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು;

“ ಮಿತ್ರನೇ, ಬರೆಯತಕ್ಕವಂ ಕೇಳು. ಬಿಟ್ಟುಗೂಡಿದ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಹಾರಾ ಸಕ್ತಂಗಳಾದ ಹಂಸಮಿಥುನಗಳುಳ್ಳ ಮಾಲಿನಿಯೆಂಬ ನದಿಯಂ, ಆ ನದಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹುಣಂಗಳುಂ ಸುಂದರವಾದ ಹಿಮತ್ಸರ್ವತದ ಸಮಾ ಪದಲ್ಲಿರುವ ಗಿರಿಗಳುಂ, ನಾಯುಮಡಿಗಳುಂ ಕಟ್ಟಿರುವ ಆ ತಪೋವನದ ವೃಕ್ಷಂಗಳ ಕೊಂಬೆಗಳುಂ, ಗಂಡುಹುಲ್ಲೆಯ ಶೃಂಗದಿಂದ ಎಡಗಣ್ಣಂ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣುಹುಲ್ಲೆಯಂ ಬರೆಯಬೇಕು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಇವೆಲ್ಲವಂ ಬರೆದಮೇಲೆ ಜೋಲು ತ್ತಿರುವ ಭ್ರೂಮಧ್ಯದಿಂದ ವಿಹಾರಸ್ವರೂಪರಾದ ಋಷಿಗಳುಂ ಈ ಚಿತ್ರಪಠದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ ಋಷಿಗಳಂತಿರಲಿ, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಈ ಭಾವಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅಲಂಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವದಂ ಮಹಿಂತೆನು” ಎನ್ನಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಅದೇನೀರುವುದು: ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಬೇಕು” ಎನ್ನಲು;

ಆ ಸಾಸುಮತಿಯು—“ ಈ ರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯ ವನವಾಸಕ್ಕೂ ಅವಳ ದೇಹದ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲಮಾದ ಚಿತ್ರವಂ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನವಂ ಗೆಯ್ಯುವನು ಎಂದು ತೋರುವುದು ” ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನಾನು ಬರೆಯದೆ ಮುಖಿತವಿರುವುದಂ ಕೇಳು. ಕವೋಲಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಲುತ್ತಿರುವ ಬಾಗೆಹೂವಿನ ಕೇಸರಗಳುಳ್ಳ ಕರ್ಣಾವತಂಸವಂ ಆ ಪ್ರಾಣಕಾಂತೆಯ ಕರ್ಣಗಳಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದಂತೆ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಶರಚ್ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣಗಳಂತೆ ಅತಿ ಬೆಳ್ಳಾದ ತಾವರೆದಂಟಿನಲ್ಲಿರುವ ತಂತುವಿನ ಹಾರವಂ ಆ ಕಾಂತೆಯ ತೋರವಾದ ಸ್ತನಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದಂತೆ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಪೇಳಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ನಮ್ಮ ದೇವಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕೆಂದಾವರೆಯು ಜಿಂದವುಳ್ಳ ತನ್ನ ತುದಿಗೈಯಿಂ ಮುಖವಂ ಮುಚ್ಚಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವಂ ಪೊಂದಿದವಳಂತೆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವೆ ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆಮೇಲೆ ಆ ಪಟವಂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಹಾಹಾಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು, “ ದಾಸೀವೃತ್ತನಾದ ಮಕರಂದಜೋರನಾದ ದುಷ್ಪ್ರಭಮರನು ಪೂಜ್ಯಳಾದ ನಮ್ಮ ಶಕುಂತಲಾದೇವಿಯ ಮುಖವಂ ಕುಹಿತು ಬರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ, ಆ ದುಷ್ಪ್ರ ಭಮರವು ಬಾರದಂತೆ ನಿವಾರಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು? ” ಎನಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ದುಷ್ಪ್ರಮರಂ ತಿಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ ದಕ್ಷಕನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲಂದೀಭ್ರಮರವಂ ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಸಮರ್ಥನಾಗುವೆ ” ಎನಲು ;

ರಾಯನು, ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿಯೆಂದು, ಆ ಭ್ರಮರವಂ ಕುಹಿತು, “ ಎಲೈ ಕುಸುಮಲತಾಪ್ರಿಯಾತೀಥಿಯಾದ ಭ್ರಮರವೇ, ನೀನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಗಿ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸವಾಸದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತು ಆಯಾಸವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಆತಿ ಪ್ರೇಮಶಾಲಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣು ಭ್ರಮರವು ಅಧಿಕ ಕ್ಷುದ್ಧಾಧಾತುರವಾದರೂ ನಿನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಮಕರಂದಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಇರುವುದು ; ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪೋಗದೆ ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆ ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಅಯ್ಯಾ ರಾಯನೇ, ಈ ಭ್ರಮರವು ಉತ್ಪತ್ತಿಸಿದ್ಧವಾಗಿ ವಕ್ರಜಾತಿಯಾದ್ದಿಲ್ಲಂದ, ಯುಕ್ತವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಲು ಕೇಳುವುದಿ ? ”

ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಈ ಭ್ರಮರವು ಎನ್ನ ಜ್ಞೇಯಂ
ಮಾಡುವುದೋ?” ಎಂದು ಭ್ರಮರವಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ತುಂಬಿಯೇ, ಕೇಳು.
ಕೋಗಿಲೆ ಗಿಣಿಗಳು ಮುಟ್ಟದೆ ಇರುವ ಸೊಸಿಮರದ ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಅತಿಮೃದು
ವಾಗಿ, ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ, ಬಿಂಬಫಲದಂತಿರುವ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಧರವಂ
ಅಧಿಕ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪಾಸಗೈದಿರುವೆನು. ನೀನು ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನ
ವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಧರವಂ ಮುಟ್ಟಿದವನಾದರೆ, ನಿನ್ನಂ ಕಮಲಮಧ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಬಂಧನಸ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು.” ಎಂದು ಪೇಳಲು;

ವಿದೂಷಕನು ನಸುನಗುತ್ತ—“ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಈಪ್ರಕಾರಮಾದ
ತೀಕ್ಷ್ಣದಂಡನೆಗೆ ಯಾರುತಾನೇ ಭಯಪಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು, ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ
“ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಈ ರಾಯನು ಆ ಶಕುಂತಲಾದೇವಿಯ ವಿಶೋಗದಿಂದ ಹುಚ್ಚ
ನಂತೆ ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನು. ಇವನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನಾನು
ಈಪ್ರಕಾರಮಾದ ಕಷ್ಟವಂ ಪೊಂದಬೇಕಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ,
“ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಈ ಚಿತ್ರಪಟವಂ ನೋಡಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವೆ”
ಎನಲು;

ಸಾನುಮತಿಯು—ಈ ರಾಯನು ವೃಥೆಯಂ ಪೊಂದುವುದಂ ನೋಡಿದರೆ
ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ನೋಡಿ ದುಃಖಪಾತ್ರನಾದಂತೆ ತೋರುವನು”
ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಈಪ್ರಕಾ
ರಕ್ಕೆ ನೀನು ನುಡಿಯಬಹುದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಸುಖವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ
ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವು ಆ ಲೋಲಲೋಚನೆಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ಮಯವಾಗಿರು
ವುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಎನ್ನ ಹೃದಯವು ಅವಳಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ,
ಅವಳ ದರ್ಶನ ಪೊಪ್ಪುವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಈಗ ಎನಗೆ ಇದು ಯಥಾರ್ಥ
ವಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಎಸ್ಮೃತಿಯುಂಟುಮಾಡಿದೆ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಚಿತ್ರ
ವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾದುದು!” ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರುಗಳಂ ಬಿಡುತ್ತಿರಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾನುಮತಿಯು—“ರಾಯನ ಸಂವಿಧಾನ ಮಾರ್ಗವು
ಪೂರ್ವಾಪರ ಎರಡು ಮುಳ್ಳುದಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು”
ಎಂದು ನುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ,—“ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ, ಶಕುಂತಲೆಯ ವಿಷೋಗದುಃಖವು ಹೇಗೆ ಸೈರಿಸಲಿ! ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಅಂಗಸಂಗವಾಗುವುದೋ ಎಂದರೆ ಸರ್ವಥಾ ನಿರ್ದ್ರೆಯು ಬಾರದೆ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವಾದುದು. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಭಾವವುಂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಈ ಸಂತಾಪವು ಸೈರಿಸಬಹುದೆಂದರೆ ಕಣ್ಣೀರುಗಳು ಸ್ಥಳವನ್ನೀಯುವು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಸಾನುಮತಿಯು—“ ಈ ರಾಯನು ಇಷ್ಟು ಅನುರಾಗಯುಕ್ತನಾಗಿ ದುಃಖಪಾತ್ರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಇವನು ವೊದಲು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ಸಂತಾಪವು ವೋಗದು” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ಚಿತ್ರದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯುಂ ತರುವುದಕ್ಕೆ ವೋಗಿದ್ ಚತುರಿಕೆ ಯೆಂಬ ಸಖಿಯು ಬಂದು ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವುಂ ಗೆಯ್ದು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಾನು ಚಿತ್ರದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರು ತಿದ್ದೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಚತುರಿಕೆಯೇ, ಆಮೇಲೆ ಏನು ಕಾರ್ಯವು ನಡೆ ದುದು ಪೇಳು?” ಎನ್ನಲು ;

ಸಖಿಯು ಭಯಯುಕ್ತಳಾಗಿ, “ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟದ ಮಹಿಷಿಯಾದ ವಸುಮತೀದೇವಿಯು ತರಳಿಕೆ ಎಂಬ ಸಖಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಬರುತ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಈ ಚಿತ್ರದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯುಂ ನಾನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವೋಗುವೆನೆಂದಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಎನ್ನ ಕೆಯ್ಯಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರಮಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೆ ಚತುರಿಕೆ, ನೀನು ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಯನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದೆ. ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ತಿಕ್ಕೆಯು ನಡೆಯು ತಿದ್ದುದು ” ಎನ್ನಲು ;

ಚತುರಿಕೆಯು,—“ ಅಯ್ಯೋ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ, ಕೈಯಿಂದ ಚಿತ್ರದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯುಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎನ್ನಂ ವಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನವುಂ ಮಾಡುವಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ, ನಾನು ಪಲಾಯನವುಂ ಗೆಯ್ಯಲವರು ಎನ್ನ ನ್ನುಸರಿಸಿ ಬರುವುದಜಿಲ್ಲೆ ವಸುಮತೀ ದೇವಿಯು ವರ ಸೀರೆಯುಂ ಸೆಳಗು ಗಿಡದ ಕೊಂಬೆಗೆ ತಗಲಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅದುಂ ತರಳಿಕೆಯುಂ ಬಿಡಿ ಸುವಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು,—“ಅತಿಕೋಪಯುಕ್ತಳಾದ ವಸುಮತೀದೇವಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶಕುಂತಲೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವಂ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾದ ಪ್ರಮಾದವುಂಟಾಗುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಭಾವಚಿತ್ರಪಟವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕಾಣದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸು” ಎಂದು ಜತುರಿಕೆಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು ;

ವಿದೂಷಕನು ಆ ಚಿತ್ರಪಟವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು,—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣದಂತೆ ಸಲಹುವೆನು. ನಾನು ಈ ಪಟವಂ ಕೊಂಡುಪೋದ ವಾರ್ತೆಯಂ ವಸುಮತೀದೇವಿಯು ತಿಳಿದಲ್ಲಿ ಎನ್ನಂ ಸಲಹುವರಾರು? ಪೇಳು. ಆದರೂ ಮೇಘಪ್ರತಿಜ್ಞೆಂದವೆಂಬ ಉಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪಟಸಹಿತನಾಗಿರುವೆನು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಅಂತಃಪುರದ ಕಲಹವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎನ್ನಂ ಕರೆಯಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಶೀಘ್ರಗಮನದಿಂ ಪೋಗಲು ;

ಸಾಸುಮತಿಯು,—“ಈ ರಾಯನು ಅನ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಚಿತ್ತನಾದಾಗ್ಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠೆ ಎಂಬ ಗೌರವವನ್ನಿರಿಸಿರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಿರಮಿತ್ರತ್ವವುಳ್ಳವನು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಆಷ್ವಿಲ್ಲೇ ಮುಂತ್ರಿಯ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ ಇದ್ದ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯು ಬಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ರಾಯನ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಜಯಶೀಲನಾಗೆಂದು ನುಡಿದು, ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯಲು,

ಆ ರಾಯನು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕುಣಿತು,—“ಎಲೈ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯೇ, ನೀನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಸುಮತೀದೇವಿಯಂ ಕಂಡೆಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು ;

ಸ್ತ್ರೀಯು,—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಆ ದೇವಿಯರು ಈ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ನಾನು ಈಪತ್ರಿಕೆಯಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಂ ಕಂಡು ಏನೋ ರಾಜಕಾರ್ಯವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಪೋದರು.” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು,

ಆ ರಾಯನು ಅತಿ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿ,—“ಎನ್ನ ರಾಣಿಯಾದ ವಸುಮತಿಯು ಸಕಲಕಾರ್ಯಗಳ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಂ ಬಲ್ಲವಳಾದ್ದರಿಂದನ್ನ ಕಾರ್ಯವಿರೋಧವಂ ಗೆಯ್ಯಲಾಳು.” ಎಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆರ್ಯಪಿತುನನು ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವಂತೆ ಪೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ:—ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳು ಅಗಣಿತಂಗಳಾಗಿ ಇದ್ದರೂ ಇದೊಂದುಕಾರ್ಯವು ಒಲವತ್ತರವಾಗಿರುವುದು. ಅದಂ ಈಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒರೆದಿರುವೆನು. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಾವ

ಧಾನಚಿತ್ತರಾಗಿ ಪರಾಂಬರಿಸುವಂತೆ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ದಿರುವೆನು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು;

ಆ ರಾಯನು ಅವಳು ತಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯಂ ಕರದಿಂದೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದಿ, “ಸಮುದ್ರವ್ಯಾಪಾರದಿಂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯಸಮೂಹವುಳ್ಳ ಧನಮಿತ್ರನೆಂಬ ವರ್ತಕನು ಅನೇಕ ಹಡಗುಗಳು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿವೋದವೆಂಬ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಮರಣವಂ ಪೊಂದಿರುವನು. ಅವನು ಅವುತ್ರನಾಗಿ ದೀನನಾಗಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ ವನ ಸಮಸ್ತದ್ರವ್ಯಸಮೂಹವು ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಬೇಕಾಗಿ ಇರುವುದು” ಎಂದು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನೊದಿ, “ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಭಾಗ್ಯವು ವ್ಯರ್ಥವಾದುದು” ದೆಂದು ನುಡಿದು, “ಎಲೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯೇ, ಆ ಧನಮಿತ್ರನೆಂಬ ವರ್ತಕನು ಬಹು ದ್ರವ್ಯವುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಬಹುಪತ್ತಿಯಿರುವನಾಗಿರಬಹುದು. ನೀನು ಪೋಗಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯರಲ್ಲಿ ಯಾವಳಾದಾಗ್ಲೂ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವಳೇ ಎಂದು ವಿಚಾರಣೆಯಂ ಮಾಡಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಗೆಯ್ದಿಯಾದರೆ, ಮಂತ್ರಿ ಬರೆದಿರುವ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತವನ್ನೀಯುವೆನು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು ;

ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯು—“ಹೇಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗುವುದೋ ಆ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು, ಮಂತ್ರಿಯ ಸಮಾಪನಂ ಸೇರಿ, ಆ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ವಿಚಾರಣೆಯಂ ಗೆಯ್ದು ರಾಯನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು,—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಆತನ ಮಿತ್ರನ ಪತ್ತಿಯೊವಳು ಗರ್ಭವಾಗಿ ಪುಂಸವನಕರ್ಮವು ನಡೆದಿರುವುದು” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲು ;

ಆ ರಾಯನು—“ಎಲೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯೇ, ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಶುವಾದರೂ ತಂದೆಯ ದ್ರವ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ಎನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಪೇಳುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯು,—“ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು.” ಎಂದು ಮಂತ್ರಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಪೋಗುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ರಾಯನು ಅವಳಂ ಕರೆದು—“ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಆ ಧನಪಾಲನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ವಿಚಾರಣೆಯಂ ಗೈದುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಎನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಕ್ಕಳು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಮೊದಲಾದ ಬಂಧುಗಳೆಂ ವಿರುತ್ತರಾಗಿರುವರೋ ಪಾಪಕಾರ್ಯಂ ಎಂದು ಹೊಜ್ಜು ಮಿಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಂಗಳಲ್ಲಿ ಅವರುಗಳಿಗೆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ ಮಗನಾಗಿ, ತಂದೆ

ತಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಬಂಧುವಾಗಿ, ಅವರಂ ಸಲಹುವನು ಎಂದು ನಮ್ಮ ಪುರದ ರಾಜಬೀದಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಡಂಗುರವಂ ಪೊಯ್ಸಿ ಸಾಱಿ ಸುವಂತೆ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಪೇಳು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು ;

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು—“ಅಜ್ಜಿಯಾದಂತೆ ಪೇಳುವೆನು” ಎಂದು ಬಂದು, ಅದೇರೀತಿಯಿಂ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಪೇಳಿ, ಬೀದಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಱಿಸಿ, ಮರಳಿ ರಾಯನಿರುವ ಪ್ರಮದವನಕ್ಕೆ ಒಂದು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನೀನಿತ್ತ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆ ಪುರದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಱಿಸಲಾಗಿ ಅಮಾತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುರಿದ ಮಳೆಯಿಂ ಸಂತೋಷವಂ ಪೊಂದುವರಂತೆ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು;

ಆ ರಾಯನು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ವೆಂಬ ವ್ಯಸನವಂ ಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಟ್ಟು—“ ಎಲೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯೇ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ ವಂಶಕ್ಕೆ ಮೂಲಪುರುಷನಾದವನು ಮೃತಿಯಂ ಪೊಂದಲು ಅವನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಪರಾಧೀನವಾಗುವುದು”ಂದ ಪುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ ಎನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಪುತ್ರಾಭಾವದಿಂ ಅನ್ಯರಾಯರ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುವದು” ಎಂದುಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಸನವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಪ್ರತಿಹಾರಿಯು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಕಾರ್ಯವು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಅಮಂಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಎಂದಿಗೂ ನಿನ್ನಂ ಪೊಂದಲಾಗದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಕೇಳು ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂಪದ್ವಿಪಕಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದಿರುವೆನ್ನಂ ನಿಂದಿಸು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಸಾನುಮತಿಯು—“ಈ ರಾಯನು ಸಖಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಚಯಮಾಗಿ ತನ್ನ ಶರೀರಮಂ ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯೇ ಕೇಳು. ಮಹತ್ತಾದ ಫಲವನ್ನನು ಭವಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೀಜವನ್ನು ಇರಿಸುವಂತೆ ಶುಕ್ಲರೂಪದಿಂ ಬೀಜವನ್ನಿರಿಸಿ ಈಗ ಕುಲಪ್ರತಿಷ್ಠಾರೂಪಳಾಗಿ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಪುತ್ರಪ್ರಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಿಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದಿ

ನು.” ಎಂದು ಕಂಬನಿಯಂ ತುಂಬುತ್ತಿರಲು;

ಸಾನುಮತಿಯು— “ರಾಯನಾಡುವ ವಾಕ್ಯದಿಂದಾಶಕುಂತಲೆಯು ಪೂರ್ಣಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವಳೆಂದು. ತೋಜುವುದು, ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಯಂಗೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾ ನಾಶರಹಿತನಾದ ಪುತ್ರನು ಪುಟ್ಟುವನು.” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು

ಆ ಪೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಂದಿದರ್ ಚತುರಿಕೆಯು ರಾಯನಾಕಾರವಂ ನೋಡಿದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕರೆದು—“ಎಲಾ ಸಖಿಯೇ, ಧನಮಿತ್ರನು ಪುತ್ರರಹಿತನೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದುಂ ತನಗೂ ಪುತ್ರರಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧಿಕಮಾದ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿರುವನು. ನೀನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಪೋಗಿ ಮೇಘಪ್ರತಿಜ್ಞೆಂದವೆಂಬ ಉಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಭಾವಚಿತ್ರದ ಪಟವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗಿರುವನು. ಅವನಂ ರಾಯನ ದುಃಖಸಮಾಧಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು” ಎನ್ನಲು;

ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯು ಸಂತೋಷಯುಕ್ತಳಾಗಿ, “ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ವಾಕ್ಯವಂ ಪೇಳಿರುವೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು ವಿದೂಷಕನಿರುವ ಉಪರಿಗೆಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಲು;

ರಾಯನು—“ ಪುತ್ರವಿಹೀನನೆಂದು ಸಂಶಯವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವ ಎನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ವೇದೋಕ್ತ ತಿಲೋದಕ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಎನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯಾವ ಪುರುಷನು ಪುಟ್ಟಿ ಮಾಡುವನೋ ತಿಳಿಯದು? ಅದಲ್ಲದೆ ಆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಪುತ್ರಾಭಾವದಿಂದ ದುಃಖವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವ ಎನ್ನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕಣ್ಣೀರಂ ಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವರೋ ತಿಳಿಯದು” ಎಂದು ಮೂರ್ಛೆಯಂ ಪೊಂದಿ, ಪುಷ್ಪಸರಾಗದಿಂದ ಪೂರಿತವಾದ ಮಾಧವೀಮಂಟಪದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ;

ಆ ಚತುರಿಕೆಯು ಅದಂ ಕಂಡು, ಅತ್ಯಂತ ಭಯಭ್ರಾಂತಳಾಗಿ, ಆ ರಾಯಂಗೆ ಬೀಸಣಿಗೆ ಮುಂತ್ರಾದ ಉಪಚಾರವಂ ಗೆಯ್ದು ಸಂತೈಸುತ್ತಿರಲು ;

ಸಾನುಮತಿಯು ರಾಯನಂ ನೋಡಿ ಹಾಹಾಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು—“ಮಹಾ ಪ್ರಮಾದ ಬಂದುದು! ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇನು! ಈರಾಯನು ದೀಪವಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಮುಳಿಯಿಂ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡಗೂಡಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಭಾಗವಂ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಬಂದಿದರ್ ದೇವತೆಗಳು ರಾಯನಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ರಾಯನೇ,

ನೀನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯುಂ ಕೂಡಿ ಸಂತುಷ್ಟ ನಾಗೆಂದು ಪೇಳಿದರೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯುಂ ಕೇಳಿದೆನು. ಆ ವಾರ್ತೆಯು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಬುದಿರುವುದು. ಈ ರಾಯನು ಎರಡುತುರನಾಗಿ ನಾನಾವಿಧಾವಸ್ಥೆಗಳಂ ಪೊಂದುವುದನ್ನಾಶಕುಂತಲೆಗೆ ಪೇಳಿ, ಅವಳಂ ಸಂತಸಂಗೊಳಿಸುವೆನು. ಇನ್ನು ಕಾಲ ವಿಳಂಬನವಂ ಮಾಡುವುದು ಯುಕ್ತಮಲ್ಲ” ಎಂದು ವಿಮಾನಾರೂಢಳಾಗಿ ಗಗನ ಮಾರ್ಗವಂ ಕುಳಿತು ಹೋಗಲು;

ಇತ್ತಲು ವಿದೂಷಕನು ಮೇಘಪ್ರತಿಜ್ಞೆಂದವೆಂಬ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವ ಚಿತ್ರದ ಪಟವಂ ಪಿಡಿದು ಇರುತ್ತಿರಲು;

ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ ಯುದ್ಧವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರಂ ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಮಾತಲಿ ಎಂಬ ಸಾರಥಿಗೆ-ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ರಥವಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಪೋಗಿ ಶೂರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡುಬರುವುದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲಾಮಾತಲಿಯು ರತ್ನಮಯಮಾದ ರಥವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾ ಪ್ರಮದವನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಇರ್ದ ವಿದೂಷಕನಂ ಕಂಡು ಇವನಂ ವಿನೋದವಂ ಗೆಯ್ಯಬೇ ಕೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಣೀವಿದ್ಯದಿಂದ ರಥವಂ ಮುಳಿಗೆಯ್ದು ತಾನು ಕಾಣದಂತೆ ಬಂದು ಆ ವಿದೂಷಕನ ಕತ್ತಂ ಪಿಡಿದು ನೋಯಿಸಲು ;

ವಿದೂಷಕನು ಭಯಭ್ರಾಂತನಾಗಿ “ಇದೇನೋ ಒಂದು ಪಿಶಾಚವೋ ಅಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನೋ, ಯಾರೋ ಎನ್ನಂ ಕೊಲ್ಲುವರು ಸಂರಕ್ಷಿಸು, ಸಂರಕ್ಷಿಸು!” ಎಂದು ಘೋರವಾಗಿ ರಾಯನಂ ಕೂಗಲು;

ರಾಯನು ಮೂರ್ಛದಿಳಿದು ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ,—“ಎಲೆ ವೇತ್ರವತಿಯೇ, ಈ ದೀನಸ್ವರವು ವಿದೂಷಕನದಾಗಿ ತೋರುವುದು?” ಎನಲಾ ದವ್ವರಪಾಲಕಿಯು ಭಯಾಸ್ಥಿತಳಾಗಿ,—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಯಾವನಿಂದಲೋ ಸೌತಿಯಂ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಿರುವನು ” ಎನ್ನಲಾರಾಯನು— “ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಯಾವನಿಂದ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಆರ್ತಸ್ವರೂ ಪವುಳ್ಳವನಾದನು?” ಎನ್ನಲಾಸ್ತ್ರೀಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯರೂಪ ವಂ ತಾಳಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಪಿಶಾಚವು ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನೇಳಿ ವಿದೂಷಕನಂ ಬಾಧಿಸುವಂತೆ ತೋರುವುದು ” ಎನ್ನಲಾ ರಾಯನು—“ ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಎನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಪಿಶಾಚಗಳು ಎಂತು ಪ್ರವೇಶವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ?” ಎಂದು ನುಡಿದು,

“ಹಾಗಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಗಳು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ ರಂಗಗಳ ಜಿಜ್ಞಾಸದಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವನೋ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಾರದು. ಅದರಿಂದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಎನ್ನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೂ ಇರಬಹುದು.” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು;

ವಿದೂಷಕನು — “ನಾನು ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟಪಡುವೆನು” ಎಂದು ಮರಳಿ ಕೂಗಲು;

ರಾಯನು ತಾನಿರ್ದ ಮಾಧವೀಮಂಟಪವಂ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಲವುದೂರ ಬಂದು, “ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ಮಾಂಡವ್ಯನೇ, ಭಯವಂ ಪೊಂದಬೇಡ” ಎಂದು ಕೂಗಲು;

ವಿದೂಷಕನು — “ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ಎನ್ನ ಕತ್ತನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಎಳೆದು ಕಬ್ಬಂ ಮುರಿಯುವಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಮುರಿಯುತ್ತ ಲಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಭಯವಂ ಪೊಂದದೆ ಹೇಗೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದು?” ಎಂದು ಕೂಗಲು;

ರಾಯನು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಂ ನೋಡಿ ಚಂಡಮಾದ ಕೋಡಂಡಮಂ ಪಿಡಿದು ಆ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣಮಾದ ಬಾಣಸಂಧಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೇ ಸಾರಥಿಯು — “ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನಿನ್ನ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಬಿಸಿಯ ರಕ್ತವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ನಾನು ವ್ಯಾಘ್ರವು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಗೋವಂ ಪಿಡಿದು ಸಂಹರಿಸುವಂತೆ ಕೊಲ್ಲುವೆನು. ಸಮಸ್ತ ದೀನರಾದವರ ಭಯವಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪಿಡಿದು ಇರುವ ಧನುಸ್ಸಿನಂ ಯುಕ್ತನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಸಂರಕ್ಷಕನಾಗಲಿ!” ಎಂದು ಘೋರವಾಗಿ ಕೂಗಿದ ಶಬ್ದವಂ ರಾಯಂ ಕೇಳಿ, “ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿರಬಹುದು” ಎಂದು ಮನದಂದು, “ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಎನ್ನ ನಾಮವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಯಾವನೋ ರಾಕ್ಷಸನು ಕೂಗುವನು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅಧಿಕರೋಷದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ — “ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸಾಧಮನೇ, ನಿನ್ನಂ ದಿಗ್ಬಲಿಯನ್ನೀಯುವೆನು” ಎಂದು ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿ, “ ಎಲೆ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಂ ಕುಚಿತು ನಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲವಳು ಆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಸೋಪಾನಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ರಾಯನಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು;

ರಾಯನಾವುಪ್ಪರಿಗೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೆ—“
ದ್ವಾರಪಾಲಕಿಯೇ, ಈಗ ಪ್ರಾಸಾದವು ಜನರಿಂ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ವಿದೂಷ
ಧ್ವನಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಬರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ. ನಿನ್ನಂ ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿ
ವೆನು. ಎನ್ನಂ ನೀನು ಕಾಣದೆ ಇರುವೆ. ಬೆಕ್ಕುಪಿಡಿದ ಇಲಿಯಂತೆ ಪ್ರಾಣ
ಆಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವೆನು ” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ, ನೀನು ತಿರಸ್ಕರಣೆ ವಿದ್ಯದಿಂದ ಅ
ನಾಗಿರುವೆ ಆದರೂ ನನ್ನ ಬಾಣವು ನಿನ್ನಂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ನೀನು ಭಯ
ಬಿಟ್ಟು ಸ್ಥಿರನಾಗು ” ಎಂದು ಪೇಳಿ, ಕ್ರೂರಮಾದ ಬಾಣವಂ ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನ
ಗೆಯ್ದು, “ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೇ, ಹಂಸೆಯು ಹೇಗೆ ಜಲದಿಂದ ಬೆರೆದಿರುವ ಕ್ಷೀ
ಗ್ರಹಿಸಿ ನೀರಂ ಬಿಡುತ್ತಿರುವುದೋ ಅದಂತೆ ಎನ್ನ ಬಾಣವು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ ಬಾ
ಣನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನಂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಪುರುಷನಂ ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿ
ವುದು ” ಎಂದು ಬಾಣವಂ ನಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಸೆಳೆದು ಬ
ವಷ್ಟುಲ್ಲೇ ಆ ಮಾತಲಿಯು ವಿದೂಷಕನಂ ಬಿಟ್ಟು ತಿರಸ್ಕರಣೆ ವಿದ್ಯವಂ ಹೆ
ತಟ್ಟಿ ರಾಯನ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಬರಲು;

ವಿದೂಷಕನು ವ್ಯಾಘ್ರಮುಖದಿಂದ ತಪ್ಪಿ ಬಂದವನಂತೆ ಭಯದಿಂದ
ಗುತ್ತಾ ಮಾತಲಿಯಂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ, ರಾಯನ ಸಮಾಪವಂ ಸೇರುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಮಾತಲಿಯು ರಾಯಂಗೆ ವಂದನೆಯಂ ಮಾಡಿ, “ ಎಲೈ ಮಹಾರಾ
ನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ, ಎನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳ
ರಾಕ್ಷಸರಂ ತನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುಲಿಮಾಡಿರುವನು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ
ಧನುಸ್ಸನ್ನಾರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದು ಬಾಣಗಳಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು ಯುಕ್ತ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂ ಸೌಮ್ಯರಾದ ಸತ್ಪುರುಷರ ನೇತ್ರಂಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇ
ಹದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಯುಕ್ತಂಗಳಾಗಿ ಆಗುವವಲ್ಲದೆ ಆಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ದುಷ್ಟರಲ್ಲಿ
ಲಾಘವು. ಅದಂತೆ ನಿನ್ನ ಬಾಣಂಗಳು ಮಿತ್ರನಾದ ವಿದೂಷಕನಂ ವ್ಯಥಿಸ
ತೀರ್ದ ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಬೀಳಲಾಳುವು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು ತಾನು ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವೃಂಡಿರ್ದ ಬಾಣವನ್ನಿಳುಹಿ, “ ಎಲೈ ಇ
ಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯೇ, ನಿನಗೆ ಕುಶಲವೆ? ” ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು, ಆ ವಿ
ಷಕನು ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, “ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ

ಪಶುವಂ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಎನ್ನಂ ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇವನಂ ಕುಳಿತು, ' ಇಂದ್ರಸಾರ ಥಿಯೇ ಕುಶಲವೆ ' ಯೆಂದು ಕೇಳುವ ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವು ಬಹು ಚೆನ್ನಾದುದು ! '' ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ನನ್ನಂ ಕಳುಹಿಸಿ ಇರುವನು. ಏಕೆಂದರೆ:—ಕಾಲನೇ ಮಿಯ ಪುತ್ರರಾದ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರಿರುವರು ” ಎನಲಾ ರಾಯನು, “ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರು ! ಅಂತಹ ಪುರವಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದು ದೇವಋಷಿಯಾದ ನಾರದರ ವಚನದಿಂ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ” ಎನಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಆ ಕಾಲನೇಮಿಪುತ್ರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ರಣಭೂಮಿಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಈ ರಾಕ್ಷಸರಂ ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುವನು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ ಸರಿ ಎಂದು ನಿನ್ನಂ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಎನ್ನಂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. ಆದರೂ ಯಾವ ಅಂಧಕಾರವು ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂ ಪೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ಕತ್ತಲೆಯಂ ಚಂದ್ರನೆಂತು ಪರಿಹರಿಸುವನೋ ತಿಳಿಯದು. ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಸಂಹರಿಸಲಾಡಿದ ರಾಕ್ಷಸರಂ ನೀನೆಂತು ಸಂಹರಿಸುವೆಯೋ ಕಾಣೆನು. ಪೂಜ್ಯನಾದ ನೀನು ಧನುರ್ಬಾಣಬತ್ತಳಿಕೆಗಳಂ ಧರಿಸಿ ರತ್ನಮಯವಾದ ಈ ಇಂದ್ರರಥವನ್ನಾರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ದು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂ ಗೆಯ್ಯಬಹುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ಇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯು ಎಂತಾಗಿರುವುದೋ ಅಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, “ ಈ ವಿದೂಷಕನಂ ಏನುಕಾರಣಕ್ಕೋಸುಗ ವ್ಯಥೆಪಡಿಸಿದೆ ? ” ಎನ್ನಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಆ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಪ್ರಮದವನಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾನ್ವಿತನಾಗಿ ಕಾಂತಿವಿಹೀನನಾಗಿರುವ ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಿನ್ನಂ ಕಂಡು—ಏನು ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಈ ಮಹಾರಾಯನು ವ್ಯಸನಾತುರನಾಗಿರುವನು, ಇವನಿಗೆ ವ್ಯಥೆಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸಲು ಆ ಚಿಂತೆಯು ಪೋಗಿ ಕ್ರೋಧವುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಈ ವಿದೂಷಕನಂ ವ್ಯಥೆಪಡಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಯಂ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಕೆಡಲು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರು

ವುದು. ಸರ್ಪವು ವೃಥೆಯುಂ ಹೊಂದಿಸಲು ಹೆಡೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಸಮಸ್ತಜನರು ಒಬ್ಬನಿಂ ಕ್ಷೋಭೆಯುಂಟಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮಹಾ ತ್ವೆಯಂ ತೋರು ಸುತ್ತಿರುವರಾದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನು ಕಾರ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯುವೆಯೋ ನೋಡುವೆನೆಂದು ಈರೀತಿಯಿಂ ಗೆಯ್ದೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ ! ” ಎಂದು ನಸು ನಗುತ್ತ, ವಿದೂಷಕನಂ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಕರೆದು, “ ಎಲೈ ವಿದೂಷಕನೇ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿ ಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯು ಮಿಠ್ಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವಾಗಿರುವುದು”ಂದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಆರ್ಯಪಿತುನಂಗೆ ಪೇಳುವುದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯವು ಪೇಳತಕ್ಕದಿರುವುದು. ಏನೆಂದರೆ—ನಾನು ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸ ಸಂಹಾರ ಕ್ಷೋಸುಗ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಬರುವವರೆಗೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಧರ್ಮದಿಂ ಸಲಹುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ಎನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ ಪೇಳುವುದು ” ಎಂದು ಆಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು;

ವಿದೂಷಕನು—“ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು ” ಎಂದು ಪೋಗಲು;

ಮಾತಲಿಯು ರಥವಂ ತಂದು ರಾಯನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರಲಾರಾಯನು ಧನುರ್ಬಾಣವಂ ಧರಿಸಿ ಆ ಇಂದ್ರರಥಾರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಕೃಷ್ಣ ರಾಜಕಂಠೀರವರು ರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀವಿಲಾಸರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾಂತರಾಯನು ಮಾತಲಿ ತಂದೆ ಇಂದ್ರರಥಾರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ದು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪೋಗುವುದುಕ್ತನಾದನೆಂಬ ಚತುರ್ಥಕಲ್ಪಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಚತುರ್ಥಕಲ್ಪೋಲದ ಚತುರ್ಥತರಂಗಂ.

ಅನಂತ ರದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನು ನವರತ್ನ ಕಲಶಂಗಳಿಂ ಸಾಲಾಗಿ ಮೇಲಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಲ್ಲಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಮೊತ್ತವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿರುವ ಪತಾಕೆಗಳಿಂ, ವಾಯುವೇಗವನೊಳಕೊಂಡು ಮನೋ ವೇಗದ ಮಹಿಮೆಯಂ ಮಟ್ಟುಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಜಾತ್ಯಶ್ವಗಳಿಂ ಮನೋಹರವಾದ ಶರೀರಪತಿಯ ರಥವನ್ನಾ ರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ಮಾತಲಿಯು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸುವಂತೆ ಕಶಾಗ್ರದಿಂ ಸಂಜ್ಞೆಯಂ ಗೆಯ್ದಿದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆ ಕುದುರೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪೋಗುತ್ತಿರುಲು;

ರಾಯನು ಅಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ವತ, ಪುರ, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಂ ಗಳಂ ನೋಡುತ್ತ ಬರಲು—ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮನೋವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದೊಪ್ಪತ, ಸಗರವೃತ್ತರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಸೋಪಾನರೂಪಗಳಾದ, ತನ್ನ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಸುವರ್ಣಕಮಲಗಳಿಂದ ಹೊಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮಕರಂ ದಧಾರೆಗಳಂ ಪೀಠ ಮದವೇಳು ಝಂಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ತುಂಬಿಗಳ ಗಾನ ಸ್ವರವಂ ಕೇಳುತ್ತ ತಮ್ಮ ಚಂಚಲವುಟಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಣಮೃಣಾಲಪಂಚಕಾಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷವಿಕ್ಷೇಪಗಳಿಂ ಪುಟ್ಟಿದ ಜಲಶೀಕರಗಳಿಂದ ಗಗನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಂಜಿನ ಮಳೆಗಾಲದ ಶಂಕೆಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ಶೈತ್ಯ, ಸಾರಭ್ಯ, ಮಾಂ ದ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಿಮೆಯಿಂ ಹೊಣಿಸಿದ ಕಮಲಪರಾ ಗಗಳಿಂ ಹೊಂಬಣ್ಣವಾದ ಮೈಸಿರಿಯಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವ, ಅನೇಕ ರಾಜಹಂಸಗಳಿಂದ ಭಾಸುರಳಾಗಿ, ಭೂ ಲೋಕದ ಜನರುಗಳಂತೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಸ್ಥಿತರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಂ ಪಾವನರಂ ಮಾಡಲೋಸುಗ ಬಂದಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ, ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಜನರ ಮಹಾಪಾತಕಂಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ವನ್ನೇಳುಸಿದ ಸಗರವೃತ್ತರು ಮೊದಲಾದವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಂ ನೋಡಲೋಸುಗ ಬಂದಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ನಿರ್ಘೋಷದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ— ದೇವಗಂಗೆಯಂ ಕಂಡು, ಮನದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮೊಳೆದೊಳು ಎಂಬ ರುವ ಯಾವನದಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ದೇವಕಾಂತೆಯರು ತಂಪುದೊಳುವ ಮಂದಾರ

ವೃಕ್ಷಂಗಳ ನೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೀಣೆಗಳಂ ಕರದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ತಂತ್ರೀಸ್ವರದೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಕಂಠನಾದವಂ ಜತೆಗೊಳಿಸಿ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಪಾಡುವ ಸೊಂಪುದೋಲುವ ಗಾನಸ್ವರವನ್ನನುರಾಗದಿಂ ಕೇಳುತ್ತ-ನಂದನವನದಲ್ಲಿರುವ ಸುಂದರಂಗಳಾದ ಕ್ರೀಡಾ ಶೈಲ, ಲತಾವಿತಾನ, ಮಾಧವೀಮಂಟಪ ಮೊದಲಾದ ರಮ್ಯಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಿಹಿಮಾವಿನ ಪಣ್ಣುಗಳಂ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂ ಕುಕ್ಕಿ ತನಿರಸವಂ ಪಾನವಂಗೆಯ್ದು ಧ್ವನಿಗೆ ಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಶುಕ, ಪಿಕ, ಮಯೂರ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲರವವನ್ನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತ, —ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಮಂಗಳಗಳಿಗೆ ಮನೆಯಾಗಿ. ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಾಂತಿರಾಶಿಯಾಗಿ, ಜನಗಳೈಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ವಾಸಭೂಮಿಯಾಗಿ, ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಾಟ್ಯಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿ, ನವರತ್ನಂಗಳ ಕಾಂತಿಪುಂಜದಿಂ ಭಾಸ್ಕರನಂ ಭಂಗಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇವಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ ವೈಜಯಂತವೆಂಬ ಪ್ರಾಸಾದವಂ ನೋಡುತ್ತ— ವಸಿಷ್ಠ, ವಾಮದೇವ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಸಮೂಹದಿಂದಲೂ, ದೇವ ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷ ಮೊದಲಾದ ದೇವಯೋನಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಾಜಪೇಯ, ರಾಜಸೂಯ ಮೊದಲಾದ ಯಜ್ಞವಿಧಾಯಕರಾದ ಕರ್ಮದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಅಗ್ನಿ ಯಮ ಮೊದಲಾದ ದಿಕ್ಪಾಲಕರುಗಳಿಂದಲೂ, ರಂಭೆ ಉರ್ವಸಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವ ವಾರಕಾಂತಿಯರಿಂದಲೂ, ನಾನಾಪ್ರಕಾರಮಾದ ಜನಸಂದೋಹದಿಂದಲೂ, ಸುಂದರವಾಗಿರುವ ಸುಧರ್ಮೆಯೆಂಬ ಸಭೆಯಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ—ದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿರುವ ದೇವೇಂದ್ರನಂ ಕಂಡು ರಥದಿಂದಿಳಿದು ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ಆ ಯಿಂದ್ರನಾದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಆಲಿಂಗಿಸಿ, ಮೃದುಮಧುರೋಕ್ತಿಯಿಂ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯು, ತಾನು ಕುಳ್ಳಿರುವ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅರ್ಧಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಯನಂ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಾಮ್ಯಮಾತೃಸುಹೃತ್ಕೋಶ ರಾಷ್ಟ್ರದುರ್ಗ ಬಲಂಗಳೆಂಬ ಸಪ್ತಾಂಗದ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಂ ಬೆಸಗೊಂಡು, ದುಷ್ಟರಾದ ಕಾಲನೇಮಿ ಪುತ್ರರುಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳಲು;

ಆ ರಾಯನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ—“ ಎಲೈ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎನ್ನಸಮಸ್ತರಾಜ್ಯವು ಸುಭಿಕ್ಷವುಳ್ಳವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೂ ಈಗ ಅಪ್ಪಣಿಯನ್ನಿತ್ತ ಕಾಲನೇಮಿಪುತ್ರರು ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹರಿಸುವುದು ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಎನ್ನಿಂದಾಗದು ” ಎಂದು ವಿನಯೋಕ್ತಿಗಳಂ ಪೇಳಲು;

ಶಚೀಪತಿಯು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಮಾದ ದೇವಸೇನೆಯಂ ಜತೆಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನಿತ್ತು, “ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಈ ದೇವಸೇನೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಆ ದುಷ್ಟರಾದ ರಾಕ್ಷಸಸಮೂಹವಂ ನಿರ್ಮೂಲವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ” ಎಂದು ತನ್ನ ರಥವನ್ನಿತ್ತು ಕಳುಹಲು;

ರಾಯನು ಸಮಸ್ತ ದೇವಸೇನಾಪರಿವೃತನಾಗಿ ರಥದೊಳು ಕುಳಿತು, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಚಂಡಮಾದ ಕೋದಂಡದಿಂ ವಿಮುಕ್ತಂಗಳಾದ ಬಾಣಪರಂಪರೆಗಳಿಂ ದುರ್ಜಯರಾದ ಕಾಲನೇಮಿವೃತ್ತರುಗಳ ಪ್ರಾಣಂಗಳಂ ಕಾಲನಿಗೆ ಕೈಗಾಣಿಕೆಗಳಂ ಮಾಡಿ, ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಸಮಸ್ತ ದೇವರಾಕ್ಷಸರುಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯವಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಮರಳಿ ಸುಧರ್ಮಿಯೆಂಬ ಸಭೆಯಂ ಕುಳಿತು ಬರಲು,

ದೇವರಾಜನು ದುಷ್ಯಂತರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಂ ಪೊಂದಿ, ಭೂಲೋಕದುರ್ಲಭಮಾದ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ರಾಯನಂ ಸಂತುಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಕೆಲವುದಿವಸ ಆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಒಂದುದಿವಸ ‘ಭೂಲೋಕಪ್ರಜಾಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯದೆ ಇಲ್ಲೇ ಈ ರಾಯನು ಇದ್ದನಾದರೆ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಬರುವುದು ’ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮಾತಲಿಯಂ ಕರೆದು, ಆತನಿಗೆ ಈ ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನಂ ಯಥಾಪ್ರಕಾರಮಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪುರಕ್ಕೆ ರಥದಿಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪೋಗುವಂತೆ ಆಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತು, ಆ ರಾಯಂಗೆ ಮಂದಾರಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುವನ್ನಿತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೊಡಗೊಂಡು ಕೆಲವು ದೂರ ಬಂದು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲು;

ರಾಯನು ಆಶ್ಯಂತಸಂತೋಷಭರಿತಾಂತರಂಗನಾಗಿ ಇಂದ್ರರಥಾರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ದು ಭೂಲೋಕಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು;

ಇತ್ತಲು ಸಾರಸಿಕೆಯು ಮರೀಚಿಮುಷಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ ಮೇನಕೆಯು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಆ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳಲು; ಆ ಮೇನಕೆಯು ಆ ವಾರ್ತೆಯಿಲ್ಲವಂ ಕೇಳಿ ಪೂರ್ಣಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಮಗಳಂ ಕಂಡು ಪರಮಾನಂದಭರಿತಳಾಗಿ, ಕೆಲವು ದಿವಸದ ಮೇಲೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಶಕುಂತಲಾಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಲು, ಆತನಂ ಸಲಹುತ್ತ, ಆತನ ಬಾಲಲೀಲೆಯಿಂ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗುತ್ತಿರಲು;

ಆ ಪುತ್ರನು ಉದಯಾದಿತ್ಯನಂತೆ ದಿನಕ್ರಮವಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದಿ ಸಿಂಹದ ಮುಖಗಳಂ ಪಿಡಿದು ಮರ್ದಿಸುತ್ತ, ಮದ್ದಾನೆಗಳ ಸೊಂಡಿಲಂ ಪಿಡಿದು ಕೀಳುತ್ತ, ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಂ ಪಿಡಿದು ಆಶ್ರಮವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಬಂಧಿಸುತ್ತ, ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು;

ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಶಿಶುವನ್ನೋಡಿ ಆತ್ಮಾಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತರಾಗಿ ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸರ್ವವಂ ಸಂಹರಿಸುವುದು'ಂ ಸರ್ವದಮನನೆಂದು ನಾನು ಭೇಯವನ್ನಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷಯುಕ್ತರಾಗಿ ಸಲಹುತ್ತಿರಲು;

ಸಾಸನಮತಿಯು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪಟ್ಟಣದ ಪ್ರಮದವನದಂ ಬಂದು ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ವಿರಹಾತುರನಾಗಿ ವೃಥೆಯಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯೆಲ್ಲವಂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾ ಶಕುಂತಲೆಯು ಆನಂದಸಾಗರದೊಳು ಮುಳುಗಿ ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ರಾಯಂಗೆ ಎನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಪುಟ್ಟಿತೆಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಬಾಲಕನ ಬಹುಳಮಾದ ಜೇಷ್ಠಗಳಂ ನೋಡುತ್ತ ಸಂತೋಷ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿರಲು:

ಇತ್ತ ರಾಯನು ಭೂಲೋಕಾಧಿಮುಖನಾಗಿ ರಥವಂ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಮಾತಲಿಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಇಂದ್ರಸಾರಥಿಯೇ, ಆ ತ್ರಿವುರಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಂತೆ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಂ ಸಂಹರಿಸಿದೆನು. ಆದರೂ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಅತಿಶಯಮಾದ ಬಹುಮಾನಕ್ಕೆ ಎನ್ನ ಶರೀರವು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚೈಸುತ್ತಿರುವನು.” ಎನ್ನಲು:

ಮಾತಲಿಯು ನಸುನಕ್ಕು,—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಮೊದಲು ಆ ಇಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಮರ್ಯಾದೆಯಂ ನೀನು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮಾನಮಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವೆ. ಆ ಇಂದ್ರನು ನೀನು ಮಾಡಿದ ರಾಕ್ಷಸಸಂಹಾರ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿ, ‘ ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯಂಗೆ ಇಷ್ಟು ಬಹುಮಾನವಂ ಮಾಡಿದರೂ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ’ ಎಂದು ಎಣಿಸುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಅಂತು ನುಡಿಯದಿರು. ಆ ಇಂದ್ರನು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಗಿರಾಗಿ ಎನ್ನಂ ತಾನು ಕುಳಿತಿದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅರ್ಧಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿ, ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ದು, ನಾನು ಬರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಹುಮಾನವು ಮನೋರಥದ ಎಲೈ ಗಂಟುಮಾಣಿರುವುದು.

ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಆಯಿದ್ರನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಸಮಾಪಸ್ಥನಾದ ಜಯಂತನಂ ನೋಡಿ ನಸುನಗುತ್ತ, ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದ ಗಂಧದಿಂ ಗುಣಿತಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿರ್ದ ಮಂದಾರಮಾಲೆಯಂ ಎನ್ನ ಕತ್ತಿಗೆ ಹಾಯ್ದಿದನಾದ್ದಂ ಮಗನಾದ ಜಯಂತನಿಗಿಂತಲೂ ಆ ಶಚೀಪತಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರನಾಗಿರುವೆನಾದ್ದಂ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಬಹುಮಾನವೇ ಬಿಡ್ಡ ದೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು ” ಎನ್ನಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಆಯುಷ್ಮಂತನಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಕೇಳು. ದೇವಾ ಧಿಸತಿಯಿಂದ ಬಹುಮಾನವಂ ಪೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲವೋ ಏನು ? ಮತ್ತು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹಾಕಾರನಾದ ಮಹಾ ಎಷ್ಟುವು ಬಗ್ಗಿದ ಗಿಣ್ಣುಗಳು ಳ್ಳ ತನ್ನ ಹಸ್ತದ ಉಗುರುಗಳ ಕೊನೆಗಳಿಂ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಉದರವಂ ಸೀಳಿ ಈ ಸ್ವರ್ಗವಂ ಶತ್ರುರಹಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಈಗಲೂ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರಮಾದ ನಿನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರಂ ಸಂಹರಿಸಿ ಈ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂ ಸುಖ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರುವೆ. ಆದ್ದಂ ಸುಖಪರನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನೀವೀರ್ವರು ಮಾಡಿದ ಉಪಕೃತಿಯು ಮಹತ್ತಾದುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ನಾವು ದೇವಾಧಿಸತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೇವಕ ಜನರುಗಳು ಮಹತ್ತರವಾದ ಕಾರ್ಯಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯಂ ಪಡೆಯುವುದೆಂಬುದಾ ವದುಂಟೋ ಅದು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯಾದವನ ಬಹುಮಾನಗುಣವೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬೇಕು. ಹೇಗೆಂದರೆ-ಸೂರ್ಯನು ಹೆಳವನಾದ ಅರುಣನನ್ನು ತನ್ನ ರಥದ ಮುಂದೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನಾದರೆ, ಅವನು ಅಂಧಕಾರವಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥ ನಾಗುವನು, ಪೇಳು ? ಯಾವ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹವು ಪುಟ್ಟಬೇಕಾದರೂ ಪ್ರಭು ವಾದವನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದಾಗಬೇಕಲ್ಲದೆ ಸೇವಾಜನರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಾಗ ಲಾರದು. ಆದ್ದಂ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಹಾರವು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಇಂದ್ರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂ ಸಿದ್ಧಿಸಿತು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವಿಧರೂ ನೀನಿಂತು ಇಂದ್ರನಂ ಸ್ತೋತ್ರವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಕೆಲವು ದೂರ ರಥವಂ ನಡೆಯಿಸಿ,—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಸ್ವರ್ಗಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ಪೊಂದಿದ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಸೌಭಾಗ್ಯವಂ

ನೋಡು. ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ತ್ವಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವ ಕಾಂತೆಯರ ದೇಹದಿಂದ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕುಂಕುಮಗಳ ಲೇಶದಿಂದ ಗಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಶೋಭನಾರ್ಥಬಂಧಬಂಧುರಗಳಾಗುವಂತೆ ರಾಕ್ಷಸ ಜಯೋವಾಯ ಮೊದಲಾದ ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯಂ ಯೋಚನೆಮಾಡಿ, ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವರು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಅದಂತಿರಲಿ. ನಾನು ನಿನ್ನೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ರಾಕ್ಷಸಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿದ್ದೆಂ” ಜೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಮಾರ್ಗವಂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾವು ಸಪ್ತವಾಯುಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವೆವು ಪೇಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಯಾವ ವಾಯುವು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವ ಗಂಗೆಯಂ ವಹಿಸುತ್ತ, ನಕ್ಷತ್ರಂಗಳು ಮೊದಲಾದ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಂ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಚಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವುದೋ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿಯಂ ನಿಸ್ತಮಸ್ಕವಾದ ಪರಿವಹವೆಂದು ಪೆಸರುಳ್ಳ ಆ ವಾಯುಮಾರ್ಗವೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಪೇಳುತ್ತಿರುವರು ” ಎನಲು ;

ರಾಯನು—“ಆ ವಾಯುಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದಂ”ದಲ್ಲೇ ಒಳಗೆ ಹೊಳಗೆ ಇರುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಹೃದಯವಾಸಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಧಿಕಸಂತೋಷವಂ ವೊಂದುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ರಥಚಕ್ರವಂ ನೋಡಿ, “ ಎಲೈ ಸಾರಥಿಯೇ, ಈಗ ನಾವು ಮೇಘಮಂಡಲದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿರುವೆವು ” ಎನಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಮೇಘಮಾರ್ಗದಿಂದಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯು ಹೇಗೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದುದು ? ” ಎನಲು ;

ರಾಯನು—“ ಇದೋ, ಗಾಲಿಗಳ ಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಚಾತಕಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತಮಾಗಿರುವ ಅಶ್ವಗಳಿಂದಲೂ, ಜಲಕಣಗಳಿಂದ ನನೆದಿರುವ ಗಾಲಗಳ ಅಚ್ಚುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಈ ರಥವು ಜಲಗರ್ಭಗಳಾದ ಮೇಘಂಗಳ ಮೇಲುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿ ರೀತಿಯಂ ಸೂಚನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವುದು ” ಎನಲು ;

ಮಾತಲಿಯು— “ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ರಥವು ಅತಿಶಯವಾದ ವೇಗಶಾಲಿಯಾದುದಂ” ಒಂದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ದೇಶವಂ ಸೇರುತ್ತಿರುವುದು ” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಅತಿವೇಗದಿಂದ ರಥವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವುದು”ಂ ಭೂಲೋಕವು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಮೇಲೆ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಪರ್ವತದ ಕೊನೆಗಳಿಗಿಂತ ಭೂಮಿಯೇ ಇಳಿಯುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ಪರ್ವತಗಳು ಉನ್ನತಗಳಾಗಿ ಭೂಮಿಯು ತಗ್ಗಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ವೃಕ್ಷಗಳು ಕೊಂಬೆಗಳು ವೃಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು”ಂ ವೊದಲು ಎಲೆಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಡಗಿದ್ದ ಭಾವವಂ ಬಿಡುವಂತೆಯೂ ತೋರುವುವು. ನದಿಗಳು ವೊದಲು ತಮ್ಮ ಪ್ರವಾಹವೆಲ್ಲಾ ಅಡಗಿ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಕಾಲುವೆ ವೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ವೃಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯು ಯಾವ ಪುರುಷನಿಂದಲೋ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಎನ್ನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರುವುದೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ಆಯುಷ್ಯಂತನಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಪೇಳಿದೆ. ಆದರೂ ಭೂಲೋಕವು ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು”ಂ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ತೋರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿ ಮಸಮುದ್ರವಂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸುವರ್ಣರಸವಂ ಸುರಿಯುತ್ತ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತ ಕಾಣುವ ಆ ಪರ್ವತವು ಯಾವುದು ?” ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ಇದೇ ಕಿಂಪುರುಷಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಹೇಮಕೂಟ ನಾಮಕವಾದ ಪರ್ವತವು. ಈ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುವ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿಧಿ ಕರವಾದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಂ ನೋಡು, ಎಷ್ಟು ಪವಿತ್ರಕರವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರನಾದ ಮರೀಚಿಮುಷಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಯಾವ ಕಶ್ಯಪ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪುಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರುಗಳಿಗೂ ತಂದೆಯಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿರುವನೋ ಆ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನು ದಿತಿ ಅದಿತಿ ಯೆಂಬ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಈ ಪರ್ವತದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಂಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ತೇಜೋನಿಧಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಕಶ್ಯಪಋಷಿಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಯಂ ಮಾಡದೆ ಅತಿಕ್ರ

ಮಿಸಿ ಪೋಗಬಾರದಾದ್ದರಿಂದ ಹೇಮಕೂಟಪರ್ವತಾಗ್ರಕ್ಕೆ ರಥವಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ನಡೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಮಾತಲಿಯು—“ಅಯ್ಯಾ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಯೋಚಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಆ ಪರ್ವತಾಗ್ರಕ್ಕೆ ಮಣಿಮಯ ರಥವನ್ನಿಳುಹಿಸಲು, ರಾಯನು ನಸುನಗುತ್ತ—

“ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಕೇಳು. ಗಾಲಿಗಳಿಂ ಶಬ್ದವು ವುಟ್ಟದೆ, ಅಜ್ಜುಗಳಿಂ ಧೂಳಿಳದೆ, ಭೂಮಿಯ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಪರ್ವತಾಗ್ರಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ರಥವು ಪೋಗುವುದೇ ಕಾಣದೆ ಇರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಮಾತಲಿಯು—“ಆಯುಷ್ಮಂತನಾದ ಮಹಾರಾಯನೇ! ನಿನಗೂ, ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಈ ರಥವೊಂದೇ ತಾರತಮ್ಯವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾವುದಲ್ಲೆಯೂ ನ್ಯೂನಾಧಿಕ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎನಲು ;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಈಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾರೀಚಮಹಾ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮವು ಯಾವುದು?” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು ತನ್ನ ಬೆರಳ ಕೊನೆಯಿಂದ ಮಾರೀಚಾಶ್ರಮವಂ ತೋರಿ—
“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವಾಗಿ ಮುಳುಗಿರುವ ತನ್ನ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಾವಿನ ಸೋಲೆಗಳಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿರುವ ಪುರಾತನವಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಬಳಗಗಳಿಂ ಅತ್ಯಂತ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಎರಡು ಭುಜಗಳಂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗೂಡುಗಳಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ಜಟಾಮಂಡಲದಿಂ ಮಂಡಿತನಾಗಿ, ಚಂಡಕರ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ, ಕೊಂಬೆಗಳಿಲ್ಲದ ವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನೇ ಕತ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನು ; ಇದೋ, ನೋಡು” ಎಂದು ತೋರಿಸಲು ;

ಆ ರಾಯನು—“ಇಂಥ ಕಷ್ಟತಪಸ್ಸಿಗೋಸ್ಕರ ನಮಸ್ಕಾರವು !” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾಮಾತಲಿಯು ವೇಗದಿಂ ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ರಥಾಶ್ವಗಳ ರಜ್ಜುಗಳಂ ಸೆಳೆದು ಪಿಡಿದಾಹೇಮಕೂಟಪರ್ವತ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ ರಥವನ್ನಿಳುಹಿ—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಮಂದಾರವೃಕ್ಷಂಗಳಿಂ ಸುಂದರವಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ವಾಸ ಭೂಮಿಯಾಗಿ, ಸ್ವಜಾತಿವೈರಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ, ಗಿಣಿ ಕೋಗಿಲೆ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಗಳಿಂದಲೂ, ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಾಂತಿಯಂ ಬೀರುತ್ತಿ

ರುವ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನ ಆಶ್ರಮವೆಂ ನೋಡು ! ”

ಎಂದು ಪೇಳಲಾ ರಾಯನು ಅಧಿಕ ಹರ್ಷದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ,-
“ ಎಲೈ ಇಂದ್ರಸಾರಥಿಯೇ, ಈ ಆಶ್ರಮವು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿ
ಇರುವುದು ” ಎಂದು, “ ಈ ಆಶ್ರಮವೆಂ ನೋಡಿದ್ದೀರಿ ನಾನು ಅನಂದಸುಧಾ
ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಂತೆ ಇರುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು ರಥವಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ- “ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ರಥದಿಂದಿಳಿ ”
ಎಂದು ನುಡಿಯುವ ಸಾರಥಿಯ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ರಥದಿಂದ ರಾಯನು
ಇಳಿದು, “ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ರಥವಂ ಬಿಟ್ಟು ಎನ್ನೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಬರುವೆ ? ”
ಎನ್ನಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಕುದುರೆಗಳಂ ವೃಕ್ಷದ ಮೂಲ
ದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿರುವೆನು ” ಎಂದು ರಥದಿಂದಿಳಿದಾರಥಾಶ್ವಂಗಳಂ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ,
ರಾಯಂಗೆ ಮಾರ್ಗವಂ ತೋರಿಸುತ್ತ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತ, “ ಎಲೈ ರಾ
ಯನೇ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯೋಮ, ಅತಿರಾತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಯಾಗಗಳಂ ಮಾಡುವ
ಶಾಲೆಗಳಂ ವೈಷಮ್ಯವು ಧೂಮರಾಜಿಯು ಈ ತಪೋವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜಡೆಯೆಂಬ
ಶಂಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು ” ಎಂದು ಮರಳಿಮರಳಿ
ಪೇಳುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ನಾನು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯ ಯುಕ್ತನಾಗಿ
ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಆದರೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಋಷಿಗಳು ಯಾವ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ
ಉಗ್ರತಪವಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ಆಯಾ ಪುಣ್ಯಕರ
ವಾಗಿ ಪಾಪಪರಿಹಾರಿಯಾದ ಮಾರೀಚಋಷಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಂ ಗೆಯ್ಯುವ
ಋಷಿಗಳಿಗೆ ವಾಯುವಿಂ ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆಯಂ ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದು ;
ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಕಮಲಂಗಳ ಪರಾಗಂಗಳಿಂ ಹೊಂಬಣ್ಣವಾಗಿರುವ
ಜಲದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಸ್ನಾನವ್ಯಾಪಾರವು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ; ಮತ್ತು
ರತ್ನಮಯವಾದ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಧ್ಯಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾ
ಗಿರುವುದು ; ಸುರೇಂದ್ರಿಯರ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಜಲಿಸದೆ ಇರುವ ತಪಸ್ವಿನಿಂ ಯುಕ್ತ
ರಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಅಯ್ಯಾ ಮಹಾರಾಯನೇ, ಸತ್ಪುರುಷರಾದ ಈ ಋಷಿ
ಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ವೃದ್ಧಿಯಂ ಹೊಂದತಕ್ಕದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ ಋಷಿಶಿಷ್ಯನು ಸಂಗಡ ಬರುವ ವೃದ್ಧ ಶಾಕಲ್ಯ ನೆಂಬವನಂ ಕುಖಿತು, “ಎಲೈ ವೃದ್ಧ ಶಾಕಲ್ಯನೇ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಕಶ್ಯಪಋಷಿಯು ಏನು ಕಾರ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವನು ? ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲಾವೃದ್ಧ ಶಾಕಲ್ಯನು— “ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರಿಂ ಸೇವಿತಳಾದ ದಕ್ಷವೃತ್ತಿಯಾದ ಅದಿತಿದೇವಿಯರಿಗೆ ಪತಿವ್ರತಾಮಹಾತ್ಮೆಯಿಂ ಕೂಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರಮಾದ ಪುರಾಣ ವಂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿದ ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಮಹಾಮಹಿಮ ನಾದ ಕಶ್ಯಪಋಷಿಯ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೋಗಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು ರಾಯನಂ ನೋಡಿ, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಾನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಗುರುವಾದ ಮಾರೀಚ ಋಷಿಯ ಸಮಯವಂ ತಿಳಿದು ನೀನು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿಯಂ ಅಹಿ ಕೆಗೆಯ್ಯುವೆನೋ ಅದುವರೆಗೂ ನೀನು ಈ ಮನೋ ಹರಮಾದ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಛಾಯೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಇರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು—“ ನಿನ್ನ ಮನಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂ ಮಾಡತಕ್ಕದು. ನಾನೀಯಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇರುವೆನು ” ಎನಲು ;

ಮಾತಲಿಯು ರಾಯನಂ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನಿರುವ ಆಶ್ರಮವಂ ಕುಖಿತು ಪೋಗಲು ;

ಇತ್ತಲಾ ರಾಯನು ಶುಭಸೂಚನೆಗಳಾಗುವುದಂ ತನ್ನ ಬಲದ ಭುಜವು ಹಾಲುುವುದಂ ಪರಿಭಾವಿಸಿ ತನ್ನ ಭುಜವಂ ಕುಖಿತು, “ ಎಲೈ ಭುಜವೇ, ಎನ್ನ ಮನೋರಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಇರುವೆನು. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಂಪ ನವಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ದೊರಕಿದ ಶ್ರೇಯೋರೂಪಳಾದ ಶಕುಂ ತಳೆಯು ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿ ದುಃಖಭಾಜನಳಾಗಿರುವಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ, ಆ ತಪೋವನದ ಸಂದರ್ಶನದಿಂ ಮೊದಲು ಶಕುಂತಲೆಯೊಡನೆ ಕರ್ಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ವಿಹಾರ ಮೊದಲಾದ ಚರ್ಯಂಗಳಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾ ದುಃಖಾತುರ ನಾಗಿ ಕಂಬನಿಗಳಂ ಬಿಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರಲು ;

ಅನಿತುಳಿಳು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಪತ್ನಿಯು—“ ಎಲೈ ಬಾಲಕನೇ, ಚಾಪಲ್ಯವಂ

ಮಾಡದಿರು, ಮಾಡದಿರು” ಎಂದು, (ತನ್ನಲ್ಲಿ) ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ವಭಾವವನ್ನೇ ಪೊಂದಿರು ವನೆನುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು ಆ ಋಷಿಪತ್ನಿಯಾದಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, “ ಎನಯವೂರ್ವಕ ಮಾದ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿ ಬರುವುದು. ಯಾವ ಬಾಲಕನು ಬುದ್ಧಿಯಂ ಪೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು ವನು? ” ಎಂದು ಆ ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ, ಆ ವೃಕ್ಷಂಗಳ ಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, “ಇಬ್ಬರು ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಂ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸದಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ,—ತಾಯಿಯ ಸ್ತನ್ಯವಂ ಅರ್ಧಪಾನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿ ರುವ, ಎಳೆಯುವುದುಂ ಕ್ಲೇಶಯುಕ್ತಮಾದ ಕೂದಲುಗಳುಳ್ಳ, ಸಿಂಹದ ಮುಖ ಯಂ ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಗೋಸುಗ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಈಬಾಲಕನು ಯಾವನೊ ತಿಳಿಯದು? ” ಎಂದು ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದನಾಗುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಜಲ್ಲೇ ಆ ಬಾಲಕನು ಆ ಸಿಂಹದ ಮುಖ್ಯಂ ತನ್ನ ಹಸ್ತದಿಂದೆಳೆಯುತ್ತ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯರಿಬ್ಬರಿಂದೊಡಗೊಂಡು ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಿರ್ದ ವೃಕ್ಷಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, “ಎಲೈ ಸಿಂಹದ ಮುಖ್ಯೆಯೇ, ನೀನು ಬಾಯ ತೆಖೆದೆಯಾದರೆ ನಿನ್ನ ಹಲ್ಲು ಗಳಂ ಎಣಿಕೆಗೆಯ್ಯುವೆನು” ಎನಲು ;

ಆ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರಲ್ಲೊರ್ವಳು—“ಎಲೈ ಬಾಲಕನೇ, ಮಕ್ಕಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪ್ರೇಮಾಸ್ಪದಮಾದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಳಿದ ಈ ಸಿಂಹವ ಎಕೆ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವೆ ? ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವುದು. ಈಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲ ಮದಗಜ ಮೊದಲಾದ ಮೃಗಗಳಂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಋಷಿಗಳಿಲ್ಲ ರೂ ಸರ್ವದಮನನೆಂದು ನಾಮಧೇಯವಂ ಗೆಯ್ಯಿರುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರನಾಗಿ ಶುಭಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತನಾ ಗಿರುವ ಆ ಪುತ್ರನಂ ನೋಡಿ, “ಈ ಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ವ ಪ್ರೇಮವು ಏನು ಕಾರಣದಿಂದಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದೋ, ತಿಳಿಯದು. ಆದರೂ ಅವುತ್ರಭಾವವು ಅನ್ಯಪುತ್ರರ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದಿಂತು ಅನುರಾಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿ ರುವುದು” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಮತ್ತೊರ್ವಳು—“ಎಲೈ ಸರ್ವದಮನ! ನೀನು ಸಿಂಹದಮುಖ್ಯಂ ಬಿಡದೆ ಭಾದಿಸುತ್ತಿರುವೆ ? ಇದಂ ತಾಯಿಯು ನಿನ್ನಂ ಒಂದು ಕಷ್ಟವು” ಎನಲು ;

ಆ ಪುತ್ರನು ನಸುನಗುತ್ತ, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲೆ ವೃದ್ಧೆ! ನೀನು ಪೇಳಿದ ಮಾತಿನಿಂ ನಾನು ಬಹಳ ಭಯಯುಕ್ತನಾದೆನು!” ಎಂದು ತುಟಿಯನ್ನೀಡಿ ಹಾಸ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ರಾಯನು—“ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಗುಳುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದುವಂತೆ ಬಾಲಕನು ಮಹತ್ತರವಾದ ತೇಜೋಬೀಜದಂತೆ ಎನಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದು ತನ್ನೊಳು ತಾನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಖುಷಿಸ್ತ್ರೀಯು—“ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ, ಈ ಸಿಂಹದ ಮಹಿಯಂ ಬಿಟ್ಟುಕಳುಹು. ನಿನಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ರೀಡಾಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವಂ ಕೊಡುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಬಾಲಕನು—“ನೋಡುವೆನು ಆ ವಸ್ತುವಂ ಕೊಡು ಕೊಡು ” ಎಂದು ತನ್ನ ಹಸ್ತವಂ ನೀಡಲು ;

ರಾಯನು ಆ ಬಾಲಕನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಪದ್ಮ ವೊದಲಾದ ಜಿಹ್ವೆಗಳಂ ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿ, “ ಈ ಬಾಲಕನು ಸಮಸ್ತವಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಲಕ್ಷಣದಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನು ” ಎಂದು, ಮತ್ತೂ “ ಶೋಭನೀಯವಾದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂ ನೀಡಿದ ಹಸ್ತವು ಸೇರುವೆಯೆಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಬೆರಳುಗಳುಳ್ಳುದಾಗಿರುವುದು”ಂದಲೆ ಕಾಣದೆ ಇರುವ ದಳಗಳ ಸಂಧಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂ ಕೂಡಿಯಿರುವ ನೂತನವಾದ ರಕ್ತಕಾಂತಿಯಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ಒಂದು ಕಮಲದಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಖುಷಿಸ್ತ್ರೀಯು ಇನ್ನೊರ್ವಳಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೈ ಸುವ್ರತೆ, ಈ ಸರ್ವದ ಮನನು ವಾಚಾ ಮಾತ್ರದಿಂ ಸಮಾಧಾನವಂ ಪೊಂದಲಾಣು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎನ್ನ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನೆಂಬ ಋಷಿ ಕುಮಾರನಿಗೋಸುಗಮಾಗಿ ಬಣ್ಣಗಳಂ ಬರೆದಿರುವ ಮೃತ್ತಿಕಾಮಯೂರವರವುದು, ಅದಂ ಈ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಕೊಡುವುದ ಕೋಸುಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ಸುವ್ರತೆಯೆಂಬ ಋಷಿಪತ್ನಿಯು ಆ ಮೃತ್ತಿಕಾಮಯೂರವಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೋಸುಗ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಲು ;

ಆ ಬಾಲಕನು—“ ಎಲೈ ತಾಯೆ, ನಾನು ಮೃತ್ತಿಕಾಮಯೂರವನೊಲ್ಲೆನು. ಈ ಸಿಂಹದ ಮಹಿಯೊಡನೆ ಲಟವನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಖುಷಿಸ್ತ್ರೀಯು ಆ ಮಗುವಿನ ಅತಿ ಸಾಹಸಸೂಚಕವಾದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ ಮಂದಹಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ರಾಯನು,—“ ದುಷ್ಟನಾದ ಈ ಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾಭಿಶಾಖೆಯಿಂ
ಯುಕ್ತನಾಗುವೆನು. ಮತ್ತು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಜನಗಳು ನೆವವಿ
ಲ್ಲದೆ ನಗುವುದುಂಟು ಸ್ವಲ್ಪಮಾಗಿ ಹೊಂದೋಪುತ್ತಿರುವ ಮೊಲೈ ಮೊಗ್ಗುಗಳಂತಿ
ರುವ ದಂತಾಗ್ರಗಳುಳ್ಳ, ಸ್ಫುಟಮಾಗಿ ತೋರ್ಪಡದೆ ಇರುವ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ರಮ
ಣೀಯವಾದ ತೊದಲೂದಿದ ವಾಗ್ವ್ಯಾಪಾರಮುಳ್ಳ, ತೊಡೆಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವು
ದಾಶ್ವಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳುಗಳಂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವರ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ
ಇದ್ದ ದೂಳುಗಳಿಂ ಮಲಿನಾಂಗರಾಗುತ್ತಿರುವರು ! ಆ ಪುಣ್ಯಂ ನಾನು ಪಡೆ
ಯಲಿಲ್ಲವಾದ್ದುಂದೀ ಸಮಸ್ತೈಶ್ವರ್ಯವು ವ್ಯರ್ಥಮಾಗಿ ತೋರುವುದು ! ”
ಎಂದು ವ್ಯಸನಾತುರನಾಗುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯು ಆ ಬಾಲಕನು ಸಿಂಹದ ಶಿಶುವಂ ಹಿಂಸೆಗೆಯ್ಯುವುದಂ
ನೋಡಿ—“ ಈ ದುಷ್ಟನಾದ ಬಾಲಕನು ಎನ್ನಂ ಲಕ್ಷ್ಯಂಗೆಯ್ಯದೆ ಇರುವನು.
ಇವನಂ ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ದಕ್ಷರಂ ಕಾಣುವೆನು ” ಎಂದು ಎಡಬಲವಂ ನೋಡಿ,
“ ಎಲೈ ಋಷಿಕುಮಾರರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ? ” ಎಂದು ಕೂಗಿ, ದುಷ್ಯಂತರಾ
ಯನು ಕಂಡು,—“ ಎಲೈ ಭದ್ರಾಕಾರನಾದ ಪುರುಷನೇ, ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿಡಿಸಲಸದ
ಳವಾದ ಹಸ್ತಮುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಈ ದುಷ್ಟಬಾಲಕನಿಂ ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಗೋಸುಗ ಬಾಧಿ
ಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಿಂಹದ ಶಿಶುವಂ ಬಿಡಿಸಿ ಸಲಹುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಯನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ನಸುನಗುತ ಬಂದು, ಆ ಬಾಲ
ಕನಂ ಕುಳಿತು,—“ ಎಲೈ ಮಹರ್ಷಿಕುಮಾರನೇ, ಈ ರೀತಿಯಿಂ ಪುಟ್ಟಿದು
ಮೊದಲಾಗಿ ತಪೋವನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದ ನೀನು ತಪಸ್ಸು
ನ್ನೆಂತು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಮತ್ತು ಕಾಳೋಂಗದ ಶಿಶುವಿನಿಂದ ಆಶ್ರಿತವಾದ ಈ
ಗುಂಧವ್ಯಕ್ತವು ಹೇಗೆ ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ದೂಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುವುದೋ ಅದಂಶ
ದುಷ್ಟಕ್ರೀಡೆಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಿತವಾದ ಗುಣಮುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ಸಮಸ್ತ ಋಷಿಗಳಿಂ
ನಿಂದಿತನಾಗುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಋಷಿಪತ್ನಿಯು—“ ಅಯ್ಯಾ ಸುಂದರಾಕಾರನಾದ ಪುರುಷನೇ, ಈ
ಪುತ್ರನೂ ಋಷಿಕುಮಾರನೆಂದು ಕರೆದೆಯಷ್ಟೆ. ಇವನು ಋಷಿಪುತ್ರನಲ್ಲ ” ಎಂದು
ನುಡಿಯಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಯನು—“ ಎಲೆ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಮನೋಹರ
ವಾದ ಇವನ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಅಸದೃಶವಾದ ಜೇಷ್ಠೆಯಿಂ ಇವನು ಮುನಿಪುತ್ರನಲ್ಲ

ವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಆದರೆ ಇವನು ಈ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ತಪೋ ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದು'ಂದಿಂತು ನುಡಿದನು'' ಎಂದು ಪೇಳಿ, ಆ ಬಾಲ ಕನ ಕೆಯ್ಯಿಂ ಪಿಡಿತವಾದ ಆ ಸಿಂಹದ ಮುಖಿಯಂ ಬಿಡಿಸಿ, ಆ ಬಾಲಕನ ಮೆ ಯ್ದಡವಿ, ಯಾವ ಪುರುಷನ ಕುಲಾಂಕುರರೂಪವಾದ ಈ ಪುತ್ರನಂ ಮುಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ'ಂ ದೆನ್ನಲಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಅತಿಶಯವಾದ ಆನಂದ ಪುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದು, ಸುಕೃತಕಾಲಿಯಾದ ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಇವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರತಿನೋ ಅವ ನಿಗೆ ಇವನು ಏನು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನೋ ತಿಳಿಯದು.'' ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲ ;

ಆ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯು ಆ ಬಾಲಕನ ಮುಖವಂ ರಾಯನಂ ಸಹ ನೋಡಿ, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾದುದೆಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೆ ಪೂಜ್ಯಳೇ, ನಿನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ” ಎನ್ನಲು ;

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು—“ಅಯ್ಯಾ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಈ ಪುತ್ರನ ಆಕಾರ ನಿನ್ನ ಆಕಾರ ನೋಡುವವರಿಗೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಸಂಬಂಧವಂ ಪೇಳುತ್ತಿರುವುದು, ಅಸರಿಚಿತನಾದರೂ ನಿನ್ನಾಕಾರವು ಈ ಪುತ್ರನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತಾರತಮ್ಯ ಎಲ್ಲದೆ ಇರುವುದ್ದು'ಂದ ನಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತಳಾದೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು ಆ ಕುಮಾರನಂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಶಿರಸ್ಸನ್ನಾಘ್ರಾಣಿಸಿ, ಮುಖ ದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿಟ್ಟು, ಆ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕುಳಿತು—“ ಎಲೆ ಪೂಜ್ಯಳೇ ಈ ಬಾಲ ಕನು ಋಷಿಪುತ್ರನಲ್ಲವೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರುವೆನುಷ್ಟೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಇವನು ಯಾವ ರಾಜಪುತ್ರನು, ಯಾವ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವನು? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು;

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು—“ಇವನು ಪುರುಷವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವನು” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು—“ ಏನಗೂ ಈ ಪುತ್ರನಿಗೂ ಒಂದೇ ವಂಶವಾದುದು. ಆದ್ದ ಉ'ಂದಲೆ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಆಕಾರವುಂಟಾದುದೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಳು. ಆದರೂ ಪುರುಷವಂಶದವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯು ಅತ್ಯಧಿಕಮಾ ಗಿರುವುದು ; ಮತ್ತು ಆ ವಂಶದ ರಾಯರುಗಳು ಮೊದಲು ಭೂಸಂರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುವದಕ್ಕೋಸುಗ ಸುಧಾಶುಭ್ರಮಾಗಿರುವ ನವರತ್ನಮಯಂಗಳಾದ ಗೃಹಂಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತ ಅನೇಕ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವನವಾಸವಂ

ಗೆಯ್ದು, ನಿಯಮವ್ರತರಾಗಿ ಕಂದಮೂಲಫಲಾದಿಗಳಂ ಭಕ್ತಿಸುತ್ತ, ವೃಕ್ಷಮೂಲಂಗಳೇ ಮನೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸವಂಗೆಯ್ವ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನಾದ ಯಾವ ಪುರುಷನಿಂದ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಈ ಪುತ್ರನು ಪುಟ್ಟಿರಬಹುದು?" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು—“ಅಯ್ಯಾ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಕೇಳು. ಈ ಬಾಲಕನ ತಾಯಿಯು ಅಪ್ಪರಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯಾದ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಪುತ್ರನಂ ಪೆತ್ತಳು” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು—ಈ ಬಾಲಕನ ತಾಯಿಯು ಅಪ್ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವಳೆಂದು ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಎನಗೆ ಮರಳಿ ಆಶೆಯನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಎಂದು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ —“ಎಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯೆ, ಈ ಪುತ್ರನಂ ಪೆತ್ತವಳು ಯಾವ ಹೆಸರುಳ್ಳ ದೊರೆಯ ಪತ್ನಿಯು ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು;

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು—“ ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಪರಿತ್ಯಾಗವಂ ಗೆಯ್ದಿರುವ ದುಷ್ಟನಾದ ಆ ರಾಯನ ನಾಂವೋಚ್ಚಾರಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲಾಱಿನು ” ಎನ್ನಲು ;

ಆ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ, ರಾಯನು — , ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಎನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆದರೂ ಈ ಬಾಲಕನ ಪೆತ್ತವಳ ನಾಮ ಧೇಯವಂ ವಿಚಾರಿಸುವೆನು ” ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಅಷ್ಟುಳ್ಳೇ ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಪೆಸರಂ ಕೇಳುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವನಿತ್ಯೊಳು—

ಸುವ್ರತೆಯೆಂಬ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯು ಮೃಣ್ಮಯವಾದ ಮಯೂರವಂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಆಬಾಲಕನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ನವಿಲನ್ನಾಕುಮಾರನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಈ ಪಕ್ಷಿಯ ಲಾವಣ್ಯವಂ ನೋಡು ಎಂದು ಪೇಳುವಲ್ಲಿ, “ ಶಕುಂತಲಾವಣ್ಯಂ ಪಶ್ಯ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು; ಆ ವಾಕ್ಯದಿಂದಾಬಾಲಕನಿಗೆ ಶಕುಂತದ ಲಾವಣ್ಯವಂ ನೋಡೆಂದು ನುಡಿದಳೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗದೆ, ಶಕುಂತಳೆಯ ಲಾವಣ್ಯವಂ ನೋಡೆಂದು ನುಡಿದಂತೆ ಬೋಧೆಯುಂಟಾಗಲಾಗಿ, ಆ ಬಾಲಕನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಎಡಬಲವಂ ನೋಡಿ, “ ಎನ್ನ ತಾಯಿ ಎಲ್ಲಿ ? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರೀ ರ್ವರು ನಗುತ್ತ, “ ಜನನಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಈ ಬಾಲಕನು ನಾಮಸಾ ಮ್ಯದಿಂ ವಂಚಿತನಾದನು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, “ಎಲೈ ಬಾಲಕನೇ, ಈ ಮೃಣ್ಮಯ

ನಾದ ಮಯೂರದ ಲಾವಣ್ಯವಂ ನೋಡೆಂದು ಪೇಳಿದೆನಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯ ವರ್ಣವಂ ನೋಡೆಂದು ನುಡಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು,

ಆ ರಾಯನು ಆ ಬಾಲಕನು ನುಡಿದ ವಾಕ್ಯವಂ ಕೇಳಿ,—ಈ ಪುತ್ರನ ತಾಯಿಯ ಪೆಂಟು ಶಕುಂತಲೆಯೆಂದು ಇರುವುದೋ ಏನು ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ನಾಮವುಳ್ಳವರು ಒಬ್ಬಜನವಿರುವರು. ಆದರೂ ಈ ಪುತ್ರನು ಪುರುಷಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದವನೆಂತಲೂ ಇವನ ತಾಯಿ ಶಕುಂತಲೆಯೆಂತಲೂ ನುಡಿಯುವ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ವಾಕ್ಯದಿಂ ಮೃಗತೃಷ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಲಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾದಂತೆ ಸಾಮ್ಯದಿಂದೆನಗೆ ಅಧಿ ಕಾಫಿಲಾಷೆಯು ಪುಟ್ಟಿರುವುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ಬಾಲಕನು ಆ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯಂ ಕುಣಿತು—“ ಎಲಾ ತಾಯೇ, ನಾನೀ ಮೃತ್ತಿಕಾಮಯೂರವನ್ನೊಲ್ಲೆ. ಎನಗೆ ಸಿಂಹದ ಶಿಶುವನ್ನೇ ತಂದುಕೊಡು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ಸ್ತ್ರೀಯು ಆ ಬಾಲಕನ ದೇಹಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಮಾಗಿ ಮಾರೀಚಮಹಾ ಮುನಿಯು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಅಪರಾಜಿತವೆಂಬ ಮೂಲಿಕೆಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಆ ಕುಮಾರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿರುವಳಂ ಕುಣಿತು ಗಾಬರಿಯಿಂದ “ ಎಲೆ ಸಖಿ, ಈ ಬಾಲಕನ ದೇಹಸಂರಕ್ಷಣೆಗೋಸುಗ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಯಂತ್ರವನ್ನಿವನ ಮುಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಣೆನಲ್ಲಾ ! ” ಎಂದು ಭಯಭ್ರಾಂತಳಾಗುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು—“ ಎಲಾ ವಾಙ್ಮುರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿರಾ, ಏಕೆ ಭಯಾತುರರಾಗುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಈ ಬಾಲಕನು ಸಿಂಹದ ಮೂಲಿಕೆಯಂ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಒರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇವನ ಹಸ್ತದಿಂದ ಜಾರಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಆ ಯಂತ್ರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ಅಷ್ಟಘಟ್ಟೇ ಆ ಋಷಿಸ್ತ್ರೀಯರು—ಎಲೈ ವಾಙ್ಮುರೇ, ಆ ಯಂತ್ರವಂ ಮುಟ್ಟದಿರೆಂದು ನುಡಿಯುವಷ್ಟಘಟ್ಟೇ ರಾಯನು ಆ ಯಂತ್ರವಂ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದಂ ಅವರಿವರು ಕಂಡು, “ ಈ ಪುರುಷನು ಯಂತ್ರವಂ ಹೇಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನೊ ! ” ಎಂದಾಶ್ಚರ್ಯಯುಕ್ತರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಹಸ್ತಗಳಂ ಎದೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರು ಮುಖಾವಲೋಕನವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು,—“ಎಲಾ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರುಗಳಿರಾ! ಈ ಯಂತ್ರವಂ ಮುಟ್ಟದಿರೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ನುಡಿದ ವಾಕ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಿರು

ಪೇಳಿರ'' ಎನ್ನಲು;

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲೊಬ್ಬಳು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಕೇಳು. ಮಾರೀಚಮಹಾ ಮುನಿಯು ಈ ಪುತ್ರನ ಜಾತಕರ್ಮವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಜಿತವೆಂಬ ಮೂಲಿಕೆ ಯಿಂದ ಯಂತ್ರವಂ ಮಾಡಿ ರಾಕ್ಷಸಾದಿಗಳ ಬಾಧೆಯಾಗದಂತೆ ಈ ಬಾಲಕನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದನು” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ಆದಿವಾ ಕಟ್ಟಿದರಾಕ್ಷಣವೆ ಇದಂ ಮುಟ್ಟಬಾರದೆಂಬ ನೆವ ವೇನು ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು ;

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು—“ಎಲೈ ಪೂಜ್ಯನೇ, ಆ ಋಷಿಯು ಈ ಬಾಲಕನ ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಹೊಳೆತು ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಈ ಯಂತ್ರವನ್ನಿನ್ನಾರು ಮುಟ್ಟಿದಾಗ್ಲೂ ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅದು ಸರ್ಪವಾಗಿ ಅವರಂ ಕಚ್ಚುವಂತೆ ವರವನ್ನಿತ್ತಿರುವನು” ಎನ್ನಲು,

ರಾಯನು—“ನೀವು ಪೇಳಿದಂತೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಮುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರಂ ಕಚ್ಚಿದ ಸಂಗತಿಯಂ ನೀವು ಕಂಡಿರುವಿರಾ?” ಎನ್ನಲು;

ಆ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕಂಡಿರುವೆವೆನ್ನಲು ;

ರಾಯನು ಆನಂದಸುಧಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ,—“ ನಾನು ಮನೋ ರಥದಿಂ ಸಂಪೂರ್ಣನಾದರೂ ಇನ್ನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಸಂದರ್ಶನವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದ್ದುಹಿಂ ಅಧಿಕ ಸಂತೋಷವಂ ಪೊಂದಲಾಹಿವೆನು” ಎಂದು, ಆ ಬಾಲಕನಂ ಮರಳಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಮುದ್ದಾಡುತ್ತಿರಲು ;

“ ಎಲೆ ಸುವ್ರತೆ ನಡೆ, ನಾವೀ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವಂ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ತಿಳಿಸುವ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅವಳಿರುವ ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಪೋಗಿ ನಾರಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಕೃಶಳಾಗಿರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಂಡು ಈ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವಂ ತಿಳುಹುತ್ತಿರಲು;

ಅತ್ತಲಾಬಾಲಕನು—“ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ಎನ್ನಂ ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹು. ಎನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು” ಎನ್ನಲು;

ರಾಯನು—“ಪುತ್ರನೇ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಪೋಗಿ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆವು” ಎನ್ನಲು;

ಬಾಲಕನು—“ ಎನ್ನ ತಂದೆಯಾದವನು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನೀನಾರು? ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ—“ಈಬಾಲಕನ ನುಡಿಯು

ನಿಶ್ಚಯವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಂ ಪುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದು, ಆ ಜಾಲಕನ ಭಾಷೆ ಗಳಂ ಕೇಳುತ್ತ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಿರಲು;

ಅಷ್ಟಜಿಲ್ಲೆ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಖುಷಿಸ್ತೀಮುಖ ವಚನದಿಂ ಕೇಳಿ, ಅಧಿಕ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತಳಾಗಿ, ಸರ್ವಕಾಲೆಯಿಂ ಪೋಸುಟ್ಟು, ಜಡೆಯ ಗಂಟಿನಿಂದ ಒಡಗಿರುವ ಕೇಶಸಮೂಹದಿಂದಲೂ ಮಲಿನವಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಮಾನಳಾಗಿ ಜಲಪಾನವಂ ಗೆಯ್ದು ತಪವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಬಿಳೀಜ್ವರದ ಶರೀರದಿಂ ರಾಜಿಸುತ್ತ, ಮಲಿನವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ದಿವ್ಯರತ್ನದಂತೆ ನಾರಸೀರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಬರುತ, ಎನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಸರ್ವದಮನನ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೂಲಿಕೆಯು ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳಲದಂ ಸುಲಭವಾಗಿ ತನ್ನ ಕರದಿಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಯಾವನೋ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಅವನೇ ದುಷ್ಯಂತಮಹಾರಾಯನಾಗಿರುವನೆಂದು ಎನ್ನ ಅದೃಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯುಂಟಾದುದು ಎಂದೂ, ಮತ್ತು ಇವನೇ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನಿಜವಾದಲ್ಲಿ, ಎನ್ನೊಡನೆ ಸಾನುಮತಿಯು ಬಂದು ರಾಯನೂ ನಿನ್ನಂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಧಿಕ ವಿರಹವೃಥೆಯಂ ಪೊಂದುತ್ತ, ಆಹಾರವಂ ವರ್ಜಿಸಿರುವನೆಂದು ಪೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವುದೆಂದೂ ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕಂಡು, ರೋಮಾಂಜದಿಂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಶರೀರನಾಗಿ-ಅತ್ಯಂತ ಮಲಿನವಾದ ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ತಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕಿಂ ಕೃಶಾಂಗಿಯಾಗಿ, ಅತಿಮುಖದಿಂ ತೈಲಾದಿಪಂಚ್ಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದಾಗಿ ಬತ್ತಿಗಟ್ಟಿರುವ ಕೇಶಪಾಶವನುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ, ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಾದ ಎನ್ನಂತೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಂದ ವಿರಹವೃಥೆಯಂ ವಹಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವಳು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ, ಅವಳ ಮುಖಕಮಲವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂ ಕಾಂತಿಹೀನನಾಗಿರುವ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂ ಕಂಡು, “ ಇವನಾರೋ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನಂತೆ ತೋರುತ್ತ ಮಂಗಳಾಂಗನಾದ ಎನ್ನ ಪುತ್ರನ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ತನ್ನ ಶರೀರಸಂಗದಿಂದವನ ದೇಹವಂ ಕಂದಿಸುತ್ತಿರುವನು! ” ಎಂದು ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ;

ಆ ಜಾಲಕನು ಆ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಸಮಾಪವಂ ಬಿಟ್ಟು ಶಕುಂತಲೆಯು

ಸಮೀಪವಂ ಸೇರಿ, “ ತಾಯೆ ಇವನಾರೋ ಪರಕೇಯ್ಯನು ಎನ್ನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂ ದಾಲಿಂಗಿಸುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಬಾಲಕನ ಆ ಮುದ್ದುಮಾತಂ ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟಹೃದಯನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾ ಯನು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಞ್ಞಿತು—“ ಎಲಾ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳೇ, ಮೊದಲು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಕ್ರೂರತ್ವವು ಈಗ ಅನುಕೂಲ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾ ದುದು. ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದೆನ್ನ ಶರೀರವು ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತವಾದುದು ” ಎನಲು;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಮನವಂ ಕುಞ್ಞಿತು—“ಹೃದಯವೆ, ಯಾವ ಪುರುಷನು ಯಾವನೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವಂ ಬಿಡು. ದೈವವು ಮಾತ್ಸರ್ಯವಂ ಬಿಟ್ಟು ಎನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಯಾಶಾಲಿಯಾದುದು. ಇವನೇ ಪ್ರಾಣಧಾರಕನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ” ಎಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೆ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಗೃಹಣವಾದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರನಂ ಸೇರುವ ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯಂತೆ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಎನ್ನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಪತ್ತಂ ಈಗ ಉಂಟಾದ ಸಂಬಂಧವಂ ಸಹ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಅತಿ ವ್ಯಸನಾತುರಳಾಗಿ, ರಾಯನಂ ಕುಞ್ಞಿತು—“ ಎಲೈ ಆರ್ಯಪುತ್ರನೆ, ಜಯಶೀಲನಾಗು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುವಷ್ಟುಹೊತ್ತೇ ಹೇರಳ ದುಃಖದಿಂದ ಗದಗದಗೊಡಿದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಶಂಖದಂತಿರುವ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿಬಂದ ಅತ್ಯಂತದುಃಖವಿಂ ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಮುದ್ದಾಗಿ ಬೀಳುವ ಕಂಬ ನಿಗಳುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಶಿರವಂ ಬಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು;

ಆ ರಾಯನು—“ ಎಲಾ ಪ್ರಾಣಾಧಾರಳೇ, ಕೇಳು. “ ಜಯ ಆರ್ಯಪುತ್ರ ” ಎಂದು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಕಣ್ಣೀರುಗಳಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟದಾದಾಗ್ಲೂ ಜಯ ವೆಂದು ಪೇಳ್ದ ಎರಡು ವರ್ಣಂಗಳೇ ಎನ್ನಂ ಜಯಿಸಿದುವು, ಮತ್ತು ತಾಂಬೂಲಲಾ ಕ್ಷಾರಸಾದಿಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಜಪಾಪುಷ್ಪದಂತೆ ರಕ್ತಿಮೆಯಂ ಪಡೆದಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಧರವು ಎನ್ನ ಮನವಂ ಕರಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಬಾಲಕನು ಶಕುಂತಲೆಯೂ ರಾಯನೂ ಸಲ್ಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಂ ಕೇಳಿ, “ ಎಲೆ ತಾಯೇ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಈ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಾಪವಂ ಗೆಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ ಇವನಾರು? ” ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ವತ್ಸನೆ, ಇವನು ಸಮಸ್ತಸೌಭಾಗ್ಯಸ್ವರೂಪನಾದ ನಿನ್ನ

ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನೆಂದು ತಿಳಿ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಧಿಕವ್ಯಸನಾತುರಳಾಗಿರಲು

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಪಾದಪದ್ಮಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು—“ಪ್ರಾಣ ಕಾಂತೆ, ನಾನು ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದುದು” ಎಂದುಂಟಾದ ಅಪ್ರಿಯವು ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ದಿಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗಲಿ! ನೀನು ಎನ್ನ ಸಮೀಪವಂ ಕುಳಿತು ಬಂದಮೇಲೆ ಎನಗೆ ಅಜ್ಞಾನವು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಮಾಗಿದುದು. ಮತ್ತೂ ಅಧಿಕಮಾದ ಅಜ್ಞಾನಯುಕ್ತ ರಾದ ಜನರುಗಳು ಶುಭಕರವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾದರೂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರುವರು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಜಾತ್ಯಂಧನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಮಳಭರಿತಮಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂ ಸರ್ಪವೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂ ತೆಗೆದಿಡುವಂತೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಕಂಬನಿಗಳಂ ಬಿಡುತ್ತ—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡದೆ ಇರು” ಎಂದು ನುಡಿದು, “ಆಗ ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಎನ್ನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತವಾದ ಕರ್ಮವು ಬಲವತ್ತರಮಾಗಿ ಶೋಭನವಾದ ಚರಿತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಮಾಗಿರುತ್ತಿರ್ದುದು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನೀನು ಯಾವಕಾರಣ ದಿಂ ಎನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾರಿರಹುದಯನಾದೆಯೋ ಆದ್ದು”ಂದಲೇ ಎನ್ನ ಕರ್ಮವು ಬಲವತ್ತರವಾದುದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಎಳೆನಿತಾದರೂ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ರಾಯನು ಭೂಮಿಯಿಂದೆದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು,

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ದುಃಖಪಾತ್ರಳಾದ ಎನ್ನಂ ಹೇಗೆ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆಯೋ ಅದಂ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಬೇಕು,” ಎಂದು ವಿಚ್ಛಾಸನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ರಾಯನು—“ಎಲೆ ಬಿಂಬಾಧರೆ, ಕೀಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಷಾದವೆಂಬ ಶಲ್ಯವುಳ್ಳವ ನಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲವಂ ವಿವರಿಸುವೆನು, ಆದರೂ ಎಲೆ ಕೃತೋದರಿ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನೇತ್ರಗಳಿಂ ಬಿದ್ದು ಯಾವ ನಿನ್ನ ಬಿಂಬಾಧರವಂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಬಿಂದು ಗಳಿಂ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಂ ಗೆಯ್ದನೋ ಈಗ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಾಂತವಂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಅದೇ ಕಂಬನಿಗಳಂ ಎನ್ನ ಹಸ್ತಗಳಿಂದೊರಸಿ ಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವುಳ್ಳವನಾಗುವೆನು” ಎಂದು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತನ್ನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಕಂಬನಿಗಳಂ ತನ್ನ ದುಕೂಲಾಗ್ರಗಳಿಂ ದೊರಸಿ, ಧೂಮ್ರವರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೊಂಕುಗೂಡಿ ಇರುವ ಮುಂಗುರುಳುಗಳಂ ತಿರ್ದಿ ಸರಿಮಾಡುತ್ತಿರಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂ ಪೋಗಿದ್ದ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ರಾಯನ ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು, “ಎಲೈ ಆರ್ಯಪುತ್ರನೇ, ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲ ವೆ ನಿನ್ನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿರುವುದು?” ಎಂದು ಕೇಳಲು;

ರಾಯನು—“ಸಂಶಯವೇನು? ಆ ಮುದ್ರಿಕೆ ದೊರಕಿದುದಿಂ ದ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಎನಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು,

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯು ಆರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು—“ ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಎಳಬಳ್ಳಿಯು ಋತುಗಳಿಗೆ ಗುರುತಾಗಿರುವ ಪುಷ್ಪವಂ ಧರಿಸುವಂತೆ ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ನೀನು ಧರಿಸು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೆ, ಈಯುಂಗರದಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಅಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು, ಮೊದಲು ಧಾರಣೆಯಂ ಮಾಡಿದ್ದಿಂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದಾದ್ದಿಂ ನೀನೇ ಧಾರಣೆಯಂ ಗೆಯ್ಯಬಹುದು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟಲ್ಲೇ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಪೋಗಿದ್ದ ಇಂದ್ರಸಾರಥಿಯು ಬಂದು, ಪತ್ನೀಪುತ್ರಸಹಿತನಾಗಿರುವ ರಾಯನಂ ನೋಡಿ—“ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ದೈವಯೋಗದಿಂದೀಗ ಪತ್ನೀಪುತ್ರರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವೆ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ನಿನ್ನಂಥ ಮಿತ್ರನು ಎನಗೆ ದೊರಕಿದ್ದಿಂ ದ ಎನ್ನ ಮನೋರಥವು ಸಫಲವಾದುದು. ಆದರೂ ನಾನೀ ಶಕುಂತಲೆಯೊಡಗೂಡಿದ ಸಂತೋಷವರ್ತಮಾನವು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿದುದೋ ಏನು?” ಎಂದು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು;

ಮಾತಲಿಯು ನಕ್ಕು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಅಷ್ಟಮುಹೂರ್ತದಿಯಂ ಪಡೆದಿರುವ ಮಹಾಮುಹೂರ್ತವರಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವ ವೃತ್ತಾಂತವೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿದು, “ಈಗ ಮರೀಚಪುತ್ರನಾದ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನು ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವನು. ನೀನು ಪೋದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನವನ್ನೀಯುವನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೆ ಶಕುಂತಲೆ, ಪುತ್ರನಾದ ಸರ್ವದಮನನಂ ಎತ್ತಿಕೊ, ನಿನ್ನಜತೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುವಾದ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪೋಗುವೆನು” ಎನ್ನಲು;

ಶಕುಂತಲೆಯು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಪೋಗುವಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಲಜ್ಜೆಯುಂಟಾಗುವುದು” ಎನ್ನಲು

ರಾಯನು—“ಎಲೌ ಕಾಂತೆ, ಈ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಪತ್ನೀಪುತ್ರಸಹಿತಮಾಗಿ ಪೋಗಬೇಕು ನಡೆ” ಎಂದು ಅವಳಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಆ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಕಶ್ಯಪಮುಷಿಯ ಸಮಾಪವಂ ಕುಳಿತು ಪೋಗಲು.

ಪತ್ನಿಯಾದ ಅದಿತಿಯೊಡಗೂಡಿ, ಜಟಾಮಂಡಲಮಂಡಿತನಾಗಿ, ತೇಜೋ ರೂಪನಾಗಿ, ವ್ಯಾಘ್ರಾಜಿನಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಪತ್ನೀಕನಾಗಿ ಬರುವ ದುಷ್ಯಂತರಾಜನಂ ಕಂಡು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಂ ಕುಳಿತು, “ಎಲೆ ದಕ್ಷ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಅದಿತಿಯೇ, ಪುರೋಭಾಗದಲ್ಲಿರುವವನೇ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವಂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಂ ಸಂಹರಿಸಿ ಹಿತವನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವವನು. ಇವನೇ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನು, ಮತ್ತು ಯಾವ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನ ಧನುಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಶತ್ರು ನಿಗ್ರಹವಾಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಶತಧಾರೆಗಳಿಂ ಯುಕ್ತವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಇಂದ್ರನ ಹಸ್ತಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಾರದು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಅದಿತಿಯು—“ಈ ರಾಯನಂ ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೆ ಮಹಾ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ಆ ಮಾತಲಿಯು ಕಶ್ಯಪಮುಷಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಮುಂಬರದು ಪೋಗಿ ಕಶ್ಯಪ ಬ್ರಹ್ಮನಂ ಅದಿತಿಯಂ ಕುಳಿತು—“ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಾದ ಮಹಾಮಹಿಮರುಗಳಿರಾ, ಪುತ್ರಪ್ರೇಮವಂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಕೃಪಾಧೃಷ್ಟಿಯಿಂ ಈ ರಾಜದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು ;

ರಾಯನು ಆ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನಂ ಕಂಡು, “ಎಲೈ ಮಾತಲಿಯೇ, ಸಮಸ್ತ ರಾದ ಮುನಿಗಳು ಯಾವ ಈ ಅದಿತಿಕಾಶ್ಯಪರೀವರಂ ದ್ವಂದ್ವಶಾದಿತ್ಯರ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣರೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಿರುವರೋ, ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯಸಾತಾಳಂಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯ

ನಾಗಿ ಯಜ್ಞಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಧೀಶ್ವರನಾದ ಇಂದ್ರನಂ ಪೆತ್ತಿರುವರೋ, ಯಾವ ಇವರೇ ವರಲ್ಲಿ ಸರಮವುರುಷನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತಾನು ಉಪೇಂದ್ರನಾಗಿ ಪುಟ್ಟುವು ದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸಿದನೋ, ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ವೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಂ ಪುಟ್ಟಿದ ಅದಿತಿಯಂ ಮರೀಚಿಪುಷಿಯಿಂ ಪುಟ್ಟಿದ ಕಾಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನಂ ಕುಚಿತು ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ;

ಮಾತಲಿಯು—“ ಮಹಾರಾಜನಾದ ನೀನು ಪೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು ಯಥಾ ಥವೇ ಸರಿ ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು ಮಹಾ ಪುಷಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನ ಸಮೀಪವಂ ಸೇರಿ, “ ಪತ್ತೀಪುತ್ರರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಇಂದ್ರನಿಂ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ನಮ ಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯುವನು ” ಎಂದು ತನ್ನ ನಾಮಗ್ರಹಣವೂರ್ವಕಮಾಗಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನು—“ ಎಲೈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೆ, ನೀನು ಚಿರಂಜೀವಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವಂ ಪರಿಪಾಲಿಸು ! ” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಅದಿತಿಯು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೆ, ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಗಳಸಂಚಾರ ವುಳ್ಳ ರಥವುಳ್ಳವನಾಗು ” ಎನಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ಅವರ ಸಮೀಪವಂ ಸೇರಿ, “ ಪೂಜ್ಯರಾದ ನಿಮ್ಮಾರ್ವರಿಗೂ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು ” ಎಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪ್ರಣಾ ಮವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಕಶ್ಯಪನು—“ ಎಲೈ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿರುವನು, ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಸರ್ವ ದಮನನು ಜಯಂತನಿಗೆ ಸದೃಶನಾಗಿರುವನು ಅದ್ವೈತಂ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೊಂದಾಶೀರ್ವಾ ದವು ಯೋಗ್ಯಮಲ್ಲ ; ಪುಲೋಮಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಚೀದೇವಿಗೆ ಸಮಾನಳಾಗು ! ” ಎಂದಾಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಅದಿತಿಯು ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕುಚಿತು—“ ಎಲೈ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತ ಲೆಯೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಈ ರಾಯನ ಬಹುಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗು. ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಈ ಸರ್ವದಮನನು ನಿನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ವಂಶಕ್ಕೂ ಆನಂದಕರನಾಗಲಿ ! ” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ;

ಆ ಕಶ್ಯಪಪುಷಿಯು ಸಮಸ್ತರಂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯಲು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪುಷಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ;

ಮಾತಲಿಯು,—“ ಇವನು ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು, ಇವಳು ಇವನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು, ಇವನ ಪುತ್ರನಿವನು ” ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಗಿ ಆ ಋಷಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ;

ಋಷಿಯು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ, ಪೂಜ್ಯನಾದ ನೀನು ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದ ಸತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಪತ್ನಿಯಾದದ್ದು ಇವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಂಶವರ್ಧಕನಾದ ಈ ಪುತ್ರನು ಪುಟ್ಟಿದ್ದು ಅಧಿಕ ದ್ರವ್ಯವೂ ಆ ದ್ರವ್ಯಾನುಗುಣವಾದ ಭಕ್ತಿಯೂ ಆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸತ್ವಾತ್ಮವೂ ಇವು ಮೂಳೂ ದೊರಕಿದಂತಾದುದು.” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಮಹಾಮುನಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವು ಅವೂರ್ವವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು. ಮೊದಲು ಮನಸಾಭೀಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಯು, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾದುದು. ತಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹವು ಅವೂರ್ವವಾದುದು. ಕುಸುಮೋತ್ಪತ್ತಿಯಾದಮೇಲೆ ಫಲಂಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದು; ಹಾಗೆಯೇ ಮೇಘೋದಯವಾದ ಮೇಲೆ ಜಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಪುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದು ವಿಹಿತವು. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಾದರೋ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೀಯುವುದು” ಎನ್ನಲು;

ಮಾತಲಿಯು—“ಮಹಾತ್ಮರಾದಂಧವರು ಈರೀತಿಯಿಂದಲೆ ಸಮಸ್ತ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುತ್ತಿರುವರು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಮಹಾಮುನಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞಾವಾಹಕಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ವಿವಾಹಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾನು ಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೆಲವುದಿವಸದಮೇಲೆ ಒಂಧುಗಳಾದ ಋಷಿಶಿಷ್ಯರು ಇವಳಂ ಎನ್ನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲಾಗಿ ನಾನು ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಇವಳಂ ಎನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದು, ನಿನ್ನ ಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಕನ್ಯಾಮುನಿಗೆ ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾದೆನು. ಅಬಳಿಕ ನಾನೀ ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಗುರುತಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಉಂಗುರವಂ ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಇವಳ ವಿವಾಹಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ತಿಳಿದೆನು. ಇದೆಲ್ಲವಂ ಪರಿಭಾವಿಸಿ ನೋಡಲು, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯಾದ ಪುರುಷನು ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಜಮಂ ಕಂಡು ಇದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಗಜವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದು ಮೋದಮೇಲೆ ಆ ಆನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಂ ನೋಡಿ ಎನ್ನ ಸಮಾ

ಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದುದು ಆನೆಯೇ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಾನು ಇವಳು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಎನ್ನ ಪತ್ನಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಇವಳು ಪೋದಮೇಲೆ ವಿವಾಹವಾದದ್ದು ನಿಶ್ಚಯವೋ ಅಪದ್ಧವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಉಂಗರವಂ ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಇವಳು ಎನ್ನ ಪತ್ನಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾ ವಿಕಾರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದೆನು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು;

ಮಾತಲಿಯು—“ಎಲೈ ರಾಮನೇ, ನೀನು ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ” ಎನ್ನಲು ;

ಮಾರೀಚ ಮಹರ್ಷಿಯು—“ ಎಲೈ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೇ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅವಿವೇಕವಂ ಮಾಡಿಸೆಂದು ತಿಳಿಯದಿರು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅಜ್ಞಾನವು ಪುಟ್ಟುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಆದಂ ಸಂಗತಿಯಂ ಪೇಳುವೆನು, ಕೇಳು ನೀನು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯಲು ಪುರೋಹಿತನೊಡಗೂಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಅಪ್ಸರಸ್ತೀರ್ಥಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅಷ್ಟಲ್ಲಿ ಇವಳ ತಾಯಿಯಾದ ಮೇನಕೆಯು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಸಾರಸಿಕೆಯು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಮೇನಕೆಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಲಾ ಮೇನಕೆಯು ಈ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ದಕ್ಷವುತ್ರಿಯಾದ ಅದಿತಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಪೇಳಲಾಗ ನಾನು-ದುರ್ವಾಸಖುಷಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿಯೂ ಆ ಖುಷಿಯು ನೀತಿ ಉಂಗರದ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ತಾನಿತ್ತ ಶಾಪವು ಪೋಗುವದೆಂಬ ಶಾಪಾವಳಾನವಂ ಪೇಳಿರುವ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲವಂ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದೆನು ” ಎನ್ನಲು ;

ರಾಯನು ಬಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು, “ ಎಲೈ ಮಹಾಮಹಿಮನೇ, ನೀನಿಂತು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತದ್ದು ಲೋಕಾಪವಾದದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟೆನು ” ಎನ್ನಲು ;

ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರಣವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ರಾಯನು ಎನ್ನಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದನು, ಮತ್ತು ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ವಿರಹಾತುರಳಾಗಿ ಆ ತಪೋವನವಂ ಬಿಟ್ಟು ಈ ರಾಯನ ಪುರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರೆಂಬ ಎನ್ನ ಸಖಿಯರೀರ್ವರು-ಎಲೈ ಶಕುಂತಲೆ, ರಾಯನು ನಿನ್ನ ಮೂಲತವನಾದರೆ ಈ ಮುದ್ರಿಕೆಯಂ ತೋರಿಸೆಂದು ಎನಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆದಂ ಈಗ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಇದೆಲ್ಲಾ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರುವುದೆಂದು ಆಲೋಚನೆಯಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ;

ಮಾರೀಚ ಮಹರ್ಷಿಯು—“ಶಕುಂತಲೆಯೇ, ಕೇಳು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಸಂಗದಿಂ ಕೃತಾರ್ಥವಾದೆ. ಆದರೂ ಈ ಪ್ರಕಾರಮಾಗಿ ಎನ್ನಂ ತಿರಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ದನೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ವಿಷಾದವಂ ಪೊಂದಬೇಡ. ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿರ್ದ ಮಾಲಿನ್ಯವು ಪೋದಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಲಮಾದ ಛಾಯೆಯು ತೋಣ್ಣುವಂತೆ ಶಾಪದಿಂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ತಸ್ವಾತ್ಮತಂತ್ರೈವುಂಟಾಗುವುದು” ಎನಲು;

ರಾಯನು ಕರಗಳಂ ಮುಗಿದು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಈ ಶಕುಂ ತಲೆಯು ಎನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾರೂಪಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವೆನು ” ಎನ್ನಲು ;

ಮಾರೀಚ ಋಷಿಯು—“ ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂದೀ ಶಕುಂ ತಲೆಯಂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಈ ಪುತ್ರನನ್ನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗುವನೆಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊ, ಮತ್ತು ಈ ಪುತ್ರನು ನಿಮ್ಮೊನ್ನೆ ತಪ್ಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಸಮನಾದ ಅಂತ ರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಜರಿಸುವ ರತ್ನಮಯವಾದ ರಥಾರೂಢನಾಗಿ ದಾಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಪ್ತ ಸಮುದ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಪ್ತದ್ವೀಪವಂ ಜಯಿಸಿ, ಮೃಗಸಂಹಾರದಿಂದಿಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸರ್ವದಮನನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವಂ ಬಿಟ್ಟು ಸಮಸ್ತಲೋಕಸಂರಕ್ಷಣೆಯಿಂ ಭರತ ನೆಂಬ ನಾಮವಂ ಧರಿಸುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು ;

ರಾಯನು ಅಧಿಕಸಂತೋಷಭರಿತನಾಗಿ, “ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಪುತ್ರ ನಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳಂ ಮಾಡಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಗೆಯ್ದ ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಂಗಳು ಈ ಪುತ್ರನಲ್ಲುಂಟಾಗುತ್ತಿ ರುವುವೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು ” ಎನ್ನಲು ;

ಅದಿತ್ತಿದೇವಿಯು ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನಂ ಕುಳಿತು, “ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಕಣ್ವಮುನೀಶ್ವರನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನೊಡಗೂಡಿ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿರುವಳೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಸಮಾಪ ಸ್ಥರಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು. ಇವಳ ತಾಯಿಯಾದ ಮೇನಕೆಯು ಎನ್ನ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಇರುವಳಾದ್ದರಿಂದೀ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿದೇ ಇರುವುದು ” ಎನಲು ;

ಆ ಶಕುಂತಲೆಯು—“ ಎನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅದಿತಿ ದೇವಿಯು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಳು ” ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು ;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಕಣ್ವಮುನಿಯು ದುರ್ವಾಸಋಷಿಯು ಶಾಪ ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತವಾದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವಂ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ತಿಳಿದವ

ನೂದ್ಧೃಂದಲೆ ಅವನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಈ ಶಕುಂತಲೆಯು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ್ಲಿ ಎನಗೆ ಶಾಪವನ್ನೀಯಲಿಲ್ಲ ” ಎನಲು;

ಕಶ್ಯಪನು—“ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಅವನು ತನ್ನ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಕಲ ಜಯವಂ ತಿಳಿದವನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ಪ್ರೀತಿಕರಮಾದುದುಂ ನಾವು ಪೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಂದ ಶಿಷ್ಯನಂ ಕರೆದು, “ಎಲೈ ಗಾಲವನೇ, ನೀನು ಅಂತರಿಕ್ಷಗಮನದಿಂದ ಕಣ್ವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋಗಿ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಸಮಸ್ತ ಶುಭಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತನಾದ ಪುತ್ರನಂ ಪಡೆದು ದುರ್ವಾಸಮುಷಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ಪತಿಯಾದ ದುಷ್ಯಂತ ರಾಯನಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಸಂತೋಷಭರಿತಕಾಗಿರುವಳೆಂಬ ಶುಭವಾರ್ತೆಯಂ ಪೇಳಿ ಬರುವುದು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನೀಯಲು;

ಗಾಲವನು ಆಜ್ಞೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಅಂತರಿಕ್ಷಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ಪೋಗಲು;

ಕಶ್ಯಪನು—“ಎಲೈ ಮಹಾರಾಯನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತ್ನೀಪುತ್ರರಿಂದೊಡ ಗೂಡಿ, ಮಣಿಮಯವಾದ ಇಂದ್ರರಥಾರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಗರವಂ ಕುಚಿತು ಪೋಗುವುದು” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೀಯಲು;

ರಾಯನು ಪತ್ನೀಪುತ್ರರಿಂ ಸಮೇತನಾಗಿ ಆ ಕಶ್ಯಪಪ್ರಹ್ಲಾದ ಚರಣಾರ ವಿಂದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂ ಗೆಯ್ಯಲು;

ಮುಷಿಯು— “ಎಲೈ ರಾಯನೇ, ಎನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ಕಾಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತರಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾಸಂತೋ ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ; ನೀನು ಅಶ್ವಮೇಧ ವಾಜಸೇಯ ರಾಜಸೂಯ ಪೌಂಡರೀಕ ವೊದಲಾದ ಯಜ್ಞಗಳಂ ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ಈರಿತಿಯಿಂದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವರ್ಗಮರ್ತ್ಯಪಾತಾಳಲೋಕಂ ಗಳಂ ಸಲಹುವುದುಂ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದ ಜಯಗಳಂ ಅನೇಕ ಯುಗಂಗಳಂ ಕಳೆಯುವುದು” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವಾದವಂ ಎರಚಿಸಲು;

ರಾಯನು—“ ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಿತ್ತಂತೆ ಭಕ್ತಿ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯತ್ನವುಳ್ಳವನಾಗುವೆನು” ಎಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲು;

ಮುನಿಯು ಅಧಿಕಾನಂದಭರಿತನಾಗಿ—“ಎಲೈ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕನಾದ ರಾಯನೇ, ಇನ್ನೇನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಾರ್ಯವಂ ಮಾಡಲಿ, ಅದಂ ಪೇಳು” ಎನಲು;

ರಾಯನು—“ಎಲೈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿಮ್ಮ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಏನು ತೋರುತ್ತಿರು ವುದೋ ಅದೆಲ್ಲವಂ ಎನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೋಸುಗ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲದೆ ಇಂಥದಂ ಮಾಡೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಲಿ”ಯೆನು” ಎಂದು ಆ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೂ ಅದಿತಿದೇವಿ ಯಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಪಡೆದು ಮೇನಕೆಯಿರುವ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅವಳಂ ಮೃದುಮಧುರೋಕ್ತಿಯಿಂ ಸಂತುಷ್ಟಳಂ ಗೆಯ್ದು ಅವಳ ಅನುಜ್ಞೆಯಂ ಕೈಕೊಂ ಡು, ಪಕ್ಷೀಪುತ್ರಸಹಿತನಾಗಿ ಆ ಯಿಂದ್ರರಥಾರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ದು ವಾಯುವಾ ಗದಿಂ ನವರತ್ನಖಚಿತಚಂದ್ರಶಾಲಾಸಹಸ್ರಂಗಳಿಂ ಬಂಧುರವಾದ ತನ್ನ ಪ್ರತಿ ಪ್ತಾನವುರವಂ ಸೇರಿ, ಇಂದ್ರನಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಗೆ ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಆನಂ ದವಂ ಪುಟ್ಟಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ರಥವಂ ಕೊಂಡು ಪೋಗುವಂತೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ತಾನು ದಿವ್ಯರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾಗಿ, ಧರ್ಮದಿಂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜಾಪಾಲನವಂಗೈಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು.

REGISTRAR
OSMANIA UNIVERSITY

|| ಗದ್ಯ ||

ಚಂಡಕರಮಂಡಲೋಚ್ಚಂಡತೇಜಃ ಪ್ರಕಾಂಡಷಂಡಖಂಡಿತಾಖಂಡಶಾರ್ಙ್ಗಪರಿ
ಮಂಡಿತಭಂಡನೋದ್ಧಂಡಾರಿಮಂಡಲ ಕಂಡೂಲದೋದಂಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯ-ಪಾಂಡು
ರುಚಿಖಂಡಿಂಡೀರಘಂಡರೀಕಪರಿಪಾಂಡುರಯಶಸಿಷಂಡಿಲಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಭಾಂಡೋ
ದ್ವಟ ಕಾಲಕೂಟಪ್ರತಿಭಟ ಕಟುಕಪಟನಿಶಾಟಕೂಟಪಾಟನಲಂಕಟ ನಿಟಿಲಪುಟಘ
ಟಿತವಿಕಟಕೃಪೀಟಯೋನಿ ಕುಟಿಲನೋಹಾಂಧಕಾರಚ್ಛಟಾವಿಘಟನವಟು ನಟನೃಹಾ
ನಟಪರ್ಯಟತ್ತಟೀನೀತಟಾಂತರಿಂಗದಭಂಗೋತ್ತಂಗ ತರಂಗ ಸಂಗರಭಂಗ ಸಂಭ್ರ
ಮೋಚ್ಚುಂಭಮಾಣಗಂಘೀರವಾಗ್ಗುಂಭಸಂಭಾವಿತ, ಗರನಗರವರನಿಲಯಚಂದ್ರ
ಚೂಡಚರಣಾರವಿಂದಸೇವಾಮುರಂದನಿರಂತರನಿಷೇವಣ ಸ್ತಯಂವೃತ ಕವಿತಾವಧೂ
ರತ್ನ ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಚಾಮರಾಜಪುತ್ರಾತ್ರೇಯಸಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ, ಶಂಖ
ಚಕ್ರಮಕರಮತ್ಸ್ಯ ಶರಭಸಾಳ್ವಗಂಡಭೇರುಂಡಧರಣೀವರಾಹಹನುಮದ್ಗರುಡಕಂಠೀ
ರವಾದ್ಯನೇಕಬಿರುದಾಂಕಿತನರಪತಿಬಿರುದ, ಬಿರುದಂತೇಬರಗಂಡ, ಪ್ರತಾಪಮಾರ್ತಾಂ
ಡಶ್ರೀಚಾಮುಂಡಿಕಾವರಪ ಸಾಡಲಬ್ಧ ಮಹೀಶೂರಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನಮಧ್ಯದೇದೀಪ್ತ
ಮಾನಕುಲಕ್ರಮಾಗತ ದಿವ್ಯರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢ, ಉಭಯಕವಿತಾವಿಚಕ್ಷುಣ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರಾಜಕಂಠೀರವರು ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಸರಸಜನಾನಂದಕರ
ಮಾಗಿ ನವರಸಭರತಮಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷೆಯಿಂದ ವಿರಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ ರಾಜವಾಣೀ
ವಿಲಾಸ ರತ್ನಾಕರವೆಂಬ ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಯಂತರಾಯನು ಶಕುಂತಲೆ
ಯಿಂದಲೂ ಮಗನಾದ ಸರ್ವದಮನನಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಮಾತಲಿ ಸಮೇತಮಾದ ಇಂದ್ರರಥಾ
ರೋಹಣವಂ ಗೆಯ್ದು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸುಖದಿಂದ ಪೃಥ್ವೀಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಂ ಗೆಯ್ಯ
ತೀರ್ಥನೆಂಬ ಚತುರ್ಥಶಕಲೋಲ್ಲಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಥ ತರಂಗಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಶಾಕುಂತಲನಾಟಕ ನವೀನ ಟೀಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಮಂಗಳಂ ಮಹತ್ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

ಪ್ರವರ್ತತಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಹಿತಾಯ ಪಾರ್ಥಿವಃ |

ಸರಸ್ವತೀ ಶ್ರುತಿಹಿತಾ ಮಹೀಯತಾಂ ||

ಮಮಾಸಿ ಚ ಕ್ಷಪಯತು ನೀಲಲೋಹಿತಃ |

ಪುನರ್ಭವಂ ಪಂಗತವೃತ್ತಿರಾತ್ಮಭೂಃ ||

ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿಕಾರ್ಪಣಮಸ್ತು.

ಶ್ರೀರಾಮಾಯನನೋನಮಃ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯನನೋನಮಃ.

